

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Lem _Stanislaw-Přiběhy _pilota _Pirxe.pdb

PDB Name: Lem _Stanislaw-Přiběhy _pilota _Pi

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXT

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 16.8.1973

Modification Date: 16.8.1973

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

Stanisław Lem

Přiběhy pilota Pirxe

test

[I]

"Kadet Pirx!"

Nádivův hlas ho vytrhl z hlubokého zasnění. Představil si zrovna, že na dně skříňky, v hodinkové kapsičce starých civilních kalhot, leží dvoukoruna. Stříbrná, zvonivá, zapomenutá. Před chvilkou ještě věděl docela přesně, že tam není nic, nanejvýš stará potvrzenka, ale pomalu v něm zrálo přesvědčení, že by tam být mohla, a když Nádiva vyslovil jeho jméno, byl si tím jist už docela. Dalo by se říci, že přímo hmatal její kulatost a viděl ji, jak si hová v kapsičce. Mohl by jít do biografu - a ještě by mu půlkoruna zbyla. A kdyby šel jenom na aktuality, zbylo by mu půldruhé, z toho by korunu dal stranou a za zbytek by hrál v automatech. Automat by se třeba ztrhal a začal by bez konce sypat měďáky přímo do otevřené dlaně, on by je sotva stačil cpát do kapes a znovu by natahoval ruku... Smigovi se to přece taky poštětilo!

Prohýbal se pod tíží nečekaně nabytého jmění, když ho Nádiva vyrušil.

Asistent si podle svého zvyku založil ruce za zády, postavil se na zdravou nohu a položil otázku:

"Co byste, kadete, udělal, kdybyste při patrole objevil letadlo z jiné planety?"

Kadet Pirx otevřel ústa, jako by z nich už chtěl vypustit odpověď, která v nich byla uzavřena. Vypadal na toho nejposlednějšího člověka na světě, který má ponětí, co dělat při setkání s raketami z jiných

planet.

"Přiblížil bych se," řekl podivně zdrsnělým, dutým hlasem.

Celá třída ztichla. Všichni věřili něco daleko zábavnějšího, než jsou přednášky.

"Výborně," řekl Nádiva otcovsky. "A co dál?"

"Stopl bych," vybuchl kadet Pirx s pocitem, že se již octl daleko od předsunutých pozic svých vědomostí. Horečně pátral ve své duté lebce po nějakých paragrafech "Jak se chovat ve vesmíru". Měl pocit, že je jaktěživ ani okem nespátl. Sklopil skromně zrak a vtom zahlédl Smigu, jak mu cosi němě, jen pohybem rtů, říká. Rozluštil to a opakoval hlasitě ještě dřív, než mu došel smysl těchto slov:

"Představil bych se jim."

Celá třída zařvala jako jeden muž. Nádiva chvíli bojoval, ale pak se také zachechtal. Zvážněl však velice rychle.

"Kadete, zítra se u mne hlase s navigační knížkou. Kadet Boerst!"

Pirx se posadil, jako kdyby židle byla ze skla ještě ne docela vychladlého. Na Smigu se ani moc nezlobil - to byl celý on, nemohl si nechat ujít příležitost, když se naskytla. Neslyšel ani slůvko z toho, co říká Boerst; ten rýsoval na tabuli křivky a Nádiva podle svého zvyku ztišoval odpovědi elektronického komputru, takže se vyvolaný nakonec topil ve výpočtech. Zkušební řád dovozoval užívat komputru jako pomůcky, ale Nádiva měl v této věci svou vlastní teorii: "Komputer je taky člověk," říkával, "a může se pokazit." Pirx se nezlobil ani na Nádivu. Nezlobil se na nikoho. Skoro nikdy. Pět minut nato už stál před obchodem na Dyerhoffově třídě a prohlížel si za výlohou plynové pistole, z nichž se dá střílet patronami slepými, ostrými nebo plynovými - komplet šest korun, včetně stovky nábojů. Na Dyerhoffově třídě stál samozřejmě jenom ve své fantazii.

Když zazvonilo, opustili učebnu, ne s křikem a dupáním jako prvňáci nebo druháci - koneckonců nebyli už dětmi. Skoro polovina odtáhla do jídelny - k jídlu tam v tu dobu nic nebylo, ale byla možnost potkat novou servírku. Prý hezkou. Pirx šel zvolna mezi vitrínami plnými hvězdných glóbulů a s každým krokem ztrácel naději, že se v kapsičce najde dvoukoruna. Na posledním schodu věděl, že tam nikdy nebyla. U východu stáli Boerst, Smiga a Payartz, s nímž půl roku seděl u jednoho stolku na kosmodézii. Zamazal Pirxovi v atlase všechny hvězdy tuší.

"Zítra máš zkušební let," řekl mu Boerst, když procházel kolem nich.

"V pořádku," odpověděl flegmaticky. Nenaletí jim hned tak snadno.

"Nevěříš - přečti si to!" ťukl Boerst prstem na sklo vývěsní skříňky.

Chtěl jít dál, ale hlava se mu obrátila tak nějak sama. Na seznamu byla tři jména. "Kadet Pirx" - stálo tam černé na bílém, docela nahoře.

Nějakou dobu nic neviděl.

Pak uslyšel z dálky svůj vlastní hlas, který říkal:

"A co má být? Řekl jsem přece: v pořádku."

Prošel kolem nich a ubíral se po cestičce mezi záhony. Letos na nich bylo množství pomněnek, vysázených důmyslně do tvaru přistávající rakety. Měsíčky znázorňovaly tryskový oheň, ale už odkvetly. Neviděl záhony, chodníček, pomněnky ani Nádivu, který vyšel rázným krokem z postranního křídla ústavu. Div se ve vratech nesrazili. Zasalutoval mu přímo před nosem.

"Ale, Pirx!" řekl Nádiva. "Zítra letíte, kadete? Dobrý trysk! Třeba náhodou potkáte ty - bytosti z jiných planet."

Internát byl naproti v parku, za vysokými smutečními vrbami. Stál nad jezírkem, a přímo nad vodou, podepřeno kamennými sloupy, tyčilo se postranní křídlo. O těch sloupech kdosi napovídal, že byly přivezeny z Měsíce - pustý výmysl - ale první ročníky ve svatém nadšení ryly do nich své iniciály a data. Také Pirxovo jméno tam kdesi bylo, vyryl je pečlivě před čtyřmi roky.

Ve svém pokojíku - byl tak malý, že jej s nikým nesdílel - delší dobu zápasil sám se sebou, má-li skříňku otevřít. Přesně si pamatoval, kde ty staré kalhoty leží. Bylo zakázáno je mít, proto je měl. Jinak nebyly k ničemu. Zavřel oči, dřepl ke skřínce, pootevřenými dvířky strčil dovnitř ruku - a šmátral po kapsičce.

Přirozeně - hned to věděl. Byla prázdná.

[II]

Stál v nenapumpované kombinéze na ocelové desce můstku, u samého stropu haly, a loktem se

přidržel lana napjatého jako zábradlí, protože měl obě ruce plné. V jedné držel navigační knížku, v druhé - tahák. Byl to šalabastr, který mu půjčil Smiga - říkalo se, že s ním létal po celý výcvik. Nebylo sice jasné, jak se tahák vracel, protože po zkušebním letu opouštěli piloti ústav a odcházeli na Sever do základny, kde začínalo biflování na závěrečné zkoušky. Ale jak vidět, nějak se vracel - třeba jej shazovali padákem. To byl samosebou jenom vtip.

Stál na pérující desce nad čtyřicetimetrou propastí a krátil si čas úvahami, udělají-li mu prohlídku - to se želbohu stávalo. Kadeti si brávali na zkušební lety ty nejpodivnější a nejpřísněji zakázané věci: od placatých lahví s pálenkou až po žvýkačí tabák a fotografie známých děvčat. Nemluvě o tahácích. Pirx na sobě dlouho hledal místo, kam by jej schoval. Ukrýval jej už aspoň popatnácté - do boty pod patu, mezi dvě ponožky, do holinky, do vnitřní kapsy kombinézy, do malého hvězdného atlasu - takový atlásek směli mít s sebou -, pouzdro na brýle by také nebylo nejhorší, ale za prvé by to muselo být obrovské pouzdro a za druhé nenosil brýle. O něco později si vzpomněl, že kdyby je nosil, nepřijali by ho do ústavu.

Stál tedy na ocelové plošině a čekal na oba instruktory a šéfa, ale všichni tři bůhsud' proč nešli, přestože byl start stanoven na devatenáct čtyřicet a bylo už devatenáct dvacet sedm. Kdyby měl kousek náplasti, napadlo ho, mohl by si přilepit tahák pod paži. Říkalo se, že to udělal malý Yerkes, a když na něj instruktor sáhl, začal vřeštět, že je lechtivý, a prošlo mu to. Ale Pirx nevypadal na člověka, který je lechtivý. Věděl to a nedělal si v tomto směru žádné iluze. A tak držel tahák docela obyčejně v pravé ruce, než mu najednou blesklo hlavou, že ji bude muset všem třem podat na uvítanou. Přeložil jej tedy do levé a navigační knížku z levé do pravé. Při této manipulaci rozhoupal proti své vůli ocelovou plošinku, která pérovala jako trampolína. Vtom zaslechl z druhé strany kroky. Přicházející neviděl hned, u stropu haly bylo totiž šero.

Všichni byli jako obyčejně v uniformách, v plné parádě, zvláště Šéf, zatímco on, kadet Pirx, měl na sobě kombinézu, která - přestože ještě nebyla napumpovaná - vypadala jako dvacet dohromady poskládaných dresů, jaké nosívali brankáři při hokeji. Po obou stranách vysokého límce mu visely dlouhé konce interkomu a vnějšího radiofonu, na krku se mu pohoupávala hadička kyslíkového přístroje zakončená kolečkem a na zádech cítil tlak zásobní láhve. Bylo mu zatraceně horko v dvojitém protipotním prádle, ale nejméně příjemné bylo zařízení umožňující, že při letu nemusel chodit na stranu (mimochoodem, v raketě prvního stupně, na které se konají zkušební lety, nebylo by celkem vzato kam chodit).

Najednou začala celá plošinka poskakovat. Někdo šel zezadu - byl to Boerst v úplně stejné kombinéze. Rázně zasalutoval velkou rukavicí a postavil se tak, jako kdyby měl v nejlepší úmyslu srazit Pirxe dolů. Když velitelé vpředu odcházeli, zeptal se Pirx udiveně:

"Ty taky letíš? Nebyls na seznamu."

"Brendam onemocněl. Letím místo něho," odpověděl Boerst.

Okamžik bylo Pirxovi hloupě. To byla koneckonců jediná, ale opravdu jediná věc, jež by ho byla mohla povznést aspoň o milimetr blíže k nebetyčným sférám, v nichž si Boerst žil, jako kdyby se o to nijak zvlášť nesnažil. Nejenže byl nejschopnější při výcviku, což mu Pirx poměrně snadno odpouštěl, ba dokonce cítil jistou úctu k Boerstovým matematickým schopnostem od té doby, co byl svědkem, jak Boerst úspěšně zápasil s komputerem a dech mu došel teprve při čtvrtých odmocninách -, ale také jeho rodiče byli zámožní, takže neměl zapotřebí oddávat se snům o dvoukorunách zapomenutých ve starých kalhotách. Kromě toho dosahoval vynikajících výkonů v lehké atletice, skákal jako kamzík, báječně tančil, a nač chodit okolo horké kaše, byl velice hezký, což se o Pirxovi tvrdit nedalo.

Šli po dlouhém můstku mezi mřížovitými nosníky stropu a postupně míjeli stojící rakety. Konečně je zaplavilo světlo, protože tato část stropu byla již odsunuta v délce dvou set metrů. Na obrovských betonových trychtýřích, které pohlcovaly a odváděly tryskový oheň, stáli vedle sebe dva kuželovité obři - aspoň v Pirxových očích vypadali jako obři -, každý měl osmačtyřicet metrů výšky a jedenáct metrů průměru dole u nosiče.

K průlezům již odšroubovaným byly spuštěny malé můstky, ale přístup zamezovaly olověné stojany, postavené uprostřed, každý s malým rudým praporkem na pružné žerdi. Pirx věděl, že sám odstrčí praporek stranou, až na otázku, zda je připraven provést svěřený úkol, odpoví "ano" - a že to udělá

poprvé v životě. A zrálo v něm přesvědčení, že klopýtne o lanko, až bude odstrkovat žerd'ku, a že se docela určitě natáhne jak dlouhý tak široký - takové věci se stávaly. A jestliže se vůbec někomu takové věci mohly stát, pak jeho něco takového musí potkat, protože si často říkával, že má smůlu. Učitelé tomu říkali jinak - že je roztržitý, nešika a že v jednom kuse myslí na všechno možné, jenom ne na to, nač by právě měl myslet. Je pravda, Pirx všechno nacházel lehčeji než slova. Mezi jeho činy a myšlenkami oděnými do slov zela, i když snad ne propast... pak jistě nějaká trhlina, která mu ztrpčovala život. Instruktori nevěděli, že je Pirx snílek. Nevěděl to nikdo. Byli přesvědčeni, že nemyslí vůbec na nic. A to nebyla pravda.

Koutkem oka pohlédl stranou a uviděl, že se Boerst postavil do pozoru krok od vstupu na můstek k průlezu, vypjal prsa a čekal s rukama přitisknutýma na nenaťuknuté obruče kombinézy.

Napadlo mu, že to Boerstovi sluší i v tomto podivném oděvu, jakoby střiženém ze sta fotbalových míčů najednou, a že Boerstova kombinéza skutečně není nafaňkovaná, zatímco v jeho kombinéze místy ještě zbývá hodně vzduchu - a proto se mu tak špatně chodí a musí klást nohy daleko od sebe. Přimáčk' je k sobě, jak mohl, ale podpatky se nechtěly a nechtěly dotknout. Proč se Boerstovi dotýkaly? To nebylo jasné. Kdyby nebylo Boersta, zapomněl by jako na smrt, že se má postavit do pozoru, zády k raketě a čelem ke třem mužům v uniformách. Přistoupili napřed k Boerstovi - dejme tomu proto, že je od "B", ale ani to nebyla úplná náhoda; lépe řečeno, byla to smůla pro Pirxe, který musel vždycky dlouho čekat, než byl "tasen". Stálo ho to spoustu nervů, protože všechno zlé měl nejraději hned za sebou.

Slyšel páte přes deváté, co hovoří s Boerstem, a Boerst, napjatý jako strunka, odpovídal rychle, tak rychle, že Pirx nerozuměl ani zbla. Pak přistoupili k němu, a když začal mluvit Šéf, vzpomněl si najednou Pirx, že dnes přece měli letět tři, a ne dva, tak kam se k čertu poděl ten třetí? Naštěstí uslyšel Šéfova slova a stačil vypálit v posledním okamžiku:

"Kadet Pirx připraven k letu."

"Mhm... ano," řekl Šéf. "A prohlašujete, kadete Pirxi, že jste zdrav na těle i na duchu - ehm - v mezích svých možností?"

Šéf s oblibou zdobil stereotypní otázky takovými perličkami. Mohl si to dovolit, protože byl Šéfem. Pirx odvětil, že je zdrav.

"Kadete Pirxi, na dobu trvání letu vás jmenuji pilotem," pronesl Šéf obřadní formulí a pokračoval:

"Úkol: kolmý start na nosiči na poloviční tah. Přejít na elipsu B 68. Na elipse zpřesnění na stálou oběžnou dráhu s dobou oběhu 4 hodiny 26 minut. Na oběžné dráze čekat na dvě letadla přímého spojení typu JO 2. Předpokládané pásmo radarového styku - sektor III družice PAL, s možnou přípustnou odchylkou šest úhlových vteřin. Navázat fonický kontakt a dohodnout manév'r. Manév'r: opuštění stálé oběžné dráhy po kursu 60 stupňů 24 minut severní šířky, 115 stupňů 3 minuty 11 vteřin východní délky. Počáteční zrychlení - 2,2 g. Konečné zrychlení po 83 minutách 0. Nevzdalovat se z dosahu fonického spojení a pilotovat obě JO 2 v trojúhelníkovém útvaru k Měsíci, v jeho rovníkovém pásu přejít na prozatímní oběžnou dráhu podle dispozice LUNA GONIO, zkontrolovat, zda se obě pilotovaná letadla nacházejí na oběžné dráze, a pak ji opustit po kursu se zrychlením podle vlastního uvážení a vrátit se na stálou oběžnou dráhu v poli působnosti družice PAL. Tam čekat na další rozkazy."

Na výcviku se povídalo, že brzy budou k dostání - místo dosavadních šalabastrů - elektronické taháky čili elektronické mikromozky velikosti třešňové pecky, které člověk bude moci nosit v uchu nebo pod jazykem a které napoví vždy a všude všechno, co zrovna bude třeba. Ale Pirx na to nevěřil, usuzoval totiž nikoli neprávem, že až budou k dostání, stanou se kadeti zbyteční. Zatím musil sám opakovat celý postup letu. Povedlo se mu to, i když si jedenkrát, ale zato dokonale spletl minuty a sekundy času s minutami a vteřinami délky a šířky. Pak zpocen jako myš ve svém protipotním prádle pod tlustým krunýřem kombinézy čekal na další vývoj událostí. Úkol sice zopakoval, to je pravda, ale jeho obsah ještě nepronikal do jeho vědomí. Jediná myšlenka, která mu ustavičně vířila hlavou, byla: "Ti mi dali zabrat!"

V levé ruce tiskl tahák a pravou podával navigační knížku. Zopakovat úkol, to bylo prachobyčejné šikanování - stejně jej dostal písemně i s narýsovaným prvním kursem. Šéf vložil obálku s úkolem do kapsičky na vnitřní desce knížky, vrátil mu ji a zeptal se:

"Pilot ke startu - hotovo?"

"Hotovo," odpověděl pilot Pirx. V tom okamžiku měl jen jediné přání: už aby byl v pilotní kabině a mohl si rozepnout kombinézu - aspoň u krku.

Šéf o krok ustoupil.

"Do rakety - vstup!" zvolal nádherným kovovým hlasem, který prořal jako úder zvonu dutý, neutichající hlomoz obrovské haly.

Pirx udělal čelem vzad, popadl červený praporek, zakopl o lanko, v posledním okamžiku zachytil rovnováhu a jako golem vpochodoval na teninkou plošinku. Když byl v polovině, vstupoval už Boerst (při pohledu zezadu přece jen připomínal fotbalový míč) do své rakety.

Spustil nohy dovnitř, uchopil masivní obrubu průlezu, sjel po elastickém tobogánu dolů, aniž kladl nohy na přičle ("přičle jsou jen pro umírající piloty" - říkával Nádiva), a pustil se do zavírání příklopu. Trénovali to na trenažérech i na opravdovém příklopu - jenomže vymontovaném z rakety a upevněném ve cvičebním sále u stropu - stokrát a tisíckrát. Člověku z toho bylo nanic - levá klika, pravá klika do poloviny dotáhnout, kontrola utěsnění, druhá polovina závitu obou klik, dotažení, kontrola těsnění pod tlakem, uzavření vstupu vnitřním příklopem štítu, nasazení protimeteorického štítu, odchod ze vstupní šachty, zamčení dveří kabiny, dotažení, klika, druhá klika, závora a konec.

Pirx si říkal, že Boerst jistě už dávno sedí ve své skleněné kouli, zatímco on teprve dotahuje setrvačnickové přitlačné kolo. Napadlo mu, že přece stejně neodstartují najednou, startovalo se v šestiminutových intervalech, a tak nebyl důvod ke spěchu. Ale je lepší už sedět na místě a zapojit svůj radiofon - aspoň uslyší povely, jaké dávají Boerstovi. Schválně, jaký úkol asi dali jemu?

Sotva přibouchl vnější příklop, světla v raketě se automaticky rozsvítila. Když celý ten krám zavřel, přešel na místo pilota po povlovných schůdcích malinké šikmé plošinky, vystlaných velmi drsným a zároveň měkkým plastikem.

Čert ví proč v těch malých jednomístných raketách sedí pilot ve veliké skleněné báni třímetrového průměru. Báň byla úplně průhledná, i když nebyla pochopitelně ze skla - kromě toho pérovala pružností silné, velice tvrdé gumy. Ta bublina s rozloženým křeslem pro pilota uprostřed byla vsazena do vlastní pilotní kabiny - tvaru mělkého kužele, takže když pilot seděl ve svém "zubařském křesle" - tak se tomu říkalo - mohl se otáčet kolem svislé osy a přes skleněné stěny kopule, v níž byl uzavřen, viděl všechny tabule ukazatelů, ručičky, obrazovky přední, zadní i postranní, ciferníky obou počítačů a astrografů i svátost nejsvětější - trajektoměr, který silnou, jasně svítící čarou zakresloval na matovém, vypouklém terči dráhu rakety na obraze nehybných hvězd v Harrelsbergerově projekci. Souřadnice této projekce musel člověk znát z paměti a musel je umět přečíst z přístroje v jakékoliv poloze, třeba hlavou dolů. Když už se pilot položil do křesla, měl po obou stranách čtyři hlavní páky reaktoru a řídících trysek směrových, tři nouzové, šest páček malé pilotáže, kolečka předstihu a volnoběhu, regulátor výkonu tahu, čištění trysek a nízko nad podlahou - velké paprskovité kolo aparatury klimatizační a kyslíkové, páčku protipožárního zařízení, katapultování reaktoru (kdyby v něm nastala nekontrolovatelná řetězová reakce), šňůru se smyčkou upevněnou nahoře na skřínce s termoskami a jídlem, pod nohama - měkce obkládané a třmeny opatřené pedály brzd i s odpalovací pojistkou; její sešlápnutí (napřed se musel kopnutím rozbít její obal a odtlačit kupředu) vymrštilo bublinu i s křeslem a pilotem i s lanky speciálního spirálového padáku, který vyletěl za ní.

Kromě tohoto hlavního účelu - záchrany pilota při neodvratné havárii - existovalo ještě asi osm velice důležitých důvodů, proč byla skleněná bublina zkonstruována, a Pirx by je za určitých příznivých okolností dovedl dokonce odříkat, ale žádný z nich ani jemu, ani ostatním absolventům výcviku nešel pod vousy.

Když se jaksepatří uložil, pokoušel se zašroubovat - ohýbal se při tom s velkou námahou v pase - všechny trubice, přívody a kabely, které z něho trčely, do zdírek, vmontovaných do křesla (přitom pokaždé, když se ohýbal, tlačila ho kombinéza měkkou boulí do břicha). Spletl si přirozeně kablík fonie s výhřevným; naštěstí měl jiný závit, ale o svém omylu se přesvědčil, až když na něm začal vyrážet bohatý pot - a v šumění stlačeného vzduchu, který bleskově naplnil celou kombinézu, klesl s povzdychem naznak, překládaje levou a pravou rukou oba rameno-stehenní pásy.

Pravý se zachytil hned, ale levý nějak nechtěl. Límec nafouknutý jako pneumatika mu nedovoloval ohlédnout se; a tak se jenom namáhal a poslepu šermoval širokou přezkou pásu - přitom zaslechl ve

sluchátku tlumené hlasy:

"Pilot Boerst na AMU 18. Start podle fonie v okamžiku nula! Pozor - hotovo?" bylo slyšet ve sluchátkách.

"Pilot Boerst na AMU 18, podle fonie v okamžiku nula ke startu hotovo!" padla odpověď jako výstřel. Pirx zaklel - karabinka zapadla. Klesl unaveně do měkkého křesla, jako kdyby se zrovna vrátil z neobyčejně dlouhého mezihvězdného letu,

"Dvacet tři - do startu. - Dvacet dva - do startu. Dva..." blábolilo to ve sluchátkách.

Stalo prý se jednou, že když uslyšeli hromové nula, odstartovali dva absolventi výcviku najednou - ten pravý i ten, který čekal vedle, až na něho přijde řada - letěli vedle sebe ve vzdálenosti dvou set metrů kolmo jako svíce a každou chvíli se mohli srazit - při výcviku se to aspoň vykládalo, Od té doby prý byl zapalovací kabel zapojován v posledním okamžiku, dálkově. Dělal to sám náčelník letiště ze svého zaskleného dispečinku - a celé to počítání byl prachobyčejný blaf. Ale jak je to doopravdy, to nevěděl nikdo.

"NULA!" ozvalo se v sluchátkách. Zároveň Pirx uslyšel tlumený, táhlý rachot, jeho křeslo se lehce zachvělo, jiskřičky odražených světél se trochu pohnuly ve skleněné bání, pod níž ležel natažen; díval se do stropu - to znamená na astrograf, na ukazatele cirkulace chlazení, tahu hlavních trysek, pomocných trysek, hustoty proudu neutronů, indikátor izotopového znečištění a ještě osmnáct dalších, jejichž polovina platila výlučně chodu nosiče. - Chvění sláblo, stěna dutého rachotu se přestěhovala někam stranou a zdálo se, že se rozplývá nahoře, jako kdyby byla na nebe vytažena nějaká neviditelná opona. Burácení bylo čím dál vzdálenější, podobno hřímání vzdálené bouře, až konečně nastalo ticho.

Cosí zabzučelo - ani neměl čas se leknout. To automatická pojistka zapojila obrazovky doposud zablokované - když někdo nablízku startoval, byly zavřeny zvenku, aby oslňující atomový plamen z trysek nepoškodil objektivy.

Pirx si pomyslel, že taková automatická zařízení jsou náramně prospěšná - a tak si o všeličems dupal, když najednou pocítil, že mu pod melounovitou přílbou vstávají všechny vlasy na hlavě.

"Ježíšmarjá, já letím, teď letím já!" blesklo mu hlavou.

Začal si divoce připravovat páky pro start - to znamená dotýkat se jich prsty v náležitém pořadí a počítat: "Prvá - druhá - třetí - kde je čtvrtá? pak tato - ano, to je ten indikátor - a pedál - ne, ne pedál, aha, tu je - červená - zelená rukojeť - pak na automat - ano - opravdu napřed zelená a pak červená?"

"Pilot Pirx na AMU 27!" vytrhl ho z těchto rozpaků silný hlas, křičící mu přímo do ucha. "Start podle fonie v okamžiku nula! Pozor - pilot hotovo?"

"Ještě ne!!!" chtělo cosí vykřiknout ústy pilota Pirxe, ale on řekl:

"Pilot Boe... pilot Pirx na AMU 27 k startu hotovo podle fonie v okamžiku nula!"

Chtěl říci "pilot Boerst", protože si dobře pamatoval, jak to Boerst říkal. "Blbče!" křikl na sebe v tichu, které zavládlo. Automat (cožpak musí mít všechny automaty hlas poddůstojníků) vyštěkával:

"Do startu šestnáct - patnáct - čtrnáct..."

Pilot Pirx se potil. Usilovně si vzpomínal na cosí hrozně důležitého, o čem věděl, že je to prostě otázka života nebo smrti, ale za nic na světě si nemohl vzpomenout.

"...šest, pět, do startu čtyři..."

Sevřel mokré prsty na startovní páce. Naštěstí byla drsná. "To se všichni tak potí? Zřejmě," prolétlo mu hlavou, když sluchátka zabroukla:

"Nula!!!"

Jeho ruka sama - docela sama - zatáhla za páku, posunula ji do poloviny segmentu a tak zůstala.

Zaburácelo to. Jako kdyby mu spadl na prsa a hlavu elastický lis. "Nosič," stačil si pomyslet a v očích se mu zatmělo. Jen trošku a jen na chvíli! Když už zase dobře viděl, přestože cítil tíž neúprosný tlak rozlité po celém těle, všechny obrazovky - rozhodně však ty tři, které měl přímo naproti sobě - vypadaly jako mléko kypící z miliónů hrnců.

"Aha, prorážím mraky," řekl si v duchu. Myslelo mu to nyní nějak pomaleji, trochu ospale, ale naprosto klidně. Za nějakou dobu se ho zmocnil pocit, jako by byl pouze svědkem celé této scény, trochu směšné - chlapík se rozvaluje v "zubařském křesle", nepohne rukou ani nohou, mraky zmizely, nebe je ještě trochu modré, ale jako šmolka zašpiněná tuší, je vidět něco jako hvězdy - jsou to hvězdy nebo ne?

Ano, byly to hvězdy. Ručičky si vandrovaly po stropě, po stěnách, každá jinak, každá něco ukazovala, všecko člověk musel vidět, a on měl jenom dvě oči. Nicméně jeho levá ruka na krátký, opětovný pískot ve sluchátku sama - opět sama - zatahla za katapult nosiče. Hned se mu trochu ulehčilo - rychlost 7,1 za sekundu, výška 201 kilometr. Předepsaná křivka startu končí, zrychlení 1,9; může se posadit a teprve teď začne celá ta fůra práce.

Pomalů si sedal, mačkal přitom opěradlo rukama, čímž se zvedal lenoch křesla - a najednou dočista zkoprněl.

"Kde mám tahák?!"

To byla ta hrozně důležitá věc, na kterou si nemohl vzpomenout! Rozhlížel se po podlaze, jako kdyby vůbec neexistovaly ty mraky ciferníků, mrkajících na něho ze všech stran. Tahák ležel zrovna pod křeslem. Vyklonil se, pásy pochopitelně nepovolily, ale neměl již čas. S pocitem člověka, který stojí na špičce nesmírně vysoké věže a zároveň s ní se řítí do propasti, otevřel navigační knížku, kterou měl v kapse na stehně. Vytáhl z obálky úkol - a byl z toho vedle: kde je ke všem sakrům oběžná dráha B 68? Aha, to bude tahle! Zkontroloval trajektoměr a pomalů najížděl zatačku. Trochu se podivil - ono to šlo! Na elipse mu počítač ochotně hlásil údaje pro opravu kursu, opět manévroval, vyklouzl z dráhy, přibrzdl příliš prudce. Deset sekund měl minus 3 g, ale nic mu to neudělalo, fyzicky byl velice odolný ("Kdybyste měl mozek, jako máte bicepsy," říkával Nádiva, "mohlo by z vás něco být."); s korekturou přešel na oběžnou dráhu, nahlásil údaje počítači, jenomže počítač neodpověděl. Na jeho kotouči se objevovaly vlnovky volnoběhu, zařval tedy údaje ještě jednou - samosebou, zapomněl se přepojit - napravit to; na kotouči ihned vyskočila svislá chvějivá čára, ale všechna okénka souhlasně ukazovali samé jedničky. "Jsem na oběžné dráze," zaradoval se. Ano, ale doba oběhu byla 4 hodiny 29 minut a měla být 4 a 26 minut. Teď už skutečně nevěděl, zdali je odchylka přípustná nebo ne. Hledal v hlavě, začal uvažovat, nemá-li odepnout pásy - tahák ležel hned pod křeslem, ale d'as ví, jestli to v taháku je. Vtom si vzpomněl, co říkal profesor Kaahl: "Oběžné dráhy jsou propočteny s tolerancí do 0,3 procenta," - pro všechny případy hlásil data počítači: držel se v mezích přípustné tolerance. "Tak to bychom měli," řekl si pro sebe a teprve teď se pořádně rozhlédl.

Tíže zmizela, byl však solidně připoután ke křeslu - měl pouze pocit neobyčejné lehkosti. Přední obrazovka - hvězdy a zase hvězdy - a docela dole na okraji bělošedý srpek, postranní obrazovka - nic, jen černo a hvězdy. Dolní obrazovka - aha! Pozorně si prohlížel Zemi - řítí se nad ní ve výšce 700 až 2400 kilometrů, podle parametrů své oběžné dráhy - byla obrovská, vyplňovala celou obrazovku, zrovna letěl nad Grónskem - je to přece Grónsko? - Než se přesvědčil, co to vlastně je, byl už nad severní Kanadou. Kolem pólu zářil sních - oceán byl černofialový, vypouklý, hladký, jako odlitý ze železa, mračen podivuhodně málo, jako kdyby někdo tu a tam postříkal oblinu řídkou kasičkou. - Pohlédl na hodinky.

Letěl již sedmnáct minut.

Teď by měl zachytit rádiové signály PALU a dávat pozor na radary při průletu jejím polem. Jak se jmenovala ta dvě letadla? RO? Ne, JO - a čísla? Nahlédl do papíru s úkolem, zastrčil jej i s navigační knížkou do kapsy a otočil knoflíkem kontrolního přijímače na prsou. Bylo slyšet záplavu pískotu a praskotu - jaký signál má PAL? Morseovka! Napínal sluch, díval se na obrazovky, Země pod ním se pomalů otáčela, hvězdy na obrazovkách rychle postupovaly, ale po PALU pořád ani vidu ani slechu. Vtom zaslechl bzučení.

"PAL?" řekl si v duchu, ale ihned tu myšlenku zavrhl. "Blbost, družice přece nebzučí - tak co to bzučí?"

"Nic nebzučí," odpověděl sám sobě. "Tak co to je?" Havárie?

Nějak se vůbec nepolekal. Jakápak havárie, když letí s vypnutým motorem. Rozpadla se ta plechovka sama od sebe - nebo co? Že by zkrat? Aha, zkrat! Propánakrále! Protipožární předpis III A: "Požár ve vesmíru na oběžné dráze" - paragraf - čert aby to vzal - bzučelo to a bzučelo, sotva slyšel pískání vzdálených signálů.

"Dočista jako moucha ve sklenici," řekl si v duchu a bleskově přelétl očima jeden z ciferníků po druhém - a vtom ji uviděl!

Byla to obrovská moucha, zelenavě černá, odporného druhu, který jako by byl stvořen jen proto, aby otravoval lidem život. Sprostá, neodbytná, pitomá, ale zároveň vypráskaná a chytrá, která jakýmsi

zázrakem (jak jinak?) vlezla do rakety a poletovala si teď ve skleněné bublině a narážela jako bzikající kulička na osvětlené kotouče ciferníků. Když se blížila k počítači, slyšel ji ve sluchátkách jako čtyřmotorový bombardér. Počítač měl nad horním rámem náhradní mikrofon, aby byl dosažitelný bez laryngofonu i mimo křeslo, když jsou kablíky palubní fonie vypnuty. Nač? Pro všechny případy. Takových zařízení bylo víc.

Proklínal ten mikrofon. Báł se, že neuslyší PAL. Horší ovšem bylo, že moucha začala podnikat výpady na různá jiná místa. Sledoval ji mimoděk očima hezkých pár minut, než se přísně pokáral, že mu ta moucha může být ukradená. Škoda, že se tam nedá nasypat nějaký DDT. "Dost!"

Zabzučelo to, až se mu svařtil obličej. Lezla po počítači. Ticho - čistila si křídélka. Taková hnusná moucha!

V sluchátku se zrodilo daleké, pravidelné pískání - tři tečky, čárka, dvě tečky, dvě čárky, tři tečky čárka - PAL.

"No, a teď musím mít oči na stopkách!" řekl si a zvedl trochu křeslo - tak měl najednou před očima tři obrazovky - ještě jednou se přesvědčil, jak obíhá fosforeskující pátrací paprsek radaru, a čekal. Na radaru nebylo nic! Ale kdosi volal:

"A sedm Terraluna. A sedm Terraluna, sektor III, kurs sto třináct, volá PAL-GONIO. Zaměřte se. Poslech."

"Hrůza, a jak já teď uslyším ty své JO!" zoufal si Pirx.

Moucha zavyla ve sluchátku a zmizela. Za chvíli na něho shora padl stín, jako by na lampu usedl netopýr. Byla to moucha. Lezla si po skleněné bublině, jako by zkoumala, co to leží uvnitř. Zatím nastala v éteru tlačení - PAL, kterou již viděl (vypadala jako kyj, byl to osm metrů dlouhý duralový válec, zakončený koulí observatoře), letěl nad ní ve vzdálenosti takových 400 kilometrů, snad o kapánek víc, a pomalu ji předháněl.

"PAL-GONIO volá A sedm Terraluna sto osmdesát celých čtrnáct desetin, sto šedesát celých šest desetin. Odchylka roste lineárně. Konec."

"Albatros čtyři Aresterra, volá PAL-HLAVNÍ, PAL-HLAVNÍ, letím tankovat, sektor II, letím tankovat, sektor II, jedu na rezervu. Poslech."

"A sedm Terraluna, volá PAL-GONIO..."

Zbytek neuslyšel, pohltilo to bzucení mouchy. Ticho.

"...HLAVNÍ volá Albatros čtyři Aresterra, tankování sedmý kvadrant, Omega hlavní, tankování přemístěno Omega hlavní. Konec."

"Oni se mi tady schválně sešli, abych zrovna nic neslyšel," pomyslí si Pirx.

Protipotní prádlo na něm plavalo. Moucha bzikala a vztekla kroužila nad kotoučem počítače, jako kdyby se stůj co stůj pokoušela dohonit svůj vlastní stín.

"Albatros čtyři Aresterra, Albatros čtyři Aresterra volá PAL-HLAVNÍ, odlétám do sedmého kvadrantu, odlétám do sedmého kvadrantu, prosím o navádění interkomem. Konec."

Bylo slyšet vzdalující se pískání interkomu, které utonulo v silicím bzukotu. Vynořila se z něho slova:

"JO dva Terraluna, JO dva Terraluna volá AMU 27, AMU 27. Poslech."

"To bych rád věděl, koho to volají?" pomyslí si Pirx a div se neutřhl z pásů.

"AMU..." chtěl říci, ale ochraptělé hrdlo nevydalo ani slůvka. V sluchátku to bzucelo. Moucha. Zavřel oči.

"AMU 27 volá JO dva Terraluna. Jsem kvadrant čtyři, sektor PAL, rozsvěcují obrysová světla. Poslech."

Rozžehl svá obrysová světla - dvě červená po stranách, dvě zelená na špičce, jedno modré na zádi a čekal. Nebylo slyšet nic než mouchu.

"JO dva, dvakrát Terraluna, JO dva dvakrát Terraluna, volám..." bzukot.

"Asi mne?" pomyslí si zoufale.

"AMU 27 volá JO dva dvakrát Terraluna, jsem kvadrant čtyři, okrajový sektor PAL, všechna obrysová světla svítí. Poslech."

Teď se obě JO ozvaly současně - zapojil selektor pořadí, aby ztlumil toho, kdo se ozval druhý - ale bzucelo to dál, přirozeně -moucha.

"Já se tady snad oběsím," pomyslí si. Ani si nevzpomněl, že v beztlakovém stavu toto řešení nepřípadá v úvahu.

Vtom spatřil v radaru svá dvě letadla - řítily se za ním v rovnoběžných kursech, vzdálená od sebe asi na devět kilometrů, to znamená v pásmu oboustranně zakázaném; jeho povinností jako prvního pilota bylo dát jim rozkaz, aby zaujala předepsaný odstup - 14 kilometrů. Kontroloval na radaru polohu skvrnek označujících letadla, když si na jednu usedla moucha. Hodil po ní navigační knížkou. Nedoletěla, narazila na sklo bubliny, a místo aby po něm sklouzla, odletěla zpátky, vzhůru, udeřila o strop skleněné bány a poletovala si sem a tam - beztlakový stav. Moucha ani neráčila odletět - odešla si pěšky.

"AMU 27 volá JO dva JO dva dvakrát Terraluna. Vidím vás. Letíte v nedovoleném bočním odstupu. Přejděte na rovnoběžné kursy s opravou nula celá nula jedna. Po provedení manévru přejděte na poslech. Konec."

Obě skvrnky se pomalu začaly od sebe vzdalovat, možná že mu něco říkali, ale on slyšel pouze mouchu. Podnikala bzučivé procházky po mikrofonu počítače. Neměl již, čím by po ní házel. Navigační knížka se nad ním vznášela a její stránky se lehce třepetaly.

"PAL-HLAVNÍ volá AMU 27 Terraluna. Opusťte okrajový kvadrant, opusťte okrajový kvadrant, přebírám transsolár. Poslech."

"Držte, ten transsolár mi tady ještě scházel - co je mi po transsoláru? Rakety v útvaru mají přednost!" pomyslí si Pirx a začal křičet; v tomto křiku vybil celou svou bezmocnou nenávist k mouše.

"AMU 27 Terraluna volá PAL-HLAVNÍ. Kvadrant neopustím, transsolární mi může vlézt na záda, letím v útvaru. AMU 27, JO dva, JO dva dvakrát eskadra Terraluna, vedoucí AMU 27. Konec."

"Že mi ten transsolár může vlézt na záda, to už bylo zbytečné," pomyslí si. "Trestné bodíky, to je jasné. Čert aby je všechny sebral. A kdo dostane trestné za tu mouchu? Pochopitelně že já!"

Řekl si v duchu, že to s tou mouchou mohlo potkat jedině jeho. Moucha! To je krámů. Živě si dovedl představit, jak by se Smiga s Boerstem váleli smíchy, kdyby se dověděli o té pitomé mouše. Poprvé od startu si vzpomněl na Boersta. Ale neměl ani chvilku času. - PAL zůstávala stále viditelněji pozadu. Letěli v šiku už pět minut.

"AMU 27 volá JO dva, JO dva dvakrát Terraluna. Dvacet hodin sedm minut. Manévr přechodu na parabolický kurs Terraluna začínáme ve dvacet hodin deset. Kurs sto jedenáct..." četl z papíru, který se mu před okamžikem podařilo akrobaticky stáhnout ze vzduchu nad hlavou. Jeho letadla odpověděla. PAL již nebyla vidět, ale ještě stále ji slyšel - buď ji, nebo mouchu. Vtom jako by se bzukot rozdvojil. Chtěl si protřít oko. Ano. Už byly dvě. Odkud vylezla ta druhá?

"Teď mě oddělají," pomyslí si docela, docela klidně.

Bylo dokonce cosi příjemného v přesvědčení, že již nemá cenu se užírat, drásat si nervy - stejně budou vědět, jak na něho. Trvalo to vteřinu - byla právě hodina, kterou sám určil jako počátek manévru, a on ještě neměl ruce na pákách!

Ale mučirna tisíců cvičení, jak vidět, přece jen vykonala své - uchopil poslepu obě rukojeti, pohnul levou, pak pravou, zahleděl na trajektoměr. Motor se dutě ozval, pak zaslechl sykot, ucítil náraz do hlavy, až hekl překvapením. Dostal hřbetem navigační knížky do čela - těsně pod "okapem" přílbice! Knížka mu zakryla tvář, nemohl ji shodit - potřeboval obě ruce. V sluchátkách bzučelo a šumělo laškování much na počítači. "Měli by lidem dávat revolver," pomyslí si. Cítil, jak mu navigační knížka při rostoucím zrychlení drtí nos. Vrtěl hlavou jako šílenec - musel vidět na trajektoměr!! Knížka vážila snad tři kila. Vtom s bouchnutím dopadla na podlahu - no ovšem, skoro 4 g. Ihned zmenšil zrychlení; udržoval je v mezích manévru, zasunul páky do vrubů - měl teď zrychlení 2 g. Cožpak mouchám takové zrychlení nic nedělá? Nedělalo jim nic. Dařilo se jim báječně! Měl tak letět 83 minuty. Pohlédl na kotouč radarskopu - obě JO letěly za ním, vzdálenost mezi jeho zádi a jimi vzrostla na takových 70 kilometrů; to proto, že měl několik vteřin 4 g a skočil dopředu. Nevadí.

Teď měl trochu volného času až do konce letu se zrychlením. Dvě g, to nic nebylo, vážil teď všeho všudy sto dva a čtyřicet kilogramů. V laboratorním "kolotoči" seděl nejdříve i půl hodiny při 4 g.

Něco jiného je, že to nebylo příjemné - ruce a nohy měl jako ze železa. Hlavou nemohl ani hnout - oslepovalo to.

Ještě jednou zkontroloval polohu obou svých letadel a vzpomněl si, co asi teď dělá Boerst. Představil si

jeho tvář, jistě vypadá jako ve filmu. Bradu ten kluk tedy měl! Nos rovný, oči šedé, ocelové, ten si jistě s sebou nevzal žádný tahák! On, Pirx, se bez něho taky zatím obešel! V sluchátkách bzukot zeslábl - obě mouchy lezly nad ním po skleněném vrcholku kopule, jejich stíny mu laskaly obličej. Poprvé sebou trhl. Pohlédl vzhůru - měly koláčkovitě rozšířené konce černých nožiček, ve světle lamp se jejich zadečky kovově leskly. Hnus!

"Drak osm Aresterra volá šik Terraluna, šestnáctý kvadrant, kurs sto jedenáct celých šest desetin. Mám vás na sbíhavém kursu jedenáct minut třicet dvě vteřiny, prosím, změňte svůj kurs. Poslech."

"To je pech," zasténalo to v něm. "Moula, cpe se rovnou na mě, jako by neviděl, že letím v útvaru!"

"AMU 27, vedoucí šiku Terraluna JO dva, JO dva dvakrát volá Drak osm Aresterra. Letím v útvaru, kurs neměním, proveďte úhybný manévr. Konec."

Když to říkal, hledal na radaru toho drzého Draka. Tamhle je! Ne dále než půldruhého tisíce kilometrů!

"Drak osm volá AMU 27 Terraluna, mám proražené gravimetrické řízení, ihned proveďte úhybný manévr, bod průsečíku kursů čtyři nula osm, kvadrant Luna čtyři, okrajový pás. Poslech."

"AMU 27 volá Draka osm Aresterra, JO dva, JO dva dvakrát Terraluna. Provádím úhybný manévr dvacet hodin třicet devět. Stop. Návrat do původního kursu proveďte zároveň s vedoucím v optické vzdálenosti, severní odchylka sektor Luna jedna nula celých šest desetin, zapínám motory na malý tah. Poslech."

Zatímco to říkal, zapojil zároveň obě spodní směrové trysky. Obě JO dva ihned odpověděly. Udělaly zatáčku, hvězdy se pohybovaly v obrazovkách. Drak poděkoval, letěl na LUNU-HLAVNÍ. Pirx najednou získal kuráž a přál mu šťastné přistání: to bylo kamarádské, zvláště když on měl havárii. Viděl ho na tisíc kilometrů s rozsvícenými obrysovými světly. Pak opět zavolał své JO a začal manévrovat na starý kurs - hrůza! Jak známo, nic lepšího než vypadnout z kursu - ale nalézt pak týž kousek paraboly se zdá téměř nemožné. Změna zrychlení, nestačil ani hlásit údaje komputru; lezly po něm mouchy, pak se začaly honit po radaru - jejich stíny se na obrazovce jen míhaly. Odkud ten dobytek bral tolik síly? Za dobrých dvacet minut se znovu octli v původním kursu.

"Boerst má jistě cestu jako vymetenou vysavačem," pomyslí si. "Ať si! To, co on, udělám já levou rukou."

Zapojil automat zpomalovače akceleraace, aby měl v 83. minutě zrychlení nula, jak žádal předpis, a spatřil věc, která způsobila, že se jeho mokré protipotní prádlo změnilo v kus ledu.

Nad rozvodnou deskou klouzalo ze západek bílé víčko - milimetr po milimetru. Bylo zřejmě málo dotaženo a trhavými pohyby letadla při zpětných manévrech (škubal jím opravdu prudce) se pružiny západek uvolnily. Zatím bylo zrychlení ještě pořád 1,7 g, víčko sjíždělo pomaloučku, jako kdyby je někdo táhl dolů neviditelnou nitkou - vtom vyskočilo a spadlo. Narazilo na plexík bane po své straně, sklouzlo po něm a zůstalo nehnutě ležet na podlaze. Obnaženy zaleskly se čtyři měděné přívody vysokého napětí a pojistky pod nimi.

"A proč jsem se vlastně vyděsil?" řekl si. "Spadlo víčko? Spadlo, to je toho. S víčkem nebo bez víčka, není to stejné?"

Ale klidný nebyl - takové věci by se stávat neměly. Když může spadnout víčko z pojistek, může upadnout i záď rakety.

Měl před sebou už pouhých dvacet sedm minut letu se zrychlením, když ho napadlo, že po vypnutí motorů nastane beztláčný stav a víčko začne poletovat. Může z toho být nějaký malér? Snad ne. Je moc lehké. Ani žádnou tabulku nerozbije. Eh, nic!

Vyhledal očima mouchy - honily se a kroužily, bzučely a létaly kolem celé bane, až konečně se usadily pod pojistkami. Zmizely mu z očí.

V radarskopu našel obě své JO - v kursu. Přední obrazovka ukazovala velký, do půl nebe sahající měsíční kotouč. Měli jednu selenografická cvičení v kráteru Tycho, tenkrát, když Boerst vypočítal pomocí obyčejného, přenosného theodolitu... eh, čert ho vem, co ten kluk nedovedl! Pokoušel se najít LUNU-HLAVNÍ na vnějším jižním svahu Archimeda. Sotva ji bylo vidět, je skoro celá vsazena do skal, rozeznal pouze vyhlazený povrch přístaviště. Kdyby byla na noční polokouli, spatřil by signální světla, ale teď tam svítilo slunce. Stanice sama sice ležela v pruhu stínu, který vrhal kráter, ale kontrast s oslnivě ozářeným kotoučem v sousedství byl tak ostrý, že slabounká světélka signalizace nebylo vůbec vidět.

Měsíc vypadal, jako by na něm lidská noha nikdy nestanula - od Měsíčních Alp se kladly dlouhé stíny na rovinu Moře dešťů. Vzpomínal si, jak před letem na Měsíc - s celou partou, tehdy ještě byli obyčejnými pasažéry - požádal ho Nádiva, aby zkontroloval, zdali hvězdy sedmé velikosti jsou ještě z Měsíce viditelné, a on, osel, se toho úkolu ujal s ohromným zanícením! Zapomněl jako na smrt, že ve dne není z Měsíce vůbec žádné hvězdy vidět, pohled je příliš oslněn světlem Slunce, odraženým od měsíčního povrchu. Nádiva ho ještě dlouho potom otravoval těmi hvězdami z Měsíce. Kotouč na obrazovkách pomalu kynul, zanedlouho vytlačí zbytky černého nebe za okraj přední obrazovky.

Divná věc - nic nebzučelo. Pohlédl stranou - a poplašil se.

Jedna moucha seděla na zaoblené pojistce a čistila si křídélka a druhá se jí dvořila! Několik milimetrů vedle ní se leskl nejblíže drát. Izolace končila trochu výš - všechny čtyři dráty, silné bezmála jako tužka, byly obnaženy, napětí nijak zvlášť vysoké, pouhých 1000 voltů, a proto vzdálenosti mezi nimi nebyly velké - sedm milimetrů jeden od druhého. Náhodou věděl, že sedm. Jednou demontovali celé elektrické vedení a za to, že neznal vzdálenosti mezi dráty, musel od asistenta ledacos vyslechnout. Moucha nechala námluv a lezla si teď po holém drátě. Samosebou, jí to nijak nevadilo. Ale kdyby se jí tak zachtělo přelézt na druhý... jak vidět, zrovna se jí zachtělo, protože zabzučela a už seděla na krajní měděné svodnici. Jako kdyby v celé pilotní kabině nebylo jiné místo! Kdyby si sedla tak, že by položila přední nožky na jeden drát a zadní na druhý...

No, a co má být? V nejhorším případě by nastal zkrat, ostatně moucha snad není tak velká. Ale i kdyby, bude to zkrat na okamžik, automatická pojistka vypne proud, moucha shoří, automat znovu zapojí proud a všechno bude zase klapat - a od mouchy bude pokoj! Jako hypnotizován hleděl na skříňku vysokého napětí. Přesto si nepřál, aby to ten dobytek zkusil. Zkrat - čert ví, co z toho může být. Možná že nic, ale nač pokoušet osud?

Pohlédl na hodinky: ještě osm minut letu se slábnoucím tahem motorů. Hned bude konec. Zrovna se díval na ty hodinky, když se zablýsklo - a světla zhasla. Trvalo to snad třetinu sekundy. "Moucha," napadlo mu. Se zatajeným dechem čekal, až automat znovu zapojí proud. Zapojil.

Světla zaplála, ale oranžově, slabě, a vzápětí pojistka znovu praskla. Tma. Automat zase zapojil. Vypnul. Zapojil. A tak pořád dál - bez konce. Světla blýskala při polovičním napětí. Co se stalo? V kratinkých, pravidelných přestávkách mezi jednotlivými záblesky spatřil, že z mouchy - ta potvora se vecpala mezi dva dráty - zbyl chuchvaleček, zuhelnatělý škvarek, který dál spojoval oba vodiče.

Nedá se říci, že by se nějak příliš polekal. Byl rozčilený, ale cožpak se od chvíle startu vůbec uklidnil? Na hodinky bylo špatně vidět. Tabulky měly vlastní osvětlení - radar také. Proudů bylo zrovna tolik, že se nezapojila ani nouzová světla, ani rezervní okruhy - ale zase ne tolik, aby bylo vidět. Do vypnutí motorů scházely čtyři minuty.

Nemusil se o to starat - automat zpomalovače sám musil motor vypnout. Ledový pramének mu stekl po páteři - jak to automat vypne, když je zkrat?

Chvilí si nebyl jist, je-li to týž obvod nebo ne. Uvědomil si, že jsou to hlavní pojistky. Pro celou raketu a pro všechny obvody. Ale reaktor, reaktor, ten je přece zvlášť...?

Reaktor ano, Ale ne automat. Sám jej přece předtím nařídil. V tom případě jej musí vypnout. Nebo raději se ho nedotýkat? Třeba přece jen zabere?

Konstrukteři nevzali v úvahu, že se do pilotní kabiny může dostat moucha - že může odpadnout víčko a že nastane zkrat - takový zkrat!

Světla blikala bez ustání. Něco se muselo udělat. Ale co?

To je prosté - musí přepnout hlavní vypínač, který je pod podlahou, za křeslem. Vypne hlavní obvody a zapne nouzové. A všechno bude v pořádku. Raketa přece jen není tak špatně konstruována, počítali se vším, a navíc s příslušným koeficientem bezpečnosti.

Rád bych věděl, jestli by i Boerst na to tak hned přišel. Jsou důvodné obavy, že ano. Dokonce snad... ale zbyly už pouhé dvě minuty. Nestačí provést manévry. Trhl sebou. Na smrt zapomněl na ty dva.

Chvilí přemýšlel se zavřenýma očima.

"AMU 27 vedoucí Terraluna volá JO dva, JO dva dvakrát. Mám zkrat v pilotní kabině. Manévry přechodu na dočasně stálou oběžnou dráhu nad rovníkovým pásmem Měsíce provedu se zpožděním... ehm... se zpožděním prozatím neodhadnutelným. Ve stanovenou dobu proved'te manévry sami. Poslech."

"JO dva dvakrát, volá vedoucí AMU 27 Terraluna. Provádíme společně s JO dva manévry přechodu na dočasně stálou oběžnou dráhu nad rovníkovým pásmem Měsíce. Máš devatenáct minut k povrchu. Zlom vaz. Konec."

Sotva doposlouchal, odšrouboval kabel radiofonie, přívod kyslíku, automat reduktoru, druhý kablík - pásy už měl rozepjaté. Když se zvedal, automat reduktoru zahořel červeně - celá kabina hned vyskakovala ze tmy, hned se ponořovala do kalné oranžového světla, vyvolaného snížením napětí. Motor se nevypnul. Rudé světlo se na něho dívalo z pološera, jako kdyby se ptalo, co dělat? Ozvalo se jednotvárné bzučení - varovný signál. Reduktor nemohl automaticky vypnout motory. Chytaje rovnováhu skočil za křeslo.

Vypínač vězel v kazetě vsazené do podlahy. Kazeta je zamčená. Škubl víčkem - nepovolovalo. Kde je klíč?

Klíč tam nebyl. Znovu zacloumal víčkem - nic.

Vyskočil. Slepě se díval před sebe. V předních obrazovkách již svítil nikoli stříbřitý, ale jako velehorský sníh bílý, gigantický Měsíc: Zubaté stíny kráterů se posouvaly po kotouči. Ozval se radarový výškoměr - nebo běžel už dlouho? Rytmicky tikal - zelená čísilka vyskakovala z pološera: vzdálenost dvacet jeden tisíc kilometrů.

Světlo neustále blikalo, pojistka pravidelně vypínala proud. Když zhaslo, nezavládlo již v kabině šero - přízračný svit Měsíce ji vyplňoval po okraje a jen nepatrně slábl, když lampy zableskly svým mráкотným zářením.

Raketa letěla rovně, pořád rovně. A stále zvětšovala rychlost od svého konečného zrychlení 0,2 g - a zároveň ji Měsíc přitahoval stále silněji. Co dělat? Co dělat?! Ještě jednou přiskočil ke kazetě, kopl do víka - ocel se nehnula.

Okamžik! Bože! Jak jen mohl takhle zpitomět! Musí - musí se zkrátka dostat tam, na druhou stranu té bubliny! Je to přece možné. U východu, tam, kde skleněná bahně přechází zužujícím se tunelem v trychtýř, který končí u příklopu - je zvláštní páka červeně nalakovaná, pod tabulkou POUZE PRO PŘÍPAD HAVÁRIE ŘÍZENÍ. Stačí ji přehodit a skleněná bahně se nadzvedne bezmála o metr - bude moci podlézt její dolní okraj na druhou stranu. Tam nějakým kouskem izolace očistí dráty a...

Skokem byl u červené páky!

"Pitomě!" řekl si, popadl ocelovou rukojeť, zatáhl, až mu zaprašťelo v ramenním kloubu. Páka vyjela ven na celou délku ocelové tyče lesknoucí se olejem - ale kopule se nehnula. Vytřeštěně na ni hleděl - viděl za ní obrazovky plné zářivého Měsíce, nad hlavou mu světlo stále blikalo - ještě jednou zacloumal pákou, přestože již byla vytažena... Nic.

Klíč! Klíč od kazety vypínače! Vrhel se celým tělem na podlahu, nahlédl pod křeslo. Ležel tam pouze tahák...

Světlo neúnavně blikalo, pojistky rytmicky vypínaly proud. Když zhaslo, všechno kolem zbělalo, jako by to bylo vysoustruhováno z umrlčích kostí.

"Konec!" pomyslí si. "Dát se katapultovat zároveň s bání? Odpálit křeslo i s kopulí? To nejde. Padák ho nezabrzdí, Měsíc nemá atmosféru. "Pomoc..." chtěl křičet, ale neměl na koho volat - byl sám. Co dělat?! Nějaká záchrana být musí!!

Ještě jednou skočil k páce - div si nevyškubl ruku z kloubu. Málem se rozplakal zoufalstvím. Takhle pitomě, takhle pitomě... Kde je klíč? Proč se mechanismus zadřel? Výškoměr - jedním pohledem přehlédl ciferníky: devět a půl tisíce kilometrů. Od přesvětleného pozadí se ostře odrážela skalní pila Timocharise. Zdálo se mu, že už vidí místo, kam se zapíchne do skály pokryté tufem. Ozve se rachot, zableskne se a...

V okamžiku, kdy světlo bliklo, padly jeho šíleně tékající oči na čtyřřádkový záhonek měděných svodnic. Sytě se tam černal škvarek, který spojoval přívody, pozůstatek zuhelnatělé mouchy. S nataženými pažemi vrhl se vpřed jako brankář při rovinzonádě; náraz byl strašlivý, otřes ho div neomráčil. Stěna polokoule ho odmrštila zpět jako nahuštěná pneumatika; upadl na podlahu. Nic. Vymrštil se, těžce dýchaje, s ústy zkrvavenými, ochoten vrhnout se znovu na skleněnou hradbu.

Podíval se dolů.

Páka malé pilotáže. Pro velká, krátkodobá zrychlení řádu 10 g, ale pouze na zlomek vteřiny. Pracovala

přímo, pomocí mechanických táhel. Dávala okamžitý nouzový tah.

Ale mohl jí pouze zvětšit zrychlení, to znamená - dolétnout na měsíční povrch ještě dříve! Nikoli však - zabrzdit! Výtrysk byl příliš krátkodobý. Brzdění musí být stálé. Malá pilotáž není tedy k ničemu?

Vrhl se na páku a uchopil ji; upadl, ale škubl za ni; bez tlumivé ochrany křesla měl pocit, že mu praskají všechny kosti, tak do něho narazila podlaha. Zatáhl ještě jednou. Zase týž strašlivý, dravý skok rakety. Narazil hlavou o zem, a kdyby tam nebyl porézní plastik - rozbil by si ji.

Pojistka cinkla - blikání ustalo. Pilotní kabinu žahlo klidné, normální světlo lamp.

Dvojitý náraz bleskových zrychlení při malé pilotáži vyrazil zetlelý uhlík, vězící mezi dráty. Zkrat byl odstraněn. Se slanou pachutí krve na rtech skočil do křesla, jako by dělal šipku ze startovního bloku - ale neklesl do jeho objetí, přeletěl vysoko nad opěradlem, následoval strašlivý náraz o strop, nepatrně zmíněný přílbou.

V okamžiku, kdy se odrážel ke skoku, vypnul automat již fungující zpomalovače motorů. Zbytek tíže zmizel. Raketa se nyní už pouhou setrvačností řítí jako kámen přímo ke skalním troskám Timocharise. Odrazil se od stropu. Krvavá slina, kterou vyplivl, vznášela se vedle něho jako chomáč rudě stříbřitých bublinek. Zoufale sebou zmítal a natahoval ruce po opěradle křesla. Vytrhl z kapes všecko, co v nich měl, a mrštil tím za sebe.

Reaktivní pohyb ho mírně, pomalounku postrčil. Klesal čím dál níž; prsty měl napjaté tak, až šlachy praskaly; napřed skříply nehty o niklovou trubici, konečně se do ní zaryly. Už nepovolil. Přitahoval se, hlavou dolů jako akrobat, který dělá stoj o rukou na opěradlech. Uchopil pás, po páse sjel dolů, omotal jej okolo těla; karabinka... nemařil čas zapínáním karabinky, zakousl se do ní, drželo to. Teď ruce na páky, nohy na pedály!!

Výškoměr ukazoval tisíc osm set kilometrů od povrchu. Bude mít čas zabrzdit? Vyloučeno!

45 kilometrů za sekundu! Musí vybrat, ostře vybrat raketu ze střemhlavého letu - nic jiného nezbývá!!

Zapojil směrové trysky - dvě, tři, čtyři g! Málo! Málo!

Dal plný tah na let vzhůru. Rtuťově svítící kotouč v obrazovce, doposud jakoby do ní zazděný, se zachvěl a čím dál rychleji začal klouzat dolů. Křeslo vrzalo pod vzrůstající vahou jeho těla. Raketa začala opisovat stoupající křivku těsně nad povrchem Měsíce, křivku s velkým poloměrem - poloměr musel být tak velký, protože raketa měla obrovskou rychlost. Páka dotažená až do konce pevně stála.

Vmačkávalo ho to do porézního opěradla, až ztrácel dech. Kombinéza nebyla napojena na kyslíkový kompresor; cítil, jak se mu prohýbají žebra, před očima mu vyskakovaly našedlé skvrny. Čekal na black-out, dívaje se stále na rámeček radarového výškoměru, který mlel v okénkách číslička, jedna řádka vyskakovala za druhou "990 - 900 - 850 - 760 kilometrů..."

I když vědět že letí na plný tah, svíral páku dál. Opisoval nejostřejší zatačku, jaká vůbec byla možná - a přesto ještě nepřestával ztrácet výšku - čísla byla nižší a nižší - i když vyskakovala čím dál pomaleji - ještě stále se pohyboval po sestupující části velkého oblouku. Podíval se nehybnými očima, jejichž bulvami stěží mohl pohnout, na trajektoměr.

Jako obvykle v nebezpečném pásmu nebeských těles ukazoval kotouč přístroje kromě křivky, kterou opisovala raketa, i matně světélkující čáru jejího předpokládaného pokračování, také profil zaoblení Měsíce, nad nímž se celý manévr konal.

Obě tyto křivky - letu i povrchu Měsíce - se téměř dotýkaly. Nebo se protínaly? Ne.

Ale vrcholek oblouku tvořil téměř tečnu. Nebylo jisté, jestli letadlo proklouzne těsně nad měsíčním terčem, nebo jestli se s ním srazí. Trajektoměr pracoval s tolerancí sedmi, osmi kilometrů a Pirx nemohl vědět, zdali křivka probíhá tři kilometry nad skalami nebo pod nimi.

Černalo se mu před očima, 5 g dělalo své. Vědomí neztratil. Ležel oslepen, s rukama pevně sevřenými na pákách, a cítil, jak tlumiče křesla pomalu povolují. Nevěřil, že je ztracen. Nemohl tomu nějak uvěřit.

Rty nemohl pohybovat - a tak si v té tmě jen zvolna v duchu počítal: dvacet jedna... dvacet dva... dvacet tři... dvacet čtyři...

Při padesátce se vloudila myšlenka, že by ke srážce - kdyby k ní mělo dojít - už došlo. Přesto nepouštěl páky. Začínalo se mu dělat nevoľno, dusnost, hučení v uších, v krku plno krve, před očima krvavá černota...

Prsty se samy otevřely - páka se pomalu vrátila, nic neslyšel, nic neviděl. Pomalu se rozednívalo, dýchalo

se čím dál lehčeji. Chtěl otevřít oči, měl je přece po celou dobu otevřené, teď pálily: spojivky vyschly!!
Usedl.

Na gravimetru měl 2 g. Přední obrazovka byla úplně prázdná. Hvězdné nebe. Po Měsíci ani stopy.
Kam se poděl Měsíc?

Ležel dole pod ním.

Pirx vyrazil vzhůru ze svého smrtelného letu střemhlav a teď se vzdaloval od Měsíce s klesající rychlostí. Jak nízko nad povrchem proklouzl? Výškoměr to zaregistroval, ale v tomto okamžiku měl v hlavě něco jiného než si zjišťovat nějaké číselné údaje. Teprve teď si uvědomil, že poplašný signál, který po celou dobu houkal, umkl. Za moc takový signál nestojí. To už by radši měli pověsit u stropu nějaký zvon. Když hřbitov, tak hřbitov. Něco tichounce zabzíkalo - moucha. Druhá moucha! Žila - potvora jedna! Léetala přímo pod bání. Měl v ústech cosi odporného, drsného, plátěné chuti - konec bezpečnostního pásu! Po celý čas jej drtil v zubech. Neměl o tom ani tušení!

Zapjal pás, položil ruce na páky - musel raketu dostat na správnou oběžnou dráhu. Po obou JO pochopitelně už nebude ani stopy - ale musí se dovléci tam, kam mu přikazuje úkol, a ohlásit se LUNĚ NAVIGAČNÍ. Nebo snad LUNĚ-HLAVNÍ, protože měl havárii? Čert ví! Nebo být ticho? Vyloučeno! Až se vrátí, uvidí krev, dokonce průhledný strop je červeně zacákaný (teď si toho všiml), kromě toho registrátor zapsal na pásek všechno, co se dělo: blázniviny pojistek a jeho boj s nouzovou pákou. Ty AMU jsou k pohledání, to si pište. A ti, co člověka při startu vpakují do takovéhle rakve, ti jsou taky za všechny prachy!

Ale někomu se hlásit musel, jen pořád ještě nevěděl komu; sklonil se tedy a povolil si náramenní pás. Sáhł pro tahák, který ležel pod křeslem. "Proč bych se neměl podívat? Aspoň teď bude k něčemu dobrý."

Tu zaslechl, že něco vrzlo - načisto jako kdyby se otvíraly dveře.

Za ním žádné dveře nebyly, to věděl stoprocentně. Nemohl se ostatně obrátit, protože byl připoután pásy ke křeslu, ale pruh světla dopadł na obrazovky, hvězdy na nich zbledly a on uslyšel tlumený hlas Šéfův: "Pilote Pirxi!"

Chtěl vyskočit, ale pásy ho zadržely. Klesl zpět; zdálo se mu, že se zbláznil. V uličce mezi stěnou pilotní kabiny a skleněnou koulí se objevil Šéf. Stál před ním ve své šedé uniformě, díval se na něho svýma šedýma očima - a usmíval se. Pirx honem nevěděl, či je.

Skleněná koule se vznesla do výše, začal mechanicky rozpínat pásy, vstal, obrazovky za Šefovými zády najednou zhasly, jako by je sfoukl.

"Ujde to, pilote Pirxi," řekl Šéf. "Ujde to."

Pirx ještě pořád nevěděl, či je. Stál před Šéfem v pozoru a udělal strašnou věc, otočil hlavu, pokud mu to dovolil napolo nafouknutý límec.

Celá ulička i s příklopem byla otevřena, jako kdyby raketa na tomto místě praskla ve dvě. V pruhu večerního světla bylo vidět můstek haly, lidi stojící na něm, lana, mřížové nosníky. Pirx pohlédł na Šěfa, ústa dokořán.

"Pojď, chlapče," řekl Šéf. Pomalu mu podal ruku, kterou Pirx uchopil; Šéf zesiluje stisk dodal: "Vyslovuji ti uznání jménem Společnosti a svým... omlouvám se ti. To... muselo... být. Teď pojď, zajdeš si ke mně. Budeš se moci umýt."

Vykročil k východu. Pirx ho následoval; našlapoval ztěžka a nemotorně. Venku bylo chladno a foukal mírný vítr - proudil do haly odsunutou částí stropu. Obě rakety stály na týchž místech jako předtím, jen několik dlouhých silných kabelů, obloukovitě se pronášejících nad prázdným prostorem, vedlo ke špičkám. Ty kabely zde předtím nebyly.

Instruktor, který stál na plošině, mu cosi říkal. Přes přilbici bylo špatně slyšet.

"Co?" zeptal se mechanicky.

"Vzduch! Vypuť vzduch z kombinézy!"

"Aha! Vzduch..."

Stiskl ventilek - ozval se sykot. Stál na plošině. Jacísi dva lidé v bílých pláštích čekali před lanky bariéry. Jeho raketa vypadala, jako kdyby měla prasklou špici. Zmocňoval se ho pomalu pocit divné slabosti, úžasu, zklamání, které se stále určitěji měnilo ve vztek.

Otvírali příklop druhé rakety. Šéf stál na plošině a lidé v bílých pláštích mu něco říkali. V druhé raketě se ozvala slabá rána...

Vypadl odtamtud jakýsi hnědý, pruhovaný, svíjející se ranec, jako nezřetelná skvrna kymácela se hlava bez přílby, zalykala se řevem... Nohy pod ním poklesly. Ten muž... Boerst se srazil s Měsícem.

podmíněný reflex

Stalo se to ve čtvrtém roce těsně před prázdninami. Pirx prodělal už všechna praktická cvičení, měl započítané lety na simulátorech, dva skutečné a "samostatné kolečko", to znamená let na Měsíc s přistáním a návratem. Považoval se za štamgasta ve vzduchoprázdnu, za starého vesmírného mazáka, jehož domovem jsou planety a jediným oblíbeným oděvem obnošený skafandr; za toho, který v kosmu první spatří přilétající meteory a sakramentálním zvoláním: "Pozor! Roj!!" a bleskurychlým manévrem zachrání před zkázou loď, sebe a méně bystré druhy. Tak si to aspoň představoval a při holení s lítostí konstatoval, že na něm vůbec není vidět, jak obrovské zkušenosti už má za sebou. Ani ta ošklivá nehoda s Harrelsbergerovým přístrojem, který mu vybuchl pod rukama při přistání na Sinus Medii, ho nezkrášlila jediným šedivým vlasem. Kdepak, byl si vědom, jak jalové jsou jeho sny o zešedivění (jak by bylo báječné, kdyby měl prokvetlé skráně!), ale aspoň u očí by se mu mohlo udělat pár vrásek naznačujících na první pohled, že vznikly usilovným vyhlížením navigačních hvězd! A zatím vypadá pořád jako kluk. Dřel tedy tupou žiletkou ten svůj ksichtejček, za který se potajmu styděl, a vymýšlel si stále otřesnější situace, aby je mohl nakonec zvládnout. Matters, který trochu znal jeho starosti a trochu si je domýšlel, mu poradil, aby si nechal narůst knírek. Těžko říci, zda to byla rada upřímná. Pirx si jednou v ranním osamění před zrcadlem přiložil k hornímu rtu kousek černého šněrovadla - a až se oklepal, jak idiotsky to vypadalo. Zapochyboval o Mattersovi, i když ten asi neměl na mysli nic zlého, a rozhodně neměla na mysli nic zlého jeho hezká sestra, když jednou Pirxovi řekla, že vypadá jako "dobrák od kosti". To ho dorazilo. V lokále, kde tančili, se tehdy neodehrálo nic z toho, čeho se obával. Jen jednou si spletl krok, ale ona byla natolik taktní, že mlčela, a on si až teprve za hodnou chvíli všiml, že všichni ostatní tančí něco docela jiného než oni. Ale potom už mu to šlo skvěle. Nešlapal jí po nohou, snažil se nesmát (při jeho smíchu se lidé na ulici otáčeli) a nakonec ji doprovodil domů. Od poslední zastávky šli hodný kus pěšky a on po celou tu dobu uvažoval, co by měl udělat, aby pochopila, že není vůbec žádný "dobrák od kosti" - ta slova ho tála do živého. Když už docházeli k cíli, propadl panice. Nic totiž nevymyslel a následkem toho usilovného přemýšlení navíc mlčel jako pařež; v jeho hlavě se prostírala prázdnota, jež se lišila od vesmírné jen tím, že byla naplněna zoufalým úsilím. V poslední chvíli mu prolétly hlavou jako meteory dva nebo tři nápady, aby si s ní dal rande, aby ji políbil, aby jí - o tom se někde dočetl - stiskl ruku výmluvně, něžně, ale současně perverzně a vášnivě. Ale kdež! Ani ji nepolíbil, ani si s ní nedal rande, ani jí nepolíbil ruku... Kéž by to bylo aspoň skončilo takhle! Když mu řekla "dobrou noc" tím svým příjemně zajímavým hlasem, otočila se k vrátkům a vzala za kliku, probudil se v něm ďábel. Anebo to udělal prostě jen proto, že v jejím hlase vycítil ironii, zda skutečnou nebo imaginární, to tedy ví bůh - dost na tom, že ji plácl úplně bezděčně, zrovna když se otočila, sebejistá, klidná díky své kráse, přirozeně, nosila se jako královna, hezká děvčata obvykle takhle...

...no tak tedy dobře: plácl ji přes zadek, a pořádně. Uslyšel slabý, tlumený výkřik. Ta se ale podívala!

Jenže on už na nic nečekal. Otočil se na podpatku a vzal roha, jako by se bál, že ho bude honit...

Matters, ke kterému druhý den přistupoval jako k bombě s časovaným zapalovačem, o tom incidentu ani nevěděl.

Problém toho podivného reflexu mu nešel z mysli. Vůbec nic si v tamtu chvíli nemyslel (což se mu stávalo bohužel tak snadno!), ale plácl ji. Copak takhle jednájí dobráci od kosti?

Nebyl si tím docela jist, ale obával se, že ano. Po incidentu s Mattersovou sestrou (od té doby se jí vyhýbal jako čert kříži) se na sebe aspoň ráno přestal šklebit do zrcadla. Předtím totiž několikrát klesl tak hluboko, že s pomocí druhého zrcátka hledal takový profil své tváře, který by aspoň nepatrně ukojil jeho vysoké požadavky. Samozřejmě že nebyl absolutní idiot a byl si vědom, jak je to opičení směšné, ale na druhé straně nehledal přece žádné stopy po nějaké kráse, propánajána, nýbrž po charakteru! Čítal totiž Conrada a s rozpálenými tvářemi přemýšlel o velkém galaktickém mlčení, o osamělé mužnosti, jenže copak si člověk může představit hrdinu věčné noci, samotáře - s takovýmhle ksichtejčkem? Pochybnosti

zůstaly, ale s opičením před zrcadlem skoncoval, aby si dokázal, jakou má tvrdou, nezlomnou vůli. Tyto starosti, které ho pořád tak žraly, poněkud zbledly tváří v tvář blížící se zkoušce u profesora Merina, kterému se všeobecně říkalo Merynos. Té zkoušky se popravdě řečeno nebál. Pouze třikrát zašel do budovy Navigační astrodémie a astrognózy, kde přede dveřmi zkušební místnosti vždycky číhali studenti na ty, kteří vycházeli od Merynose, ani ne tak aby oslavovali jejich úspěch, nýbrž spíš aby se dověděli, jaké nové otázičky a chytáky si zas vymyslel "Zlý Beran". Tak se totiž říkalo přísnému examinatorovi. Ten stařec - jehož noha nejenže nikdy nestanula na Měsíci, ale který dokonce jaktěživ nepřekročil práh žádné rakety! - znal díky své teoretické vševědoucečnosti každý kámen ve všech kráterech Moře Dešťů, skalní hřbety planetoid a nejnedostupnější oblasti na Jupiterových měsících; říkalo se o něm, že dokonale zná všechny meteory a komety, které teprve budou objeveny za tisíc let, poněvadž už nyní matematicky předpověděl jejich dráhy díky svému oblíbenému zaměstnání - perturbační analýze nebeských těles. Obrovský rozsah těchto znalostí způsoboval, že dovedl ironizovat mikroskopické znalosti svých studentů. Ale Pirx se Merina nebál, protože odhalil jeho klíč. Stařec měl totiž vlastní terminologii, kterou kromě něho v odborné literatuře nikdo jiný neužíval. A proto si Pirx, veden svou přirozenou bystrostí, objednal v knihovně všechny Merinovy práce a - nečetl je, to ne, jen je prolistoval a vypsal si asi dvě stě Merinových slovních zkomolenin. Ty se našprtal a žil v přesvědčení, že zkoušku udělá. To se také potvrdilo. Když profesor uslyšel, jakým způsobem odpovídá Pirx na otázky, trhl sebou, nadzvedl křovinaté obočí a poslouchal Pirxe jako slavíka. Mraky, které mu obvykle zastíraly tvář, se rozplynuly. Skoro omládl, protože měl pocit, jako by slyšel sebe sama - a Pirx, okřídlený touto proměnou i vlastní drzostí, jel dál jako tank - s tím výsledkem, že když totálně vybuchl při poslední otázce (vyžadovala znalost vzorce, a tak mu tady Merinova rétorika nepomohla), napsal mu profesor velkou dvojku a vyjádřil lítost nad tím, že mu nemůže dát výbornou. Takhle tedy Merynose přelstil. Chytil ho za rohy. Daleko větší trému měl před "bláznivou lázní", která byla další a poslední etapou před diplomními zkouškami.

Na "bláznivou lázeň" se žádný figl vymyslet nedal. Nejdřív musel jít člověk za Albertem, což byl údajně obyčejný vrátný na katedře experimentální astropsychologie, ale ve skutečnosti byl docentovou pravou rukou a jeho slovo mělo větší váhu než mínění všech asistentů dohromady. Albert, pravá ruka ještě profesora Balloa, který šel před rokem do důchodu k radosti studentů a žalosti vrátného (nikdo mu nerozuměl tak jako profesor emeritus), zavedl kandidáta do malé místnosti v podzemí, kde mu udělal parafinový odlitek obličeje. Když mu odlitek sundal, udělal na něm určitou úpravu: do negativu nosu vstrčil dvě kovové trubičky. To bylo všechno. Potom šel kandidát nahoru, do "lázně". Nebyla to přirozeně žádná lázeň, ale jak známo studenti nikdy nenazývají věci pravými jmény. Byla to velická místnost s bazénem plným vody. Kandidát či - zas podle studentského slangu - "pacient" se svlékl a vlezl do vody, kterou ohřívali tak dlouho, až přestal cítit její teplotu. Bylo to individuální. Pro některé voda "přestávala existovat" při devětatraceti stupních, pro jiné teprve při dvaatřiceti. Když mladý muž, ležící v bazénu nznak, zvedl ruku, přestali vodu ohřívát a jeden z asistentů mu nasadil na obličej parafinovou masku. Pak přidávali do vody nějaké soli (ale ne kyanid draselný, jak vážně tvrdili ti, co už měli "bláznivou lázeň" za sebou), zdá se, že obyčejnou kuchyňskou sůl. Přidávalo se jí tam tolik, aby se "pacient" (zvaný rovněž utopenec) volně vznášel těsně pod hladinou vody a nevynořil se. Z vody vyčnívaly jen kovové trubičky, a tak mohl volně dýchat. To bylo v podstatě všechno. Učený název experimentu zněl "zbavení aferentních pohnutek". "Utopenec" spočíval v beztlížné poloze, zbavený zraku, sluchu, čichu i hmatu (protože přítomnost vody přestal zakrátko cítit), s rukama zkříženými na prsou jako egyptská mumie. Jak dlouho? Tak dlouho, jak dlouho to vydržel.

Zdánlivě to nebylo nic zvláštního. Ale s člověkem se v takové situaci začínají dít divné věci. Každý si toho přirozeně o zážitcích "utopenců" mohl přečíst kolik chtěl v učebnicích experimentální psychologie. Ale i tyto zážitky byly velice rozdílné, individuální. Třetina kandidátů to nevydržela ani tři hodiny, natož šest nebo pět. Vytrvalost se však doporučovala, protože prázdninové praxe se rozdělovaly podle umístění: kdo měl první kategorii, ten dostal praxi "extra", docela jinou než málo zajímavé, dokonce nudné pobyty na různých kolezmetských stanicích. Předem se nikdy nevědělo, kdo prokáže odolnost, a kdo ne "lázeň" byla zatěžkávací zkouškou celistvosti, konsolidace osobnosti.

Začátek zvládl Pirx poměrně hladce, nepočítáme-li fakt, že zbytečně ponořil obličej pod vodu, ještě než

mu asistent nasadil masku, takže si trochu lokl a při té příležitosti se přesvědčil, že je jenom slaná.

Když mu nasadili masku, uslyšel zprvu mírné šumění v uších. Byl v dokonalé tmě. Uvolnil svaly, jak se patřilo, voda ho nesla bez hnutí. Oči otevřít nemohl, ani kdyby byl chtěl, to znemožňoval parafin přiléhající k tvářím a čelu. Nejprve ho začal svědit nos, potom pravé oko. Skrz masku se přirozeně poškrábat nemohl. O takovém svědění se ve zprávách jiných "utopenců" nepsalo - zřejmě to byl jeho soukromý příspěvek k experimentální psychologii. Dokonale bezvládný spočíval ve vodě, která ani nehřála, ani nechladila jeho nahé tělo. Zakrátko si přestal uvědomovat, že ta voda existuje.

Mohl by přirozeně pohnout nohama nebo aspoň prsty a přesvědčit se, že jsou slizké a mokré, ale věděl, že nad ním u stropu bdí oko registrující kamery: za každé pohnutí byly trestné body. Zaposlouchal se do sebe a zanedlouho už mohl rozlišit tóny vlastního srdce - neobyčejně slabé, přicházející jakoby z veliké dálky. Cítil se docela slušně. Svědění ustalo. Nic ho nesvíralo. Albert zastrčil trubičky do masky tak obratně, že je Pirx ani necítil. Necítil vůbec nic. Ta prázdnota ho začínala znepokojovat. Nejprve ztratil cit pro polohu svého těla, pro pozici rukou a nohou. Ještě se pamatoval, jak leží, protože to věděl, ale necítil nic. Začal uvažovat, jak dlouho už je pod vodou, s bílým parafinem na obličejí. S údivem zjistil, že on, který obvykle dokázal určit čas bez hodinek, s přesností na pár minut, nemá nejmenší potuchu o tom, kolik minut - nebo možná už čtvrt hodin? - uplynulo od chvíle, kdy se ponořil do "bláznivé lázně".

Když se tak divil, uvědomoval si, že už nemá tělo ani tvář, vůbec nic. A to tak dokonale, jako by už vůbec neexistoval. Jeho pocity by se těžko daly nazvat příjemnými. Byly spíš děsivé. Jako by se po troškách rozpouštěl v té vodě, jejíž existenci také necítil. Přestal slyšet srdce. Napínal sluch, jak mohl - nic. Zato ticho, kterým byl naplněn, se proměnilo v nepříjemné duté mručení, v nepřetržité bílé šumění, že by si byl nejradši zacpal uši. V jednu chvíli mu napadlo, že už jistě uplynula pěkně dlouhá doba a že mu pár trestných bodů tak moc neuškodí. Chtěl pohnout rukama.

Neměl čím pohnout - ruce neměl. Ani se vlastně nelekl, spíš užasl. Pravda, psalo se sice o "zániku citění těla", ale kdo by byl tušil, že ten zánik může být tak dokonalý?

Zřejmě to tak má být - uklidnil se. Hlavně se nehýbat - když chce člověk získat slušné umístění, musí leccos vydržet. Tohle heslo ho nějaký čas povzbuzovalo na duchu. Jak dlouho? To nevěděl.

Potom to začalo být horší.

Najednou se tma, ve které spočíval, či spíše: kterou sám byl, naplnila slabým mihotáním, kruhy poskakujícími na okraji zorného pole, jež vlastně nesvítily, jen se nejasně rýsovaly. Pohnul očními bulvami, ten pohyb ucítil, což ho potěšilo. Ale po několika pohybech se kupodivu vymkly jeho moci i oči...

Zrakové a sluchové fenomény, to míhání, nejasné rýsování, šumění a mručení bylo jen nevinným úvodem, jen směšnou hříčkou ve srovnání s tím, co se s ním začalo dít potom.

Rozpadal se. Ne tělem, o tělu už nemohla být řeč, tělo přestalo existovat před staletími, stalo se předminulým časem, věci neodvolatelně ztracenou. Měl je vůbec někdy?

Stává se, že přitlačená nedokrvená ruka na nějaký čas odumře. Lze se jí dotýkat druhou rukou, citlivou a živou, jako by to byl kus dřeva. Skoro každý zná ten divný, nepříjemný pocit, který naštěstí rychle mine. Jenže v takových chvílích je člověk jinak normální, citlivý a živý - mrtvá bezvládnost se zmocní jen několika prstů či ruky a promění se v předmět připevněný k ostatnímu tělu. Ale Pirxovi nezbylo už nic, nebo spíš skoro nic - kromě strachu.

Rozpadal se - ne na osoby, ale na strachy. Čeho se bál? Neměl tušení. Neprožíval ani bdělý stav - jakýpak může být bdělý stav bez těla? -, ani sen. Tohleto se mu přece nezdálo, věděl, kde je a co se s ním děje. Bylo to něco třetího. Ani v nejmenším se to nepodobalo stavu opilosti.

I o tom se dočetl. Říkalo se tomu "dezorganizace práce mozkové kůry způsobená zbavením mozku impulsů zvenčí".

Znělo to docela pěkně, ale v praxi...

Byl trochu tady, trochu tam, a všechno se rozlézalo. Směry. Nahoře, dole, stranou - to neexistovalo. Snažil se vzpomenout si, kde může být strop. Ale jak mluvit o stropu, když člověk nemá tělo ani oči? "Moment," řekl si, "s tím se musí udělat pořádek. Prostor - rozměry - tři směry..."

Ta slova vůbec nic neznamenala. Uvažoval o čase, opakoval si "čas, čas", jako kdyby žvýkal kus papíru. Slepenec bez nejmenšího smyslu. Už to ani neopakoval on, nýbrž jakýsi nikdo, kdosi cizí, kdo do něho

vlezl. Vlastně ne, to on vlezl do někoho cizího. A ten někdo se nafukoval. Nadouval. Pozbýval všech mezí. Putoval nepochopitelnými síněmi, byl obrovský jako balón, stal se nemožným sloním prstem, celý byl prst, ne svůj, ne skutečný, ale nějaký vymyšlený, bůhví kde se vzal. A ten prst se osamostatňoval. Stával se čímsi drtivým, nehybným, kárávě a současně trapně ohnutým, a on - jeho myšlení - se vznášelo hned z jedné, hned z druhé strany toho nemožného kvádru, teplého, odporného, nijakého...

Mizel. Vířil. Točil se. Padal jako kámen, chtěl vykřiknout. Kmity bez tváří, oblé, vytřeštěné, rozplývající se, když se jim snažil vzdorovat, na něho lezly, strkaly se, rozpínaly ho, byl jako rezervoár z tenkého plechu, který snadno může prasknout.

A vybuchl...

Rozpadl se v temnoty na sobě nezávislé, které vířily vzduchem jako chaoticky poletující cáry zuhelnatělého papíru. A v tom komíhání a poletování bylo nepochopitelné napětí, úsilí asi jako v smrtelné chorobě, kdy se skrze prostory mlhy a prázdnoty, která byla kdysi dobře fungujícím tělem, ale teď je už jen znečitlivělou stydnoucí pustinou, ještě naposled pokouší probíjet čísi hlas a proniknout k nějakému druhému člověku, spatřit ho, dotknout se ho.

"Počkat," řeklo cosi překvapivě střízlivě, ale bylo to něco cizího, ne on. Třeba se slitoval nějaký hodný člověk a promluvil na něho? Na koho? Kde? Ale vždyť to slyšel! Ne, nebyl to skutečný hlas.

"Počkat. Prodělali to i jiní. Od toho se neumírá. Musíš se držet."

Ta slova se točila pořád dokolečka. Až ztratila smysl. Zase se všechno rozlezlo jako šedivý mokrá piják. Jako hromada sněhu na slunci. Omývaný vodou, vytrácel se kamsi, aniž se pohnul. Mizel.

"Za chvíli nebudu," pomyslel si zcela vážně, protože to bylo jako smrt, ne jako sen. To jediné ještě věděl: že se mu to nezdá ve snu. Obklíčilo ho to ze všech stran. Ne jeho, je. Bylo jich několik. Kolik? Nemohl se dopočítat.

"Co tu dělám?" řeklo něco v něm. "Kde to jsem? V moři? Na Měsíci? Pokus..."

Nevěřil, že to může být pokus; jak to - trochu parafínu, nějaká slaná voda - a člověk přestane existovat? Rozhodl se s tím skoncovat stůj co stůj. Zápasil, ale sám nevěděl s čím, jako kdyby se snažil pohnout s obrovským balvanem, který se na něj svalil. Nemohl sebou ani škubnout. V posledním záblesku vědomí soustředil všechny své zbývající síly a zasténal. Uslyšel to zasténání, tlumené a vzdálené jako rádiový signál z jiné planety.

Za pár vteřin se skoro probral a soustředil, ale jen proto, aby upadl do další, ještě černější, všechno podemílající agónie.

Necítil žádnou bolest. Kdyby to aspoň byla bolest! Vězela by v těle, dávala by o sobě znát, určovala by nějaké meze, rvala by mu nervy. Ale tohle byla agónie bezbolestná, mrtvý, narůstající příliv nicoty. Ucítil, jak do něho vstupuje vzduch, po němž křečovitě lapá - jako by nevystupoval do tmy, ale do oblasti rozechvělých, pomačkaných cářů myšlenek. Zasténat, a ještě jednou, uslyšet se...

"Komu se chce kňučet, ten nemá myslet na hvězdy," řekl ten nějaký neznámý, blízký, ale cizí hlas.

Rozmyslel si to a nezasténal. Už vlastně ani nebyl. Nevěděl, čím je - vtékaly do něho studené lepkavé potůčky a nejhorší bylo - proč se o tom žádný z těch blbců ani nezmínil? - že jím všechno zas vycházelo ven. Byl průsvitný. Proměnil se v díru, síto, sled klikatých jeskyň nebo průzorů.

Pak se rozpadlo i to - zbyl jen strach a ten trval, i když zmizela tma, kterou mžící mihotání rozechvělo jako zimnice.

Potom to bylo horší, daleko horší. Jenže to už neuměl Pirx vyjádřit slovy, dokonce si na to ani zřetelně nevzpomínal: pro takový zážitek ještě nebyla slova vynalezena. O tom neuměl nic ani vykoktat. Ano, ano, "utopenci" byli bohatší o jednu příšernou zkušenost, o které žádný z profesorů neměl ani potuchy. Že nebylo co závidět, to je jiná věc.

Pirx prodělal mnoho věd a mnoho stavů. Někaký čas neexistoval, potom zas existoval znásobený, pak mu cosi vyhledávalo celý mozek, potom se odehrávaly nějaké složité, nevyjádřitelné hrůznosti - jejich společným jmenovatelem byl strach, který přežil tělo, čas i prostor. Všechno.

Nabažil se toho dosyta.

Doktor Grotius řekl:

"Poprvé jste zasténal ve sto třicáté osmé minutě a podruhé ve dvoušté dvacáté sedmé. Všechny tři trestné body - a žádná třesavka! Přehod'te si nohu přes nohu, podívám se, jaký máte reflex... Jak jste

tam mohl vydržet tak dlouho - v té pozdější fázi?"

Pirx seděl na ručníku složeném na čtyřikrát, příšerně drsném, a tudíž velice příjemném. Byl teď úplně jako Lazar. Ne v tom smyslu, že by tak vypadal, ale cítil se doopravdy zmrtvýchvstalý. Vydržel to sedm hodin. Získal první umístění. V posledních třech hodinách tisíckrát umíral. Ale nezasténal. Když ho mokrého vytáhli, utřeli ho, namasírovali, dali mu injekci, hlt koňaku a zavedli ho do ordinace, kde čekal doktor Grotius. Cestou se podíval do zrcadla. Byl úplně ohlušený, otupělý, jako kdyby vstal z postele po několikaměsíčním bezvědomí. Věděl, že už je po všem. Přesto se podíval do zrcadla. Ne snad že by očekával šedivé vlasy, jen tak. Když spatřil svůj široký ksichtejček, rychle se odvrátil a masíroval dál, zanechávaje na podlaze mokré t'ápoty. Doktor Grotius se ho dlouho snažil přimět, aby mu popsal, jaké stavy prožil. Sedm hodin - to není žádná legrace. Doktor Grotius se na Pirxe díval jinak než předtím, nejen se sympatií, ale i s potěšením jako entomolog, který objevil nový druh mûry. Nebo nějakého zvláštního broučka. Asi v něm viděl námět na vědeckou práci.

Ale ukázalo se - a musíme dodat: bohužel -, že Pirx není příliš vděčný předmět bádání. Seděl a přihloupě mrkal: všechno bylo ploché, dvourozměrné, když po něčem sáhl rukou, vyšlo najevo, že ta věc leží dál nebo blíže, než si myslel. To byl normální příznak. Normální však nebyla jeho odpověď na asistentovu otázku, když se z něho asistent snažil vypáčit nějaké zevrubnější detaily.

"A vy jste tam ležel?" odpověděl otázkou na otázku.

"Ne," podivil se doktor Grotius. "Proč?"

"Tak to zkuste," navrhl mu Pirx. "Uvidíte sám, jaké to je."

Druhý den už mu bylo tak dobře, že dokonce mohl dělat na "bláznivou lázeň" vtipy. Od té doby pořád chodil do hlavní budovy, kde se do zasklené vitríny věšely seznamy s určením praxe. Ale své jméno tam nenašel. Potom byla neděle.

V pondělí si ho dal zavolat Šéf.

Pirx si kvůli tomu nedělal starosti hned. Nejprve zúčtoval se svým svědomím. Určitě nepůjde o to, že vpustil do rakety "Ostensa" myš, je to už dávno, myš byla mřává, a vůbec to nestojí za řeč. Potom se udala ta věc s budíkem, který sám zapíнал proud do sítě Moebiovy postele. Ale to je vlastně taky hloupost. Když je člověku dvaadvacet, dělává i horší věci, a Šéf je shovívavý. Po určité meze. Že by se byl dověděl o "duchovi"? "Duch", to byl Pirxův vlastní, originální nápad. Spolužáci mu přirozeně pomohli - od toho má přece člověk přátele. Ten Barn by ale zasloužil! Akce "duch" proběhla bez chybičky. Prach byl v tubě, prachovou cestičku táhli třikrát kolem pokoje a zakončili pod stolem. Možná že tam toho prachu opravdu nasypali moc. Prachová cestička vycházela na chodbu skulinou pod dveřmi, a Barn už byl "připravený": celý týden se po večerech nemluvalo o ničem jiném než o duchách. Pirx nebyl na hlavu padlý a rozdělil role: někteří hoši vyprávěli strašidelné historky, jiní zas hráli nevěřící Tomáše, aby Barnovi tak hned nedošlo, že jde o podfuk. Barn se těch metafyzických besed aktivně neúčastnil, jen se občas posmíval nejhorlivějším stoupencům "onoho světa". Ano, ale to jste ho měli vidět, když ve dvanáct v noci vyletěl ze své ložnice a řval jako buvol pronásledovaný tygrem! Plamen vlezl do pokoje skulinou pode dveřmi, třikrát oblétl pokoj a vybuchl pod stolem, až spadaly knihy. Pirx to ale přehnal, protože pokoj začal trochu hořet. Požár zlikvidovalo pár věder vody, ale zbyla tam vypálená díra a smrad po karbidu. Takže se to v jistém smyslu nezdařilo: Barn bohužel na duchy nevěřil. Nebylo tedy vyloučeno, že dnes půjde o toho "ducha". Pirx si ráno přivstal, oblékl čistou košili, pro jistotu nahlédl do "Knihy letů", do "Navigace" - a udělal krok do tmy.

Šéfova pracovna byla nádherná. Alespoň se to Pirxovi zdálo. Stěny svítily na tmavomodrém pozadí. Malý slepý měsíční glóbus na stole, spousta knih, diplomů a druhý obrovský glóbus pod oknem. Ten druhý byl hotový zázrak - když se stiskl příslušný knoflík, rozsvítily se a uvedly do chodu libovolně zvolené sputniky, prý tam byly nejen ty současné, ale i staré, včetně těch prvních, už historických, z roku 1957.

Toho dne však nevěnoval Pirx globusům pozornost. Když přišel, Šéf psal. Řekl mu, aby se posadil a počkal. Potom si sundal brýle - nosil je teprve rok - a začal si ho prohlížet, jako by ho viděl poprvé v životě. To byl takový jeho trik. I světec, který neměl nic na svědomí, by pod tím pohledem ztratil glanc. A Pirx svatý nebyl. Pořád sebou v křesle vrtěl. Hned se propadal do jeho hlubiny a zaujímal neslušně nonšalantní pózu jako milionář na palubě vlastní jachty, hned zase sjížděl směrem ke koberci a vlastním

patám. Šéf vydržel mlčení a pak řekl:

"Tak co nového, hochu?"

Tykal mu, o nic zlého tedy nešlo. Pirx odpověděl, že je všechno v pořádku.

"Prý ses koupal?"

Pirx přitakal. Co se z toho vyklube? Podezíravost ho neopouštěla. Asi neměl být k tomu asistentovi tak nezdvořilý...

"Máme jedno místo pro praktikanta na Mendělejev. Víš, co to je?"

"Astrofyzikální stanice na 'druhé straně'..." odpověděl Pirx. Byl trochu zklamán. Měl tichou naději - tak tichou, že se k ní ani sám před sebou nepřiznával ze strachu, aby nezaplašil její uskutečnění - že mu dají něco jiného. Že někam poletí. Je tolik planet - a on má dostat obyčejný staniční úkol na "druhé straně"... Kdysi to byla jen móda, nazývat odvrácenou, ze Země neviditelnou měsíční polokouli "druhou stranou". Ale teď to říkali všichni.

"Správně. Víš, jak vypadá?" otázal se Šéf. Tvářil se nějak divně. Jako kdyby něco skrýval, Pirx vteřinu váhal, zda má zalhat.

"Ne," řekl.

"Když ten úkol přijmeš, dám ti celou dokumentaci," položil Šéf ruku na hromadu papírů.

"Copak ho můžu nepřijmout?" otázal se Pirx s neskrývaným oživením.

"Můžeš. Ten úkol je totiž... vlastně mohl by být... nebezpečný."

Chtěl říci ještě něco, ale nemohl. Schválně se odmlčel, aby si lépe prohlédl Pirxe, který na něho vyvalil oči, pomalu, slavnostně se nadýchl - a tak už zůstal, jako kdyby zapomněl, že musí dýchat i dál. Oslněný jako panna, které se zjevil princ z pohádky, čekal na další opojná slova. Šéf si odkašlal.

"Nono," řekl takovým tónem, aby Pirx vystřízlivěl. "To jsem přehnal. Rozhodně se mýlíš."

"Co prosím?" vykoktal Pirx.

"Říkám, že ty nejsi ten jediný člověk na Zemi, na němž všechno závisí. Lidstvo od tebe neočekává spásu. Prozatím ještě ne."

Pirx zrudl jako řípa, zpotil se a nevěděl, co s rukama. Šéf, jehož způsoby byly známy a který mu před chvílí ukázal rajskou vidinu Pirxe-hrdiny, jak se po splnění Činu vrací hustým davem na kosmodromu, davem, který nábožně šeptá: "Tot' on! Tot' on!!!" - teď začal, jako by si ani neuvědomoval, co činí, ten úkol zmenšovat, redukovat rozměry velkého poslání na obyčejnou prázdninovou praxi, a konečně vysvětlil:

"Pracovníci stanice se rekrutují z astronomů, které vozíme na 'druhou stranu', aby si tam odseděli svůj měsíc, a to je všechno. Normální práce tam nevyžaduje žádné zvláštní schopnosti. Proto se kandidáti zkoušeli obyčejnými testy první a druhé skupiny. Ale teď po té nehodě potřebujeme lidi lépe prověřené. Nejlepší by přirozeně byli piloti, ale víš přece, že nemůžu upíchnout pilota na obyčejnou observatoř..." To Pirx věděl. Nejenom Měsíc, ale i celá sluneční soustava žádala piloty, astrogátory, navigátory - těch bylo pořád málo. Ale o jaké nehodě se to Šéf zmínil? Moudře mlčel.

"Stanice je příliš malá. Postavili ji na dost hloupém místě, pod severním štítem místo na dně kráteru. S jejím umístěním souvisí dlouhá historie, místo selenodézního průzkumu rozhodla prestiž, s tím se budeš moci seznámit později. Dost na tom, že se vloni zřítíl kus skály a zničil jedinou cestu. Je tam teď dost těžký přístup a je možný jen ve dne. Projektovala se lanovka, ale práce byly zastaveny, protože jsme se rozhodli, že příští rok stanici přestěhujeme dolů. V noci je prakticky odříznutá od světa. Rádiové spojení ustává... Proč?"

"Pro...sím?"

"Ptám se, proč ustává rádiové spojení?"

To byl celý Šéf. Obdaření velkým posláním, nevinný rozhovor se najednou proměnily ve zkoušku! Pirx se začal potit.

"Jelikož Měsíc nemá atmosféru ani ionizační zónu, udržuje se na něm rádiové spojení ultrakrátkými vlnami... Proto byl vybudován řetěz retranslačních stanic podobných televizním..."

Šéf se lokty opíral o stůl, pohrával si s propisovačkou a dával najevo, že oplývá trpělivostí a je ochoten poslouchat až do konce. Pirx obšírně hovořil o věcech, které zná každé malé dítě, jelikož se bohužel blížil k sférám, v nichž měly jeho znalosti značné mezery.

"Takové retranslační linky jsou jak na téhle, tak na ,druhé straně'," rozbíhal se, protože vyplouval do známých vod. "Na téhle straně je jich osm. Spojují Hlavní Lunu se stanicemi Sinus Medii, Palus Somnii, Mare Umbrium..."

"To můžeš vynechat," přerušil ho velkomyslně Šéf. "Hypotézy o vzniku Měsíce taky. Dál..."

Pirx zamrkal.

"Poruchy v příjmu nastávají, když se řetěz retranslačních stanic dostane do oblasti terminátoru. Když je část retranslačních stanic ještě ve stínu a nad ostatními vychází Slunce..."

"Já vím, co je to terminátor. To mi nemusíš vysvětlovat," řekl přívětivě Šéf.

Pirx zakašlal. Vysmrkal se. Nemohlo to však trvat donekonečna.

"Vzhledem k nedostatku atmosféry vyvolává korpuskulární sluneční záření, které bombarduje měsíční povrch, ehm, poruchy rádiových vln. A tyto poruchy znemožňují..."

Uvážl.

"Poruchy způsobují poruchy, to je fakt," navázal Šéf. "Ale co je jejich příčinou?"

"Je to sekundární záření, tedy vyvolané, efekt No... No..."

"No?" navázal přívětivě Šéf.

"Nowinského!!" vybuchl Pirx. Přece jen si vzpomněl.

Ale ani to nestačilo.

"V čem spočívá ten efekt?"

To právě Pirx nevěděl. Tedy kdysi to věděl, ale už to zapomněl. To, co se naučil, donesl vždycky ke dveřím zkušební místnosti jako žonglér pyramidu nejneuvěřitelnějších předmětů navršených na hlavě, jenže teď už bylo po zkoušce... Jeho zoufalé blekotání o elektronech, sekundárním záření a rezonanci přerušil Šéf lítostivým pokýváním hlavou.

"Ale ale," řekl ten bezohledný člověk, "a profesor Merinus ti dal dvojku... Zmýlil se snad?"

Lenoška pod Pirxem začala připomínat cosi jako vrchol sopky.

"Nerad bych ho rozčaroval, tak mu radši nic neřekneme..." Pirx si oddychl, "...ale požádám profesora Laaba, aby při diplomní zkoušce..."

Významně se odmlčel. Pirx strnul. Ne následkem těchto slov, ale proto, že si Šéfova ruka začala pomalu přitahovat papíry, které měl Pirx dostat spolu se svým velkým posláním.

"Proč se nepoužívá kabelového spojení?" otázal se Šéf, aniž se na něho podíval.

"Protože je drahé. Koaxiální kabel zatím spojuje jen Hlavní Lunu s Archimédem. Ale v nejbližších pěti letech se plánuje kabelování retranslační sítě," vypálil Pirx.

Šéf se sice nerozjasnil, ale vrátil se k tématu.

"No ano. Mendělejev je prakticky odříznutý od světa po dvě stě hodin každou noc. Do té doby tam práce běžela normálně. Minulý měsíc se po obvyklé přestávce ve spojení stanice na výzvu z Ciolkowského nepřihlásila. Pracovní skupina z Ciolkowského vyrazila za úsvitu, našla hlavní příklop otevřený a v komoře - člověka. Službu měli Kanad'ané, Challiers a Savage. V komoře ležel Savage. Měl prasklý průzor v přilbě. Udusil se. Challierse našli teprve po čtyřiaadvaceti hodinách na dně propasti pod Sluneční Bránou. Zahynul následkem pádu. Jinak bylo na stanici všechno v pořádku, přístroje pracovaly, zásoby byly nedotčené, nepřišlo se na žádnou havárii. Četls o tom?"

"Ano," řekl Pirx. "Ale v novinách bylo, že se to stalo nešťastnou náhodou. Psychóza... dvojnásobná sebevražda... následkem šílenství..."

"Ale nesmysl," řekl Šéf. "Savagea jsem znal. Z Alp. Určitě se nezměnil. No to nic. V novinách byly pitomosti. Přečteš si zprávu smíšené komise. Poslyš! Takoví hoši jako ty už vlastně prodělali neméně zevrubné přezkoušení než piloti, ale protože nemáte diplomy, nemůžete létat. A prázdninovou praxi stejně dělat musíš. Ať tak, či onak. Budeš-li souhlasit, poletíš zítra."

"A kdo je ten druhý?"

"To nevím. Nějaký astrofyzik. Je tam zapotřebí astrofyziků. Obávám se, že z tebe moc velkou potěchu mít nebude, ale třeba se trochu přiučíš astrografii. Je ti jasné, oč jde? Komise dospěla k přesvědčení, že to byla nešťastná náhoda, ale zůstal na tom určitý stín - řekněme raději: nejasnost. Událo se tam něco nepochopitelného. Nevíme co. A tak je napadlo, že by tam při další službě bylo dobře mít aspoň jednoho člověka s psychickou kvalifikací pilota. Nevidím důvod, proč odmítnout. Na druhé straně se

tam jistě nestane nic zvláštního. Oči a uši musíš mít přirozeně otevřené, ale nemáš žádné detektivní poslání, nikdo nespolehá na to, že objevíš, co způsobilo tamtu nehodu, to taky není tvůj úkol. Není ti dobře?"

"Co prosím? Ale je," odpověděl Pirx.

"Já myslel. Domníváš se, že se budeš umět chovat rozumně? Bohužel už ti to stouplo do hlavy. Musím si to ještě rozvážit..."

"Budu se chovat rozumně," prohlásil Pirx nejenergičtěji, jak dovedl.

"O tom tedy pochybuju," řekl Šéf. "Posílám tě tam bez zvláštního nadšení. Nebýt tvého prvního umístění..."

"Dík té lázni?!" pochopil teprve nyní Pirx.

Šéf se tvářil, jako by neslyšel. Nejdřív mu podal papíry, potom ruku.

"Startuješ zítra v osm ráno. Věci si vezmi co nejméně. Už jsi tam ostatně byl, tak to znáš. Tady je letenka a tady rezervace Transgalaktiku. Poletíš na Hlavní Lunu, odtamtud tě pošlou dál..."

Ještě něco říkal. Prál mu něco? Loučil se s ním? Pirx nevěděl. Neslyšel nic. Nemohl slyšet, protože byl velice daleko, už na "druhé straně". V uších mu zněl startovní hřmot, před očima měl mrtvé, oslnivé bílé měsíční skály a ve tváři - téměř stejný úžas jako ti dva Kanadané před svou záhadnou smrtí. Udělal čelem vzad a narazil do velkého globusu. Schodiště zdolal čtyřmi skoky, jako by byl už opravdu na Měsíci, kde je přitažlivost šestkrát menší. Před budovou málem vběhl pod auto, které zabrzdilo, až pneumatiky zajčely a lidé se začali zastavovat, ale ani si toho nepovšiml. Šéf naštěstí ty začátky jeho rozumného chování neviděl, protože se opět zahloubal do svých lejster.

Během následujících čtyřadvaceti hodin se toho s Pirxem, kolem Pirxe, Pirxovi a kvůli Pirxovi přihodilo tolik, že se mu chvílemi málem zastesklo po vlažné osolené lázni, kde se nedělo absolutně nic.

Jak známo, škodí člověku jak nedostatek dojmů, tak i jejich nadměrné množství. Ale Pirx k takovým závěrům nedospěl. Veškeré Šéfovo úsilí zmenšit ten úkol, zredukovat a dokonce vzít na lehkou váhu, byly marné, nač to tajit. Pirx nastupoval do letadla s takovým výrazem, že hezká stevardka instinktivně o krok ucouvla - což bylo naprosté nedorozumění, protože ji vůbec neregistroval. Kráčel jakoby v čele železné kohorty, usedl na sedadlo jako Vilém Dobytatel, byl trochu jím, Vesmírným spasitelem lidstva, Dobrodincem Měsíce, Objevitelem hrůzných záhad, Přemožitelem příšer na Druhé straně - a tím vším teprve v budoucnu, in spe, což nijak nezmenšilo jeho sebevědomí, právě naopak: naplňovalo ho to propastnou přívětivostí a shovívavostí vůči spolucestujícím, kteří vůbec neměli potuchy, kdo letí společně s nimi v útrobách mamutího tryskáče! Shlížel na ně jako stříbrovlasý Einstein na batolata v pískovišti.

"Selené", nová raketa Transgalaktiku, startovala z nubijského kosmodromu. Ze srdce Afriky. Pirx byl rád. Nesoudil sice, že někde na tom místě bude v budoucnu pamětní deska s příslušným nápisem - ne, tak daleko ve svých snech nezacházel. Ale mnoho mu do toho nechybělo. Do poháru rozkoše, z něhož pil, začaly však pomalu přikapávat hořké kapky. V letadle o něm mohli nevědět, ale na palubě rakety? Vyšlo najevo, že bude sedět dole, v turistické třídě, uprostřed nějaké hordy Francouzů, kteří byli ověšeni fotoaparáty a absolutně nesrozumitelně, šíleně rychle na sebe pokřikovali. On - v davu uřvaných turistů?! Nikdo se o něho nestaral. Nikdo ho neoblékal do skafandru, nenapumpoval mu vzduch, nezeptal se, jak se cítí, nepověsil mu na záda kyslíkovou láhev - chvílku se utěšoval tím, že je to kamufláž. Turistická třída vypadala skoro jako kabina tryskáče, až na to, že sedadla byla větší a hlubší a že tabulka, na které se rozsvěcovaly různé informační nápisy, byla umístěna těsně před nosem pasažéra. Tyto nápisy většinou zakazovaly všechno možné - vstávat, chodit, kouřit. Marně se Pirx snažil chováním odborníka, přehazováním nohy přes nohu, přezíráním bezpečnostních pásů odlišit od té chátry, která astronautiku jen profanovala. Na to, aby se připnul, ho tentokrát neupozornila půvabná stevardka, nýbrž druhý pilot, a to byla jediná chvíle, kdy si ho povšiml někdo z posádky. Konečně mu jeden z Francouzů, asi omylem, nabídl ovocné cukrátko. Pirx si je vzal, lepkavou sladkostí si totálně zalepil zuby, a když rezignovaně dosedl do nafukovací propasti sedadla, oddal se přemítání. Pomalu se znovu utvrzoval v přesvědčení, jak nebezpečné je jeho poslání, jehož blížící se hrůzostrašnost vychutnával pomalu, jako notorický piják, kterému se dostala do rukou mechem porostlá láhev alkoholu z doby napoleonských válek.

Měl místo u okna. Okno se přirozeně rozhodl ignorovat - viděl to už tolikrát!

Ale nevydržel to. Když se "Selené" dostala na oběžnou dráhu kolem Země, odkud měla teprve vyrazit k

Měsíc, přilepil nos na sklo. Fascinující byla chvíle, kdy se povrch Země, počmáraný cestami a kanály a popuntikovaný osadami a městy, jakoby očišťoval od veškerých stop lidské přítomnosti, a když zmizely i ty poslední, ležela pod lodí skvrnitá, chuchvalci mraků oblepená vydutá planeta, a zrak, který klouzal z černých moří na pevniny, se marně snažil najít něco, co stvořil člověk. Ze vzdálenosti několika set kilometrů vypadala Země prázdná, děsivě pustá, jako by se na ní život teprve rodil a slabým zeleným popraškem vyznačoval teplejší oblasti.

Viděl to už mnohokrát. Ale ta proměna ho překvapovala vždycky znovu - bylo v ní něco, s čím se nemohl smířit. Snad první očividné znázornění, jak mikroskopický je člověk ve srovnání se vzduchoprázdňem? Vstup do oblasti jiného měřítka velikostí - planetárních? Obraz toho, jak nepatrné je tisícileté lidské úsilí? Anebo naopak triumf té nepatrnosti, která přemohla mrtvou, ke všemu lhostejnou gravitační sílu té hrůzné planety, a zanechávajíc za sebou divoké horské masívy a terče polárních ledů, vystoupila na břeh jiných nebeských těles? Tyto úvahy - či spíše pocity beze slov - ustoupily pak jiným, protože loď změnila kurs, aby "dírou" v radiačních oblastech, která se rozvírá nad severním pólem, vylétla ke hvězdám.

Hvězdy však dlouho nebyly vidět, protože se v lodi rozsvítilo. Podával se oběd, během něhož pracovaly motory, aby vytvořily náhražku přitažlivosti; po obědě se zas cestující uložili do sedadel, světla zhasla a bylo možno pozorovat Měsíc.

Blížili se k němu od jihu. Sotva několik set kilometrů pod pólem zel v odraženém slunečním světle Tycho, bílá skvrna se světelnými paprsky vybíhajícími do všech stran, jejichž neuvěřitelná pravidelnost přiváděla v úžas generace zemských astronomů, až se nakonec, po vyřešení jejich záhady, staly předmětem studentských vtipů. Prvňákům se namlouvalo, že bílý kroužek Tychona je "díрка měsíční osy" a jeho paprscité pruhy - tlusté nakreslené poledníky!

Čím více se blížili ke kouli visící v černé prázdnotě, tím zjevnější se stávala pravda, že je to zkamenělý, ve ztuhlých masívech lávy zvěčnělý obraz světa z doby před miliardami let, kdy horká Země prolétala se svým satelitem skrz mraky meteorů, pozůstatků po vzniku planet, kdy železné a kamenité krupobití nepřetržitě bušilo do tenké měsíční skořápky, proráželo ji, vyvrhovalo na povrch vlny magmatu, a když se prostor za nekonečně dlouhou dobu vyčistil a vyprázdnil, proměnila se ta hvězda bez vzduchu ve vyklizené bojiště toho období horotvorných katastrof. Teprve jako kamenná, bombardováním zmasakrovaná maska se stala inspirací básníků a lyrickou lampou milenců.

"Selené", která nesla na obou svých palubách čtyři sta tun lidí a nákladu, otočila se zády k rostoucímu kruhu a začala brzdit, pomalu a pravidelně, až nakonec s jemným vibrováním dosedla do jednoho z velkých vkleslých trychtýřů kosmodromu.

Pirx už tu byl třikrát - dvakrát sám, to znamená, že "vlastnoručně přistál" uprostřed cvičného pole, které bylo půl kilometru od dopravní přistávací plochy.

Ted' je ani nezahlédl, protože obrovský trup "Selené", pokrytý pancířem keramidových desek, mezitím přesunuli na platformu hydraulického výtahu. Sjel pod povrch do hermeticky uzavřeného hangáru, kde proběhla celní kontrola. Narkotika? Alkohol? Výbušniny, jedy, žiraviny? Pirx měl s sebou nevelké množství jedovaté látky, plochou lahvičku s koňakem, kterou mu věnoval Matters. Schoval si ji do zadní kapsy u kalhot. Potom byla sanitární kontrola - očkovací vysvědčení, sterilizace zavazadel, aby se na Měsíc nezavlekla nějaká nákaza - z té byl venku hned.

Za turniketem se zastavil, nebyl si jist, zda ho někdo neočekává.

Stál v mezipatře. Hangár, to byla prostě obrovská, ve skále vytesaná a vybetonovaná komora s polokulovitým stropem a plochým dnem. Světla tam bylo dost, umělého, slunečního, ze zářivkových desek, spousta lidí běhalo sem a tam, na akumulátorových vozících jezdila zavazadla, láhve se stlačenými plyny, rezervoáry, bedny, trubky, kabelové bubny a vzadu se rýsoval nehybný pachatel všeho toho horečnatého spěchu - trup "Selené", vlastně spíš jeho střední část, která se podobala obrovskému plynojemu, protože zád' spočívala hluboko pod betonem, v prostorné šachtě, kdežto vrchol toho nabubřelého tělesa procházel kulatým otvorem do horního, vyššího patra.

Pirx stál, ale najednou si vzpomněl, že si má vyřídit nějaké soukromé věci. Na kapitanátě ho přijal jakýsi úředník. Dal mu noclehový bloček a řekl mu, že raketa na druhou stranu letí za jedenáct hodin. Někam spěchal a nic víc mu vlastně nevysvětlil. Pirx vyšel na chodbu s pocitem, že tam mají bordel. Ani dobře

nevěděl, kudy poletí, zda přes Smythovo Moře, nebo přímo k Ciolkowskému. A kde je vlastně ten jeho neznámý měsíční druh? A co takhle nějaká komise? Pracovní program?

Na závěr takových a podobných úvah se jeho dopal proměnil v pocit poněkud materiálnější, soustředěný v žaludku. Pociťoval hlad. Zvolil si tedy příslušný výťah, a když prostudoval všechno, co bylo na jejich šestijazyčných tabulkách napsáno, sjel do kantýny pilotů a tam se dověděl, že se má najíst v obyčejné restauraci, protože není pilot.

To byl tedy vrchol! Už se chtěl rozjet do té ztracené restaurace, když vtom si vzpomněl, že si nevyzvedl batoh. Musel znovu nahoru, do hangáru. Zavazadla už byla v hotelu. Mávl rukou a šel na oběd. Dostal se mezi dvě vlny turistů: Francouzi, se kterými přiletěl, šli jíst a nějací Švýcaři, Holanďani a Němci se zrovna vrátili z výletu selenobusem k úpatí kráteru Erathosthenes. Francouzi nadsakovali jako všichni lidé, kteří si poprvé chtějí vyzkoušet kouzlo měsíční gravitace, vylétali ke stropu, což bylo provázeno smíchem a pištěním žen, a kochali se pozvolným klesáním z třímetrové výše, realističtější Němci se hmulí do velkých sálů, ověšovali opěradla židlí fotoaparáty, dalekohledy, stativy, div ne teleskopy, a už při polévce si ukazovali úlomky měsíčních skal, které jim prodávaly na památku posádky selenobusů; Pirx seděl nad talířem, tonul v německo-francouzsko-řecko-holandské a bůhvíjaké ještě vřavě a v tom všeobecném nadšení byl asi jediným zamračeným konzumentem oběda, toho dne už druhého. Nějaký Holanďan o něho projevil péči, vyjádřil totiž domněnku, že Pirx trpí prostorovou chorobou po letu raketou ("Vy jste na Měsíci poprvé, že?"), a dal mu pilulky. To byla kapka, po níž sklenka přetekla. Pirx nedojedl druhý chod, koupil si u bufetu čtyři balíčky keksů a jel do hotelu. Všechnu svou zlost si vybil na vrátném, který mu nabídl kousek Měsíce, přesněji řečeno - úlomek zeskelnatělého čediče.

"Nech mě, ty kšeftaři! Já jsem tu byl dřív než ty!" zařval, a třesa se vzteky, odešel. Překvapený vrátný vyvalil oči.

V dvoulůžkovém pokoji seděl pod stropní lampou muž ve vybledlé větrovce, trochu blond, trochu šedivý, pramen vlasů mu padal do čela, obličej měl ožehnutý sluncem; když ho spatřil, sundal si brýle. Jmenoval se Langner, doktor Langner, byl to astrofyzik a měl s ním letět na Mendělejeva. To byl ten neznámý měsíční druh. Pirx, který už byl připraven na nejhorší, řekl své jméno, zabručel si něco pod vousy a posadil se. Langnerovi bylo asi čtyřicet, podle Pirxova názoru to byl dobře zachovalý stařík. Nekouřil, asi taky nepil a jako by ani nemluvil. Četl tři knihy najednou, ta jedna byly logaritmické tabulky, ta druhá byla potištěná samými vzorci a ve třetí byly zas jen fotografie spekter. V kapse měl maličký aritmograf, kterého používal při výpočtech velice obratně. Tu a tam se Pirxe na něco zeptal, aniž zvedl oči od svých vzorců, a Pirx mu odpovídal s ústy plnými keksů. Pokoj vypadal jako klíčka s dvěma postelemi nad sebou, sprchou, do které by se tlouštík nevešel, a s tabulkami, na kterých se v mnoha jazycích žádalo, aby hosté šetřili vodou a elektřinou. Ještě že se jim nezakazovalo zhluboka dýchat, kyslík se přece taky dovážel. Pirx zapil keksy vodou z vodovodu, přesvědčil se, že je studená, až mu tmou zuby, rezervoáry byly zřejmě blízko svrchní čedičové vrstvy. Bylo mu nějak divně. Podle jeho hodinek se blížila jedenáctá, podle elektrických hodin v pokoji bylo sedm večer, podle Langnerových hodinek bylo deset minut po půlnoci.

Nařídili si hodinky na čas Luny, což bylo ovšem jen provizorní, protože Mendělejev měl jiný čas, vlastní. Měla ho celá "druhá strana".

Do startu rakety zbývalo devět hodin. Langner odešel, aniž co řekl. Pirx se posadil do lenošky, potom se přestěhoval pod stropní lampu a pokoušel se číst nějaké staré oškubané časopisy, které ležely na stolku, ale nakonec taky šel ven, protože nemohl vydržet na místě. Chodba se za rohem měnila v malou halu, kde stálo několik křesel proti televizoru zabudovanému do stěny. Austrálie vysílala program pro Hlavní Lunu, nějaké lehkoatletické závody. Ty ho sice nezajímaly, ale posadil se a díval, až na něj přišlo spaní. Když vstával, o půl metru nadskočil, protože zapomněl na malou tíži. Už mu bylo všechno lhostejné. Kdy konečně svlékne civilní hadry? Kdo mu dá skafandr? Kde jsou nějaké instrukce? Co to má všechno znamenat?

Třeba by se byl šel někam zeptat nebo dokonce hádat, jenže ten jeho druh, ten doktor Langner, zřejmě považoval situaci za úplně normální, a tak asi bude lepší držet jazyk za zuby.

Program skončil. Pirx vypnul televizor a vrátil se do pokoje. Takhle si tedy ten pobyt na Měsíci nepředstavoval! Osprchoval se. Tenkou stěnou bylo slyšet rozhovor v sousedním pokoji. Bydleli tam

přirozeně známí z restaurace. Turisté, které Měsíc přiváděl do slasti plné euforie. Pirxe nějak ne. Převlékl si košili (něco člověk dělat musí), a když ulehl na postel, vrátil se Langner. Se čtyřmi jinými knihami. Pirxovi naskončila husí kůže. Začínal tušit, že Langner je vědecký fanatik, něco jako mladší vydání profesora Merina.

Langner rozložil na stole nové fotogramy a prohlížel si je pod lupou tak soustředěně, jak Pirx nestudoval dokonce ani snímky jisté oblíbené herečky. Přitom se Pirxe zeptal, kolik že je mu let.

"Sto jedenáct," odpověděl Pirx, a když Langner zvedl hlavu, dodal: "V dvojkové soustavě."

Langner se poprvé usmál a dost se začal podobat člověku. Měl silné bílé zuby.

"Rusové pro nás pošlou raketu," řekl. "Poletíme k nim."

"Na Ciolkowského?"

"Ano."

Ta stanice byla už na "druhé straně". Tedy ještě další přestupování. Pirx uvažoval, jak asi překonají zbývajících tisíc kilometrů. Snad raketou, a ne terénním vozidlem? Ale na nic se neptal. Nechtěl dát najevo, že nic neví. Langner mu asi něco říkal, ale Pirx usnul oblečený. Najednou se probudil. Langner se skláněl nad postelí a dotýkal se jeho ramene.

"Je čas," řekl jen.

Pirx se posadil. Vypadalo to, že Langner po celou tu dobu četl a psal - halda papírů s výpočty narostla. V prvním okamžiku Pirxe napadlo, že Langner mluví o večeri, ale zatím šlo o raketu. Pirx si hodil na záda vycpaný batoh, Langner měl ještě větší, jako kdyby plný kamení, potom se ukázalo, že jsou v něm kromě košil, mýdla a kartáčku na zuby samé knihy.

Tentokrát už bez celní prohlídky a bez kontroly přešli do horního patra, kde na ně čekala měsíční raketa - kdysi stříbrná, teď spíše šedivá, popraskaná, na třech dvacetimetrových rozkročených nohách, ohnutých v kolenech. Nebyla aerodynamická, protože na Měsíci není atmosféra. Takovou ještě Pirx neletěl. Měl se k nim připojit nějaký astrochemik, ale opozdil se. Startovali tedy přesně, sami.

Nedostatek atmosféry způsoboval značné potíže - nedalo se použít žádných letadel, vrtulníků, ničeho jiného než raket. Dokonce ani vznášedel na vzdušném polštáři, která jsou tak výhodná v obtížném terénu - musela by totiž s sebou nést celou zásobu vzduchu, a to nejde. Raketa je rychlá, ale nemůže přistát všude, rakety nemilují hory ani skály. Ten jejich břichatý třínohý brouk táhle zahučel, zahřměl a vzlétl jako svíčka. Kabina byla dvakrát tak velká než pokojík v hotelu. V stěnách kulatá okénka, ve stropě tak jedno, větší, pilotova kabina ne navrchu, nýbrž vespod, skoro mezi výfukovými tryskami, aby pilot dobře viděl, kde přistává. Pirx se cítil jako balík: někam ho posílají, ani dobře neví kam a proč, a nemá potuchy, co bude dál...

Stará písnička.

Ocitli se na parabole. Kabina se šikmo naklonila, táhla za sebou dlouhé "nohy", Měsíc se sunul pod nimi, obrovský, vypouklý, vypadal, jako by na něm nikdy nestanula noha člověka. Existuje taková oblast v prostoru mezi Zemí a Měsícem, odkud se obě tělesa zdají stejně velká. Pirx si dobře zapamatoval, jakým to na něho při jeho prvním letu zapůsobilo dojmem. Modravá, zamžená Země s rozplizlými obrysy pevnin vypadala méně reálně než Měsíc, kamenný, s ostře se rýsujícími skalními hranami, a jeho nehybná tíha byla téměř hmatatelná.

Letěli nad Mořem Mraků, kráter Bullialdus už zůstal za nimi. Tycho ležel na jihovýchod, v zlatozáří svých třpytivých paprsků, které přes pól procházely až na "druhou stranu". Jako obvykle panoval ve značné výšce těžko popsateľný dojem, že tu skalní lebku vytvořila jakási nadřazená pravidelnost. Tycho, vyplněný slunečním světlem, vypadal jako střed konstrukce, svými bělavými pažemi objímal a protínal Mare Humorum a Mare Nubium, a jeho severní výběžek, ten největší, mizel někde až za obzorem, v oblasti Mare Serenitatis. Když však zanechali na východě kráter Clavius, začali klesat k pólu a už po "druhé straně" letěli nad Mare Ingenii. Čím byla raketa níž, tím víc se rozplývala iluze ladu, zdánlivě hladký temný povrch "moře" odhaloval své pukliny a štěrbiny. Na severovýchodě zasvítil zubatou hranou Verne. Neustále ztráceli výšku. Měsíc teď prozrazoval zblízka, čím je doopravdy. Náhorní roviny, nížiny, cirkly kráterů a prstencových hor byly všechny stejně rozryté trychtýři od vesmírného bombardování.

Kruhy skalní tříště a lávy se vršily jedny na druhé, prostupovaly se, jako kdyby ty, kteří řídili ono titánské ostřelování, stále ještě způsobená zkáza neuspokojovala. Než stačil Pirx zahlédnout masív

Ciolkowského, postavila se raketa po krátkém zapnutí motorů do kolmice, takže poslední věc, kterou spatřil, bylo moře tmy pohlcující celou západní polokouli. Za čarou terminátoru trčel štít Lobačevského, svítila mu jen špička. Hvězdy v horním okně znehybněly. Sjížděli dolů jako výtahem. Protože se potápěli do vlastního, u zádi soustředěného plamenu motorů, vybuchovaly plyny na vypouklínách venkovního pancíře - trochu to připomínalo vstup do atmosféry. Křesla se rozložila sama, horním okénkem viděl Pirx stále tytéž hvězdy, letěli kouli dolů, ale cítil měkký, neustávající odpor, jaký tomu pádu kladly trysky hřmějící opačným směrem. Najednou zahučely naplno. "Aha, brzdíme plným tahem!" pomyslel si Pirx, aby nezapomněl, že je přece opravdový astronaut, i když ještě bez diplomu. Úder, cosi zarachotilo, bouchlo, jako kdyby velké kladivo bušilo do kamení, kabina měkce sjela dolů, vrátila se nahoru, zas dolů, zas nahoru, a tak se hodnou chvíli houpala na vztekle bublajících tlumičích, zatímco tři dvacetimetrové, křečovité rozkročené "nohy" se už bezpečně zaryly do skalní suti.

Pilot to houpání konečně zastavil tím, že trochu zvýšil tlak oleje v převodech - cosi zasyčelo a kabina znehybněla.

Pilot vylezl příklopem uprostřed podlahy a otevřel skříň ve zdi, ve které se konečně objevily skafandry. Pirx trochu ožil, ale ne nadlouho. Skafandry tam byly čtyři. Jeden pro pilota a kromě toho jeden malý, jeden střední a jeden velký. Pilot vlezl do svého skafandru v minutě, jen přílbu si nenasadil, a čekal na ně. Langner s ním byl taky brzy hotov. Ale Pirx, celý rudý, zpocený a vztekly, nevěděl, co si počít. Ten střední skafandr mu byl malý, a ten velký zas velký. V tom středním ho vršek přílby pekelně tlačil do hlavy, a v tom velkém zas lítal jako kokosové zrníčko ve vyschlé skořápce. Dostávalo se mu přátelských rad. Pilot poznamenal, že velký skafandr je vždycky lepší než malý, a řekl mu, aby si prázdná místa vycpal prádlem z batohu. Že mu eventuálně může půjčit deku. Ale Pirxovi už pouhé pomýšlení na takové nácipávání a vycpávání skafandru připadalo přímo kacířské a jeho duše astronauta se tomu vzpírala. Omotávat se nějakými hadry?

Oblékl si menší skafandr. Pilot ani Langner už nic neříkali, pilot otevřel příklop a výstupní propusti, a když byli všichni tři uvnitř, otočil šroubovacím kolem a otevřel příklop vnější.

Nebyť Langnera, byl by Pirx vyskočil rovnou, a asi by si byl už při prvním kroku zlomil nohu, přestože je od povrchu dělilo dvacet metrů. I když přitažlivost nebyla velká, byl by se skok s ohledem na tíži skafandru dal srovnat se skokem z prvního patra na hromady značně labilního kamení.

Pilot spustil skládací žebřík a po něm sestoupili - na Měsíc. Nikdo je tu nevídal s kyticemi ani triumfálními oblouky. Nikde nebylo živé duše. Pancéřová kopule stanice Ciolkowského, ozářená šikmými paprsky hrůzostrašného měsíčního Slunce, byla necelý kilometr od nich. Nad ní byla vidět ve skále vytesaná malá přistávací plocha, ale ta byla obsazená. Stály tam ve dvou řadách vedle sebe rakety daleko větší než ta, kterou přiletěli. Nákladní rakety.

Její raketa, trochu nakloněná na stranu, spočívala na svých třech rozkročených nohách, balvany přímo pod trychtýři trysek potměněly, jak je očoudil plamen výfuku. Terén byl směrem na západ skoro plochý, dá-li se plochým nazvat to nekonečné rumiště, z něhož tu a tam trčí balvany velikostí domů. Směrem na východ se bouřil zprvu mírně, a pak řadou téměř kolmých teras stoupal v hlavní masív Ciolkowského. Ta zdánlivě blízká stěna ležela ve stínu a byla černá jako uhlí. Asi deset stupňů nad hřbetem Ciolkowského hořelo Slunce; člověk se tam nemohl dívat, tak oslňovalo. Pirx si hned spustil na průzor přílby clonu, ale moc mu to nepomohlo. Aspoň že nemusel mhouřit oči. Vykročili ke stanici, opatrně našlapující na pohyblivé kameny. Raketu hned ztratili z očí, protože museli přejít mělké údolí. Stanice dominovala nad ním i celým okolím, ze tří čtvrtin zapuštěná do jednolitě skalní stěny, která vypadala jako výbuchem rozbitá skalní pevnost, pamatující mezozoikum. Ostře seříznutá nároží se nápadně podobala obranným baštám, ale jen zdaleka - čím byli blíže, tím více ztrácely "bašty" tvar, rozlézaly se - a vycházelo najevo, že černé pruhy, které po nich sbíhají, jsou hluboké pukliny. Na Měsíc to však byl terén poměrně rovný a šlo se po něm rychle. Každým krokem se zvířil mráček prachu, toho proslulého měsíčního prachu, který jim stoupal do výše pasu, obklopoval je mléčně bílým oblakem a nechtěl opadnout. Proto nešli jeden za druhým, nýbrž vedle sebe, a když se už těsně před stanicí Pirx otočil, spatřil celou cestu, kterou ušli - byla vyznačena třemi oblými, nepravidelnými hady či copy toho prachu, který byl světlejší než jakýkoli prach na Zemi.

Pirx o něm věděl spoustu užitečných věcí. Že tento jev první dobyvatelé nesmírně překvapil: prach sice

očekávali, ale i ten nejjemnější měl ve vzduchoprázdnu ihned opadávat. Jenže tomu měsíčnímu se nějak nechtělo. Ještě zajímavější bylo, že to platilo jen ve dne. Na slunci. Ukázalo se totiž, že elektrické jevy probíhají na Měsíci jinak než na Zemi. Na Zemi existují atmosférické výboje, blesky, Eliášovy ohně. Na Měsíci přirozeně nejsou. Ale skály bombardované kvantovým zářením se nabíjejí stejným nábojem jako prach, který je pokrývá. A jelikož se stejné náboje odpuzují, zůstává zvířený prach díky elektrostatickému odpuzování viset v prostoru někdy i hodinu. Když je na Slunci hodně skvrn, na Měsíci "se práší" víc. Při minimu skvrn méně. Tento jev mizí teprve několik hodin po začátku noci - té hrůzostrašné noci, které mohou čelit jen speciální dvojité, po vzoru termosek vyráběné skafandry, i tady pekelně těžké.

Tyto učené úvahy přerušil příchod k hlavnímu vchodu do stanice. Byli pohostinně uvítáni. Vědecký vedoucí stanice profesor Ganšin Pirxe trochu překvapil, protože ten se domníval, že jeho chlapeckou tvářičku poněkud kompenzuje jeho vysoká postava. Ganšin se však na Pirxe díval svrchu - což není míněno obrazně, nýbrž doslovně. A jeho kolega doktor Pnin, fyzik, byl ještě vyšší. V jistém smyslu nutila člověka jeho výška - v souvislosti s běžnými rozměry - pojímat vzdálenost spíše v kolmici. Měl asi dva metry.

Byli tam ještě nejméně tři další Rusové, ale ti se neobjevovali, zřejmě měli službu. Nahoře byla astronomická observatoř a radiostanice tunelem, šikmo vytesaným ve skále a vybetonovaným, se šlo do zvláštní kopulky, nad níž se otáčely velké mříže radarů, a kulatými okénky bylo na samém hřebenu Ciolkovského vidět něco jako oslnivě stříbrnou pravidelnou pavučinu - hlavní radioteleskop, největší na Měsíci. Lanovkou se tam dalo vyjet za půl hodiny.

Potom se ukázalo, že stanice je ještě daleko větší, než vypadá. V podzemí byly obrovské rezervoáry vody, vzduchu a potravin. V křídle, které bylo vestavěno do skalní průrvy a nebylo z údolí vidět, se nacházely měniče sluneční energie v elektrickou. Bylo tam také něco přímo báječného: obrovské hydroponické solárium pod kopulí z ocelokřemíkové slitiny; kromě značného množství květin a velkých nádrží s jakýmsi vodními řasami, které poskytovaly vitamíny a bílkoviny, rostl přímo uprostřed banánovník. Pirx a Langner snědli každý po jednom banánu vypěstovaném na Měsíci. Doktor Pnin jim se smíchem vysvětloval, že banány nejsou součástí každodenní stravy posádky a že jsou určeny spíše pro hosty.

Langner, který se trochu vyznal v měsíčním stavebnictví, se začal vyptávat na detaily křemíkové konstrukce kopule, protože ta ho překvapila víc než banány. Stavba to byla skutečně originální. Jelikož venku se prostíralo vzduchoprázdno, musela kopule vydržet nepřetržitý tlak devíti tun na čtvereční metr, což při jejích rozměrech činilo imponující číslo - dva tisíce osm set tun. Vzduch, uzavřený v soláriu s takovou silou, rozpínal křemíkovou kopuli všemi směry. Konstrukteři, kteří byli nuceni upustit od železobetonu, žahli do křemíku řadu svařených žeber, jež veškerou sílu tlaku, bezmála tři milióny kilogramů, převáděla na iridiový kruh pod vrcholem; odtamtud, už zvenčí, se táhla mohutná ocelová lana, zakotvená hluboko v okolním čediči. Byl to tedy jediný svého druhu "uvázaný křemíkový balón". Ze solária šli už přímo do jídelny na oběd. Na Ciolkovském byla totiž zrovna doba oběda. To už byl dnes Pirxův třetí oběd - po druhém na Luně a prvním v raketě. Vypadalo to, jako by se na Měsíci nedělalo nic jiného, než obědvalo.

Jídelna a současně společenská místnost nebyly příliš velké; stěny byly pokryty dřevem - nikoli výplní, nýbrž borovými trámy. Dokonce to tam vonělo pryskyřicí. Taková neuvěřitelná "pozemskost" byla po oslnivé měsíční krajině obzvlášť příjemná. Ale profesor Ganšin jim prozradil, že dřevěná je jediné tenká vrchní vrstva stěny - aby se jim tolik nestýskalo po domově.

Ani při obědě, ani později se nemluvilo o Mendělejevu, o nehodě, o nešťastných Kanad'anech ani o odletu, jako kdyby sem byli přijeli na návštěvu a měli tu zůstat buhvíjak dlouho.

Rusové se chovali tak, jako kdyby neměli nic jiného na práci než se starat o Pirxe a Langnera - vyptávali se, co nového na Zemi, co nového na Hlavní Luně. Pirx se v záchvatu upřímnosti přiznal, jak živelně nesnáší turisty a jejich manýry, měl pocit, že našel vlídné posluchače. Teprve za nějakou dobu si povšimli, že hned ten, hned jiný Rus na chvíli odchází, ale brzy se vrací. Později se vysvětlilo, že chodili na observatoř, protože na Slunci vznikla neobyčejná krásná protuberance. Když to slovo padlo, všechno ostatní přestalo pro Langnera existovat. Celého stolu se zmocnila euforie, která je vědcům vlastní, ač si ji neuvědomují. Přinesli fotografie, potom promítali film natočený koronografem. Protuberance byla

skutečné výjimečná - byla tři čtvrtě miliónů kilometrů dlouhá a vypadala jako předpotopní stvůra s ohnivou tlamou. Ale nešlo o zoologickou podobnost. Ganšin, Pnin, třetí astronom a Langner se rozpovídali s planoucímá očima hned, jakmile se rozsvítilo, a ke všemu ostatnímu zůstávali hluší. Kdosi se zmínil o nedojedeném obědě, a tak se vrátili do jídelny, ale i tam odstrčili talíře a začali něco počítat na papírových ubrouscích, až se konečně doktor Pnin slitoval nad Pirxem, který tam seděl jako na tureckém kázání, a pozval ho do svého pokoje, sice maličkého, ale vybaveného podivuhodnou věcí: velkým oknem, z něhož se prostíral pohled na východní vrchol Ciolkowského. Nízké Slunce, zející jako orána pekelná, vrhalo do chaosu skalních balvanů druhý chaos - černých stínů pohlcujících tvary, jako kdyby se za každým osvětleným balvanem rozvírala ďábelská studně, sahající až do samého středu Měsíce. Jako kdyby ta nicota rozpouštěla útesy, šikmé věže, jehly, obelisky, které o něco dál vyskakovaly z inkoustové tmy - jako nějaký zkamenělý, v plápolu zastavený oheň, až se oči ztrácely mezi tvary, jež se nedaly scelit, a nacházely pochybnou úlevu jen v okrouhlých černých jamách, které vypadaly jako prázdné oční důlky; to byla oka malých kráterů, až po okraj naplněná stínem.

Byla to jedinečná podívaná. Pirx byl už párkrát na Měsíci (což v rozhovoru neopomněl asi šestkrát opakovat), ale nikdy v tuhle chvíli, v devět hodin před západem. Seděli tam s Pninem dlouho. Pnin mu říkal "kolego" a tykal mu, a Pirx nevěděl, jak odpovídat, lavíroval tedy v gramatice, jak se dalo. Rus měl báječnou sbírku fotografií z horolezeckých výprav - on, Ganšin a jejich třetí druh, který byl momentálně na Zemi, se ve volných chvílích věnovali alpinistice.

Byli tací, kteří se pokoušeli zavést termín "lunistika", ale neujal se, a to tím spíše, že přece existují Měsíční Alpy.

Pirx, který se zúčastnil horolezeckých výprav už předtím, než vstoupil do Ústavu, objevil v Pninovi bratrskou duši a začal se ho vyptávat na rozdíly mezi technikou zemskou a měsíční.

"Nesmíš zapomínat na jedno, kolego," řekl Pnin, "jen na jedno. Dělej všechno 'Jako doma', jak dlouho to jde. Led tady není - leda v hodně hlubokých šterbinách, a i to je nesmírně vzácné. Sníh tu přirozeně také žádný není, takže jde všechno snadno, a to tím spíše, že klidně můžeš spadnout ze třiceti metrů a nic se ti nestane, jenže na to nesmíš ani pomyslet."

Pirx se nesmírně pobavil: "A proč?"

"Protože tu není vzduch," vysvětlil astrofyzik. "Kdybys tu chodil nevímjak dlouho, nenaučíš se správně odhadovat vzdálenost. Tady příliš nepomáhá ani dálkoměr, a kdopak bude chodit s dálkoměrem?"

Vylezeš na vrchol, podíváš se do propasti a máš pocit, že je hluboká padesát metrů. Možná že padesát, ale taky možná že tři sta, možná že pět set. Stalo se mi... Ostatně však víš, jak to bývá. Když si člověk jednou řekne, že by mohl spadnout, tak určité dřív nebo později spadne. Na Zemi se hlava rozbije a zahojí, ale tady stačí tvrdší náraz do přílby, průzor praskne - a je po všem. Takže se chovej raději jako v pozemských horách. Co si můžeš dovolit tam, můžeš si dovolit i tady. Kromě skákání přes rozsedliny. I když se ti zdá, že je to jen deset metrů, tedy jako půldruhého metru na Zemi, najdi si kámen a hod' ho na druhou stranu. Pozoruj jeho let. Já bych ti ale radil, a je to rada od srdce, abys neskákal vůbec. Když totiž člověk párkrát přeskočí dvacet metrů a začne se mu zdát, že ty propasti nejsou tak hrozné a že mu hory sahají jen po kotníky - snadno se stane nešťěstí. Horskou službu tady nemáme... A tak jistě sám chápeš..."

Pirx se zeptal na Mendělejeva. Proč že je stanice pod vrcholem, a ne dole. Je k němu obtížný přístup?

Prý se tam musí šplhat?

"O žádné šplhání nejde, jen se trochu víc musíte namáhat, a to proto, že tam spadla kamenná lavina. Od Sluneční Brány. Zavalila cestu... A proč je stanice pod vrcholem, o tom mluvím nerad. Zejména teď po tom nešťěstí... Jistě jsi o tom četl, kolego..."

Pirx v hrozných rozpacích vykoktal, že měl tenkrát zrovna zkoušky. Pnin se usmál, ale hned zase zvažněl.

"No což... Měsíc je mezinárodní, ale každý stát tu má svou oblast vědeckého bádání - a my máme tuhleto polokouli. Když vyšlo najevo, že van Allenovy pásy zadržují kosmické paprsky na polokouli přivrácené k Zemi, obrátili se Angličané na nás, abychom je nechali postavit stanici na naší straně.

Souhlasili jsme. Sami jsme zrovna začínali stavět Mendělejeva, a tak jsme se jim nabídli, aby ho po nás převzali, že jim přenecháme všechnen námi dovezený stavební materiál a že si to vyúčtujeme později.

Angličané tu nabídku zprvu přijali, ale potom přenechali Mendělejeva Kanadánům, ti jsou přece také

členy Britského společenství. Nám to bylo přirozeně jedno. Jelikož jsme už předtím provedli úvodní průzkum terénu, stal se profesor Animcev, jeden z našich, poradcem kanadské projekční skupiny, protože se dobře vyznal v místních podmínkách. A najednou jsme se dověděli, že se té akce Angličané přece jen zúčastní. Poslali sem Shannera a ten prohlásil, že na dně kráteru může vzniknout sekundární záření a to že bude rušit získané výsledky. Naši odborníci se domnívali, že to možné není, ale Angličané rozhodli, měla to přece být jejich stanice. Umínili si, že ji přestěhují nahoru. Náklady samozřejmě příšerně vzrostly. Financovali to Kanad'ané. Ale to není důležité. Nebudeme strkat nos do cizích kapes. Stanovili místo pro stanici a začali vytyčovat cestu. Animcev nám vzkázal, že Angličané chtějí zprvu přemostit dvě propasti na trase projektované cesty železobetonovými mosty, ale Kanad'ané s tím nesouhlasí, protože by tím náklady vzrostly téměř dvojnásobně. Chtějí se raději zakousnout do vnitřního úbočí Mendělejeva a prorazit dvě skalní žebra usměřnými explozemi. Rozmlouval jsem jim to - mohlo by to narušit rovnováhu krystalického čedičového podloží. Ale nechtěli mě poslechnout. Co dělat? Co my zmůžeme? Nejsou to přece malé děti. Máme sice víc selenologických zkušeností, ale když na nás nechtějí dát, nebudeme se jim vnucovat. Animcev předložil volum separatum, a tím to skončilo. Začali odstřelovat skálu. První nesmysl, umístění stanice, zrodil druhý nesmysl, a důsledky na sebe bohužel nenechaly dlouho čekat. Angličané postavili tři protilavinové hradby, zahájili práce na stanici, projeli tam transportéry na housenkových pásech - prosím, povedlo se to. Stanice pracovala už tři měsíce, když vtom se na úpatí převisu u Sluneční Brány, to je ta velká mezera v západním hřbetu - objevily pukliny..." Pnin vstal, vyndal ze zásuvky několik fotografií a ukázal je Pírxovi.

"Tadyhle. Tohle je, vlastně spíš byla půldruhakilometrová, místy přesahující deska. Cesta šla přibližně v jedné třetině výšky, tady, kde je ta červená čára. Kanad'ané vyhlásili poplach, Animcev (pořád ještě tam trčel a přesvědčoval je) jim vysvětloval: rozdíl denní a noční teploty dělá tři sta stupňů. Pukliny se budou zvětšovat, proti tomu se nedá nic dělat. Půldruhakilometrovou stěnu přece ničím nepodepřete! Cestu musíte okamžitě uzavřít, a jelikož stanice už je hotová, postavit k ní lanovku. Ale oni si volají experty z Anglie, z Kanady, jednoho za druhým - a začíná takováhle komedie: znalci, kteří říkají totéž co náš Animcev, jsou okamžitě odesíláni domů. Zůstávají jen ti, kteří se domnívají, že si s puklinami nějak poradí. Začínají je cementovat. Hloubková injekce. Cementují a cementují - a co zacementují ve dne, během další noci praskne. Žlabem už se sunou malé laviny, ale zůstávají viset na hradbách. Staví se soustava klínů, které mají rozbít větší laviny. Animcev jim vysvětluje, že nejde o laviny, ale že se může zřítit celá deska!

Ani jsem se ti na něho nemohl podívat, když k nám jezdil! Ten člověk se stavěl na hlavu - viděl, že se blíží neštěstí, a byl proti němu bezmocný! Loajálně ti řeknu tohle: Angličané mají sice vynikající odborníky, jenže to nebyl selenologický problém pro odborníky, přerostlo to v otázku prestižní: postavili cestu a nemohou couvnout. Animcev nakonec předložil bůhvíkolikátý protest a odešel odtamtud. Potom jsme se dověděli, že mezi Angličany a Kanad'any vznikly nějaké spory a třenice - kvůli té desce, je to hřeben takzvaného Orlího křídla. Kanad'ané ji chtěli vyhodit do povětří - zničili by sice celou cestu, ale druhou by postavili bezpečnou. Angličanům to nevyhovovalo, byla to ostatně utopie; Animcev vypočítal, že by bylo zapotřebí šestmegatunové vodíkové nálože, jenže konvence OSN nedovoluje použít radioaktivního materiálu jakožto výbušniny. A tak se tam přeli a hádali, až ta deska spadla... Angličané potom psali, že to všechno zavinili Kanad'ané, protože odmítli ten první návrh -betonových viaduktů..."

Pnin se chvíli díval na fotografii, na tu druhou, na níž byla téměř dvojnásobně zvětšená trhлина ve skále. Černými tečkami bylo naznačeno místo závalu, který strhl a zničil cestu i se všemi jejími zpevněními.

"Proto je stanice v určitou dobu nepřístupná, i když ve dne se k ní dojde snadno - pár traverz, ale dost velká expozice, jak už jsem ti říkal. Zato v noci je to prakticky nemožné. Víš, my tu nemáme Zemi..."

Pírx pochopil, co tím Rus myslí: na této straně neosvětluje dlouhé měsíční noci velká lampa Země.

"A s infračervenou to nejde?" otázal se.

Pnin se usmál.

"Infračervené brýle? Jakápak infračervená, kolego, když mají skály hodinu po západu Slunce minus sto šedesát stupňů na povrchu... Jistě, teoreticky by se dalo jít s radarem, ale šplhal jsi někdy po horách s radarem?"

Pírx přiznal, že nikdy.

"Ani ti to neradím. Je to neobyčejně složitý způsob sebevraždy. Radar je dobrý pro rovný terén, ale ne ve stěně..."

Přišel Langner s profesorem, že prý už musejí letět. Na Mendělejeva měli půl hodiny letu, cesta vyžadovala další dvě a za sedm hodin zapadalo Slunce, Sedm hodin rezervy se zdálo být mnoho, ale zase se vysvětlilo, že s nimi poletí doktor Pnin. Začali hostitele přesvědčovat, že je to zbytečné, ale ti o tom nechtěli ani slyšet.

Když už byli na odchodu, Ganšin se zeptal, jestli nechtějí něco vzkázat na Zemi, že mají poslední příležitost. Mendělejev má sice s Ciolkowským rádiové spojení, ale za sedm hodin se dostanou do oblasti terminátoru a začnou silné poruchy.

Pirxe napadlo, že by nebylo špatné poslat Mattersově sestře "pozdravy z druhé strany", ale neodvážil se to říct nahlas. A tak poděkovali a sešli dolů, kde zase vyšlo najevo, že je Rusové doprovodí k raketě. Pirx to už nevydržel a vyprávěl, jaký vyfasoval skafandr. Vybrali mu tedy jiný a tamten zůstal v tlakové komoře Ciolkowského.

Ruský skafandr byl trochu jiný než ty, které Pirx znal: měl tři filtry, ne dva, na vysoké Slunce, na nízké Slunce a na prach - tmavě oranžový. Uzavírací ventily vzduchu byly na jiných místech a v botách bylo nesmírně legrační zařízení - člověk si mohl napumpovat podešve, takže chodil jako na polštářích.

Kameny vůbec necítil a venkovní vrstva podešve dokonale přilehla k povrchu. Byl to "velehorský model". Kromě toho byl skafandr zpoloviny stříbrný a zpoloviny černý. Když člověk otočil černou stranou ke Slunci, začal se potit, a když stříbrnou, příjemně to chladilo.

Pirxovi se nezdálo, že by to byl moc dobrý nápad, protože člověk si přece nemůže vždycky zvolit stranu, odkud svítí Slunce. To má potom jít pozpátku nebo co?

Ostatní se dali do smíchu. Ukázali mu na prsou páčku, kterou se stříbrná a černá půlka daly přesunout. Člověk tedy může mít předek těla černý a záda stříbrná, nebo naopak. Způsob, jakým se ty barvy mísily, byl zajímavý. Mezi vnější průsvitnou vrstvou skafandru, která byla z tvrdého plastiku, a mezi tělem člověka byla tenoučká štěrbina, vyplněná dvěma druhy barvicí látky či spíše polotekuté hmoty, jednak aluminizované, jednak karbonizované. Vytlačoval je prostě tlak kyslíku z dýchacího přístroje.

Ale už museli jít na start. Když Pirx předtím přišel ze slunce, neviděl v tlakové komoře nic, tak byl oslněn. Teprve teď si povšiml, jak je podivně zařízená - celá jedna stěna se pohybovala jako píst. To proto - vysvětloval Pnin -, aby se jedním vrzem dalo vpustit dovnitř i vypustit ven libovolné množství lidí a neztrácet zbytečné vzduch. Pirx pocítil cosi jako závist, protože komory v Ústavu - to byly staré, vysloužilé škatule, přestárlé nejméně o pět let, a pět let technologické zaostalosti - to je celá epocha. Slunce zdánlivě vůbec nekleslo. Divně se krácelo v těch nafukovacích botách jakoby nad zemí, ale ten pocit zmizel ještě dřív, než došli k raketě.

Profesor přiložil přílbu k přílbě Pirxově, vykřikl několik slov na rozloučenou, podali si ruce v těžkých rukavicích a vlezli za pilotem do břicha rakety, která trochu sesedla pod zvýšenou tíhou.

Pilot počkal, až vyprovázející poodejdou do bezpečné vzdálenosti, a pak nastartoval. Uvnitř skafandru znělo hřmění narůstajících otáček jako skrz tlustou zeď. Přitažlivost vzrostla, ale ani nepocítili, kdy se raketa odlepila od země. Jedině hvězdy se zakymácely v okénkách a viditelné nižší pásmo skalní pustiny spadlo někam dolů a zmizelo.

Letěli teď úplně nízko, proto nic neviděli - jen pilot sledoval přízračnou krajinu, která ubíhala pod raketou. Raketa visela téměř kolmo jako helikoptéra. Vzrůst rychlosti se dal poznat po hlasitějším hukotu a jemnější vibraci celého trupu.

"Pozor, přistáváme!" ozvala se slova přicházející do přílby zvenčí. Pirx nevěděl, zda to říká palubním rádiem pilot, anebo Pnin. Sedadla se rozložila. Zhluboka si oddechl, byl najednou lehký, tak lehký, jako kdyby měl vylétnout ke stropu. Bezděčně se přidržel opěradla. Pilot prudce zabrzdil, trysky zabublaly, zaskučely, řev obrácených, podél stěn plápolajících plamenů nesnesitelně vzrostl, vzrostla i přitažlivost a zase se zmenšila, a Pirx zaslechl dvojí suché klapnutí - dosedli. V následující chvíli se stalo něco nečekaného. Raketa, která se už zase dostala do toho svého kolébavého pohybu a houpala se nahoru a dolů, jako to někdy dělá hmyz, když zadečkem pravidelně dosedá a zase se zvedá, naklonila se na stranu a ve vzrůstajícím rachotu kamení se začala sesouvat...

"Katastrofa!" prolétlo hlavou Pirxovi. Nelekl se, ale instinktivně napjal všechny svaly. Tamti dva leželi bez

hnutí. Motor ztichl. Moc dobře chápal pilota: vozidlo se nejistě, pajdavě sunulo společně se sutí, a než by je tah motorů zvedl, mohlo by se při náhlém sklonu jedné "nohy" převrátit nebo spadnout na skály. Rachot a skřípot kamenných kvádrů, které se posouvaly pod ocelovými nohami, slábly, až ustaly. Už jen pár pramének šterku cinklo o ocel, už jen nějaký úlomek kamene ujel pod tíhou kloubové "nohy" - a kabina pomaličku dosedla, nakloněná asi o deset stupňů.

Pilot vylezl ze svého doupěte trochu nesvůj a začal vysvětlovat, že se terénní konfigurace změnila: severním žlabem zřejmě sjela další lavina. Přistál na sutí pod stěnou, protože chtěl, aby to měli co nejbliž. Pnin odpověděl, že tohle není nejlepší způsob, jak si krátit cestu - lavinové pole není kosmodrom, a když to není nutné, riskovat se nesmí. Tím ta krátká výměna názorů skončila, pilot je pustil do propustě a sestoupili po žebříku na suť.

Pilot zůstal v raketě, čekal na Pnina, a oni tři vykročili za vysokým Rusem.

Pirx se až dosud domníval, že Měsíc zná. Mýlil se však. Krajina kolem Ciolkowského byla úplná promenáda ve srovnání s místem, kde se ocitl teď. Raketa, nakloněná na maximálně rozkročených "nohách", které uvázly v kamenité lavině, stála asi tři sta kroků od stínu, který vrhal hlavní hřeben Mendělejeva. Sluneční propast žhnoucí v černém nebi se téměř dotýkala hřebenu, který jako by se na tomto místě rozplýval - ale byla to jen iluze. Iluzí však nebyla oblast kolmých stěn, které vystupovaly ze tmy o kilometr nebo dva dál. K rovině, vlastně dnu kráteru, rozbrázděného hlubokými příkopy, se ze žlabu sbíhaly hrůzostrašně bílé kužely sutí. Místa čerstvých závalů se dala poznat po rozplizlé kresbě balvanů, což způsoboval prach opadávající dlouhé hodiny. Samo dno kráteru z popraskané lávy bylo rovněž pokryto vrstvou světlého prachu. Celý Měsíc byl napudrovaný mikroskopickými částicemi meteoritů, toho mrtvého deště, který na něj po milióny let padal z hvězd. Po obou stranách cesty - vlastně spíš pruhu nahromaděných balvanů a kamení stejně divokého jako celé okolí, vděčícího za své jméno jen zabetonovaným hliníkovým tečkám, z nichž každá měla na špičce jakousi červenou kouli - po obou stranách této trasy, vedoucí sutí vzhůru, stály stěny do poloviny osvětlené, do poloviny černé jako galaktická noc, s nimiž se nemohli srovnávat velikáni Alp či Himaláje.

Poměrně malá měsíční gravitace umožňovala kamennému stavebnímu materiálu vytvářet formy, jež jako by se zrodily z hrůzného snu, a zaručovala jim staleté trvání, takže oči, byť uvyklé pohledu do propasti, se dříve nebo později na pouti ke štítům ztrácely, a jiné smysly ještě násobily dojem neskutečnosti, neuvěřitelnosti takové krajiny: bílé kvádry pemzy vylétaly vzhůru jako měchýře, když o ně člověk zavadil nohou, a sebetěžší úlomek čediče hozený na sráz letěl fantasticky pomalu a dlouho a nakonec dopadl zcela nezvučně - přesně jako ve snu.

O několik set kroků výš se barva skály měnila. Řeky narůžovělého porfýru lemovaly žlab, k němuž šli, dvěma valy. Balvany, místy navršené do několikapatrové výše, zaklesnuté do sebe hranami ostrými jako břitvy, zdánlivě čekaly na dotyk, který je promění v nezadržitelnou kamennou Niagáru.

Pnin je vedl tím lesem zkamenělých výbuchů, šel nepříliš rychle, avšak neomylně. Občas se zakymácela deska, na kterou šlápl nohou v obrovské botě skafandru. V takovou chvíli na okamžik strnul, a pak buď šel dál, anebo se tomu místu vyhnul, rozeznáváje způsobem jen sobě známým, zda balvan vydrží tíhu člověka, nebo ne. Neexistovaly zde zvuky, jež horolezci tolik napoví. Jeden z čedičových převisů, kolem nichž procházeli, se bez nejmenšího důvodu utrhl a letěl po svahu dolů jakýmsi ospalým, zpomaleným pohybem - až s sebou strhl hromadu kamení, které prudkými skoky padalo stále rychleji. Další cestu laviny zahalil prach bílý jako mléko. Byla to podívaná jako z halucinace - na sebe narážející kameny nevydávaly žádný zvuk, skrz tlusté podrážky bot nebylo cítit ani záchvěvy půdy. Když v další zatáčce prudce odbočili, spatřil Pirx stopu po pádu laviny i lavinu samu - už jako mrak mírně opadajících vln. Bezděčně s obavami vyhledal očima raketu, ale ta byla v bezpečí - stála tam, co předtím, asi kilometr nebo dva od nich, viděl její lesklý trup a tři čárky nožiček. Spočívala jako nějaký podivný měsíční brouk na starém lavinovém poli, které mu předtím připadalo srážné, ale nyní už ploché jako stůl.

Když se přiblížili k hranici stínu, přidal Pnin do kroku. Drsnost a hrůzostrašnost okolí absorbovaly Pirxe natolik, že prostě neměl čas pozorovat Langnera. Teprve teď si všiml, že malý astrofyzik kráčí s jistotou a nikdy nezakopne.

Museli přeskochit čtyřmetrovou spáru. Pirx vynaložil na skok příliš mnoho síly - vylétl do výšky, a nesmyslně mrskaje nohama, dopadl dobrých osm metrů za okrajem protějšího břehu. Teprve takový

měsíční skok přidá člověku novou zkušenost, která nemá nic společného s šaškováním hotelových turistů Luny.

Vstoupili do stínu. Dokud byli poměrně blízko Sluncem ozářených skalních bloků, odražené světlo poněkud prosvěťovalo okolí a blýskalo na vypouklých místech skafandrů. Tma však brzy začala houstnout, až zhoustla natolik, že si zmizeli z očí. V tom stínu byla noc. Pirx pocítil její mráz skrz všechny antitermické vrstvy skafandru. Nepronikala až na tělo, neštípala do kůže, byla jen jakýmsi příznakem nové, němé, ledové přítomnosti - jednotlivé pancéřové fólie skafandru se citelně rozechvěly ochlazením o dvě stě a ještě několik desítek stupňů. Když si oči zvykly, uviděl Pirx, že koule na hliníkových stožárech vyzařují dost silné červené světlo. Korálky tohoto rubínového náhrdelníku zatačely nahoru a mizely v Slunci - tam se puklý skalní hřeben prudce svažoval k rovině třemi na sobě stojícími propastmi. Dělily je od sebe úzké vodorovné desky, jež vypadaly jako ostré římsy. Zdálo se mu, že mizící řada stožárů vede k jedné z těch polic, ale napadlo mu, že to snad není možné. Výš, přes hlavní val Mendělejeva, rozbitý jakoby úder blesků, se linul sloup téměř vodorovného slunečního světla. Vypadal jako začínající němý výbuch, stříkající rozžhavenou běl na skalní sloupy a komíny.

"Tam je stanice," uslyšel v přilbě blízký Pninův hlas. Rus se zastavil na hranici noci a dne, mrazu a žáru, a ukazoval na něco nahoře, ale Pirx tam neviděl nic než strže, černající se i na Slunci.

"Vidíš Orla?... Tak jsme ten hřeben pojmenovali. Tohle je hlava se zobákem a tohle křídlo!"

Pirx viděl jen změt' světla a stínů, nad východním jiskřícím hřebenem trčela zdánlivě blízká, vzdušnou mlhou nerozmazaná nakloněná skalní jehla. Najednou spatřil Orla celého. Křídlo - to byla právě ta stěna, ke které šli; výš, z hřebenu, se vynořovala hlava na pozadí hvězd; a ta jehla byl zobák.

Podíval se na hodinky. Šli už čtyřicet minut. A nejméně tolik jim jistě ještě zbývá.

Před následující oblastí stínu se Pnin zastavil, aby si nařídil svůj klimatizátor. Pirx toho využil a zeptal se, kudy šla cesta původně.

"Tudy," ukázal Pnin dolů.

Pirx uviděl jen prázdnotu a na jejím dně hromadu sutí, z níž trčely veliké skalní bloky.

"Odtamtud se utrhla ta deska," vysvětloval mu Pnin a obrátil se teď k mezeře v hřebenu. "To je Sluneční Brána. Naše seizmografy na Ciolkowském zaregistrovaly otřes půdy; zřítilo se asi půl milionu tun čediče..."

"Moment..." řekl zase Pirx. "A jak se teď nahoru dopravují zásoby?"

"To uvidíš sám, až tam přijdeme," odpověděl Pnin a šel dál.

Pirx ho následoval. Lámal si hlavu nad tou záhadou, ale nic nevymyslel. Cožpak tam vynášejí každý litr vody, každou kyslíkovou bombu na zádech? To přece není možné. Ted' šli rychleji. Poslední hliníková tyč trčela nad propastí. Pohltila je tma. Rozsvítili si čelní reflektory, jejichž světla bludně poskakovala z jednoho skalního výčnělku na druhý. Kráčeli po římsě, která se místy zužovala na šířku dvou dlaní, ale jinde byla tak široká, že se na ní člověk mohl rozkročit. Šli po té mírně zvlněné polici jako po laně, byla zcela plochá a její drsný povrch poskytoval dobrou oporu. Je fakt, že stačil jediný nesprávný krok, závrať, a...

"Proč jsme se nenavázali?" napadlo Pirxe. V témž okamžik světelný bod před ním znehybněl. Pnin se zastavil.

"Lano," řekl.

Podal konec Pirxovi, ten si je protáhl karabinkami u opasku a hodil je Langnerovi. Než vykročili dál, mohl se Pirx, který se zatím opřel o skálu, dívat před sebe.

Celý vnitřek kráteru ležel pod ním jako na dlani - černé úvozy lávy se proměnily v hustou síť trhlín, podsaditý centrální kužel vrhal dlouhý pruh stínu.

Kde je raketa? Nemohl ji najít. Kde zůstala cesta, ty serpentiny značené hliníkovými tyčemi? Také zmizely. Zbýl jen prostor skalního cirků v oslnivém světle a černých stínech, které se táhly od jednoho rumiště k druhému; bílá skalní moučka ještě zvýrazňovala členitost terénu s jeho groteskními roji menších a menších kráterů - jen v oblasti Mendělejevových valů jich byly jistě stovky, půlkilometrovými počínaje až po sotva viditelné. Každý byl precizně okrouhlý, s prstencem mírného svahu na vnější straně a strmějším uvnitř, k středu, s centrálním kopečkem nebo kuzelem či aspoň maličkým bodem ve tvaru pupku - ty nejmenší byly věrnými kopiemi malých, ty malé středních, a všechny dohromady byly

lemovány obrovskými skalními stěnami toho gigantického třicetikilometrového kruhu.

Takové těsné sousedství chaosu a preciznosti lidský mozek dráždilo. V té tvorbě i zkáze forem podle jediného vzoru byla současně jak matematická dokonalost, tak naprostá anarchie smrti. Podíval se za sebe nahoru - Sluneční Bránou se nepřetržitě valily proudy bílého žáru.

Několik set kroků za úzkým žlabem stěna ustoupila, šli pořád ve stínu, jenž však byl rozjasněn světlem odrážejícím se od kolmé skalní věže, která vystupovala z temnot asi na dva kilometry. Traverzovali přes splaz štěrku, objevil se mírnější svah zalitý Sluncem. Pirx začal pociťovat podivnou otupělost, ne svalů, nýbrž mozku, způsobila jí asi ta nepřetržitě napjatá pozornost - měl tu všechno najednou, jak Měsíc, tak jeho divoké hory, i ledovou noc, která se střídala s přílivy nehybného vedra, i to obrovské, všeobjímající mlčení, v němž lidský hlas, který se tu a tam ozval v přílbě, zněl jako něco nepravděpodobného, nevhodného... Jako kdyby někdo nesl na vrchol Matterhornu zlatou rybičku v akváriu - tak kontrastoval lidský hlas s mrtvou krajinou.

Pnin zahrnul za jehlu, která vrhala poslední stín, a celý se rozsvítil, jako kdyby vzplál - Pirxovi ten oheň chrstl do očí, ještě než pochopil, že je to Slunce, že došli do horní, původní části cesty.

Kráčeli teď vedle sebe, oba se spuštěnými slunečními filtry v přílbách.

"Hned tam budeme," řekl Pnin.

Po téhle cestě se skutečně dalo jezdit vozidly. Byla vyhloubená do skály, vlastně spíš proražená řízenými výbuchy; pod převisem Orlího křídla vedla až na vrchol. Tam bylo něco jako malý průsmyk s přirozeným, dole zploštělým skalním kotlem. Tento kotel umožnil zásobovat stanici po katastrofě.

Nákladní raketa přivážela zásoby a zvláštní moždíř se nejprve zastřeloval do cíle, toho skalního bazénu, a potom začal vystřelovat rezervoáry. Pár se jich obvykle rozbilo, ale většina přežila jak výstřel, tak úder o skálu, protože jejich pancéřové obaly byly neobyčejně pevné. Kdysi, když ještě neexistovala ani Hlavní Luna, ani žádná jiná stanice, bylo možno expedice zkoumající okolí Sinu Medii zásobovat jediné tak, že se shazovaly z raket zásobníky, a poněvadž na Měsíci se padáků použít nedalo, museli ty duralové či ocelové krabice zkonstruovat tak, aby vydržely prudký náraz. Vrhali je jako nějaké bomby, a expedice je pak sbírala v okruhu jednoho kilometru. Teď se ty schránky hodily znovu.

Od průsmyku vedla cesta přímo po hřebenu k severnímu štítu Orlí hlavy; asi tři sta metrů pod ním se leskl pancéřový kolpak stanice. Od svahu byl obklopen půlkruhem balvanů, padajících do propasti a lemujících ocelovou bář, která jim stála v cestě. Několik takových balvanů spočívalo na betonové platformě nedaleko vchodu.

"Lepší místo si najít nemohli?" zvolal bezděčně Pirx.

Pnin, který už kladl nohu na první schod platformy, se zastavil.

"Jako bych slyšel Animceva," řekl a Pirx v jeho hlase vycítil úsměv.

Pnin odešel sám čtyři hodiny před západem Slunce. Ale vlastně odešel do noci, protože skoro celá cesta, kterou musel urazit, tonula už v neprůniknutelné tmě a Langner, který Měsíc znal, řekl Pirxovi, že když tamtudy šli, nebylo ještě doopravdy zima, protože skála teprve stydla. Krutý mráz nastával teprve asi hodinu po setmění.

Dohodli se s ním, že jim dá vědět, až dojde k raketě, a za hodinu a dvacet minut se její radiostanice skutečně ozvala, mluvil Pnin. Vyměnili spolu jen pár slov, protože už byl nejvyšší čas, a to tím spíše, že raketa musela startovat za obtížných podmínek, nestála rovně, její nohy se zatím propadly do rumiště dost hluboko a fungovaly vlastně jako kotvy. Když odsunuli ocelovou okenici, viděli start - i když ne jeho začátek, neboť místo, kde raketa stála, bylo zakryto žebry hlavního hřebenu. Hustou a beztvářou tmou proťala ohnivá čára, dole provázená naoranžovělými červánky - bylo to světlo trysek odražené v prachu, který vzlétl z lavinového pole. Ohnivý hrot stoupal výš a výš, raketu vůbec nebylo vidět, jen tu planoucí strunu, stále tenčí, mihotavou, rozpadající se na rovnoběžné čáry - normální pulsace motoru pracujícího na plné obrátky. Potom - hlavy měli zdvižené k nebi a ohnivá dráha, jež do něho zapisovala odlet, se už táhla mezi hvězdami - se přímka mírně ohnula a krásným obloukem zamířila za obzor.

Zůstali sami ve tmě, protože záměrně zhasli všechna světla, aby lépe viděli ven. Zasunuli pancéřovou okenici, rozsvítili lampy a podívali se na sebe. Langner se mírně usmíval; shrbený, v kostkované flanelové košili, šel ke stolu, na kterém ležel jeho batoh. Začal z něho vytahovat jednu knihu za druhou. Pirx se opíral o vkleslou stěnu a stál na rozkročených nohou, jako by byl na palubě daleko odlétající lodi. Měl v

sobě všechno najednou: chladné podzemí Hlavní Luny, úzké hotelové chodby, jejich výtahy, turisty, kteří vyskakují ke stropu a vyměňují si kousek pemzy, let na Ciolkowského, vysoké Rusy, stříbrnou síťku radioteleskopu mezi hřebenem a černým nebem, Pninovo vyprávění, druhý let a tu podivnou cestu skalním mrazem a žárem nad hrůzostrašnými propastmi. Nemohl uvěřit, že se toho do těch několika málo hodin vešlo tolik - čas narostl do obrovských rozměrů - obsáhl ty obrazy, pohltit je, a ony se teď vracely, jako kdyby zápasily o přednost. Na chvíli zavřel rozpálená suchá víčka a zas je otevřel.

Langner systematicky ukládal knihy na polici a Pirx měl pocit, že toho člověka pochopil. Když stavěl svazek vedle svazku, jeho klidné pohyby nepramenily z tuposti ani lhostejnosti, ten mrtvý svět ho neskličoval, protože on tomu světu sloužil. Přijel na stanici proto, že si to přál, nestýskalo se mu po domově, jeho domovem byly spektrogramy, výsledky výpočtů a místo, kde vznikaly, mohl být doma všude, dokázal-li takhle zaměřit své tužby. Věděl, proč žije. Byl to poslední člověk, kterému by se Pirx svěřil se svými romantickými sny o velkém činu. Jistě by se ani neusmál jako před chvílí, vyslechl by ho a vrátil se ke své práci. Pirx mu tu sebejistotu, to sebepoznání trochu záviděl, ale současně cítil, jak je mu Langner cizí. Neměli si co říci - a budou spolu muset prožít tu začínající noc, den po ní a ještě další noc... Klouzal očima po kabině, jako kdyby ji viděl poprvé. Vklésle stěny kryté plastikem. Okno uzavřené pancéřovým příklopem. Stropní lampy zapuštěné do plastiku. Několik barevných reprodukcí mezi policemi odborné literatury a úzká tabulka v rámečku, na které byla ve dvou řádečkách vypsána jména všech, kteří tu byli před nimi. Po koutech prázdné kyslíkové bomby, bedničky od konzerv plné úlomků různobarevných minerálů, lesklá kovová křesla s nylonovými sedadly. Malý stůl, nad ním posuvná pracovní lampa. Pootevřenými dveřmi bylo vidět aparaturu radiostanice.

Langner uklízel skříňku, ve které bylo plno fotografických negativů. Pirx ho obešel a šel ven. Vlevo vedly z chodbičky dveře do kuchyňky, rovně do vstupní komory, vpravo do dvou miniaturních pokojíků. Otevřel svůj. Kromě postele, skládací židličky, pultu, který se zasouval do stěny, a poličky - tam nebylo nic. Na jedné straně, nad lůžkem, byl strop zešikmený jako v mansardě, nebyl však zešikmený rovně, nýbrž klenutě - podle křivky venkovního pancíře.

Vrátil se na chodbu. Dveře od tlakové komory měly oválně zaoblené rohy, hrany obložené tlustou vrstvou hermetizujícího plastiku, otvírací kolo a žárovku, která se rozsvítila, když bylo v komoře při otevřeném venkovním příklopu vzduchoprázdno. Teď žárovka nesvítila. Otevřel dveře. Dvě lampy se rozsvítily automaticky, objevil se nevelký prostor s holými kovovými stěnami a s kolmým žebříkem uprostřed; vedl k příklopu ve stropu. Na podlaze pod poslední příčkou byl ještě vidět obrys obkreslený křídou, poněkud setřený četnými kroky. Tam byl nalezen Savage. Ležel tam schoulený, trochu na boku, a nebylo možno ho zvednout, protože přimrzl k drsným deskám vlastní krví, která mu roztrhla oči a obličej. Pirx upíral pohled na ten bílý obrys, stěží připomínající postavu člověka, a potom se vrátil, hermeticky zavřel dveře a zvedl hlavu - uslyšel kroky nahoře. Langner mezitím vylezl po žebříku, který stál na chodbě u protější stěny, a chodil po observatoři. Když Pirx prostrčil hlavu kulatým otvorem v podlaze, spatřil přikrytý teleskop, který vypadal jako menší dělo, kamery astrografů a dva dost velké přístroje - byla to Wilsonova komora a ještě druhá, olejová, s fleší na fotografování drah částic.

Úkolem stanice bylo zkoumat kosmické záření, a negativy, bloky emulzí, kterých se k tomu používalo, se povalovaly všude - jejich oranžové balíčky ležely mezi knihami, pod policemi, v zásuvkách, vedle postelí, dokonce i v kuchyňce. A to už je všechno? Vlastně ano, nepočítáme-li velké rezervoáry vody a kyslíku pod podlahou, zasazené do měsíční skály, přímo do masívu Mendělejeva.

Nad dveřmi každé místnůstky bylo kulaté oko přístroje, jenž měřil hustotu kysličníku uhelnatého. Nad ním bylo vidět dírkované sítko klimatizátoru. Aparatura pracovala naprosto nezvučně. Nasávala vzduch, zbavovala ho kysličníku uhelnatého, dodávala potřebné množství kyslíku, navlhčovala vzduch nebo vysušovala, a hnala zas nazpátek do všech kabin. Pirx kvitoval s povděkem každé t'uknutí, jež se ozývalo z observatoře. Když umlkalo, ticho se rozrůstalo, až slyšel šelest vlastní krve jako v tom experimentálním bazénu, v té "bláznivé lázni", jenže z té se dalo kdykoli vylézt.

Langner sešel dolů a připravil večeři - tak tiše a obratně, že když Pirx přišel do kuchyňky, bylo už všechno hotovo. Jedli téměř mlčky. "Prosil bych sůl." "Chléb je v plechovkách?" "Zítra budeme muset otevřít novou." "Kávu nebo čaj?"

Jen tolik. Pirxovi teď málomluvnost vyhovovala. Co to vlastně jedli? Třetí oběd toho dne? Nebo snad

čtvrtý? Nebo už snídani dalšího dne? Langner řekl, že musí vyvolat exponované negativy. Šel nahoru. Pirx neměl nic na práci. Najednou to pochopil. Poslali ho tam proto, aby Langner nebyl sám. Astrofyzice, kosmickému záření přece nerozumí. Langnera jistě ani ve snu nenapadne, aby ho učil, jak se zachází s astrografem! Získal první umístění, psychologové konstatovali, že se nezblázní, zaručili se za něho. A tak měl v tomhle hrnci prosedět dva týdny noci, potom dva týdny dne a čekat bůhví na co, dávat pozor bůhví na co!

Ten úkol, to velké poslání, které mu před několika hodinami připadalo jako neuvěřitelné štěstí, mu najednou nastavilo svou skutečnou tvář - beztvářou prázdnotu. Před čím měl Langnera a sebe bránit? Jaké stopy hledat? A kde? Domníval se snad, že objeví něco, na co nepřišli vynikající odborníci z komise, lidé, kteří znají Měsíc léta? To byl ale hlupák!

Seděl u stolu. Měl by umýt nádobí. A zavítit kohoutek, protože voda, drahocenná voda, která se sem dovážela v podobě zmrzlých bloků a střílela se z moždíře dvouapůlkilometrovou parabolou do kotle na úpatí stanice, ta voda kapala a utíkala.

Ale ani se nehnul. Ani nezvedl ruku, když mu bezvolně klesla na hranu stolu. V hlavě měl žár a prázdnotu, tmu a mlčení, které ho jako ocelový krunýř obklopovaly ze všech stran. Protřel si oči, které ho pálily, jako by v nich měl písek. Vstal, měl pocit, že váží dvakrát tolik co na Zemi. Zanesl špinavé talíře do výlevky, s řinkotem je tam vhodil, pustil na ně proud teplé vody. A když je myl, když je obracel a seškrabával ztuhlé zbytky mastnoty, usmíval se svým snům, které ho opustily někde na té cestě k Mendělejevovi a zůstaly hrozně daleko, tak směšné a cizí, tak dávné, že se za ně ani nemusel stydět.

S Langnerem mohl člověk prožít den nebo rok, bylo to úplně jedno. Pracoval rád, ale pravidelně. Nikdy nepospíchal. Netrpěl žádnou naruživostí, žádným podivínstvím, žádnou směšností. Když někdo s někým žije v tak malém prostoru, začne ho dráždit kdejaká hloupost. Že ten druhý dlouho postává pod sprchou, že nechce otvírat plechovky se špenátem, protože špenát nerad, že mívá špatnou náladu, že se najednou přestal holit a straší nechutnými štětinami, anebo když se při holení škrábne, šklebí se pak na sebe celé hodiny do zrcadla, jako kdyby byl sám. Langner takový nebyl. Jedl všechno, i když bez nadšení. Netvářil se otráveně, když měl umýt nádobí, a umyl je. Nevykládal sáhodlouze o sobě a své práci. Na každou otázku odpovídal. Pirxovi se nevyhýbal. Ale nevnucoval se mu. Snad by byla Pirxe začala dráždit právě ta jeho nijakost, neboť dojem z prvního večera - když fyzik rovnal knihy na polici a byl pro Pirxe zosobněním skromného hrdinství, vlastně ne hrdinství, ale vědeckého postoje, stoicky mužného a hodného závidění - ten dojem byl tentam a Pirxovi se zdálo, že jeho nucený druh je člověk šedivý a maximálně nudný. Ale přesto ho Langner nenudil ani nedráždil, neboť se ukázalo, že má aspoň prozatím práce nad hlavu. Ta práce ho plně zaměstnávala. Nyní, když znal stanici a její okolí, začal znovu studovat všechny dokumenty.

Ke katastrofě došlo čtyři měsíce poté, co byla stanice uvedena do provozu. Navzdory očekávání nedošlo k neštěstí na úsvitě ani za soumraku, nýbrž téměř v pravé měsíční poledne. Tři čtvrtiny převislé desky Orlího křídla se zřítily bez jakékoli předzvěsti. Podívané byli přítomní očití svědkové v přechodně zvýšeném počtu členů osádky - čtyři. Čekali právě na kolonu transportérů se zásobami.

Pozdější průzkum ukázal, že zásah do hloubi velkého sloupu Orla skutečně narušil krystalické skalní podloží a jeho tektonickou rovnováhu. Angličané svalovali odpovědnost na Kanadány, Kanadané na Angličany, a loajálnost partnerů Britského společenství se projevovala jen v tom, že obě strany důsledně zamlčovaly výstrahy profesora Animceva. Ať už tomu bylo jakkoli, následky byly tragické. Čtyři lidé, kteří stáli před stanicí, vzdálenou necelou milí vzdušnou čarou od místa katastrofy, viděli, jak se oslnivě bílá stěna rozdvouje, jak soustava protilavinových klínů a hradeb praská na kusy, jak celá ta masa řítících se balvanů strhává cestu i s podpůrnou formací do údolí, které se na třicet hodin změnilo v moře mímě se vzdouvajících bílých vln - záplava prachu vystoupila za několik minut až k protější stěně kráteru! V dosahu zkázy se ocitly dva transportéry. Ten poslední z kolony se vůbec nepodařilo najít. Jeho pozůstatky pohřbila desetimetrová vrstva sutí. Druhý se pokusil o útěk. Byl už mimo proud laviny na horním úseku cesty, ale jeden obrovský balvan, který přeskočil zbytek protilavinové hradby, ho smetl do třístametrové propasti. Jeho řidič ještě stačil otevřít průlez a vypadl na sesouvající se štěrk. Jediný přežil své druhy, ostatně jen o pár hodin. Ale i těch pár hodin představovalo pro ostatní peklo. Ten muž,

kanadský Francouz jménem Roget, neztratil vědomí - anebo je možná těsně po katastrofě zas nabyt - a z nitra bílého mraku, který pokrýval celé dno kráteru, volal o pomoc. Jeho radiopřijímač měl poruchu, ale vysílač fungoval. Nemohli ho najít. Následkem mnohanásobného lomu vln, které se odrážely od balvanů (byly to balvany veliké jako domy, lidé se v tom bludišti naplněném mléčným prachem pohybovali jako v troskách města), prováděné korekce jen mýlily. Vzhledem k tomu, že skály obsahovaly síran železnatý, nebyl radar k ničemu. Za hodinu, když se od Sluneční Brány zřítila druhá kamenitá lavina, zanechali pátrání. Ta druhá lavina nebyla sice velká, ale mohla zvěstovat další sesuvy. Proto čekali, ale Rogetův hlas bylo slyšet dál, zvlášť dobře nahoře, přímo na stanici. Kamenný kotelník, ve kterém Roget uvázl, působil jako zvednutý reflektor. Za tři hodiny přišli Rusové z Ciolkowského a vjeli do prachového mraku pásovými vozidly, která se stavěla na zadní a jimž hrozilo, že se na pohyblivém svahu převrátí - následkem nevelké přitažlivosti je na Měsíci úhel sklonu šterkových polí větší než na Zemi. Rojnice záchranářů poslaných tam, kam nemohla proniknout ani pásová vozidla, třikrát pročešala pohyblivou oblast sutí. Jeden ze záchranářů spadl do trhliny. Život mu zachránilo jediné to, že ho okamžitě převezli na Ciolkowského a poskytli mu lékařskou pomoc. Ani tenkrát ještě neustoupili z útrob mraku, protože Rogetův slábnoucí hlas slyšeli všichni.

Za pět hodin po neštěstí se odmlčel. Ale ještě žil, a oni to věděli. Kromě rádia, které sloužilo k dorozumívání hlasem, měl totiž každý skafandr ještě miniaturní automatický vysílač spojený s kyslíkovým přístrojem. Každý nádech a výdech byl vysílán elektromagnetickým vlnami a na stanici ho registroval zvláštní přístroj, jakési magické oko jako pravidelné rozšiřování a zužování svítícího motýlka. Tento fosforeskující pohyb ukazoval, že umírající Roget v bezvědomí stále ještě dýchá. Pulsování se zpomalovalo. Z radiostanice nikdo neodcházel, tisíce lidí bezmocně čekali na jeho smrt.

Roget dýchal ještě dvě hodiny. Potom zelený plamének v magickém oku zamíhal, zúžil se - a tak už zůstal. Potlučené tělo našli teprve za třicet hodin, ztuhlé na kámen, a pochovali je - tak zmrzačené, že ani neotevřeli skafandr - v tom zcela rozdrčeném kovovém povlaku jako v rakvi. Potom vytyčili novou cestu, vlastně spíš skalní stezku, kterou přišel na stanici Pirx. Kanadčané chtěli stanici opustit, ale jejich tvrdohlaví angličtí kolegové vyřešili problém zásobování způsobem, který byl navržen poprvé na Zemi při dobývání Everestu. Tenkrát byl návrh odmítnut jako nereálný. Reálný se ukázal poprvé na Měsíci.

Ozvěny katastrofy oběhly celou Zemi v početných, často zcela rozporných verzích a nakonec povyk utichl. Tragédie se stala další kapitolou kroniky zápasů s měsíčními pustinami. Na stanici se střídali službu konající astrofyzici. Tak uplynulo šest měsíčních dní a nocí. A když se zdálo, že se na tomto těžce zkoušeném místě už neudá nic pozoruhodného, náhle jednou na úsvitě neodpovědělo rádio Mendělejeva na výzvu z Ciolkowského. Vzhledem k nepochopitelnému mlčení stanice vyrazilo i tentokrát na pomoc či spíše na průzkum mužstvo z Ciolkowského. Přiletěla raketa, která přistála na úpatí velkého lavinového pole pod Orlím štítem.

Ke kopuli stanice došli, když byl ještě skoro celý kráter naplněn tmou, nezřetelnou žádným slunečním paprskem. Jen pod Orlím štítem svítila ocelová kopule ve vodorovném světle. Výstupní příklop byl otevřený dokořán. Pod ním ležel pod žebříkem Savage v takové póze, jako by byl spadl z přičlí. Smrt nastala udušením - pancéřové sklo jeho přilby prasklo. Později byly na vnitřní straně jeho rukavic objeveny nepatrné stopy skalního prachu, jako by se byl vrátil z horolezeckého výstupu. Ty stopy však mohly být už nějaký čas staré. Challierse, druhého Kanadčana, našli teprve po systematickém prohledání všech okolních žlabů a říms. Záchranáři se spustili na třicetimetových lanech a vytáhli jeho tělo ze dna propasti pod Sluneční Bránou. Spočívalo jen pár desítek kroků od místa, kde zahynul a byl pochován Roget.

Pokusy o rekonstrukci událostí vypadaly zpočátku beznadějně. Nikdo neuměl vymyslet nějakou pravděpodobnou hypotézu. Na místo přijela smíšená anglicko-kanadská komise.

Challierovy hodinky zůstaly stát na dvanácté hodině, ale nebylo známo, zda se roztržily o půlnoci, nebo v poledne. Savageho hodinky ukazovaly dvě hodiny. Po důkladném vyšetřování (vyšetřování bylo tak důkladné, jak jen dovoľovaly lidské možnosti) se konstatovalo, že se pružina hodinek roztočila až do konce. Znamenalo to, že se Savageho hodinky zřejmě nezastavily v hodině jeho smrti, nýbrž že šly ještě nějakou dobu poté.

Na stanici panoval obvyklý pořádek. Staniční kniha, do které se zapisovaly všechny důležité události,

neobsahovala nic, co by mohlo události aspoň trochu osvětlit. Pirx ji prostudoval zápis po zápisu. Byly lakonické. V tu a tu hodinu bylo provedeno astrografické měření, exponováno tolik a tolik desek v takových a takových podmínkách, dále byla provedena tato pozorování - mezi těmito stereotypními poznámkami nebyla ani jediná, která by se byť nepřímou mohla vztahovat k tomu, co se udalo na stanici za Challiersovy a Savageho poslední měsíční noci.

Na stanici panoval nejen pořádek, ale všechno tam nasvědčovalo tomu, že smrt zastihla její obyvatele náhle. Našla se otevřená kniha, na jejíž okraj si Challiers dělal poznámky. Byla zatížena druhou, aby se nezavřela, pod dosud svítící elektrickou lampou. Vedle ležela dýmka, která se překotila, a z ní vypadnuvší hořící tabák mírně začoudil plastickou stolní desku. Savage tehdy chystal večeři. V kuchyňce byly otevřené konzervy, v misce rozmíchané těstíčko na palačinky, pootevřená dvířka od chladničky, na bílém stolku připravené dva talíře, dva přístroje, nakrojený ztvrdlý chleba...

Jeden z nich tedy odešel od četby, odložil hořící dýmku jako někdo, kdo chce pokoj opustit na pár minut a hned se vrátit. Druhý odešel od vaření, od pánve s rozpuštěným tukem, dokonce aniž zabouchl dveře chladničky... Oblékli si skafandry a vyšli do noci. Současně? Nebo jeden po druhém? Proč? Kam?

Byli na stanici už dva týdny. Její okolí dobře znali. Noc ostatně končila, za pár hodin mělo vyjít Slunce. Proč nepočkali na východ, když oba - anebo jeden z nich - chtěli sejít na dno kráteru? Že měl Challiers takový úmysl, tomu nasvědčovalo místo, kde byl nalezen. Věděl stejně dobře jako Savage, že sestoupit na skalní desku pod Sluneční Bránou, kde cesta najednou končí, je šílenství. Její mímý sklon tu přecházel v sráz stále prudší, jako by zval dolů, ale o několik desítek kroků níž už zely strže vytvořené katastrofou. Nová cesta se tomu místu vyhýbala, šla přímo dál, podél čáry hliníkových tyčí. To věděl každý, i ten, kdo byl na stanici jen jednou. A jeden z jejích stálých pracovníků si to namířil právě tam a začne sestupovat po deskách nad propastí. Proč? Aby se zabil? Cožpak někdo, kdo chce spáchat sebevraždu, vstane od zajímavé četby, nechá knihu otevřenou, odloží hořící dýmku a jde vstříc smrti?

A co Savage? Za jakých okolností mu prasklo sklo v přílbě? Teprve ze stanice vycházel, nebo se do ní vracel? Chtěl snad hledat Challierse, který dlouho nešel? Proč nešel společně s ním? A šel-li, jak ho mohl nechat sestoupit k propasti?

Tolik otázek zůstalo bez odpovědi!

To jediné, co zřetelně nebylo na svém místě, byl balíček bloků sloužících k fotografování kosmického záření. Ležel v kuchyni na bílém stolku vedle prázdných čistých talířů.

Komise dospěla k následujícímu závěru: toho dne měl službu Challiers. Byl zahlobán do četby a najednou si uvědomil, že se blíží jedenáctá. V tu dobu měl nahradit exponované bloky novými. Negativy se vystavovaly osvětlení venku. Asi sto kroků nad stanicí byla ve srázu šachta vykopaná kolmo do skály, nepříliš hluboká, se stěnami obloženými olovem, aby na negativy dopadaly výhradně paprsky z nadhlavníku. To byla jedna z dodržovaných podmínek tehdejších prací. Challiers tedy vstal, odložil knihu a dýmku, vzal nový balíček bloků, oblékl si skafandr, opustil stanici přetlakovou komorou, šel k šachtě, vlezl do ní po příčlích zapuštěných do výztuže, vyměnil negativy, odnesl ty exponované a vracel se.

Když se vracel, odbočil z cesty. Nepokazil se mu kyslíkový přístroj, jeho vědomí tedy nenarušila anoxie, nedostatek kyslíku. Tolik se podařilo konstatovat při zkoumání rozbitého skafandru, když Challierse vytáhli ze dna propasti.

Členové komise dospěli k přesvědčení, že Challiers zřejmě propadl náhlému pomatení smyslu - jinak by si přece nespletl cestu. Znal ji dobře. Třeba se mu udělalo nevolno, třeba se mu začala točit hlava a ztratil orientaci - a tak šel kupředu v domněnku, že se vrací, zatímco ve skutečnosti mířil přímo do propasti, která ho čekala o sto metrů dál. Znepokojený Savage, který se nemohl dočkat jeho návratu, zanechal přípravy večeře a snažil se s ním navázat rádiové spojení (vysílač byl zapojený na velmi krátké vlny místní sítě; mohl být přirozeně zapojený už dřív - kdyby se byl někdo z nich pokoušel navzdory poruchám navázat spojení s Ciolkowským, ale za prvé rádio na Ciolkowském žádné signály nezachytilo, ani deformované, nesrozumitelné, a za druhé byla taková eventualita málo pravděpodobná i proto, že jak Savage, tak Challiers dobře věděli, jak marné jsou pokusy navázat spojení v době největší poruchovosti, za nastávajícího úsvitu), když se to nepodařilo, protože Challiers byl už v tu dobu mrtev, oblékl si skafandr, vyběhl do tmy a začal svého druhu hledat.

Možná že byl tak rozčilený Challiersovým náhlým zmizením a nepochopitelným mlčením, že si zmýlil

cestu, anebo spíš - neboť právě on byl z nich obou obratnějším a zkušenějším horolezcem - se systematicky pokoušel prohledat blízké okolí stanice a zbytečně a nadměrně riskoval - dost na tom, že při tom krkolomném pátrání upadl a rozbil si sklo v přílbě. Měl ještě dost sil, aby si vzniklý otvor rukou ucpal, doběhl na stanici a vyšplhal k příklop. Ale než ho uzavřel, než napustil do komory vzduch, zbytek kyslíku unikl - a Savage se zřítíl z poslední přičle žebříku v bezvědomí, jež se v následujících vteřinách změnilo v smrt.

Tohleto vysvětlení dvojnásobné tragédie se však Pirxovi nezdálo dost přesvědčivé. Důkladně se seznámil s charakteristikou obou Kanadánů. Obzvláštní pozornost přitom věnoval Challiersovi, který byl bezděčným viníkem smrti vlastní i svého druha. Challiersovi bylo pětatřicet let. Byl to známý astrofyzik, ale i obratný horolezec. Těšil se skvělému zdraví, nemarodil, nevěděl, co je závrať. Předtím pracoval na "zemské" polokouli Měsíce, kde se stal jedním z zakladatelů Klubu akrobatické gymnastiky, té zvláštní disciplíny, jejíž adepti dokáží udělat deset salt z jednoho odrazu a bezpečně dopadnout na pokrčené nohy, nebo udržet na svých bedrech pyramidu pětadvaceti lidí! A tenhle Challiers že by najednou bez zřejmé příčiny pocítil nevolnost nebo se dostal do nějaké psychické krize sto kroků od stanice a že by ani nedokázal, kdyby se mu něco takového přihodilo, sestoupit k ní po širokém úbočí a šel by špatným směrem, odbočiv o devadesát stupňů, přičemž musel, ještě než došel k původní části cesty, přelézt potmě ten kopec balvanů, který se navršil vzadu za stanicí právě na tomto místě?

Ale byl zde ještě druhý detail, který podle Pirxe (a nejen podle něho) odporoval, tentokrát přímo, verzi z oficiálního protokolu. Na stanici bylo všechno v pořádku. Ale našla se jedna věc, která na svém místě nebyla: ten balíček negativů na kuchyňském stole. Zdálo se, že Challiers skutečně odešel proto, aby vyměnil negativy. A že je také vyměnil. A že odtamtud nešel rovnou k propasti, neprodíral se k ní přes šterkový val, ale docela prostě se vrátil do stanice. Nasvědčovaly tomu ty negativy. Položil je na kuchyňský stůl. Proč zrovna tam? A kde byl v tu dobu Savage? Exponované bloky, které ležely v kuchyni - prohlásila komise - pocházely zřejmě z předchozí expozice, ranní. Jeden z obou vědců je položil na stůl náhodou. Ale u Challiersova těla se žádné negativy nenašly. Komise pravila, že mu balíček negativů mohl vyklouznout z kapsy skafandru nebo z rukou, když padal do propasti, a zmizet v některé z tisíců spár skalního rumišť.

Pirx měl dojem, že komise ta fakta násilím naráží na přijatou hypotézu.

Schoval protokoly do zásuvky. Už se do nich dívat nemusel. Znal je z paměti. Tenkrát si řekl - vlastně tu myšlenku nevyjádřil slovy, protože si tím byl neochvějně jist - že jádro záhady nespočívá v psychice obou Kanadami. To znamená, že nešlo o žádné omdlení, nevolnost či pominutí smyslů, ale že příčinou tragédie bylo něco jiného. To něco se skrývalo přímo na stanici nebo kolem ní. Začal průzkumem stanice. Nehledal žádné stopy - chtěl se jen důkladně seznámit se všemi detaily zařízení. Pospíchat nemusel, času měl dost. Nejprve si prohlédl tlakovou komoru. Pod žebříkem bylo stále ještě vidět křídou načrtnutý obrys těla. Pirx začal od vnitřních dveří. Jako tomu obvykle bývá v malých komorách tohoto typu, umožňovalo zařízení otevřít buď dveře, nebo příklop horního průlezu. Při otevřeném příklopě se dveře otevřít nedaly. To vylučovalo nešťastné náhody způsobené například tím, že někdo otevře příklop a druhý současně otevře dveře. Otvíraly se sice dovnitř a tlak uvnitř stanice by je sám zabouchl silou bezmála osmnácti tun, ale mezi křídlem dveří a jejich rámem se mohla ocitnout například něčí ruka, nějaký tvrdý předmět nebo nástroj - a pak by došlo k explozivnímu úniku vzduchu do vzduchoprázdna. S příklopem to bylo o to složitější, že jeho polohu signalizoval ústřední rozváděč na stanici. Když se příklop otevřel, rozsvítilo se na jeho pultu červené světélko. Současně se samočinně zapojil přijímač "zeleného signálu". To bylo skleněné oko v niklovém prstenci, umístěné v centru rovněž zaskleného radiolokátoru. Pulsování "kočičího oka" upozorňovalo, že člověk, který vyšel ze stanice, dýchá normálně. Navíc ukazovala svítící přímka na radiolokátoru rozčárkovaném na díly, kde ten člověk je. Ta svítící přímka se točila podle obrátů radarové antény na kopuli a ukazovala v rozplizlých fosforeskujících obrysech okolí stanice. Těsně za paprskem, který obíhal jako hodinová ručička, naplňovalo obrazovku zvláštní světlo vznikající odrazem radarových vln od všech materiálních objektů - a tělo člověka v kovovém skafandru představovalo značně silnou světelnou čárku. Když člověk ten prodloužený zelený bod pozoroval, daly se rozeznat i jeho pohyby, pokud se pohyboval po slaběji svítícím pozadí, a tím také kontrolovat tempo a směr, kterým se člověk venku ubíral. Horní část obrazovky odpovídala terénu pod

severním štítem, kde byla výzkumná šachta. Dolní polovina, označující jih, tedy zónu v noci zakázanou, představovala cestu k propastem.

Mechanismus pohybujícího se "kočičího oka" a mechanismus radarového lokátoru na sobě nebyly závislé. "Oko" uváděl do pohybu vysílač spojený s kyslíkovými uzavíracími ventily ve skafandru, pracující na frekvenci blížící se infračervené, kdežto paprsek lokátoru řídily půlcentimetrové rádiové vlny.

Aparatura měla jeden lokátor a jedno oko, protože podle instrukcí směl být mimo stanici jen jeden člověk. Druhý sledoval na stanici jeho stav. V případě nehody byl přirozeně povinen mu okamžitě běžet na pomoc.

V praxi to vypadalo tak, že za tak nevinného a kratičkého výletu, jakým byla výměna negativů v šachtě, mohl ten, kdo zůstal na stanici, za předpokladu, že si otevřel dvoje dveře, do kuchyňky a na radiostanici, pozorovat ukazatele, aniž přerušil vaření. Také se dalo udržovat hlasové spojení rádiem až na těch pár hodin těsně před úsvitem, protože přibližování terminátoru, hraniční čáry mezi dnem a nocí, oznamoval příval praskotu, při němž se prakticky nedalo mluvit.

Pirx svědomitě prozkoumal hru signálů. Když se otevřel příklop, rozsvítla se na pultu červená žárovka. Zelený ukazatel svítil, ale nehýbal se, jeho křídélka byla stažena jako mrtvé nitky, chyběly signály zvenčí, které by křídélka roztáhly. Paprsek radiolokátoru pravidelně kroužil po obrazovce a vyvolával na ní nehybné obrysy skalnatého okolí - vypadaly jako zkamenělí duchové. Neblýskal na žádném místě svého oběhu, čímž potvrzoval informaci dechového ukazatele, že v okruhu jeho působení kolem stanice není žádný skafandr.

Pirx přirozeně pozoroval, jak se přístroj chová, když Langner chodil vyměňovat negativy.

Červená žárovka se rozsvítla a skoro hned zhasla, jakmile Langner zvenčí zavřel příklop. Zelené kočičí oko začalo pravidelně pulsovat. Toto pulsování se nepatrně zrychlilo po několika minutách, protože Langner šel do kopce dost rychle, nebylo proto divu, že se jeho dech zrychloval. Jasný záblesk jeho skafandru byl na obrazovce vidět mnohem lépe než obrysy skal, které zhasínaly hned po oddálení hlavního paprsku. Potom se kočičí oko najednou stáhlo a zavřelo, obrazovka byla prázdná - světlo skafandru zmizelo. To se stávalo ve chvíli, kdy Langner sestoupil do šachty. Její stěny, obložené olovem, nepropouštěly proud signálů. Současně se na hlavním pultu rozsvěcoval purpurový POPLACH a obraz v radiolokátoru se měnil. Radarová anténa, která se otáčela stále stejným pohybem, zmenšovala sklon a postupně pročešávala další a další terénní segmenty. Dělo se to proto, že aparatura "nevěděla", co se stalo - člověk najednou zmizel z dosahu její elektromagnetické moci. Po třech čtyřech minutách začalo oko zase mrkat, radar zmizelého našel, oba nezávislé systémy znovu registrovaly jeho přítomnost. Langner vylezl z šachty a vracel se. POPLACH však svítil dál, bylo nutno ho vypnout. Kdyby se to neudělalo, vypnul by ho časovaný vypínač po dvou hodinách sám, aby pro případ, že se na to zapomnělo, přístroj zbytečně nespotřebovával proud. V noci čerpali proud jen z akumulátoru. Ve dne jej nabíjelo Slunce.

Když se Pirx seznámil s tím, jak tyto přístroje fungují, uznal, že nejsou nijak komplikované. Langner se mu do jeho experimentu nepletl. Byl toho názoru, že se Kanadánům přihodilo přibližně něco takového, o čem se psalo v protokolech komise - a že nešťastné náhody vždycky byly a budou.

"Ty negativy?" odpověděl na Pirxovu námitku. "Ty negativy nemají žádný význam. Když je člověk rozčilený, dělá horší věci. Logika nás opouští mnohem dříve než život. Pak začne každý jednat nesmyslně..."

Pirx další diskusi vzdal.

Druhý týden měsíční noci se chýlil ke konci. Po celém svém průzkumu toho Pirx věděl stejně tolik co na začátku. Možná že se ta tragická nehoda opravdu nikdy nevysvětlí. Možná že je to jedna z těch okolností, jedna z miliónu, které se rekonstruovat nedají. Pomalu začínal spolupracovat s Langnerem. Něco přece dělat musel, musel něčím vyplnit dlouhé hodiny. Naučil se používat velkého astrografu (přece jen to tedy byla docela obyčejná prázdninová praxe...) a potom se začal se svým druhem střídat při vycházkách do šachty, kde se negativy podrobovaly několikahodinové expozici.

Blížil se netrpělivě očekávaný úsvit. Pirx bažil po zprávách ze světa, a tak manipuloval s radiostanicí, ale dostal z přijímače jen bouři praskotu a pískotu, která zvěstovala nedaleký východ Slunce. Pak byla snídaně, po snídani vyvolávání desek, nad jednou z nich seděl Langner hrozně dlouho, protože našel

nádherný obraz nějakého mezonového rozpadu. Dokonce zavolal k mikroskopu Pirxe, ale ten projevil vůči krásám jaderných přeměn naprostou lhostejnost. Potom byl oběd, hodina u astrografů, vizuální pozorování hvězdné oblohy. Blížila se doba večere. Langner už se točil v kuchyni, když Pirx - byl to jeho den - strčil hlavu do dveří a řekl, že jde ven. Langner byl zaměstnán čtením složitého receptu na krabičce s palačinkovým práškem, a tak jen na Pirxe zabručel, aby si pospíšil. Palačinky že budou hotové za deset minut.

A tak se Pirx, už ve skafandru, s balíčkem negativů v ruce, ještě přesvědčil, zda pružiny dobře přitahují přílbu ke kulatému límci, otevřel dokořán oboje dveře - kuchyňské i od radiostanice -, vešel do komory, zabouchl hermetické dveře, otevřel příklop, vylezl ven, ale nezavřel ho. Aby byl dřív zpátky. Langner se stejně ven nechystal, tak na tom nebylo nic špatného.

Zmocnily se ho temnoty, které jsou mezi hvězdami. Zemská tma se jim nevyrovná, protože atmosféra vždycky svítí slabým zářením kyslíku. Viděl hvězdy a jen podle toho, jak byly tu a tam okrájené vzory známých konstelací, podle té bezhvězdné černě poznával přítomnost skal kolem. Rozsvítil si čelní reflektor a s bledým světlem, které se pravidelně pohupovalo před ním, došel k šachtě. Přehodil nohy v těžkých botách přes její okraj (na měsíční lehkost si člověk rychle zvykne, horší je tomu se skutečnou přitažlivostí po návratu na Zemi!), poslepu nahmatl první příčli, slezl dolů a začal vyměňovat bloky negativů. Když si dřepł a sklonil se nad stojany, světlo jeho reflektoru zamrkalo a zhaslo. Pohnul se, šťouchl rukou do přílby - a světlo se zas rozsvítilo. Znamenalo to, že žárovka je celá, jen kontakt zlobí. Začal sbírat exponované desky - reflektor párkrát blýskl a zase zhasl. Pirx trčel několik vteřin v absolutní tmě a uvažoval, co si počít. Zpáteční cesta nebyl žádný problém - znal ji nazpaměť a kromě toho svítily na vrcholu stanice dvě světla, zelené a modré. Ale mohl by poslepu rozbít negativy. Znovu se udeřil pěstí do přílby - a reflektor se rozsvítil. Rychle se podíval na teplotu, zastrkal exponované bloky do kazet, a když kazety vkládal do pouzdra, ten zatracený reflektor zase zhasl. Musel negativy odložit, aby ho několika údery do přílby znovu rozsvítil. Všiml si, že když stojí rovně, reflektor svítí, a když se skloní, zhasne. Musel proto pracovat ve velmi nepřírozené pozici. Nakonec zhaslo světlo nadobro a žádné údery nepomáhaly. Teď, když měl kolem sebe rozložené negativy, nemohlo být ani pomyšlení na to, aby se vrátil na stanici. Opřel se zády o nejnižší příčli, odšrouboval vnější kryt, vtačil rtuťový hořák hlouběji do násady a zas kryt nasadil. Světlo už měl, ale jak se někdy stává, závit nechtěl chytit. Pirx to zkoušel tak i onak - až mu nakonec došla trpělivost, vstrčil kryt s venkovním sklem reflektoru do kapsy, rychle posbíral negativy, rozložil nové a jal se lézt nahoru.

Byl asi půl metru od otvoru šachty, když měl dojem, že se do bílého světla jeho reflektoru vmísilo jiné světlo, třaslavé, krátkotrvající. Podíval se nahoru, ale spatřil jen hvězdy v ústí šachty.

"To se mi něco zdálo," pomyslel si.

Vylezl ven, ale zmocnil se ho nějaký podivný neklid. Někračel - uháněl dlouhými skoky, přestože ty měsíční skoky navzdory tomu, co si mnozí lidé myslí, nijak běh nezrychlí, jsou dlouhé, ale člověk taky letí šestkrát pomaleji než na Zemi. Když už byl u stanice a kladl ruku na zábradlí, spatřil druhý záblesk. Jako kdyby někdo na jižní straně vystřelil raketu. Raketu nespapřil, výhled mu zakrývala kopule stanice, spatřil jen přízračný odlesk na skalních převisech - vynořily se na vteřinu z černě a zmizely. Jako opice se bleskurychle vyšplhal na vrchol kopule. Všude byla tma. Kdyby měl raketovou pistoli, vystřelil by. Ale neměl ji. Zapnul své rádio. Praskot. Příšerný praskot. Příklop byl otevřený. Langner byl tedy uvnitř. Najednou mu napadlo, že je osel. Jakápak raketa? Určitě to byl meteor. Meteory nesvítí, když padají, protože na Měsíci není atmosféra. Zasvítí, teprve až když se kosmickou rychlostí roztříští o skály. Skočil do komory, zavřel příklop, vpouštění vzduchu mu zabralo trochu času, ručičky ukazovaly správný tlak, 0,8 kilogramů na čtvereční centimetr, otevřel dveře, a cestou si sundává přílbu, vřítel se do chodbičky.

"Langnere!!!" zvolal.

Odpovědělo mu mlčení. Vpadl do kuchyně tak jak byl, ve skafandru. Bleskově se rozhlédl. Kuchyně byla prázdná. Na stole stály talíře připravené na večeri, v misce rozdělaná palačinková kasička, pánev vedle již zapnutého vařiče...

"Langnere!!!" zařval, odhodil negativy, které držel v ruce, a vřítel se do radiostanice. I ta byla prázdná. Bůhví, kde se v něm vzala ta jistota, že na observatoři nemá co hledat, že Langner na stanici není. Tak

přece jen to byly rakety, ty záblesky? Langner střelil? Šel ven? Proč? Šel k propasti!

Najednou ho spatřil. Zelené oko mrkalo, dýchal. Otáčející se radarový paprsek vylovil ze tmy malý ostrý záblesk... v nejnižší části obrazovky! Langner kráčel k propasti...

"Langner! Stůj! Stůj!!! Slyšíš? Stůj!!!" křičel do mikrofону, nespouštěje pohled z obrazovky.

Přijímač chraptěl. Jen praskot poruch, nic víc. Zelené oko mrkalo, ale ne tak jako při normálním dýchání, pohybovalo se pomalu, nejisté, chvílemi na dlouhou chvíli znehybnělo, jako kdyby Langnerův kyslíkový přístroj přestával pracovat. A ten ostrý záblesk na radarové obrazovce byl velmi daleko, objevoval se na síťce souřadnic vrýsované do skla až u dolního okraje obrazovky, půldruhého kilometru odtud vzdušnou čarou, tedy už někde mezi vzpříčenými obrovskými skalními bloky pod Sluneční Bránou. A vůbec se nehýbal. Při každé otáčce hlavního paprsku zasvítíl přesně na témž místě. Upadl snad Langner? Leží tam v bezvědomí?

Pirx vyběhl na chodbu. Do tlakové komory, ven! Doběhl k hermetickým dveřím. Ale když probíhal kolem kuchyně, zahlédl něco černého na bíle prostřeném stole. Ty fotografické bloky, které přinesl a které tam bezděčně hodil, když ho vyděsila Langnerova nepřítomnost... To ho málem ochromilo. Stál na prahu komory s přílbou v rukou a nehýbal se z místa.

"Je to úplně stejné jako tenkrát. Úplně stejné!" pomyslel si. "Chystal večeri, a najednou odešel. Ted' odejdu já za ním a... nevrátíme se žádný. Příklop zůstane otevřený, za několik hodin začne Ciolkowski volat rádiem. Nedostane odpověď..."

Něco v něm křičelo: "Jdi, ty blázne! Na co čekáš? Vždyť on tam leží! Třeba ho strhla lavina z vrcholu a tys ji neslyšel, protože tady není nic slyšet, on ještě žije, nehýbá se, nespádl, žije, dýchá, honem..."

A přece se nehýbal. Najednou se vrátil, vřítíl se do radiostanice a dobře si prohlédl ukazatele. Nic se nezměnilo. Jednou za čtyři pět vteřin pozvolné rozšíření "kočičího oka", chvějivé, nejisté. A záblesk v radaru na kraji propasti...

Podíval se, jaký je úhel sklonu antény. Byl minimální. Neregistrovala už blízké okolí stanice, vysílala impulzy v maximálním dosahu.

Natáhl hlavu k ukazateli dechu, takže ho měl těsně před očima. Spatřil cosi podivného. Zelené oko nejenže se roztahovalo a zavíralo, ale současně se pravidelně chvělo - jako kdyby se do rytmu dechu promítal rytmus jiný, daleko rychlejší. Chvění v agonii? Nějaké křeče? Ten tam umírá - a on s pootevřenými ústy chtivě upírá pohled na pohyby katodového jiskřiště, stále stejné, pozvolné, zoubkované druhým rytmem. Aniž sám věděl, proč to vlastně dělá, chytil anténový kabel a vytrhl ho z kontaktu. A stalo se něco neuvěřitelného: ukazatel s utrženou anténou, izolovaný od vnějších impulsů, se pohyboval stále stejně, místo aby znehybněl.

Stálé v tom nepochopitelném úžasu doběhl k pultu a zvětšil sklon radarové antény. Vzdálený záblesk, který se dosud držel pod Sluneční Bránou, začal putovat k okraji obrazovky. Radar zachytával stále bližší sektory okolí, až se v něm najednou objevilo druhé světélko, daleko větší a silnější. Druhý skafandr!

Určitě to byl člověk. Pohyboval se. Pomalu, pravidelně sestupoval dolů, vyhýbaje se nějakým překážkám v cestě, protože uhnul někdy vlevo, někdy vpravo a mířil přímo k Sluneční Bráně, k té druhé vzdálené jiskřičce, k druhému člověku! Pirx měl oči navrch hlavy. Jiskřičky byly dvě, blízka pohyblivá a vzdálená bezvládná. Na Mendělejevu byli jen dva lidé, Langner a on. Aparatura říkala, že jsou tři. Tři však být nemohli. A tak lhala.

V kratším čase, než bylo zapotřebí k tomu, aby si to všechno nechal projít hlavou, byl už v komoře, v ruce raketovou pistoli a náboje. V následující minutě stál na báni kopule a páčil jednu signální raketu za druhou, míře strmě dolů stále týmž směrem - k Sluneční Bráně. Sotva stačil vyházovat horké nábojnice. Těžká pažba raketové pistole mu skákala v ruce. Slyšet nebylo nic, po stisknutí spouště následovalo lehké odhození, rozkvetly ohnivé čáry, brilantová zeleň, purpurový plamen vystřelující červené kapky, gejzír modrých hvězdiček... Páčil jednu za druhou, barvy si nevybíral. Až konečně z černočerné tmy dole bleskla v odpověď oranžová hvězda, jež mu vybuchla nad hlavou, osvítila ho a zasypala, jakoby za odměnu, deštěm planoucích pštrosích per. A po ní druhá - deštěm šafránového zlata...

Střelil. Ten druhý při zpáteční cestě střelil také, záblesky z odpalování raket se přibližovaly. Konečně v jednom z nich spatřil přízračnou siluetu Langnera. Najednou se mu udělalo nanic. Celý se zpotil. I na

hlavě. Teklo z něho, jako by vylezl z vany. Raketovou pistoli z ruky nepustil, ale posadil se, protože nohy mu nepříjemně změkly v kolenou. Svěsil je dolů, otevřeným příklopem do komory, supěl a tak čekal na Langnera, který byl už pár kroků od něho.

Bylo to takhle: Když Pirx odešel, nedíval se Langner na ukazatele, protože byl zaměstnán vařením. Pohlédl na ně teprve za několik minut. Nevěděl přesně za jak dlouho. Rozhodně to však muselo být ve chvíli, kdy Pirx manipuloval se svým zhasínajícím reflektorem. Když zmizel ze zorného pole radaru, začal automat zmenšovat sklon antény a dělal to tak dlouho, až se otáčející se svazek paprsků dotkl úpatí Sluneční Brány. Langner tam spatřil světélko, které považoval za odraz skafandru, a to tím spíše, že nehybnost údajného člověka potvrzovala údaje magického oka: ten člověk (přirozeně si myslel, že je to Pirx) dýchal, jako by byl v bezvědomí, jako by se dusil. Langner už na nic nečekal, okamžitě si oblékl skafandr a běžel mu na pomoc.

Radarová obrazovka ve skutečnosti ukazovala nejbližší z řady hliníkových tyčí, tu, která stojí těsně nad propastí. Langner by byl možná poznal, že jde o omyl, ale byly zde ještě údaje "oka", které zdánlivě potvrzovaly údaje radaru.

V novinách se potom psalo, že "oko" i radar byly řízeny elektronickou aparaturou, jakýmsi umělým mozkiem, do něhož se při Rogetově neštěstí natrvalo zapsal rytmus dýchání umírajícího Kanad'ana, a "mozek" ten rytmus zopakoval, když nastala "podobná situace". Že to byl podmíněný reflex na určitý stav "vstupů" do elektrické sítě.

Ve skutečnosti byla věc daleko prostší. Na stanici žádný "umělý mozek" nebyl, jen obyčejný automatický rozváděč bez jakékoli "paměti". "Agonický rytmus dechu" vznikl následkem proražení malého kondenzátorku. Ten se hlásil pouze tehdy, byl-li otevřen vstupní příklop. Napětí přeskakovalo z jednoho obvodu do druhého a na síťce "magického oka" vznikala vibrace. Jedině na první pohled připomínalo "agonické dýchání", ale při pozornějším pohledu se dalo bez potíží rozeznat nepřírozené chvění zelených křídílek.

Langner už krácel k propasti, kde byl podle jeho mínění Pirx, svítil si na cestu reflektorem a v nepřehledných místech raketami. Dvojitý odpálení upozoroval Pirx, když se vracel na stanici. Po čtyřech či pěti minutách začal Pirx přivolávat Langnera výstřely z raketové pistole, a tím jejich dobrodružství skončilo.

S Challiersem a Savagem to dopadlo jinak. Savage možná taky řekl odcházejícímu Challiersovi: "Přijď brzy," jako to řekl Langner Pirxovi. Třeba Challiers pospíchal proto, že se začel a odcházel později než obvykle. Dost na tom, že nezavřel příklop. To ovšem nestačilo k tomu, aby chyba aparatury mohla přinést tragicky mylné výsledky. Bylo zapotřebí ještě druhé náhodné okolnosti: toho, kdo šel pro negativy, muselo v šachtě něco zdržet tak dlouho, až anténa radaru, která se zvedala o několik stupňů při každé další obrátce, našla hliníkovou tyč nad propastí.

Co tam zdrželo Challierse? To se neví. Potíže s reflektorem téměř určitě ne. To se stává dost zřídka. Něco však způsobilo, že se zdržel tak dlouho, až se na obrazovce objevilo osudné světélko, které Savage stejně jako později Langner považoval za odlesk skafandru. Zpoždění muselo trvat nejméně čtrnáct minut, jak ukázaly pozdější pokusy.

Savage šel k propasti hledat Challierse. Challiers se vrátil ze šachty, našel stanici prázdnou, spatřil týž obraz co Pirx - a teď zas on šel hledat Savageho. Možná že když Savage došel k Sluneční Bráně, uvědomil si příliš pozdě, že radar ukazoval jen obraz kovové trubky zaražené do štěrku, ale na zpáteční cestě upadl a rozbil si okénko ve skafandru. Možná že na ten omyl nepřišel a upadl v nějakém neschůdném místě po marném hledání Challierse - všechny tyto detaily se vysvětlit nepodařilo. Dost na tom, že oba Kanad'ané zahynuli.

K neštěstí mohlo dojít jen za úsvitu. Nebýt rádiových poruch, mohl by člověk na stanici hovořit s tím druhým venku, i když by nevyšel z kuchyně. K neštěstí mohlo dojít jedině tehdy, když ten, co šel ven, pospíchal. Nechal příklop otevřený. Jedině za shody takových okolností se projevila chyba aparatury. A navíc se tomu, kdo pospíchá, většinou snáz přihodí, že se vrátí později, právě proto, že se chtěl vrátit dřív. Že upustí balíček s negativy, že něco převrhne - takové věci se ve spěchu stávají. Radarový obraz je málo zřetelný. Ze vzdálenosti tisíce devíti set metrů lze kovovou tyčku snadno považovat za skafandr

stojícího člověka. Došlo-li ke shodě všech těchto okolností, bylo neštěstí možné, ba dokonce pravděpodobné. Pro úplnost dodejme, že ten, kdo na stanici zůstal, musel zůstat v kuchyni či jinde, ale nikoli v radiostanici, protože pak by věděl, že jeho druh odchází správným směrem, a nepovažoval by malé světélko na jihu za skafandr.

Challiers nebyl přirozeně jen náhodou nalezen tak blízko od místa, kde zahynul Roget. Spadl do propasti otvírající se pod místem označeným hliníkovou tyčkou. Tyčka tam byla proto, aby varovala před propastí. Challiers šel tím směrem, protože se domníval, že jde k Savagemu.

Fyzikální mechanismus jevu byl triviálně prostý. Vyžadoval jen určitou následnost několika náhod a přítomnost takových činitelů jako rádiové poruchy a otevřený příklop od tlakové komory.

Psychologický mechanismus byl možná pozoruhodnější. Když aparatura zbavená impulsů zvenčí uvedla do pohybu dechové "kočičí oko" oscilací vnitřního napětí a na radaru se objevil obraz falešného skafandru, považoval to nejdřív první, potom druhý příchozí za údaje o reálném stavu. Nejprve si myslel Savage, že vidí nad propastí Challierse, a potom zas Challiers, že vidí Savageho. Totéž se tedy přihodilo Pirxovi a Langnerovi.

Dospět k takovému závěru usnadňovala skutečnost, že každý člověk na stanici dobře zná podrobnosti katastrofy, která Rogeta stála život, a jako obzvlášť dramatický prvek si zapamatoval průběh jeho dlouhé agónie, kterou "magické oko" věrně předávalo pozorovatelům na stanici.

Pokud se tedy vůbec dalo - jak kdosi poznamenal - mluvit o "podmíněném reflexu", pak se projevil nikoli v chování aparatury, nýbrž lidí samých. Napůl vědomě dospívali k přesvědčení, že se Rogetovo neštěstí jakýmsi nepochopitelným způsobem opakuje a že si tentokrát vybralo za oběť jednoho z nich.

"Teď, když už víme všechno," řekl Taurov, kybernetik z Ciolkowského, "tak nám, kolego Pirxi, řekni, jak ses zorientoval v situaci? Přestože jsi, jak sám říkáš, mechanismus jevu nechápal..."

"To nevím," řekl Pirx. Za oknem bílé zářily Sluncem ozářené štíty. Jejich ostré hroty se jako vypálené kosti zapichovaly do husté černé oblohy. "Asi díky těm negativům. Když jsem je spatřil, pochopil jsem, že jsem je tam hodil zrovna jako Challiers. Byl bych se možná rozběhl ven, nebýt ještě jedné věci. S těmi negativy to konečně mohla být jen náhoda. Ale měli jsme k večeri palačinky - zrovna jako oni ten jejich poslední večer. A tak mi napadlo, že je těch náhod už trochu moc, že je to něco víc než slepá trefa.

Osobně si myslím, že nás zachránily ty palačinky..."

"Otevřený příklop byl funkční pro přípravu palačinek jakožto pobídka ke spěchu, uvažoval jsi tedy celkem správně, ale to by vás bylo nezachránilo, kdyby ses byl zcela spolehl na aparaturu," řekl Taurov.

"Na jedné straně jí věřit musíme. Bez elektronického zařízení bychom na Měsíci neudělali ani krok. Jenže... jenže za tu důvěru někdy musíme krutě platit."

"To je pravda," ozval se Langner a vstal. "Musím vám, pánové, říct, co se mi na mém hvězdném druhovi nejvíc líbilo. Pokud jde o mě, ani jsem neměl chuť k jídlu, když jsem se vrátil z té krkolomné procházky. Ale on," položil ruku Pirxovi na rameno, "on po tom všem, co se udalo, usmažil ty palačinky a všechny je snědl. To mě tedy překvapilo! Už předtím jsem sice věděl, že je to bystrý chlapec a dobrák od kosti..."

"Cože?!" otázal se Pirx.

patrola

Na dně krabičky byla chaloupka s červenou střechou, vypadala se svými taškami jako malina, takže člověk dostával chuť ji olíznout. Když se krabičkou zatřásl, vylezla z keřů za chaloupkou tři prasátka, růžová jako perličky. Z doupěte u lesa, les byl jenom vymalovaný na vnitřní straně krabičky, ale jako živý, vyběhl zároveň černý vlk; při sebemenším pohybu cvakal zubatou, zevnitř rudou tlamou, plížil se k prasátkům, aby je sežral. Jistě měl uvnitř malý magnet. Bylo zapotřebí velké obratnosti, aby se mu v tom zabránilo. Ťukáním do dna krabičky nehtem malíčku museli jste napřed dostat tři prasátka do chaloupky dvířky, která se také nechtěla pokaždé otevřít dokořán. Celá ta věcíčka nebyla větší než pudřenka, ale mohli jste nad ní prosedět půl života. Teď však nebyla k ničemu, protože v beztlížném stavu hračka nefungovala. Pilot Pirx se smutně díval na páky akcelérátoru, jediný malý pohyb a tah motoru, i sebeslabší, vyvolá gravitaci a on, místo aby zbůhdarma civěl do černé prázdnoty, bude se moci věnovat svým prasátkům.

Řád bohužel nepočítal se zapínáním atomového reaktoru pro záchranu tří růžových prasátek před vlkem.

Co víc, zakazoval kategoricky provádění zbytečných manévrů v prostoru. Jako kdyby tohle byl zbytečný manévr!

Pirx pomalu schoval krabičku do kapsy. Piloti si brávali s sebou daleko podivnější věci, zvláště měla-li patrola trvat tak dlouho jako tato. Dříve přihlíželo velitelství Základny blahosklonně, jak se plýtvá uranem při odpalování do nebe - kromě raket s jejich piloty - všelijakých podivných předmětů, jako třeba natahovacích ptáčeků, kteří dovedou zobat rozsypaný chléb, mechanických sršňů pronásledujících mechanické vosy, čínských hlavolamů z niklu a slonoviny. A nikdo si už ani nevzpomene, že první nakazil Základnu tímhle bláznovstvím malý Aarmes. Před odletem na patrolu brával si totiž s sebou hračky svého šestiletého synka.

Tato idylka trvala dost dlouho, skoro rok, až do doby, kdy se rakety přestaly vracet z letů.

V oněch klidných dobách ostatně mnoho lidí sakrovalo na patrolní lety a přidělení k "pročesávací" skupině bylo považováno za projev osobního nepřátelství ze strany šéfa. Pirx se jim vůbec nedivil: patroly byly jako spalničky, dříve nebo později to musel prodělat každý.

Ale pak se nevrátil Thomas, tlustý Thomas, který nosil boty číslo čtyřicet pět, rád prováděl lidem žertíky a choval pudly, pochopitelně nejchytřejší pudly na světě. Dokonce i v kapsách jeho kombinézy bylo možno najít slupky od salámu a kostky cukru. Šéf měl podezření, že si Thomas občas propašuje do letounu pudlíky, přestože se Thomas dušoval, že by mu něco takového ve snu nenapadlo. Dost možná. Nikdo už se to nedoví, protože Thomas odstartoval jednou v červenci odpoledne, vzal si s sebou své dvě termosky s kávou, vždycky hrozně moc pil, a pro jistotu si postavil třetí plnou termosku v jídelně pilotů, aby měl po návratu takovou, jakou měl rád, mletou, s lógreem a spařenou s cukrem. Káva čekala velice dlouho. V sedm hodin třetího dne končilo "přípustné zpoždění". A Thomase, jediného, napsali křídou na navigační tabuli. Takové věci se nestávaly. Jen ti nejstarší piloti pamatovali údobí, kdy docházelo k haváriím raket, ba s netajenou radostí vyprávěli mladším strašidelné historky z dob, kdy meteorickou výstrahu dostával pilot patnáct vteřin před srážkou a zbylo mu času zrovna tolik, aby se rozloučil s rodinou. Pochopitelně pomocí rádia. Ale to byly opravdu staré pověsti. Tabule v navigační hale vždycky zela prázdnotou a na zdi visela vlastně pouze ze setrvačnosti.

V devět bylo ještě dosti světlo, všichni piloti, kteří měli službu, odešli z naslouchacího střediska, stoupili si na trávníky vroubenou betonovou přistávací plochu a hleděli do nebe. Do dispečinku nikoho nepouštěli. Šéf, který byl v městě, přijel večer, vytáhl z bubnů všechny registrační pásky se záznamy signálů z Thomasovy automatické vysílačky a odešel nahoru, do zasklené kopulky observatoře, která se bláznivě točila a jako by mrkala na všechny strany černými mušlemi radarů.

Thomas odletěl na malé AMU a atomové palivo mu muselo vystačit k obletu poloviny Mléčné dráhy, jak se pokoušel uklidnit piloty důstojník tankovacího družstva. Všichni si o něm pomyslili, že je stejně blb, a kdosi mu dokonce sprostě vynadal, protože kyslíku bylo na AMU jako když plivne: dávka na pět dní s osmihodinovou železnou rezervou. Po celé čtyři dny prohledávalo osmdesát pilotů ze Základny, nepočítajíc množství jiných, celkem téměř pět tisíc raket, ten sektor, kde Thomas zmizel. Nenašli nic, jako kdyby se rozplynul v kosmickém prostoru.

Druhý byl Wilmer. Toho, po pravdě řečeno, měl málokdo rád; nebyly pro to vlastně žádné závažné důvody, zato spousta drobných. Nikoho nenechal domluvit, pokaždé musel se svou troškou do mlýna. Smál se tupě při nejméně vhodných příležitostech, a čím víc tím někoho rozčiloval, tím hlasitěji se řehtal. Když se nechtěl namáhat s přistáním na cíl, dosedl obyčejně na trávu vedle letiště a vypálil ji i s kořínky do hloubky jednoho metru. Ale když někdo jemu vlezl na čtvrt miliparseku do patrolované oblasti, na místě dával hlášku, i kdyby to byl kamarád ze Základny. K tomu přistupovaly další úplné maličkosti, o nichž je skoro hanba mluvit, utíral se do cizích ručníků, aby jeho zůstal déle čistý. Ale když se nevracel z patroly, přišli všichni na to, že je Wilmer ten nejsprávnější chlap a kamarád. Radar zase šlel, piloti létali bez střídání mimo pořadí, lidé z náslechu se vůbec nevraceli domů; střídavě uléhali k spánku na lavici u zdi. Šéf, který už odjel na dovolenou, se vrátil zvláštním letadlem. Piloti pročesávali sektor čtyři dny a náladu měli všichni takovou, že kvůli špatně ohnuté závlačce v nejnepatrnější matici byli ochotni rozbít montérovi hlavu. Přijely dvě komise expertů. AMU 116, jako vejce vejci podobná Wilmerově raketě, byla prostě rozebrána na šroubky jako hodinky - bez sebemenšího výsledku.

Je sice pravda, že sektor má tisíc šest set bilionů krychlových kilometrů, ale zato také patřil mezi oblasti

klidné, žádné nebezpečí meteorů, ani stálé roje, ba ani tam nebyly zjištěny stopy po starých, staletí nevidaných kometách; a jak známo, taková kometa se občas ráda rozpadne na kousky někde v blízkosti Jupitera, v jeho "perturbačním mlýně", a pak odtamtud vystřeluje každou chvíli po své staré dráze kousky roztržité hlavy. Ale v tomto sektoru nebylo vůbec nic, žádný satelit o něj nezavadí, ani planetka, o Pásu už ani nemluví, a právě proto, že tam byl mezihvězdný prostor tak "čistý", nikdo tam rád nepatroloval.

Nicméně však v něm Wilmer zmizel jako druhý a jeho registrační pásek, pochopitelně desetkrát odposlouchaný, fotografovaný, rozmnožený a poslaný do Ústavu, řekl zrovna tolik co pásek Thomasův, to znamená nic. Nějakou dobu signály přicházely, ale pak ustaly. Automatický signál je vysílán dosti zřídka, jednou za hodinu. Thomas po sobě zanechal jedenáct a Wilmer čtrnáct takových signálů. To bylo vše.

Po tomto druhém neštěstí zahájilo velení velice radikální akci. Nejprve byly zkontrolovány všechny rakety, atomové reaktory, řízení, každý šroubek. Za počmárané sklo na ukazovateli mohl člověk přijít o dovolenou. Pak byly vyměněny hodinové mechanismy všech vysílaček, jako kdyby ony za to mohly. Od toho dne signály opouštěly rakety každých osmnáct minut. Na tom ještě nebylo nic zlého, naopak, horší bylo, že u rampy stáli dva nejstarší důstojníci, kteří bez lítosti brali lidem vše, obrali je o ptáčky zobající i zpívající, motýlky, včelky, hlavolamy, celá halda zkonfiskovaných věcí se brzy nahromadila v šéfově pracovně. Uštěpačné jazyky dokonce tvrdily, že dveře jsou tam tak často zamčeny proto, že si s tím šéf sám hraje.

Teprve ve světle těchto událostí můžeme náležitě ocenit vysoké umělecké mistrovství pilota Pirxe, který přes to všechno dokázal propašovat na palubu své AMU chaloupku s prasátky. Jiná věc je, že mu to kromě morální satisfakce nepřineslo prázdňný užitek.

Patrolní let se vlekl už devátou hodinu. Vlekl se, to je velice výstižný výraz. Pilot Pirx seděl na svém křesle, opásaný a obandážovaný pásy jako mumie, až na to, že měl volné ruce a nohy a díval se apaticky na obrazovky. Šest neděl létali ve dvojicích s odstupem tří set kilometrů, ale pak se Základna vrátila k původní taktice: sektor byl prázdný, absolutně prázdný, a dokonce i ta jediná hlídkovací raketa byla v něm přebytná, ale na hvězdných mapách nelze mít "díry", a tak se v dalších letech pokračovalo jednotlivě. Pirx odstartoval jako osmnáctý v pořadí, počítáno od zrušení patrol ve dvojicích.

Protože neměl nic lepšího na práci, uvažoval o tom, co se stalo s Thomasem a Wilmerem. V Základně už se o nich skoro nikdo nezmiňoval, ale při letech je člověk dostatečně sám, aby si mohl dovolit myslit na ty nejnemožnější věci. Létal už skoro tři roky (dva roky a čtyři měsíce, řečeno úplně přesně) a pokládal se za starého rutinéra. Astronuda ho prostě šířala, přestože naprosto nebyl pozér.

Patrolní let byl srovnáván nikoli neprávem s vysedáváním v čekárně u zubaře a jediný rozdíl byl v tom, že ten zubař nepřicházel. Hvězdy se nepohybovaly, to je jasné, Zemi vůbec nebylo vidět, nebo když měl člověk mimořádné štěstí, vypadala jako maličký vrubek zmodralého nehtu, a to pouze v prvních dvou hodinách letu, protože se pak stávala hvězdou podobnou ostatním, až na to, že se pomaloučku pohybovala. Do slunce, jak známo, není možno hledět. V takové situaci se problém čínských hlavolamů a hříček stával nanejvýš palčivým. Povinností pilotovou bylo jednak viset v kokonu pásů, kontrolovat obrazovku obyčejnou i radarovou, jednak čas od času hlásit do Základny, že se nic neděje, a kontrolovat ukazovatele volnoběhu reaktoru. Jen občas, ale to už výjimečně vzácně, přicházel z oblasti sektoru signál volání o pomoc nebo dokonce SOS, a pak se muselo pádit hlava nehlava, ale to byla náhodička, která se nepřiřadila častěji než jednou dvakrát do roka.

Teprve když si to člověk všechno promyslí, pochopí, že všelijaké nápady a fantazie pilotů, z hlediska Země a obyčejných raketových pasažérů přímo zločinné, byly až příliš lidské. Když člověka obklopuje půldruhého trilionu kilometrů pustého prostoru, v němž by se nenašla ani špetka cigaretového popela, pak touha, aby se stalo cokoli, třeba i nějaká hrůzostrašná katastrofa, mění se v hotovou posedlost. Při svých sto dvaasedmdesáti patrolních letech prošel pilot Pirx různými fázemi duševních stavů. Býval ospalý, zatrpklý, připadal si jako stařec, zpodivínštěl, byl blízký myšlence na nějaký zdaleka ne mírný druh šílenství. Nakonec si zase začal, tak trochu jako za studií, vymýšlet všelijaké historie, nejednou tak komplikované, že na jejich dokončení nestačila ani celá patrola. Jiná věc je, že se nudil dál.

I v bludišti svých samotářských úvah Pirx věděl dobře, že rozhodně nic nevymyslí a že záhada zmizení

jeho dvou kamarádů zůstane nerozřešena. Cožpak si tím nadarmo nelámali po celé měsíce hlavu největší experti ze Základny i z Ústavů? Měl proto tím větší chuť uvést do pohybu tři prasátka a vlka; toto zaměstnání, i když neméně neplodné, bylo aspoň méně škodlivé. Ale motory mlčely, nebylo důvodu je zapnout, raketa se pohybovala po úseči nesmírně protáhlé elipsy, v jejímž jednom ohnisku bylo Slunce, a prasátka musela čekat na lepší časy.

Nuže: co se stalo s Thomasem a Wilmerem?

Prozaický laik by začal domněnkou, že se jejich rakety s něčím srazily, například s meteorem nebo mračnem kosmického prachu, s troskami hlavy komety nebo aspoň s kouskem nějakého starého raketového vraku. Avšak taková srážka byla stejně málo pravděpodobná jako nalezení velkého brilantu na živé ulici. Příslušné výpočty mimochodem dokazují, že nalézt takový brilant je daleko snazší.

Z dlouhé chvíle, jediné z dlouhé chvíle, hlásil Pirx svému komputeru čísla, tvořil rovnice, počítal pravděpodobnost srážek, až mu vyšlo takové číslo, že musel počítač škrtnout posledních osmnáct míst, aby se to vůbec vešlo do jeho okének.

Ostatně prostor byl prázdný. Žádné stopy starých komet, žádná mračna kosmického prachu, nic. Vrak staré rakety mohl se vyskytnout - čistě teoreticky - stejně tam jako v kterékoli jiné části vesmíru, po nepředstavitelně velkém množství let. Ale Thomas a Wilmer by jej spatřili zdaleka, přinejmenším na vzdálenost 250 kilometrů. A i kdyby se vynořil přímo ze Slunce, i v tom případě by meteoradar udělal poplach dobrých třicet sekund před srážkou, ale i kdyby pilot onen poplach přehlédl, kdyby si například zdříml, i pak by automatický pilot provedl úhybný manévř. Ale i kdyby se vyhýbací automat pokazil, mohl se takový zázrak nad zázraky přihodit jednou, ale ne dvakrát v rozmezí sotva několika dní. Tolik by víceméně mohl vymyslet laik, který neví, že se v raketě v době letu může přihodit mnoho věcí daleko nebezpečnějších, než je setkání s meteorem nebo se zpuchřelou hlavou komety. Raketa, dokonce i tak malá jako AMU, skládá se bezmála ze sto čtrnácti tisíc důležitých součástí. Důležitých, to znamená takových, jejichž poškození má katastrofální následky. Méně důležitých součástek má totiž přes milion. A i když se přihodí něco tak osudného, pak se letadlo ani po pilotově smrti nikde nerozbije, ani se neztratí, protože jak tvrdí staré pořekadlo pilotů, ve vesmíru se nic neztratí, a když v něm necháš pouzdro na cigarety, stačí pouze vypočítat parametry jeho pohybu, dostat se v pravý čas na totéž místo a pouzdro, které letí po své dráze, skočí ti s astronomickou přesností v předem stanovené sekundě do ruky. Každé těleso donekonečna obíhá po své dráze a vraky letadel, která havarovala, lze skoro vždycky dříve nebo později nalézt. Velké komputery Ústavu narýsovaly přes čtyřicet miliónů možných oběžných drah, po nichž by se mohly pohybovat rakety zmizelých pilotů, a všechny tyto cesty byly prozkoumány, to znamená prosondovány bodově soustředěnými kužely nejsilnějších radarových emitůrů, jimiž Země disponuje. Se známým výsledkem.

Po tomto sondování nelze samozřejmě tvrdit, že byl prohledán celý meziplanetární prostor soustavy. V jeho objemu je raketa něčím nekonečně malým, daleko menším než atom vůči zeměkouli, ale hledalo se všude, kde rakety mohly být, za předpokladu, že jejich pilot neopustil s maximální rychlostí patrolovaný sektor. Ale proč by měli utíkat z prostoru svého sektoru? Nedostali přece žádný rádiový signál ani výzvu, nic se jim nemohlo přihodit, to bylo dokázáno.

Dalo by se usuzovat, že se Thomas a Wilmer i se svými střelami vypařili jako kapky vody, když dopadnou na rozpálenou plotnu - nebo že...

Laik s obrazotvorností, na rozdíl od laika prozaického, uvedl by jako příčinu tajuplného zmizení na prvním místě záhadné bytosti z jiných hvězd, číhající ve vzduchoprázdnu a obdařené inteligencí stejně úžasnou jako zlomyslnou.

Protože se však astronautika již vyvíjela tak dlouhou dobu, kdo ještě věřil na takové bytosti, když nebyly objeveny ve vesmíru doposud prozkoumaném? Počet vtípů o "bytostech" snad již převyšoval počet krychlových kilometrů solárního meziplanetárního prostoru. Kromě těch největších zelenáčů, kteří dosud létali jediné v křesle pověšeném u stropu laboratoře, nikdo by nevsadil na jejich existenci ani cár starého papíru. Možná že existují obyvatelé vzdálených hvězd, ale jediné nesmírně vzdálených.

Trochu primitivních měkýšů, trochu mechů, bakterií, nálevníků neznámých na Zemi, to byla vlastně celá žeň mnohaletých výprav. A ostatně, cožpak by podobné bytosti, připustíme-li, že existují, neměly doopravdy nic jiného na práci než číhat v jednom z nejbeznadějnějších jalových míst ve vesmíru a čekat na

maličké raketky Patroly? A jak by se k nim mohly přiblížit nepozorovány?

Takových otázek měnících celou hypotézu v absolutní gigantický nesmysl bylo mnoho, tak mnoho, že hra skutečně ztrácela poslední zbytek vtípu. Pirx, schopný v deváté hodině letu nejztreštěnějších mozkových kombinací, musel si však, ve světle těchto naprosto střízlivých pravd, dělat násilí, aby přesto aspoň na chvíli umístil do svého snění démonické bytosti z hvězd.

Čas od času, když mu pro beztláčný stav začínala být nepohodlná stále stejná pozice, měnil sklon křesla, k němuž byl připoután, a pak se díval postupně nalevo a napravo, a snad se to může zdát divné, přitom vůbec neviděl tři sta jedenáct ukazatelů kontrolních světel, mžikajících okének a ciferníků. Vždyť ty všechny byly pro něho tím, čím jsou pro průměrného člověka rysy známé tváře, tak dobře a tak dávno známé, že není naprosto nutné zkoumat křivku jejích rtů, pootevření víček, ani hledat na čele vrásky, abychom věděli, co vyjadřuje. A tak číselníky a kontrolky splývaly v Pirxově pohledu v jediný celek, který říkal, že je všechno v pořádku. Když pak obrátil hlavu přímo před sebe, viděl obě přední hvězdné obrazovky a mezi nimi svou vlastní tvář v obrubě melounovitě, žluté helmy, zakrývající částečně čelo a bradu.

Mezi dvěma hvězdnými obrazovkami bylo zrcadlo, nepříliš veliké, ale umístěné tak, že pilot v něm viděl jenom sebe a nic víc. Nikdo nevěděl, nač vlastně to zrcadlo je a k čemu má sloužit. Totiž vědělo se to, ale moudré argumenty dokazující opodstatněnost zrcadla málokoho přesvědčovaly. Vymyslili je psychologové. Tvrdí totiž, že člověk, jakkoli podivně to zní, často, zvláště musí-li být delší dobu sám, přestane spolehlivě kontrolovat stav své mysli a svých emocí, a může se stát, že z ničeho nic upadne do jakési hypnotické strnulosti, ba dokonce i do spánku beze snů, s otevřenýma očima, z něhož se mu vždy nepoštěstí procitnout v pravý čas. Někteří lidé občas podlehnou vlivu přeludů, neznámo odkud se vyplíživších halucinací nebo úzkostných stavů či prudkého podráždění, a na všechny tyto stavy má být skvělým lékem kontrola vlastní tváře. Jiná věc je, že není příjemné vidět před sebou řadu hodin svou vlastní, jako zazděnou tvář, a sledovat proti své vůli každý její výraz. To také málokdo ví, kromě pilotů patrolních letadel. Začíná to obvykle nevinně. Člověk udělá nějakou grimasu, ušklíbne se nebo se usměje na svůj odraz, a pak už jde jedna grimasa za druhou, čím dál tím pitvnější; stává se to, když se situace, tak příliš odporující přirozenosti, protahuje za hranici únosnosti.

Pirx si naštěstí pramálo dělal z vlastní tváře, na rozdíl od některých jiných pilotů. Nikdo to samozřejmě nekontroloval, protože je to nemožné, ale vypráví se, že někteří piloti z dlouhé chvíle nebo z otupělosti, která přesáhla jisté meze, začínali dělat věci, které lze těžko vyprávět, například plivali na svůj obraz, a pak, aby předešli ostudě, museli dělat to, co je nejpřísněji zakázáno, odepínat pásy, vstávat a v beztláčné raketě jít či spíše se vznášet k zrcadlu, aby je před přistáním jakžtakž očistili. Vyskytli se i jedinci, kteří tvrdili, že Würz, který se zapíchl na třiatřicet metrů hluboko do betonové plotny letiště, si příliš pozdě vzpomněl, že musí utřít zrcátko, a pustil se do toho v okamžiku, kdy raketa vnikala do atmosféry.

Pilot Pirx takové věci jaktěživ nedělal, a co je nejdůležitější, necítil ani sebemenší pokušení, aby do zrcadla naplil. Ale boj s tímto pokušením prý u jednoho pilota způsobil těžké vnitřní krize, čemuž by se také mohl vysmívat pouze ten, kdo nikdy nebyl sám na patrole. Pirx vždycky, i v době nejstrašnější nudy, dovedl si nakonec vymyslet něco, kolem čeho ovíjel všechny ostatní nezřetelné a zmatené city a myšlenky jako neobyčejně dlouhé a zauzlené vlákno kolem tvrdého hřídele.

Hodinky, normální, které měří čas, ukazovaly jedenáctou v noci. Za třináct minut se měl Pirx ocitnout na úseku své oběžné dráhy, položeném nejdále od Slunce. Odkášlal si, aby si zkontroloval mikrofon, namátkou uložil počítači, aby vypočetl čtvrtou odmocninu z 8 769 983 410 567 396, a ani se nepodíval na výsledek, který mu počítač s největším spěchem oznámil, zatímco přemítal ve svých okénkách čísla a potrásal jimi nervózně, jako kdyby na tom výsledku buňhviak záleželo. Řekl si v duchu, že až přistane, nejprve vyhodí příklopem rukavice, jen tak, potom si zapálí cigaretu a půjde do jídelny, kde si ihned objedná něco grilovaného na rožni, ostrého, s červenou feferonkou a k tomu velké pivo, měl rád pivo, když vtom uviděl světélko.

Díval se na levou přední obrazovku pohledem zdánlivě nevidoucím a byl už celou duší v jídelně, cítil dokonce vůni do zlatová opečených brambůrků, byly připravovány speciálně pro něho, ale jakmile světélko připutovalo na obrazovku, napjal se tak, že nebýt pásů, jistě by celý nadletěl vzhůru.

Obrazovka měla asi metr v průměru a vypadala jako černá šachta, téměř přesně uprostřed zářilo ró

Hadonoše a Mléčnou dráhu protínala temná, dvojité trhlina prostoru, táhnoucí se od samého okraje obrazovky. Po obou jejích stranách bylo rozsypáno plno hvězdného prachu. Do tohoto nehybného obrazu veplul rovnoměrně se pohybující, nevelký bod, sice drobný, ale daleko zřetelnější než kterákoli z hvězd. Ne že by svítil zvláště intenzivně. Pirx jej okamžitě zpozoroval, protože se bod pohyboval. Ve vesmíru se setkáváme se světelnými pohyblivými body. Jsou to obrysové světla raket. Normální rakety svá světla nerozsvěcují a dělají to pouze na radiovou výzvu, pro identifikaci. Rakety mají různá světla, jiná mají dopravní, jiná nákladní, opět jiná rychlé balistické střely patrolní kosmické služby, jiná cisternová letadla atd. Všechna ta světla jsou různé rozmístěna a mají nejrozmanitější barvy, až na jednu - bílou. Rakety bílá světla nemají, aby je bylo možno kdykoli rozlišit od hvězd. Když totiž jedna raketa letí těsně za druhou, bílé světlo prvé by se mohlo zdát, při pohledu z druhé, nehybné, a tomu je nutno předejít, protože pilot letící vzadu by mohl být uveden v omyl.

Světélko, které líně vklouzlo na obrazovku, bylo však úplně bílé. Pirx cítil, že mu oči pomalu vylézají z důlků. Ani nemrkal, tak se bál, že je ztratí z očí. Když ho konečně začaly pálit, mrkl, ale nic se nezměnilo. Bílý bod se klidně pohyboval vpřed, již jen několik centimetrů jej dělilo od protějšího okraje obrazovky. Ještě minutu a zmizel by ze zorného pole.

Pilotovy ruce uchopily samy, bez pomoci zraku, příslušné páky. Reaktor, dosud běžící naprázdno, byl probuzen a okamžitě zabral. Zrychlení vmáčklo Pirxe do křesla z porézní gumy a hvězdy na obrazovkách se pohnuly. Mléčná dráha stékala šikmo dolů, jako kdyby to opravdu byla mléčná dráha, zato pohyblivé světélko se přestalo pohybovat, špička rakety šla přesně za ním, mířila na ně jako nos ohaře na koroptev zapadlou do houští. Jak je cvik přece jen důležitý.

Celý manévř netrval ani deset vteřin.

Do té chvíle si pilot Pirx ještě vůbec nestačil pomyslet, až teď ho poprvé napadlo, že to, co vidí, musí být halucinace, protože takové věci se nestávají. Tato myšlenka mu sloužila ke cti. Lidé mají všeobecně přehnanou důvěru ve své smysly, a když na ulici spatří zemřelého přítele, jsou spíše ochotni připustit, že vstal z mrtvých, než že se oni zbláznili.

Pilot Pirx vložil ruku do vnější kapsičky v potahu křesla, vytáhl odtamtud malou lahvičku, zastrčil si do nozder její dvě průhledné trubičky a vtáhl nosem, až se mu oči zalily slzami. Psychran prý mařil i kataleptické stavy jogínů i vidění světců. Avšak světélko se dále sunulo uprostřed levé obrazovky před Pirxovými očima. Protože udělal, co bylo jeho povinností, vložil lahvičku zpět na místo, lehce zamanévroval kormidly, a když se ubezpečil, že sleduje těleso sbíhavým kursem, pohlédl na radar, aby odhadl vzdálenost svítícího předmětu.

A tu ho potkal druhý otřes, okénko meteorradaru bylo totiž prázdné, nazelenalý pátrací paprsek, zářící jako pruh fosforu vystaveného neobyčejně dlouho působení Slunce, běhal si po kotouči dokola, pořád dokola a neukazoval sebemenší záblesk, nic, dočista nic!

Pilot Pirx si pochopitelně nepomyslel, že má před sebou ducha se zářící aureolou, na duchy vůbec nevěřil, přestože za jistých okolností o nich vyprávěl známým, hlavně ženám, ale v těchto případech nešlo o spiritismus.

Pirxe prostě napadlo, že to, za čím letí, není mrtvé kosmické těleso, protože taková tělesa kužel radarových paprsků vždycky odrážejí. Pouze předměty vyrobené uměle a potažené zvláštní látkou, která pohlcuje, tlumí a rozptyluje centimetrové vlny, nedávají žádný optický odraz.

Pilot Pirx si odkašlal. Cítil, jak jeho pohybující se hrtan lehce tlačí na laryngofon upevněný na krku, a řekl mechanicky:

"AMU 111, Patrola, volá objekt letící v sektoru 1.102,2 v kursu blížícímu se sektoru 1.404 s jedním bílým obrysovým světlem. Oznamte svá CQD. Oznamte svá CQD. Poslech."

A čekal, co bude dál.

Míjely sekundy, minuty, žádná odpověď. Zato pilot Pirx zpozoroval, že světélko bledne, čili vzdaluje se od něho. Radarový dálkoměr mu nemohl nic prozradit, ale měl ještě rezervu, byť primitivní, optický dálkoměr. Natáhl nohu daleko dopředu a šlápl na pedál. Dálkoměr sjel shora, podobal se periskopu. Pirx si ho levou rukou přitáhl k očím a zaostřoval.

Zachytil světlo do objektivu skoro okamžitě, a ještě něco víc. V zorném poli mu teď vyrostlo a bylo velké jako hrášek pozorovaný z pěti metrů, čili na poměry vládnoucí ve vzduchoprázdnu bylo prostě

obrovské. Kromě toho po jeho kulatém a jakoby trošinku zploštělém povrchu přebíhala zvolna odprava doleva slabounká ztemnění jako kdyby, dejme tomu, někdo pohyboval silným černým vlasem přímo před objektivem dálkoměru. Tyto stíny byly neostré a nejasné, ale jejich pohyb zůstal beze změny, probíhal stále zprava doleva.

Pirx otáčel zaostřovačem, ale jak se ukázalo, světelná skvrna neměla sebemenší chut' dát se jasně zaostřit, a tak druhým hranolem, určeným zvláště pro tento účel, ji přepůlil. Začal sbližovat obě nepřekrývající se poloviny, a když se mu to podařilo, pohlédl na stupnici - a zkoprněl potřetí.

Svítící předmět letěl čtyři kilometry před raketou!

To je asi tak, jako kdyby se člověk jedoucí velkou rychlostí v závodním voze přiblížil na pět milimetrů k jinému vozu! Tato vzdálenost platí v kosmu za stejně nebezpečnou jako nedovolenou.

Pirx mohl podnikat už jen málo věcí. Zacítil ukazovatel vnějšího termometru na světélko, páka uváděná v pohyb na dálku posouvala zaměřovač, až přesně zakryl mléčně zářící bod, a koutkem oka zachytil výsledek: 24 stupně Kelvinovy stupnice.

Znamenalo to, že světélko má teplotu prostoru, který je obklopoval, všehovšudy o 24 stupně vyšší než absolutní nula.

Ted' už si byl vlastně úplně jist, že světélko nemůže existovat, svítit, a tím méně se pohybovat, protože mu však ustavičně plavalo před nosem, řítit se za ním dál.

Sláblo čím dál patrněji a čím dál rychleji. Za minutu si ověřil, že se vzdálilo o sto kilometrů, a zvýšil rychlost.

A tu se ukázala věc snad nejpodivnější.

Světélko se napřed nechalo dohánět. Měl je od špičky 80, 70, 50 a 30 kilometrů. Pak opět skočilo vpřed. Zvýšil rychlost na 75 kilometrů za sekundu. Světélko dělalo 76. Pirx znovu zvýšil tah, ale už ne jako pipetou. Dal do trysek polovinu výkonu, vystřelilo ho to vpřed. Trojnásobná zemská tíže ho vmáčkla do podušek křesla. AMU měla nízkou mrtvou váhu, akcelerovala tempem závodního vozu. Za chvíli už dělal 140.

Světélko dělalo 140,5.

Pilot Pirx pocítil, že mu začíná být horko. Zapjal plný tah. AMU 111 celá zpívala jako rozezvučená struna. Ukazatel měřící rychlost vzhledem k nehybnému pozadí hvězd šplhal dravě vzhůru: 155 - 168 - 177 - 190 - 200.

Při dvou stovkách pohlédl Pirx na dálkoměr, což byl opravdu výkon hodný desetibojaře, protože zrychlení dělalo 4 g.

Světélko se zřetelně přibližovalo, rostlo, měl je před sebou zprvu několik desítek kilometrů, pak deset, konečně šest kilometrů, okamžik, a bylo tři kilometry před ním. Bylo ted' větší, jako hrášek pozorovaný na vzdálenost lidské paže. Nejasné ztemnění se stále pohybovalo přes jeho kotouč. Jasnost byla srovnatelná s hvězdami druhé velikosti, ale byl to kotouček, nikoli bod jako hvězda.

AMU 111 vydávala ze sebe všechno. Pirx byl na ni hrdý. V malé pilotní kabině se nic nezachvělo, ani při skoku na plný tah, po vibracích ani stopy. Výtok byl ideálně v ose, hladkost trysek dokonalá, reaktor táhl jako kat.

Světélko se blížilo, nyní neobyčejně pomalu. Bylo na dva kilometry, když Pirx začal nadmíru rychle uvažovat.

Celá ta historie byla nějak podivná. Světélko nepatřilo žádnému pozemskému letadlu. Kosmičtí korzáři? K smíchu! Neexistují žádní kosmičtí piráti, a co by ostatně dělali v sektoru prázdnějším než starý sud?

Světélko se pohybovalo velkou rychlostí v širokých mezích, mělo akceleraci stejně rychlou jako brzdění. Když chtělo, prchalo před ním, a ted' se nechávalo dohánět. To se mu líbilo ze všeho nejmíň. Napadlo ho, že takto se chová vnadidlo. Třeba červík na háčku přímo před nosem ryby.

A samozřejmě, ihned si vzpomněl na háček.

"Počkej, milánku," řekl si Pirx a z ničeho nic zabrzdil tak, jako kdyby se před ním vyhoupla přinejmenším planetoida, přestože radar byl nadále prázdný a obrazovky nic neukazovaly. I když sehnul automaticky šíji a přitiskl bradu na prsa, jak mohl, a uvědomil si, že automat bleskově vrhá do jeho kombinézy dávku stlačeného kyslíku navíc, aby čelil deceleračnímu šoku, omráčilo ho to na hodnou chvíli.

Ručička gravimetru klesla na minus sedm, zakolísala a zvolna sklouzla na minus čtyři. AMU 111 pozbyla

téměř třetinu své rychlosti, dělala už pouhých 145 kilometrů za sekundu.

Kde bylo světélko? Na okamžik se ho zmocnil neklid, že je ztratil úplně. Ne. Existovalo. Ale daleko. Optický zaměřovač ukazoval vzdálenost 240 kilometrů. Za dvě vteřiny urazil více. Čili ihned po jeho manévru také ono prudce snížilo rychlost.

A vtom, později se sám divil, že teprve tehdy, mu napadlo, že tohle jistě je ono tajuplné něco, které na svých patrolních letech potkali i Thomas a Wilmer.

Do tohoto okamžiku nemyslel na nebezpečí. Nyní na něho padla hrůza. Trvalo to docela krátce.

Samozřejmě, takové věci se nemohou stát, ale což kdyby to přesto bylo světlo cizího letadla mimozemského původu? Zřetelně se k němu blížilo, zmenšovalo rychlost. Měl je před sebou 60 - 50 - 30 kilometrů, sám trochu přidal, a až užasl, jak v mžiku vzrostlo, viselo mu na dva kilometry před špičkou, zase již bylo těsně před ním!

Na druhé straně křesla byl v kapse noční dalekohled, čtyřicetkrát zvětšující, užívá se ho pouze výjimečně, když se například pokazí radar a je nutno se přiblížit k nějaké družici z její tmavé strany. Ale teď se mu dobře hodil. Zvětšení bylo takové, že měl světélko jako na necelých sto metrů před sebou, byl to nevelký kotouček, bílý jako mléko, ale mléko zředěné, menší než Měsíc při pohledu ze Země.

Přebíhaly po něm svislé proužky ztemnění. A hvězdy, když je zakrýval, nemizely ihned, ale až za nějakou dobu, jako kdyby vlastní okraj bílého kotoučku byl trochu řidší a průhlednější než jeho střed.

Ale kolem mléčného kotoučku nic nezakrývalo světlo hvězd. Na sto metrů by v dalekohledu uviděl raketu velikou jako přihrádka. Nebylo tam nic. Žádná raketa. Kotouč nebyl žádným obrysovým ani tryskovým světlem. Určitě ne.

Zkrátka a dobře samostatné, poletující bílé světélko.

To je k zbláznění!

Pocítil nezkrotnou touhu střelit do mléčného kotoučku. Nebylo to snadné, protože na AMU 111 nejsou žádné zbraně. Předpis nepočítá s jejich použitím. Pirx měl pouze dvě věci, které mohl vystřelit z kabiny: sebe sama a balónovou sondu. Kontrolní letadla jsou konstruována tak, že pilot může katapultovat sám sebe v hermetické kabině na spirálním zpomalovači. Dělá to pouze v nejkrajnějším případě, a je samozřejmé, že když se katapultuje z rakety, nemůže se už do ní vrátit. Zbývala tedy balónová sonda. Je to zařízení velmi prosté. Tenkostěnný gumový balón, prázdný, svinutý tak pevně, že se podobá oštěpu. Je pokrytý hliníkovým postříkem, aby jej bylo lépe vidět. Často nelze dobře spoléhat na údaje aerodynamometru, vnikáme-li již do atmosféry planety nebo ještě ne. Pilot chce mimochodem vědět, a to je nejdůležitější, jestli se zředěný plyn nerozprostírá právě před ním, tam, kam letí. Tu odpaluje balónek, který se automaticky nafoukne a letí rychlostí trochu větší, než je rychlost letounu. Je ho vidět jako světlou skvrnku až na pět šest kilometrů. Vletí-li do zředěného plynu, dokonce velmi zředěného, zahřívá se třením a praskne. Pak pilot ví, že musí brzdit. Pirx se snažil zamířit špičkou do mlhavého kotoučku. Nemohl zaměřovat radarem, užil tedy optického zaměřovače. Zasáhnout tak malý předmět na vzdálenost téměř dvou kilometrů je nesmírně obtížné. Přesto se pokoušel vystřelit, ale kotouček se nechtěl nechat vzít na mušku. Kdykoliv začal přesunovat špičku AMU, citlivě manévruje úhybnou tryskou, kotouček se klidně odchýlil stranou a opět se pohyboval před ním, uprostřed levé hvězdné obrazovky. Vykonal tento manévr čtyřikrát po sobě, pokaždé trochu rychleji, jako kdyby se čím dál lépe orientoval v jeho úmyslech. Nepřál si mít špičku AMU zaměřenou přesně na sebe, letěl s nepatrnou boční odchylkou. To bylo fantastické. Aby kotouček zpozoroval nepatrný pohyb jeho špičky na vzdálenost dvou kilometrů, musel by mít k dispozici jakýsi gigantický teleskop, po němž nebylo ani vidu. Přesto vykonal úhybné manévry ani ne s půlvteřinovým zpožděním.

Jeho neklid rostl. Udělal už všechno, co mohl, aby identifikoval ten prazvláštní létající předmět, ale nepostoupil ani o vlásek. A vtom, jak tak nehybně seděl, s rukama pomalu dřevěnějičima na pákách, napadlo mu z ničeho nic, že těm dvěma se jistě vedlo zrovna tak. Že potkali světélko, pokoušeli se zjistit jeho CQD v domněnku, že mají před sebou nějaké podivné letadlo, že když neodpovídalo, rozletěli se za ním, čím dál rychleji, že jistě jako on zkoumali dalekohledem a pozorovali jemná ztemnění, přebíhající po kotouči, snad dokonce po něm stříleli balónovými sondami, a pak udělali něco, že už se nevrátili.

Když si to uvědomil, jak blízko má k stejnému osudu, pocítil nikoli strach, nýbrž zoufalství. Bylo to úplně jako v příšerném snu. Chvilí nevěděl, je-li Pirxem nebo Wilmerem či Thomasem. O tom, že to tenkrát

muselo být navlas stejné jako teď, neměl nejmenší pochybnosti. Seděl jako ochromený, přesvědčen hluboce, že na záchranu je už pozdě. Ale nejhorší na tom bylo, že žádné nebezpečí nemohl odhadnout, neboť prostor byl prázdný...

Prázdný?

Ano, prostor byl prázdný, ale on se hnal déle než hodinu za světélkem rychlostí 230 kilometrů za sekundu! Možná, ne, velmi pravděpodobně se již ocitl až na hranici sektoru, nebo ji dokonce minul. Co bylo dál? Sektor 1009 a dalšího půldruhého trilionu kilometrů kosmického prostoru! Na všech stranách pustý prostor, na milióny kilometrů nic než kosmická pustina a ve vzdálenosti dvou kilometrů před špičkou rakety tančí bílé světélko.

Začal ze všech sil přemýšlet, co mohli udělat teď, právě teď, Wilmer nebo Thomas. Wilmer i Thomas. Protože on musí udělat něco jiného. Jinak se nevrátí!

Znovu stiskl brzdy. Ručička se chvěla. Letěl čím dál pomaleji. Dělal už pouze 30, 22, 13, 5 kilometrů za sekundu. Ručička se lehce chvěla nad nulou. Podle předpisu stopl. Ve vzduchoprázdnu vždycky máte nějakou rychlost vzhledem k něčemu. Není možno zůstat stát jako kůl zaražený do země.

Světélko se zmenšovalo. Vzdalovalo se víc a víc, bylo čím dál bledší, pak se přestalo zmenšovat. Začalo růst, opět se zvětšovalo, až se zastavilo jako on. Ve vzdálenosti dvou kilometrů před jeho špičkou!

Co by Wilmer a Thomas neudělali? Co by určitě neudělali? Neutekli by před tak malým, prašivým, pitomým světýlkem, před hloupou mléčnou skvrnkou!

Obrátit nechtěl, kdyby šel do zatačky, ztratil by je z očí, měl by je za zády, a to, co se děje za zády, se hůře pozoruje, člověk musí otáčet hlavu k boční obrazovce. Ostatně nechtěl je mít za zády! Chtěl je přesně a bezustání vidět.

A tak se rozletěl pozpátku, použil brzdových trysek místo pohonných. Takové věci také musíte umět. To patří k základní pilotáži. Měl minus 1 g, minus 1,6, minus 2, raketa nešla tak ideálně rovně jako na normální tah. Špička trochu uhýbala stranou, brzdové trysky jsou pro zpomalování, ne pro pohon rakety. Světélko jako by zakolísalo. Několik vteřin je nechal zapadat do prostoru, na okamžik zakrylo alfu Eridani, sklouzlo z ní a tančilo mezi malými, bezejmennými hvězdami - a hnulo se za ním.

Nechtělo se ho pustit!

"Jen klid," řekl si v duchu, "co mi to koneckonců může udělat? Takové malé svítivé hovno. Co je mi vlastně po tom všem? Mám patrolovat sektor. Ať si táhne k čertu!"

Tak uvazoval, ale pochopitelně světélko nespouštěl ani na okamžik z očí. Od chvíle setkání uplynuly bezmála dvě hodiny. Oči ho chvílemi začínaly pálit a trochu slzely. Třeštil je jak mohl, a pořád letěl pozpátku. Pozpátku se nedá letět příliš rychle. Brzdové trysky nejsou propočítány na stálou činnost. Letěl tedy rychlostí osmi kilometrů za sekundu a potil se.

Už nějakou dobu cítil, že se něco děje s jeho krkem, jako kdyby mu někdo stahoval pinzetami kůži z hrdla dolů, k hrudníku. Trochu mu také vyschlo v ústech, nevěnoval tomu pozornost, měl v hlavě důležitější věci než sucho v ústech a bodavou bolest v kůži na krku. Pak se ho několikrát zmocnil záhadný pocit, přestal si uvědomovat polohu rukou. Nohy cítil. Pravá tiskla pedál brzd.

Pokoušel se pohnout rukama, protože nechtěl ztratit světélko z očí. Jako by se více přiblížilo, snad 1,9, snad 1,8 kilometrů od špičky. Dohánělo ho?

Chtěl zvednout ruku, nemohl. Druhou. Ne že by nemohl! Necítil ruce, jako kdyby vůbec neexistovaly. Chtěl se na ně podívat, krk se ani nehnul. Byl napjatý, strnulý jako špalek.

Zmocnila se ho panika. Proč do této chvíle zatím neudělal to, co bylo jeho svatou povinností? Proč, jakmile se setkal se světélkem, nezavolal ihned rádiem Základnu a nepodal o něm hlášení?

Protože se styděl. Také Wilmer a Thomas se jistě styděli. Dovedl si představit ten řehot, jaký by vybuchl v naslouchací kabině. Světýlko! Bílé světýlko, které zprvu před letounem prchá, a potom jej stíhá! To mě podržte! Řekli by mu, aby se štlpl a probudil.

Teď mu bylo všechno jedno, podíval se ještě jednou na obrazovku a řekl:

"AMU 111 Patrola volá Základnu..."

To znamená: chtěl to říci. Ale nemohl. Hlas se mu nevydral z hrdla, pouze jakési neartikulované blekotání. Napjal všechny své síly, z úst se mu vydral řev. Tu jeho oči, poprvé za tu dobu, sklouzly z hvězdné obrazovky a utkvěly na zrcadle. Před ním, na křesle pilota, v kulaté přilbě seděl netvor.

Měl obrovské, opuchlé, vyboulené oči, plné pekelné hrůzy, žabí ústa rozšklebená na strany i dolů a v nich se převaloval zčernalý jazyk. Na místě krku sebou škubaly jakési napjaté provazce, nepřetržitě se třesoucí, takže se v nich ztrácela dolní čelist, a tato maska s šedou, rychle otékající tváří řvala. Pokoušel se zavřít oči. Nemohl. Chtěl pohlédnout zpátky na obrazovku, nemohl. Netvor připoutaný ke křeslu sebou zmítal stále divočeji, jako kdyby chtěl zpřetrhat pásy. Pirx na něho hleděl, protože nic jiného nemohl učinit. Sám necítil žádné křeče, nic. Měl pouze pocit, že se začíná dusit, že nemůže popadnout dech.

Slyšel kdesi nablízku strašlivý skřípot zubů. Již úplně přestal být Pirxem. Nic nevěděl, dokonce neměl ani ruce, ani tělo, zbyla mu pouze noha, která tiskla brzdu. Cítil, že mu zůstává pouze zrak, čím dál kalnější, a že jím začínají vtékat nesčetná malinká bílá světélka. Pohnul nohou, začala se třást. Zvedl ji. Spustil. Netvor v zrcadle byl šedý jako popel, z tlamy mu stříkala pěna. Oči mu úplně vylezly z důlků. Škubal sebou.

Tu udělal jediné, co ještě mohl. Rozmáchl se nohou, vymrštil ji vzhůru a vši silou se kopl kolenem do obličejů. Pocítil strašlivou, bodavou bolest rozbitých úst, krev mu vytryskla na bradu, oslepl. "Aaa," chroptěl. "Aaa."

To byl jeho hlas.

Bolest kamsi zmizela, opět nic necítil. Co se dělo? Kde byl? Nebyl nikde. Nebyl nic...

Mlátil, trýnil kolenem svou tvář, kopal jako posedlý - ale řev ustal. Uslyšel svůj vlastní, naříkavý, krví se zalykající křik.

Již měl ruce. Byly jako ze dřeva a bolely při každém pohybu tak strašně, jako kdyby v nich popraskaly všechny svaly, ale mohl jimi pohybovat. Po hmatu začal zdřevěnělými prsty odpínat pásy. Chytil se opěradla. Vstal. Nohy pod ním klesaly, celé tělo měl jako žpřerážené kladivem. Uchopil lano, napjaté napříč přes pilotní kabinu, a přisoukal se k zrcadlu. Oběma rukama se opřel o jeho rám.

V zrcadle stál pilot Pirx.

Už nebyl popelavý. Tvář s rozbitým, opuchlým nosem měl samou krev. Krev se mu řinula z rozbitých rtů. Líce byly ještě zsinálé a odulé, pod očima černé kruhy, na krku se ještě pod kůží něco škubalo, ale čím dál slaběji, slaběji - byl to však on, Pirx. Dlouho si utíral krev z brady, plival, chrchlal, zhluboka dýchal, slabý jako dítě.

Ustoupil. Pohlédl na obrazovku. Raketa pořád letěla pozpátku, již bez tahu, pouhou setrvačností. Bílý kotouček plul za ní, za špičkou, ve vzdálenosti dvou kilometrů.

Přidrží se lana, dostal se ke křeslu. Vůbec nemohl přemýšlet. Teprve nyní se mu roztrásl ruce, ale byla to obyčejná reakce, jaká se dostavuje po šoku, to znal, toho se nebál. Těsně před křeslem se cosi změnilo...

Vršek kazety automatické vysílačky byl promáčkнутý. Zavadil o víčko, spadlo. Uvnitř bylo plno roztlučených součástek. Jak se to stalo? Patrně on sám kopl do vysílače. Kdy?

Posadil se do křesla, zapojil směrovou trysku, nalétával zatačku.

Bílý kotouček zakolísal, sklouzl po obrazovce, dospěl k jejímu okraji, a místo aby zmizel, odrazil se od něho jako míček! Vrátil se doprostřed!

"Ty hovado!" vykřikl s nenávistí a hnusem.

Kvůli takovému svinstvu div že sám nepřešel "na stálou oběžnou dráhu"!!! Jestliže to světélko při obratu neuteklo z obrazovky, znamenalo to zcela jednoduše, že vůbec neexistuje, že je vytváří obrazovka sama. Vždyť obrazovka přece není okno, raketa nemá žádná okna. Má televizní zařízení zvenčí, v pancíři jsou objektivy a uvnitř přístroje transformující jejich elektrické impulsy v obraz na katodovém stínítku.

Pokazily se? Tak podivně? A Wilmerovi a Thomasovi se to také stalo? Jak to bylo možné? A co bylo s nimi potom?

V tom okamžiku měl hlavu plnou něčeho jiného. Zapojil nouzový vysílač.

"AMU 111 Patrola volá Základnu," řekl. "AMU 111 Patrola volá Základnu. Jsem na hranici sektoru 1009 a 1010, rovníkové pásmo, vracím se, zjistil jsem poruchu..."

Když o šest hodin později Pirx přistál, začalo velké zkoumání, které trvalo měsíc. Napřed se odborníci pustili do televizního přístroje. Byl to nový, zdokonalený přístroj, všechny patrolní AMU měly stejný. Byl namontován před rokem a osvědčoval se znamenitě. Nikdy neměl sebemenší defekt.

Konečně po velkém mudrování objevili elektronikové mechanismus vzniku světélka. Vakuum v katodových lampách obrazovky se po několika tisících hodin porušilo - na vnitřní ploše obrazovky se tvořil bludný náboj, který vyvolával při pohledu na obrazovku kotouč mléčné skvrnky. Tento náboj se uvnitř pohyboval a řídil se dosti komplikovanými zákony. Když se raketa pohybovala vpřed velkým zrychlením, rozléval se náboj po trochu větší ploše, jako by se rozplácl o vnitřní stěnu obrazovky. A pak se zdálo, jako by se skvrnka blížila k raketě. Když byl zapojen zpětný tah, couval náboj dovnitř trubice, a když se zrychlení stabilizovalo a zůstávalo beze změny, vracel se bludný náboj pomalu zase do středu stínítka. Mohl se po něm pohybovat všemi směry, ale nejčastěji se soustředil přímo v jeho středu, jestliže raketa letěla po stále oběžné dráze bez tahu. A tak dále, a tak dále... Zkoumání náboje pokračovalo a jeho dynamiku vyjadřovaly šestipatrové vzorce. Ukázalo se také, že silnější světelné podněty náboj rozptylují. Vytvářel se pouze, když napětí impulsů, které trubice přijímala, bylo neobyčejně nízké, takové, jaké vládne v meziplanetárním prostoru, daleko od Slunce. Stačilo, aby sluneční paprsek jedinkrát zavadil o obrazovku, a náboj se rozplynul a zmizel na celé hodiny.

Viceméně tolik zjistili elektronikové, vznikla z toho celá kniha, bohatě vyšperkovaná matematikou. Pak se pustili do díla lékaři, psychologové, kapacity z oboru astroneuróz a astropsychóz. Po dalších dlouhých týdnech se zjistilo, že bludný náboj pulsoval (neozbrojenému oku se to jevílo jako lehká ztemnění přebíhající po světelném kotouči) a frekvence takto vzniklých záblesků, příliš krátkodobých, aby je oko mohlo zaregistrovat jednotlivé, působila na takzvaný "rytmus theta" mozkové kůry a rozkmitávala výkyvy potenciálu mozkové kůry tak dlouho, až vyvolala prudký záchvat podobný epilepsii... Okolnosti, které byly navíc příznivé jeho výskytu, byl naprostý vnější klid, nedostatek jiných podnětů než světelných a dlouhodobé upřené zahledění do mihotavého světélka.

Odborníci, kteří to všechno objevili, stali se samozřejmě slavnými. Elektronikové na celém světě znají dnes efekt Ledieux-Herperův, vytvářející bludné náboje ve vysokém katodovém vakuu, a astrobiologové Nuggelheimerův souborný atakticko-katatonicko-klonický syndrom.

Pirxova osoba zůstala vědeckému světu neznámá a pouze velmi pozorní čtenáři novin mohli se dozvědět z noticек vysázených petitem ve vydání některých večerníků, že díky němu už žádnému dalšímu pilotovi nehrozí osud Wilmera a Thomase, kteří zvýšili na maximum tah svých raket a upadli do bezvědomí při honbě za bludným světélkem, takže zmizeli v propastech vesmíru.

A tak se Pirxovi sláva vyhnula, ale on se pro to nijak netrápil. A dokonce i umělý zub, který si dal vsadit místo zubu vyraženého kolenem, si zaplatil z vlastní kapsy.

albatros

Oběd se skládal ze šesti chodů, nepočítajíc předkrmy. Vozíčky s vínem nehlučně klouzaly po skleněných drážkách. Vysoko nad každým stolkem zářil bodový reflektor. Při želví polévce bylo světlo citrónově žluté. Při rybě téměř bílé s namodralým odstínem. Kuřata zalila barva růžová, lomená hedvábnou šedí. Při černé kávě se naštěstí neudělalo černo, Pirxe už se zmocnily nejčernější obavy. Ten oběd ho unavil. Slíbil si, že odedneška bude obědovat v automatu na dolní palubě. Na jeho vkus bylo té elegance trochu moc. Po celou dobu musel myslet na to, co s lokty. A navíc ty toalety! Sál byl uprostřed nejméně o půl podlaží hlubší než na obvodu. Vypadal jako gigantický talíř ze zlata a slonoviny, obložený těmi nejbarvitějšími sendviči světa. Za jeho zády šustily tuhé, poloprůhledné šaty. Bavili se tam znamenitě. Hudba hrála. Míhali se číšníci, opravdoví číšníci. Každý z nich vypadal jako dirigent filharmonie. Transgalaktik zaručuje: žádné obsluhující automaty - intimita - diskrétnost - teplý lidský zájem - všechen personál živý. Vesměs umělci ve svém oboru.

Pirx srkal černou kávu, pokuřoval cigarety a pokoušel se najít v sále nějaké místočko, kam by se mohl dívat. Klidné místočko, ideální pro odpočinek. Sousedka se mu líbila. V jejím dekoltu se černal plochý drsný kámen. Žádný chrysopras, žádný chalcedon. Nic pozemského, jistě něco z Marsu. Musel stát celé jmění, vypadal jako úlomek dlažebního kamene. Ženy by neměly mít tolik peněz.

Nedivil se. Pozoroval. Pomalu v něm rostla touha protáhnout si kostru. Co takhle na vycházkovou palubu?

Vstal, lehce se uklonil, odešel. Když procházel mezi kanelovanými sloupy obkládanými lesklou hmotou, zahlédl svůj odraz, nad uzlem kravaty bylo vidět knoflíček. Kdo vlastně ještě nosí takovou kravatu?

Límeček si upravil až v chodbě. Vstoupil do výtahu. Vyjel až nahoru, na vyhlídkovou palubu. Výtah se nehlučně otevřel. Nebyl tam nikdo. Potěšilo ho to. Třetina vypouklého stropu před řadami lehátek nad palubou vypadala jako gigantické černé okno otevřené na hvězdy. Lehátka se stohy pokrývek byla prázdná. V jednom z posledních ležel někdo, zahalený až po oči. Ten podivínský stařec, který chodil na oběd hodinu po všech a jídal sám v prázdném sále, zakrýváje si tvář ubrouskem, jakmile ucítí něčí pohled.

Natáhl se. Neviditelné jícny klimatizátorů vháněly na vyhlídkovou palubu nepravidelné závany větru. Působilo to dojmem, že duje přímo z černé hlubiny nebes. Konstruktéři, které Transgalaktik zaměstnával, rozuměli své věci. Lehátko bylo pohodlné, možná pohodlnější než křesla pilotů, přestože jejich tvary byly vypočteny matematicky. Pírxovi začínalo být zima. Proto tu byly pokrývky. Zachumlal se do nich. Jako kdyby klesl do prachového peří.

Kdosi přicházel. Po schodech, ne výtahem. Sousedka z jídelny. Kolik jí bylo let? Měla na sobě nějaké docela jiné šaty. Ale třeba to byla nějaká jiná žena? Ulehla o tři lehátka dále. Otevřela knihu. Vítr šelestil stránkami. Pírx se nyní díval přímo před sebe. Nádherně bylo vidět Jižní Kříž. Uříznut okenním rámem, jako jasná skvrnka na černém podkladu, zářil cípek Malého Mraku. Napadlo mu, že let potrvá sedm dní. Za sedm dní se může přihodit ledaco. Úmyslně se pohnul. Ve vnitřní kapse zašustil tuhý, čtyřikrát přeložený papír. Bylo mu dobře na světě. Místo druhého navigátora již na něho čekalo, znal přesně cestu: ze Severní země letadlem do Eurasie a dále do Indie. Jízdenky tvořily celou knížečku, člověk si v ní mohl číst! Každý lístek jiné barvy, dvojitý s útržky, kupóny, zlatá ořízka, vše, co Transgalaktik dával pasažérům do ruky, hýřilo prostě stříbrem a zlatem. Spolucestující na třetím lehátku byla nevšedně hezká. Třeba je to přece jen ona. Měl by něco říci, nebo raději ne? Už se jí vlastně představil. Smůla, když má člověk tak krátké jméno! Než začne, skončí. Pírx zní úplně stejně jako "Iks". Největší zmatky byly vždycky při telefonických rozhovorech. Říci něco? Co?

Zas už si dělá starosti. Na Marsu si tuto cestu představoval jinak. Společnost pro stavbu raket mu zaplatila přepravu, měla asi nějaké účty s Transgalaktikem, nebylo to tedy od ní žádné kavalírské gesto. A on, přestože již nalétal téměř tři miliardy, neletěl ještě nikdy v něčem takovém jako "Titán". Frachtáky vypadaly trošinku jinak! Sto osmdesát tisíc tun mrtvé váhy, čtyři reaktory hlavního tahu, cestovní rychlost 65 za sekundu, 1200 cestujících v jednolůžkových a dvojlůžkových kabinách s koupelnami, apartmá, stálá gravitace zaručená, s výjimkou startu a přistání, nejvyšší komfort, stoprocentní bezporuchovost, dvaadvacet lidí osádky a dvě stě šedesát členů obsluhujícího personálu. Keramit, ocel, zlato, paládium, chrom, iridium, plastické hmoty, kararský mramor, dub, mahagon, stříbro, křišťál. Dva bazény, čtyři kina, osmnáct stanic pro přímé spojení se Zemí, vyhrazených pouze pro cestující. Koncertní síň, šest hlavních palub, čtyři vyhlídkové automatické výtahy, objednávky letenek pro všechny rakety v celé soustavě přímo z paluby rok předem. Bary, herny, obchodní dům, ulička řemeslníků, věrná kopie jakéhosi pozemského středověkého zákoutí s vinným sklípkem, plynovými svítilnami, měsícem, slepou zídkou a kocoury, kteří se po té zdi procházejí. Zimní zahrady. A čert ví, co ještě. Cesta by musela trvat měsíc, aby to stačil všechno aspoň jednou obejít.

Spolucestující stále četla. Musí si ženy barvit vlasy na takový odstín? Normálnímu člověku se z toho dělalo trochu... Ale jí, jí právě tato barva moc slušela. Pírxovi napadlo, že by se hned našla vhodná slova, kdyby měl v ruce zapálenou cigaretu. Sáhl tedy do kapsy.

Když vytahoval pouzdro na cigarety, jaktěživ neměl pouzdro na cigarety, ale tohle dostal od Bomana na památku a nosil je z přátelství, měl pocit, že ztěžklo. Nepatrně. Poznal to bezpečně! Rostlo zrychlení? Zaposlouchal se. Aha!

Motory táhly silněji. Normální pasažér by to byl nezaslechl, strojovna "Titánu" byla oddělena od obytné části trupu čtyřnásobnými izolačními prostory.

Vybral si bledou hvězdičku přímo v rohu okenního rámu a nespouštěl z ní oka. Kdyby jenom zrychlovali, nehnula by se z místa. Ale pohne-li se...

Pohnula se. Pomalu, nesmírně pomalu se posouvala stranou.

"Odchylka od směru podélné osy," řekl si v duchu.

"Titán" letěl "kosmostrádou", na níž nebyly v cestě žádné překážky, ani prach, ani meteory, nic, pouze kosmický prostor. Tisíc devět set kilometrů před nimi se řítíl lodivod "Titánu", který měl za úkol postarat

se o volnou dráhu pro obra. Proč? Pro všechny případy, přestože cesta byla i bez toho volná. Rakety přesné dodržovaly kursovní řády. Transgalaktik měl zaručený let bez poruch po své úseči paraboly ve smyslu dohod uzavřených Spojenými astronavigačními společnostmi. Nikdo mu nesměl zkřížit cestu. Meteorické výstrahy nyní přicházely šest hodin předem od doby, kdy sondy bez posádky po tisících patrolovaly v sektorech Transuranů, přestalo raketám prakticky hrozit jakékoli nebezpečí zvenčí. Pás, oběžná dráha miliard meteorů mezi Zemí a Marsem, měl svou vlastní patrolní službu. Kromě toho vedly raketové trasy mimo rovinu ekliptiky, v níž ten rachotící Pás obíhá kolem Slunce. Pokrok, dokonce od doby, kdy Pirx létal na patroly, byl obrovský.

"Titán" tedy neměl vůbec zapotřebí manévrovat, nemusel se vyhýbat žádným překážkám, neexistovaly. A přesto odbočoval z kursu. Ted' už Pirx ani nemusel pozorovat hvězdné nebe, cítil to celým tělem. Kdyby se mu chtělo, byl by mohl propočítat křivku oblouku, protože znal rychlost letadla, jeho hmotnost a tempo přesunu hvězd.

"Něco se muselo stát," řekl si. "Co asi?"

Žádná hlášení pro cestující. Zatajují něco? Proč? Pramálo se vyznal ve zvyklostech panujících na přepychových dopravních letadlech. Zato se dobře vyznal v tom, co se může přihodit ve strojovně, v pilotní kabině, a těch možností zas nebylo tolik. V případě poruchy by letadlo zachovalo původní rychlost nebo by zpomalilo. Jenomže "Titán"...

Trvalo to již čtyři minuty. To znamená obrat bezmála o 45°. Zajímavé.

Hvězdy se zastavily.

Sledovali přímý kurs. Váha pouzdra na cigarety, které Pirx stále držel v ruce, vzrostla.

Nastoupili přímý kurs a zvyšovali rychlost. Všechno mu bylo jasné! Chvilinku seděl bez hnutí, pak vstal.

Vážil nyní víc. Šedooká spolucestující k němu vzhledla.

"Děje se něco?"

"To nic není."

"Něco se změnilo. Necítíte to?"

"To nic. Zvyšujeme trochu rychlost," řekl. Ted' měl možnost navázat normální úvodní rozmluvu. Pohlédl na ni. Barva vlasů mu ani za mák nevadila. Byla to moc hezká dívka.

Šel dál. Přidal do kroku. Jistě si řekla, že je to nějaký blázen. Na stěnách byly až do konce vyhlídkové paluby pestrobarevné fresky. Prošel dveřmi s nápisem

KONEC PALUBY VSTUP ZAKÁZÁN

a dostal se do dlouhé prázdné chodby kovově se lesknoucí ve světle lamp. Řady dveří s čísly. Kráčel dál. Po sluchu. Vystoupil po schůdcích do mezipatra a zůstal stát před jinými dveřmi. Ocelovými.

POUZE PRO HVĚZDNÝ PERSONÁL

stálo na tabulce. Ha! Jak krásné názvy si vymýšlel ten Transgalaktik!

Dveře bez kliky se otvíraly zvláštním klíčem, který neměl. Dotkl se prstem nosu. Na okamžik se zamyslel.

Ťuk - ťuk - Ťukťukťuk - tuk - ťuk, zaklepal.

Chvilí vyčkával. Otevřely se. Ve skulině se objevila zachmuřená zarudlá tvář.

"Co si přejete?"

"Jsem pilot z Patroly," řekl.

Dveře se pootevřely šíře.

Vstoupil. Byla to amplifikační stanice pomocné pilotní kabiny. Podél stěn vedlo dvojité řízení směrových trysek. Na druhé straně obrazovky optické kontroly. Před přístroji stálo několik křesel, všechna prázdná. Mžikání číselníků sledoval jediný zavalitý automat. Na úzkém stolku u zdi stály v prstencovitých držácích sklenice, z poloviny dopité. Ve vzduchu visela vůně čerstvě vařeného kávy smíšená s těžko určitelným pachem zahřátých plastiků a nepatrnými stopami po ozónu. Druhé dveře byla nedovřená. Nesl se odtamtud bzukot konvertoru.

"SOS?" zeptal se muže, který mu otevřel. Byl to člověk značně otlý, s jednou tváří mímě oteklou, jako od zubů. Ve vlasech měl pruh od sluchátek. Byl oblečený v šedivý stejnokroj Transgalaktiku s blesky, blízko rozepnutou. Z kalhot mu lezla košile.

"Ano."

Muž byl trochu rozpačitý.

"Tak vy jste z Patroly?" řekl.

"Ze Základny. Dva roky jsem létal na 'Transuranu'. Jsem navigátor. Jmenuji se Pirx."

Muž mu podal ruku.

"Mindell. Nukleonik."

Beze slova přešli do druhé místnosti. Byla to rozhlasová kabina pro přímé spojení. Neobyčejně prostorná. Asi deset lidí se shluklo kolem hlavního vysílače. Dva radisté seděli se sluchátky na uších, nepřetržitě psali. Přístroje ťukaly, proud tichounce bzučel, pod podlahou něco kvíkalo. Na všech stěnách hořely kontrolky. Vypadalo to jako ve velké meziměstské ústředně. Radisté téměř leželi na svých panelech. Byli jen v košilích a kalhotách. Tváře měli vlhké potem, jeden byl bledý, druhý, starší muž s jizvou na hlavě, vypadal docela obyčejně. Oblouk sluchátek mu rozdělával vlasy a jizva byla dobře viditelná. Dva lidé seděli opodál. Pirx se na ně podíval, v jednom z nich poznal prvního navigátora. Znal ho od vidění. Velitel "Titánu" byl malé postavy, prošeďivělý, s drobnou nevýraznou tváří. Seděl, nohu přes nohu, a vypadal, jako kdyby pozoroval špičku svého střevíce.

Pirx potichu přistoupil k lidem nahloučeným kolem radistů, sklonil se a četl přes rameny toho s jizvou:

"...šest osmnáct celých tři jednu na plný tah dorazím osm nula dvanáct konec."

Telegrafista si levičkou přitáhl blanket a bez přerušení psal dále.

"Luna hlavní volá Albatros čtyři Aresluna. Máte na palubě radiaci otazník stop odpovězte morseovkou stop zvuk nefunguje stop kolik hodin můžete udržet nouzový tah stop kurs goniem řízený setrvačný pohyb šest celých dvacet jedna stop poslech."

"Drak dva Aresluna volá Lunu hlavní stop jednu na plný tah k Albatrosu sektor 64 stop mám přehřátý reaktor přesto letím dále stop jsem šest miliparseků od góniového bodu SOS konec."

Vtom druhý radista, ten bledý, vyrazil nějaký neartikulovaný zvuk. Všichni stojící se k němu sklonili.

Muž, který vpustil Pirxe, podal prvnímu navigátorovi popsané formuláře. Druhý radista psal:

"Albatros čtyři volá všechny stop pohybují se setrvačností kursem elipsa T 341 sektor 65 stop plášť trupu se dále trhá stop přepážky na zádi povolují stop havarijní tah reaktoru 0,3 g stop reaktor se vymyká kontrole stop hlavní stěna na mnoha místech poškozena stop radiace třetího stupně na palubě stoupá vlivem havarijního tahu stop prosakování roztoku pokračuje stop snažíme se cementovat stop převádím osádku na před konec." Radistovi, když to psal, se trásly ruce.

Jeden z mužů ho uchopil za límec od košile, zvedl, vystrčil za dveře a sám taky odešel; za okamžik se vrátil a usedl na jeho místo.

"Má tam bratra," řekl na vysvětlenou, aniž se na někoho přímo obracel. Ted' se Pirx naklonil nad toho staršího, který právě začal psát.

"Luna hlavní volá Albatros čtyři Aresluna stop letí k vám Drak dva sektor 64 Titán sektor 67 Balistický osm sektor 44 Kobold sedm nula dva sektor 94 stop ve skafandrech zacementujte průnik přepážky stop pracujte se štíty za přetlaku stop hlaste průběžně kurs nouzového setrvačného pohybu stop..."

Ten, který zaskočil za mladého radistu, řekl nahlas: "Albatros!" a všichni se sklonili nad ním. Psal:

"Albatros čtyři volá všechny stop nouzový kurs neregulovatelný stop žebroví trupu praská stop ztrácíme vzduch stop osádka ve skafandrech stop strojovna zaplavena roztokem štíty proraženy teplota strojovny 63 první průnik pilotní kabiny zacementován stop roztok vaří stop zaplavuje hlavní vysílač stop od nynějška pouze nouzové spojení stop čekáme vás konec."

Pirx si chtěl zapálit cigaretu. Kouřili skoro všichni a bylo vidět, jak kouř, okamžitě odsávaný otvory větráků, rychle stoupá vzhůru modrými pruhy. Prohledával všechny kapsy, nemohl nic najít. Kdosi, nevěděl ani kdo, strčil mu do ruky načatý balíček. Zapálil si. Vtom řekl velitel:

"Pane Mindelle!" Kousl se do spodního rtu. "Plný tah."

Mindell se v první chvíli zatvářil překvapeně, ale neřekl nic. "Výstraha?" zeptal se muž sedící vedle velitele. "Ano. Já sám. Podejte mi to."

Přitáhl si mikrofon na spirálovitém rameni a začal mluvit:

"Titán Aresterra volá Albatros čtyři stop letíme k vám na plný tah stop jsme na hranici vašeho sektoru stop dorazíme za hodinu stop pokuste se opustit raketu nouzovým východem stop budeme u vás za hodinu stop jedeme na plný tah stop vytrvejte stop vytrvejte konec."

Odsunul mikrofon a vstal. Mindell mluvil interkomem na protější stěně. "Chlapci, za pět minut plný tah."

Ano. Ano," odpovídal tomu, kdo byl na druhém konci drátu. Velitel odešel. Jeho hlas bylo slyšet z druhé místnosti:

"Pozor! Pozor! Cestující! Pozor! Pozor! Cestující! Hlásíme důležitou zprávu. Za čtyři minuty zvýší letadlo rychlost. Zachytili jsme volání SOS a spěcháme..."

Někdo zavřel dveře. Mindell se dotkl Pirxova ramene. "Chyťte se něčeho. Budeme mít více než dvě gé." Pirx přikývl. Dvě gé pro něho bylo jako nic, ale věděl, že doba není vhodná vytahovat se, kolik vydrží. Přidržel se poslušně opěradla židle, na které seděl starší radista. Četl mu přes rameno.

"Albatros čtyři volá Titán stop hodinu se na palubě neudržíme stop nouzový východ zatarasen prasklými žebry stop teplota v pilotní kabině jednaosmdesát stop zaplavila ji pára stop pokusíme se vyříznout pancíř na přídi a dostat se ven konec."

Mindell mu vyškubl z ruky popsany list a odběhl do sousední místnosti. Když otvíral dveře, zachvěla se lehce podlaha a všichni ucítili, jak jejich těla naráz ztěžkla.

Přišel první navigátor. Pohyboval se s viditelnou námahou. Usedl na svou židli. Někdo mu podal kabel s mikrofonom. V ruce měl poslední pomačkaný radiogram Albatrosu. Uhladil jej a dlouhou dobu se na něj díval.

"Titán Aresterra volá Albatros čtyři," promluvil konečně. "Budeme u vás za padesát minut stop nadletíme si kursem 84 celých 15 stop 81 celých 2 stop opusťte raketu stop opusťte raketu stop najdeme vás stop najdeme vás stop najdeme vás jistě stop vytrvejte konec." Muž v rozepnuté blůze uniformy, který vystřídal mladšího radistu, najednou vyskočil a pohlédl na velitele, který k němu přistoupil. Radista sňal z hlavy sluchátka. Velitel si je nasadil a zároveň muž vyladil dýchavičně chroptící reproduktor. Vtom všichni strnuli. V kabině stáli lidé, kteří již roky létali, ale to neslyšel ještě žádný z nich. Ten, jehož hlas se jakoby přes stěnu plamenů dral z reproduktoru, smíšený s táhlým hukotem, volal:

"Albatros... všechny... roztok... pilotní kabi... teplota... nemůžeme ... osádka do konce... sbohem... vedení..." Hlas umlkl, bylo slyšet jen hukot. Reproduktor zachrčel.

Bylo těžké udržet se vestoje, ale všichni dál stáli shrbeni, opírajíce se o kovové stěny.

"Balistický osm volá Lunu hlavní," ozval se pevný hlas, "letím k Albatrosu čtyři otevřete mi dráhu přes sektor 67 jedu na plný tah stop neschopen provést úhybný manévr poslech." Několik sekund ticha.

"Luna hlavní volá všechny v sektorech 66, 67, 68, 46, 47, 48 a 96 stop prohlašuji tyto sektory za uzavřené stop všechny rakety jež neletí na plný tah k Albatrosu čtyři okamžitě zastaví a přepnou reaktory na volnoběh a rozsvítí obrysová světla stop pozor Drak dva! Pozor Titán Aresterra! Pozor Balistický osm! Pozor Kobold sedm nula dva! Pozor! Volá vás Luna hlavní stop otvírám volnou dráhu k Albatrosu čtyři stop veškerý provoz v sektorech ležících na přímé spojnici s bodem SOS bude přerušeno stop brzdit začnete miliparsek před bodem SOS dbejte abyste vypnuli brzdy v optickém dosahu Albatrosu posádka mohla již opustit palubu Zdar Zdar Konec"

Ted' se ozval morseovkou Drak dva. Pirx se zaposlouchal do pípání značek.

"Drak dva Aresterra volá všechny spěchající na pomoc Albatrosu čtyři stop pronikl jsem do sektoru Albatrosu za osmnáct minut budu u něho stop mám přehřátý reaktor chlazení poškozeno stop po záchranné akci budu potřebovat lékařskou pomoc stop začínám brzdit na plný zpětný tah konec."

"Blázen," prohodil kdosi, a tu všichni ti, kdo doposud stáli jako sochy, podívali se na toho, kdo to řekl. Ozvalo se krátké, hněvivé zamručení.

"Drak dva tam bude první," poznamenal Mindell a pohlédl na velitele.

"Sám bude potřebovat pomoc. Za čtyřicet minut..." Odmlčel se. Reproduktor chrčel a chroptěl; najednou bylo praskání přerušeno hlasem:

"Drak dva Aresterra volá všechny spěchající na pomoc Albatrosu čtyři stop jsem na optický dosah Albatrosu stop Albatros se pohybuje přibližně po elipse T 345 stop žád' rudě žhne obrysová světla nesvítí stop Albatros neodpovídá na volání stop zastavuji a začínám záchrannou akci konec."

Ve vedlejší místnosti se rozezvučely bzučáky. Mindell a ještě jeden muž odešli. Pirx měl všechny svaly jako ze dřeva. Tolik si přál být při tom! Mindell se vrátil. "Co se děje?" zeptal se velitel.

"Cestující chtějí vědět, kdy už budou moci tančit," odpověděl Mindell. Pirx to ani neslyšel. Hleděl do reproduktoru.

"Už brzo," odpověděl klidně navigátor, "přepojte na optickou. Blížíme se k nim. V několika minutách

bychom je měli uvidět. Pane Mindelle, dejte druhou výstrahu. Budeme brzdít hlava nehlava."

"Rozkaz," odpověděl Mindell a odešel.

Reproduktor zabzučel a ozval se hlas:

"Luna hlavní volá Titán Aresterra Kobold sedm nula dvě pozor! pozor! pozor! Balistický osm zpozoroval v centru sektoru 65 záblesk intenzity minus 4 stop Drak dva ani Albatros neodpovídají na volání stop možnost exploze reaktoru na Albatrosu stop pro nebezpečí hrozící cestujícím vyzýváme Titán Aresterra aby zastavil a okamžitě se hlásil stop Balistický osm a Kobold sedm nula dva jednají podle vlastního uvážení stop opakuji vyzýváme Titán Aresterra..."

Všichni upřeně hleděli na prvního navigátora.

"Pane Mindelle," řekl. "Zastavil byste na miliparseku?"

Mindell se díval na číselník svých náramkových hodinek.

"Ne, pane navigátore, blížíme se k optické. Potřeboval bych 6 gé."

"Pak změníme kurs."

"Stejně budeme mít nejmíň tři," řekl Mindell.

"Jaká pomoc."

První navigátor vstal, přistoupil k mikrofonu a řekl:

"Titán Aresterra volá Lunu hlavní stop nemohu zastavit mám příliš velkou rychlost změna kursu úhybným manévrem při polovičním tahu stop kursem 202 opouštím sektor 65 a vnikám do sektoru 66 stop prosím uvolněte dráhu poslech."

"Vy přijmete potvrzení," obrátil se na muže, který seděl předtím vedle něho. Mindell volal něco interkomem. Bzučáky se ustavičně ozývaly. Na nástěnných panelech tančila světélka. Náhle jako by se setmělo, ale to jen z očí zmizela krev. Pirx se ze široka rozkročil. To zapnuli brzdy a nalétávali zatáčku.

"Titán" lehce vibroval, ozýval se táhlý, vysoký hlas motorů.

"Sednout!" vykřikl velitel. "Nechci tady žádné hrdiny! Máme tři gé!"

Všichni si posedali na podlahu, či spíše se na ni svalili. Byla potažena tlustou vrstvou porézního plastiku.

"Ale co tam se rozbije a poláme!" zamumlal muž, sedící vedle Pirxe. Navigátor to zaslechl.

"Pojišťovna to zaplatí," odpověděl ze svého křesla. Měli asi více než tři gé, Pirx stěží pozvedl ruku k obličeji. Cestující všichni leželi v kajutách, ale co se dělo v kuchyních, v jídelnách - no, potěš pámbu! Představil si skleníky. To přece žádný strom nevydrží. A dole? Plné vagóny rozbitého porcelánu! Tam to asi vypadá!

Ozval se reproduktor.

"Balistický osm volá všechny stop jsem na optický dosah Albatrosu stop je zahalen mrakem stop žád' rozžhavena stop zabrzdil jsem a vysílám do prostoru záchranné čtyři pátrat po posádce Albatrosu stop Drak dva neodpovídá na volání konec."

Zrychlení klesalo. Kdosi se objevil ve dveřích a vykřikl. Už se smělo vstát. Všichni se nahnuli ke dveřím. Pirx vešel poslední. Byla to hlavní pilotní kabina. Obrazovka osmkrát šestnáct metrů zaujímal celou přední stěnu, konkávní, jako v nějakém kině pro obry. Všechna světla v kabině byla zhasnuta. V prostoru, na černém hvězdném podkladu, pod hlavní osou "Titánu," v levém kvadrantu doutnala tenká čára, zakončená žhavým višňovým uhlíkem jako cigareta ohníčkem. Tvořila jádro kalné, lehce zploštělé bubliny, z níž všemi směry trčely zužující se hrotité výčnělky. Skrz kulovitý mrak se čím dál jasněji probíjelo světlo silnějších hvězd.

Vtom se všichni naklonili vpřed, jako by chtěli vstoupit do obrazovky. Docela dole, v pravém dolním rohu zazářil mezi stálíce bílý bod a začal rychle blikat - to byl "Drak".

"V reaktoru Albatrosu došlo k nekontrolovatelné řetězové reakci stop máme ztráty na lidech stop spáleniny stop volám lékaře stop vysílačka poškozena výbuchem stop reaktor propouští záření stop připraveni odpálit reaktor nepodaří-li se proces zastavit stop..." četl Pirx z rytmicky se rozsvěcujícího a hasnoucího bodu.

"Albatros" již nebylo vidět. Mezi hvězdami se vznášel těžký, jantarově bělošedý chomáč, nakypřený shora hřívovitými výrůstky. Padal níž a níž, klesal k dolnímu levému rohu obrazovky, "Titán" se vznášel vysoko nad ním a vzdaloval se novým kursem ze sektoru katastrofy.

Do tmavé pilotní kabiny dopadl ze dveří rádiové kabiny dlouhý pruh světla. Bylo slyšet hlas Balistického:

"Balistický osm volá Lunu hlavní stop zastavil jsem ve střední části sektoru 65 stop Drak dva miliparsek pode mnou opticky signalizuje ztráty na lidech a propustnost reaktoru stop připraven katapultovat reaktor stop žádá lékařskou pomoc kterou mu poskytnu stop pátrání po osádce Albatrosu ztíženo zamořením prostoru radiokativním mrakem s povrchovou teplotou přes 1200 stupňů stop jsem na optický dosah Titána Aresterra který mě plným tahem předjíždí a proniká do sektoru 66 stop očekávám přilet Kobolda sedm nula dva abychom společně zahájili záchranné akce konec."

"Všichni na svá místa!" ozval se silný hlas. Zároveň se rozsvítla zadní světla v pilotní kabině. Nastal ruch, lidé se rozcházeli kolem zdi třemi směry; Mindell u velicího pultu vydával rozkazy, bzučáky se ozývaly, vždy několik najednou; nakonec se místnost vylidnila a až na velitele, Mindella a Pirxe zůstal v ní jen ten mladý radista, který stál v koutě před obrazovkou a díval se na pozvolna se rozplývající, čím dál větší a černější oblak.

"Ale hleďme, to jste vy?" řekl první navigátor "Titánu", jako kdyby teprve teď uviděl Pirxe, a podal mu ruku. "Hlásí se Kobold?" zeptal se přes jeho hlavu někoho ve dveřích rádiové kabiny.

"Ano, pane navigátore, jede na zpětný kurs."

"Dobrá."

Chvilí tak stáli a hleděli na obrazovku. Poslední cár špinavého mraku zmizel. Obrazovka byla opět plná čisté hvězdné tmy.

"Zachránil se někdo?" zeptal se Pirx, jako by velitel "Titánu" mohl vědět více než on sám. Ale byl to velitel a velitel má vědět všechno.

"Musely se jim zavařit moderátory," odpověděl. Byl nejmín o hlavu menší než Pirx. Vlasy měl jako z olova. Nebylo poznat, zdali mu tak zešedivěly, nebo zdali byly takové vždycky.

"Pane Mindelle," zvolal velitel na mimojdoucího inženýra, "buďte tak hodný a oznamte konec poplachu. Už se smí tančit."

"Znal jste „Albatros“?" zeptal se, obraceje se na mlčícího Pirxe.

"Ne."

"Západní společnost. Třiadvacet tisíc tun. Copak?"

Přistoupil radista a podal mu popsaný blanket. Pirx přečetl prvá slova.

"Balistický volá..."

Ustoupil od obrazovek. Ale tady překážel lidem, kteří každou chvíli procházeli pilotní kabinou; stoupl si tedy do kouta ke zdi. Přiběhl Mindell.

"Co nového?" zeptal se ho. Mindell byl zpocený, utíral si čelo kapesníkem. Pirx měl pocit, že ho zná již léta.

"Dopadlo to dobře," vydechl Mindell. "Zasáhla je tlaková vlna. Nárazem povolilo chlazení reaktoru - ten převít vždycky praskne první. Spáleniny prvního a druhého stupně. Lékaři už jsou na místě."

"Z Balistického?"

"Ano."

"První navigátor! Luna hlavní!" zvolal kdosi ve dveřích rádiové kabiny a velitel odešel. Pirx stál proti Mindellovi, který se mimoděk dotkl oteklé tváře a zastrčil šátek do kapsy.

Pirx se chtěl Mindella dál vyptávat, ale on již mu víc neřekl. Jen mu pokynul hlavou a odešel do rádiové kabiny. Reproduktoř mluvil desíti hlasy, letadla z pěti sektorů se vyptávala na "Albatros" a na "Draka dva". Konečně Luna hlavní poručila všem, aby umlkli, a snažila se rozmotat komunikační uzel, který se zadrhl kolem sektoru 65 tím, že byly blokovány sousedící oblasti meziplanetárního prostoru. První navigátor seděl vedle radisty a něco psal. Radista znenadání sňal sluchátka a odložil je, jako kdyby už byla zbytečná. Pirx aspoň měl ten dojem. Přistoupil k němu zezadu. Chtěl se zeptat, co je s lidmi z "Albatrosu", jestli se jim podařilo opustit raketu.

Radista si uvědomil jeho přítomnost, zvedl hlavu a pohlédl mu do tváře. Pirx už se ho na nic nezeptal.

Odešel dveřmi s nápisem POUZE PRO HVĚZDNÝ PERSONÁL

terminus

[I]

Byl to ještě kus cesty od zastávky, zvláště když někdo nesl kufr jako Pirx. Nad přízračně šerými poli

tkvěl mlhavý rozbřesk, po asfaltu se svištivě hnaly kamióny, před nimiž se míhaly postříbřené chomáče par. Zadní světla aut se před zatáčkou rudě rozhořivala. Když si přendával kufr z ruky do ruky, pohlédl Pirx vzhůru. Mlha asi nesahala příliš vysoko, protože spatřil hvězdy. Bezděčně hledal kurs letu na Mars. V témže okamžiku se kalné šero zachvělo. Neuvěřitelně zelený oheň prosvětli mlhu skrz naskrz. Pirx mimoděk otevřel ústa, a vtom se přihnal rachot a za ním horká vlna. Země se zatřásla. V mžiku vyšlo nad rovinou zelené slunce. Plochy sněhu vzplály až po obzor jedovatým svitem, stíny sloupů vroubících cestu se rozběhly vpřed, všechno, co nebylo křiklavě zelené, zčernalo náhle jako zuhelnatělé.

Pirx, který si masíroval zezelenalé ruce, viděl, jak se od země odlepil jeden z příznačně osvětlených nebetyčných minaretů, které se jako podivný rozmar architekta zvedaly uprostřed údolí lemovaného horami, jak se odlepuje od země, jak majestátně stoupá vzhůru, opřen o sloup ohně. A jakmile se rachot změnil v materiální sílu vyplňující prostor, uviděl skulinami mezi prsty vzdálené rampy, budovy, cisterny vroubené dýmavou aureolou. Okna kapitanátu zahořela, jako by za nimi zuřil požár, všechny kontury se v rozžhaveném vzduchu rozvlnily a zprohýbaly, avšak původce této podívané již zmizel s triumfálním řevem ve výšce, když byl dole zanechal obrovský černý kruh dýmající země. Po chvíli se z nebe posetého hvězdami rozpršel velkými kapkami teplý déšť kondenzace.

Pirx zvedl své břemeno a kráčet dál. Start rakety jako by zlomil noc, světla přibývalo každou sekundou a bylo vidět, jak v příkopech sedá tající sníh a jak se celá pláň vynořuje z oblaku par.

Za sítěmi lesklými vodou se táhly dlouhé šikmé stěny porostlé drnem, hradby pro posádku letiště.

Loňská mrtvá, vlhkem prosáklá tráva neposkytovala nohám dobrou oporu, protože však pospíchal, místo aby hledal schůdky nejbližšího podchodu, vyšplhal se s rozběhem vzhůru a vtom ji z dále uviděl. Stála osaměle, vysoká jako věž, vyšší než všechny ostatní rakety. Takové už se léta nestavěly. Vyhýbal se mělkým, po betonu rozlitém kalužinám vody. Dál už téměř zmizely, vlivem tepelného ožehů se voda okamžitě vypařila, obdélníkové plotny zvonily pod jeho kroky suše a ostře jako v létě. Čím blíže přicházel, tím více musel zaklánět hlavu. Pancíř vypadal, jako by ho namazali lepem a polepili hadry smíšenými s hlinou. Kdysi se pokoušeli přimíchávat do pláštěvých tungsténů vlákna azbestovaného karbidu. Když se takové letadlo několikrát při brždění připálilo o atmosféru, vypadalo jako sedřené z kůže, samé cáry. Nestálo za to je strhovat, hned vylézaly nové. Odpor při startu byl pochopitelně obrovský. Stabilita, ovladatelnost? Rovnou před Kosmický soudní dvůr: na všechno kriminál!

Šel, ale beze spěchu, přestože se mu kufřík už pořádně pronesl, chtěl si však raketu důkladně prohlédnout zvenčí; dírkovaná konstrukce rampy se odrážela proti nebi jako hotový Jakubův žebřík, stěna letadla byla šedá jako kámen, ostatně všechno bylo ještě šedé, prázdné bedničky roztahané po betonu, láhve, pláty železného, rzi prožraného plechu, dílce kovových hadic. Chaoticky rozházené věci svědčily o spěchu, s jakým dokončili nakládání. Dvacet kroků před můstkem postavil kufřík na zem a rozhlédl se. Zdálo se, že náklad je již v raketě; obrovský nákladní můstek, rozkročený na pásových podvozcích, stál opodál a jeho záchytky visely ve vzduchu na dva metry od trupu. Vyhnul se ocelové tlapě, kterou se letadlo, nebetyčné a nyní proti červánkům černé, opíralo o beton, a sestoupil pod záď. Železový beton se v okolí tlapy propadl pod obrovskou tíhou a vystřelil na všechny strany čárky trhlin. "To jim tedy spočítám!" dopálil se na Společnost, když vkročil do pruhu stínu vrženého zádi. Se zakloněnou hlavou se zastavil pod trychtýřem první trysky. Záď zejíci příliš vysoko, aby na ni mohl dosáhnout, pokrývaly silné vrstvy sazí. Zkoumavě vtáhl nosem vzduch. Přestože motory již dávno mlčely, ucítil stopu ostrého, charakteristického pachu ionizace.

"Heleď, pojd' sem," řekl kdosi za ním.

Obrátil se, ale nikoho neviděl. A opět zaslechl týž hlas - jako ze vzdálenosti tří kroků.

"Hej, je tu někdo?!" zvolal. Hlas zazněl dutě pod černou kopulí zádi, probodané desítkami trysek.

Odpovědělo mu ticho.

Přešel na druhou stranu a uviděl lidi kutící něco asi o tři sta metrů dále. Stáli v řadě a vlekli po zemi těžkou hadici na palivo. Jinak nikde nikdo. Chvilí naslouchal, pak k němu dolétly, tentokrát shora, nezřetelné, breptavé hlasy. Jistě efekt tryskových kuželů: působily jako reflektor a soustřeďovaly zvuky z okolí. Vrátil se pro kufr a zamířil s ním k můstku.

Šplhal po šestipatrovém žebříku a nevěděl ani jak, tak byl zamyšlen, i když by nedovedl říci, nač myslel.

Na vrcholku, na plošině zajištěné duralovým pažením, se ani nerozhlédl, aby se očima rozloučil s

krajinou. Ani mu to nepřišlo. Než strčil do příklopů, přešel prsty po pancíři. Učiněné struhadlo. Vnukalo to myšlenku na horninu rozleptanou kyselinami.

"Co jsem chtěl, to mám," zabručel.

Příklop se dal těžko otevřít, jako by byl zavalen balvany. Tlaková komora vypadala jako vnitřek sudu. Přešel prsty po potrubí, setřel suchý prášek. Rez.

Když se protahoval vnitřním průlezem, stačil si ještě všimnout, že je těsnění vyspraveno. Nahoru i dolů vedly svislé šachty chodeb, osvětlené nočními světly. Jejich zář splývala v perspektivě v namodralou stužku. Kdesi šuměly ventilátory, neviditelná pumpa nosově mlaskala. Vzprávil se. Měl pocit, že masív palub a pancířů, který ho obklopoval, je pokračováním jeho vlastního těla. Čert aby to vzal. Devatenáct tisíc tun!

Cestou do kormidelní kabiny nikoho nepotkal. Chodbu zalévalo ticho tak naprosté, jako by raketa byla již ve vesmíru. Pružné potahy stěn byly pokryty skvrnami, lana sloužící jako opora v beztlákovém stavu visela nízko, zvadle. Desetkrát spojované a rozřezávané klouby potrubí vypadaly jako zuhelnatělé hlízy vytažené z popela. Po jedné i druhé šikmé lávce došel do šestihranné místnosti, která měla v každé stěně kovové dveře se zaoblenými rohy. Měděné rourky, omotané konopným pletivem místo pneumoplastiku! Okénka numerátorů pouličila sklovitá bělma. Stiskl tlačítko informátoru. Relé cvaklo, v kovové schránce něco zašumělo, ale stínítko zůstalo tmavé.

"Co mám dělat," řekl si, "běžet si stěžovat na SPT?"

Otevřel dveře. Kormidelní kabina vypadala jako trůnní sál. Ve sklech mrtvých obrazovek se uviděl jako v zrcadle, klobouk ztratil v dešti poslední zbytky elegance, s kufříkem a v převlečnicku působil dojmem zabloudivšího měšťáka. Na pódiu stála křesla pilotů, imponující svými rozměry, podsaditá, se sedadlem ve tvaru hlubokého otisku lidského těla. Člověk do nich zapadne po prsa. Postavil kufřík na podlahu a přistoupil k prvnímu. Vyplňoval je stín jako přízrak posledního kormidelníka. Bouchl rukou do opěradla, zvedl se mrak prachu. Zašimralo ho to v nose, rozkýchal se. Namíchl se. Pak se najednou rozesmál. Pěnové čalounění opěradel zvetšelo věkem. Počítače, takové ještě neviděl! Jejich tvůrce se musel zhlídnout ve varhanách. Číselníků na pultech bylo jako máku, musel by mít sto očí, aby je obsáhl jedním pohledem. Pomalu se obrátil. Projížděl očima z jedné strany na druhou, viděl pletence posflikovaných kabelů, korozi rozleptané izolační desky, železné volanty pro ruční spouštění hermetických přepážek vyhlazené od doteku rukou, vyrudlou červen armatur hasicích přístrojů. Všechno bylo tak zaprášené, tak starožitné...

Kopl do tlumičů u křesla. Z hydraulických pístů okamžitě začala crčet kapalina.

"Letěli jiní, svedu to i já," řekl si.

Vrátil se do chodby, protilehlými dveřmi došel k bočnímu palubnímu průchodu a krácel dál. Těsně za šachtou výtahu zpozoroval na stěně tmavší vyboulené místo. Přiložil ruku, nemýlil se. Plomba po průstřelu. Hledal v okolí další stopy děr, ale zřejmě vyměnili celý úsek. Strop i stěny byly hladké. Vrátil se očima k plombě. Cement ztuhl v hručkách, zdálo se mu, že na něm vidí nejasné otisky rukou, které pracovaly v horečném spěchu. Nastoupil do výtahu a sjel až docela dolů, k reaktoru. Za sklem rytmicky projížděly osvětlené číslice palub: 5... 6... 7...

Dole bylo chladno. Chodba se obloukovitě zatáčela, spojovala se s ostatními; skrze táhlou nízkou předsíň viděl už dveře komory s reaktorem. Tady bylo ještě chladněji; sražený dech se bělal ve světle zaprášených lamp. Zavrtěl hlavou. Mrazivý? Musely být někde blízko. Nastavil uši. Plechy povlaků vibrovaly, jak je rozechvíval slabounce zvonící puls. Stropy, pod nimiž procházel, těžce visely nad jeho hlavou a dutě rezonovaly při zvuku kroků. Nemohl se zbavit dojmu, že je v hlubokém podzemí. Klika hermetických dveří se nedala uvolnit. Opřel se silněji, nehnula se! Již na ni chtěl šlápnout, když přišel na kloub zavíracímu systému; napřed musel vytáhnout pojistný roubík.

Za těmito dveřmi byly další, dvoukřídlové, na svislé ose, mohutné jako v trezoru. Z oceli se loupal lak, ve výši očí přečetl zbytky červených písmen:

NEBEZPEČÍ!

Stál v úzké uličce, téměř úplně tmavé. Když položil nohu na práh, něco cvaklo a přímo do tváře mu vyšlehl bílý záblesk; zároveň zazářila tabulka s lebkou a se zkříženými hnáty.

"Ti tehdy měli strachu!" napadlo mu. Když sestupoval do komory, plechové schody dutě řinčely. Jako by

se ocitl na dně vyschlého příkopu, proti němu šedě vystupoval stínící kryt reaktoru, vysoký jako dvoupatrový dům, zaoblený jako pancéřová věž pevnosti a pokrytý nazelenalou a žlutou vyrážkou nevelkých vyboulenin. Byly to plomby po starých únicích zařízení. Snažil se je spočítat, ale když vystoupil na můstek a uviděl celou zeď shora, nechal toho. Na několika místech už pod plombami vůbec nebylo vidět beton.

Můstek na železných sloupcích oddělovaly od ostatní komory velké průhledné desky, jako by na něj nasadili skleněnou bednu. Uhodl, že je to olovnaté sklo, které má chránit před tvrdým zářením. Tato památka atomové architektury mu přesto připadala nesmyslná.

Pod jakousi nevelkou stříškou trčely paprskovitě roztaženy Geigerovy počítače, zamířené na buben reaktoru. Ve zvláštním výklenku našel číselníky, mrtvé, až na jeden. Reaktor ve volnoběhu.

Sestoupil dolů, poklekl a nahlédl do měřicí šachty. Zrcadla periskopu stářím oslepla, samá černá skvrna. Trochu moc těch stop radioaktivity, ale konec konců Mars není Jupiter, dá se to urazit tam a zpět za deset dní. Zdálo se, že palivo stačí na několik takových cest. Spustil kadmiové moderátory. Ručička se zachvěla a neochotně se přestěhovala na druhý konec stupnice. Zkontroloval opoždění, ujde to.

Přimhouří-li kontrola jedno oko, nechají ho letět.

V koutě se něco pohnulo. Dvě zelená světýlka. Zahleděl se do nich a trhl sebou. Světýlka se pomalu otočila. Přistoupil blíž. Byla to kočka. Černá, hubená. Tiše zamňoukala a přitiskla hřbet k jeho noze. Usmál se a hledal zrakem ve svém okolí, až našel vysoko na železné policiče řadu klecí. Něco bělavého se v nich loudavě hemžilo. Čas od času se mezi dráty zatřpytila perlička oka. Bílé myši. Na starých raketách je někdy ještě brávali s sebou jako živý indikátor radioaktivního úniku. Naklonil se, aby kočku pohladil, ale utekla mu, a obracejíc hlavu k nejtemnější, zúžené části komory, tiše zamňoukala, prohnula hřbet a na napjatých nožkách se přiblížila k šikmé betonové zdi, za níž se černalo něco jako čtverhranný průchod. Koneček napjatého ocasu se zatřepal, zvíře, sotva již viditelné v šeru, lezlo dál. Pirx se zájmem sklonil hlavu a nahlédl tam. V nakloněné stěně se rýsovala pootevřená čtvercová dvířka, uvnitř hrál světlý odraz na něčem, co považoval za svitky kovové hadice. Kočka, celá zježená, se na to upřeně dívala, její napjatý ocásek stále kmital.

"Co je, tam přece nic není," zabručel Pirx a v hlubokém podřepu, že seděl skoro na podpatcích, podíval se zblízka do temného výklenku. Někdo tam seděl. Matné záblesky ležely na schouleném trupu. Kočka se pomalu blížila ke dvířkům a tichounce mňoukala. Pirxovy oči si zvykaly na šero. Čím dál zřetelněji viděl špičatá, vysoko zvednutá kolena, matně se lesknoucí kov nákolenic i segmentových paží, které je objímaly. Pouze hlava byla ukryta ve stínu.

Kočka znovu zamňoukala.

Jedna paže se řinčivě pohnula, vysunula se ven, a dotýkajíc se železnými prsty podlahy, utvořila šikmou lávku, po níž kočka jako blesk vyfrkla nahoru a usedla na rameně postavy.

"Hej, ty," řekl Pirx, bůhsud' jestli kočce nebo tomu tvorovi, který pomalu, jako by přemáhal obrovský odpor, začal vtahovat ruku zpět. Pirxův hlas ten pohyb ochromil. Železné prsty kleply o beton.

"Kdo - tam - je?" ozval se deformovaný, jakoby z železné trubice se prodírající hlas. "Terminus - mluví - Kdo?"

"Co tam děláš?" zeptal se Pirx.

"Ter-minus - je - tady - zi-ma - špat-ně - vi-dím," slabikoval chraptivý hlas.

"Hlídáš reaktor?" zeptal se Pirx. Již ztrácel naději, že se něco dozví od toho automatu, zchátralého jako celá raketa, ale tváří v tvář zeleným kočičím očím nějak nemohl v půlce slova zatroubit na ústup.

"Ter - minus rea - ktor," zabublalo to v betonové skrýši, "já rea - ktor. Reaktor..." opakoval jakoby s přiblížným uspokojením.

"Vstaň!" zvolal Pirx, protože ho nic jiného nenapadlo. Uvnitř to zachřestilo. Ustoupil o krok, když viděl, jak se ze tmy vynořují dvě železné rukavice s roztaženými prsty, obracejí se dlaněmi ven, chytají se záručně a pomalu přitahují trup, v němž bez ustání něco rachotilo. Kovový trup se sehnul, vysoukal se na světlo a vstával za skřípotu a vrzání všech kloubů. Na příčných spojeních plechů vystoupily kapky oleje, barvice na černo prach, který spoje pokrýval. Podobno spíš rytíři v brnění než automatu, kolébalo se to zvolna ze strany na stranu.

"Tady je tvé místo?" zeptal se Pirx.

Skleněné oči automatu zaměřily každé na jinou stranu a váhavě těkaly po okolí, a to šilhání dodalo ploché kovové tváři výraz naprosté tuposti.

"Plomby - připra - ve - ny - dvě - šest - osm - liber - špatně - vidět - zima," hlas nevycházel z hlavy, nýbrž ze širokého prsního štítu automatu.

Kočka stočená do klubíčka pozorovala Pirxe z výšky robotova ramena.

"Plom - by - připraveny," skřehotal dál Terminus. Dělal přitom krátké pohyby, které byly počátkem operace dobře Pírxovi známé - jako kdyby ze vzduchu něco nabíral lopatovitě postavenými dlaněmi a házel to někam před sebe - ano, takto, střídavými pohyby se utěšují radioaktivní úniky. Oxidovaný trup sebou prudčeji trhal, drápky zaskřípaly o plech, kočka se neudržela, s hněvivým prsknutím sjela dolů jako černá šmouha a zavadila letmo o Pírxovy nohy. Automat jako by to nezpozoroval. Umlkl. Pouze jeho ruce se ještě komíhaly posledními dohasínajícími pohyby, které jako by tvořily stále slabší, němou ozvěnu jeho slov. Konečně stimul.

Pírx se podíval na stěnu reaktoru, flekatou, zkamenělou věkem, pokrytou místo vedle místa tmavšími skvrnami cementových náplastí, a vrátil se očima k Terminovi. Musel být velice starý, kdoví zdali ne starší než raketa. Pravé rameno mu asi vyměnili, boky a stehna nesly zřejmé stopy svarů, kolem železných švů nabyl plech změkklý žarem barvy téměř žulové.

"Termine!" vykřikl, jako by volal na hluchého, "jdi na své místo!"

"Sly - šim. Ter - minus."

Automat ustupoval do otevřeného úkrytu pozpátku jako rak a se skřípem se tam znovu vmáčkl. Pírx se rozhlédl po kočce, byla pryč. Vrátil se nahoru, zavřel za sebou hermetické dveře a zajel výtahem na čtvrtou palubu, do navigační kabiny.

Široká a nízká, se zčernalým dubovým obložením a trámovým stropem, připomínala kajutu parníku. Měla lodní iluminátory v měděných prstencových rámech, kterými sem padalo denní světlo. Před takovými čtyřiceti lety to bylo v módě. Dokonce i plastické potahy stěn tehdy napodobovaly dřevěné dýhy. Otevřel kulaté okénko, a div nevrazil čelem do holé zdi.

Iluzi denního světla dávaly ukryté výbojky. Přibouchl okno a otočil se. Z hvězdných stolů visely až na podlahu mapy oblohy, bledé modré jako moře v zeměpisném atlase, v koutech se povalovaly svitky použitého pauzovacího papíru počmáraného diagramy kursů, rýsovací prkno pod bodovým reflektorem bylo celé popíchané hroty kružítek, v koutě stál psací stůl, před ním dubové křeslo přišroubované k podlaze. Mělo pod sedadlem kulový kloub, aby se dalo vychýlit všemi směry. Vedle se táhly mohutné knihovny, zapuštěné do dřevěného obložení.

Hotová archa Noemova.

Proto mu tehdy agent, ovšem až po podepsání smlouvy, řekl: "Dostanete historickou raketu."

Stará ještě neznamená historická!

Vytahoval postupně přihrádky psacího stolu, až našel palubní deník, velký, v ohmatané kožené vazbě se zašlým kováním. Pořád stál, jako by se nemohl odhodlat zaujmout místo v tom mohutném, vysezeném křesle. Pootevřel desky. Na první straně byly údaje o zkušebním letu a fotogram technické dokumentace z továrny. Zamrkal; tehdy ještě nebyl na světě. Vyhledal poslední zápis, ten byl v této chvíli nejdůležitější. Souhlasil s tím, co Pírx slyšel od agenta: raketa již týden nakládala stroje a kusové zboží pro Mars, start stanovený na osmadvacátého se opozdil. Tři dny již se platí stojné. Proto tak spěchali, stojné na pozemském letišti mohlo přece zruinovat i milionáře.

Listoval pomalu v knize, nepokoušel se číst vybledlé písmo, vnímal pouze jednotlivé stereotypní obraty, čísla kursů, výsledky propočtů, nikde se nezastavoval, jako by tady hledal něco jiného. Z proudu stránek vyskočila jedna, nahoře:

"Raketa byla dopravena do dílen Ampers-Hard na generální opravu I. stupně."

Datum staré tři roky.

"Copak to opravovali?" Nebyl nijak zvlášť zvědavý, ale prohlédl soupis prací a nestačil se divit: vyměnili pancéře na hrotu, šestnáct palubních dílců, obložení reaktoru, hermetické přepážky.

Nové přepážky a žebra?

Pravda, agent cosi říkal o nějaké staré havárii. Jenomže to nebyla obyčejná havárie, spíš katastrofa.

Obrátil stránku, aby se něco dověděl ze zápisů, které předcházely generálce. Napřed našel přístav

určení: Mars. Náklad: kusové zboží. Osádka: první důstojník inž. Pratt, druhý Wayne, piloti Potter a A. Nolan, mechanik Simon.

A velitel?

Obrátil ještě stránku zpět a trhl sebou.

Datum převzetí rakety staré devatenáct let a podpis:

První navigátor Momssen.

Momssen!

Tělem mu proběhla horká vlna.

Jaký Momssen? Snad ne ten Momssen! Přece... přece to... to byla jiná raketa!

Ale datum souhlasilo: od té doby uplynulo devatenáct let.

Tak počkat! Jenom pomalu. Pomalu!

Vrátil se k palubnímu deníku. Energické čitelné písmo. Vybledlý inkoust. První den cesty, druhý, třetí.

Lehký únik reaktoru: 0,4 rtg za hod. Utěsnili plombami. Výpočty kursu. Hvězdný fix.

Dál, dál!

Nečetl: přeskakoval očima namačkané řádky.

Tady je to!

Datum, kterému se učil ve škole jako chlapec, a pod ním:

"V 16 hod. 40 min. palubního času přijato hlášení Protimeteor. služby. Varování z Deimosu před rojem Leonid vychýlených z dráhy vlivem Jupitera a letících rychlostí 40 km/sek. po kursu hrozícím srážkou v našem sektoru. Příjem výstrahy potvrzen PMS. Pro osádku ohlášen protimeteorický poplach. Při stálém úniku reaktoru 0,42 rtg za hod. zahájen úhybný manévr na plný tah s koncovým bodem Delta Orion."

Pod tím na novém řádku:

"V 16 hod. 51 min. palubního času na..."

Zbytek stránky byl prázdný.

Žádné znaménko, muří noha, nic, až na zbytečně dolů protaženou svislou čáru posledního písmene "a".

Ta protažená, několik milimetrů dlouhá čára, trochu roztřesená, kterou končilo pravidelné písmo, v ní to bylo všechno: rachot zásahů, vyjící únik vzduchu, výkřiky lidí, jimž praskaly oční bulvy i hrdla...

Ale ta raketa se přece jmenovala jinak. Jinak! Jak?

Bylo to jako ve snu: na to jméno, slavné bezmála jako jméno Kolumbova korábu, si nemohl vzpomenout!

Ksaku, jak se jmenovala ta raketa, poslední Momssenova raketa?!

Přiskočil ke knihovně. Tlustý svazek Lloydova rejstříku mu sám padl do ruky. Začínalo to nějak na "k".

Kosmonaut? Ne. Kondor? Ne. Něco delšího, nějaké drama, hrdina nebo rytíř...

Odhodil knihu na psací stůl a s přimhouřenýma očima zkoumal stěny. Mezi knihovnou a skříní s mapami visely na obložení přístroje. Hygrometr, indikátor záření, ukazovatel kyslíčnicku uhličitého...

Postupně se díval na zadní strany. Žádné nápisy. Přístroje ostatně vypadaly jako nové.

Tam v rohu!

Přišroubován k dubové desce zářil kotouč radiografu. Takové se už teď nevyrábějí, číselník vroubily komické, z mosazi odlité ozdůbky...

Rychle odšrouboval matice, opatrně je snímal špičkami prstů, trhl fasováním, zůstalo mu v ruce, obrátil kovovou krabičku. Na zadní straně bylo v nazlátlé mosazi vyryto jediné slovo: KORIOLÁNUS.

Byla to ta raketa.

Přešel očima kabinu. Tak tedy zde, v tomto křesle seděl tehdy, v tom posledním okamžiku Momssen? Otevřel písmeno "k" v Lloydově rejstříku. Koruno... Korsár... Koriolánus. Raketa Společností... 19.000 tun váhy... doky opustila roku... reaktor uranovodíkový systém... chlazení... tah... maximální dolet... určena pro linku Terra - Mars, zničena při srážce s rojem Leonid, po šestnácti letech objevena patrolní raketou v aféliu oběžné dráhy... Po generální opravě I. stupně, vykonané v docích Ampers-Hard, byla zařazena Jižní společností na linku Terra - Mars... transport kusového zboží... pojistný tarif... Ne, to není ono... tady je to! -... pod jménem MODRÁ HVĚZDA.

Zavřel oči. Jak je tu ticho. Změnili jméno. Jistě aby neměli potíže s najímáním osádky. Tak proto ten agent...

Pomalů se mu vybavovalo, co se o tom povídalo na Základně. To jejich patrolní raketa objevila vrak. Protimeteorická výstraha tenkrát vždycky přicházela příliš pozdě. Otištěný protokol komise byl lakonický: "Vis maior. Nikdo není vinen." A osádka? Nalezly se stopy svědčící, že nezahynuli všichni najednou, že mezi těmi, kdo to přežili, byl sám velitel, který dokázal, že tito lidé, oddělení od sebe částmi zborcených palub, bez nejmenší naděje na záchranu, neklesli na duchu, ale žili a do poslední láhve kyslíku zůstali kolektivem. Bylo tam ještě něco zvláštního, jakási hrůzostrašná podrobnost, kterou opakoval po několika týdnech všechen tisk, dokud nová senzace nezatlačila katastrofu do pozadí. Co to bylo?

Najednou mu vytanula před očima velká posluchárna, tabule počmárané vzorci, nad kterými se mořil Smiga, celý zabílený křídou; a on s hlavou skloněnou četl tajně pod lavicí noviny. "Kdo může přežít smrt? Pouze mrtvý!" No ovšem! Tak to bylo! Jediný, kdo vyvázl z katastrofy, protože nepotřeboval ani kyslík, ani potraviny a šestnáct let putoval vesmírem zavalen troskami - byl automat!

Vstal.

Terminus! Určitě, docela určitě Terminus! Má ho tady na palubě. Kdyby chtěl, kdyby se odvážil...

Nesmysl! Je to mechanický debil, stroj na plombování úniků, ohluchlý a osleplý stářím. To se pouze tisk ve své ustavičné honbě za senzací pokouší vyždímat z každé události, co se dá, to on palcovými titulky z něho učinil tajuplného svědka tragédie, kterého prý komise vyslýchala za zavřenými dveřmi.

Vzpomněl si na skřehotavé blábolení automatu. Pitomost, vyložená pitomost!

Zaklapl palubní deník, hodil jej do přihrádky a pohlédl na hodinky.

Osm, nejvyšší čas. Vyhledal nákladní listy. Otvory byly již zavřeny, letištní a zdravotní kontrola skončena, celní prohlášení deklarováno, všechno hotovo. U psacího stolu si prohlédl nákladní listy a podivil se, že náklad není přesně specifikován. Stroje, budiž, ale jaké stroje? Jaká tara? Proč není připojen diagram s rozmístěním nákladu a označením těžiště? Nic, pouze celková váha a schematický náčrtek uložení ve skladištích? Na zádi necelých 300 tun nákladu - proč? Že by let rakety počítal s nižší nosností? A o tom se on dovídá náhodou, téměř v posledním okamžiku! Jak se tak stále rychleji prohraboval v rychlovazacích, pořadačích, deskách, rozhazoval papíry a pořád v nich nemohl najít ten, který právě hledal, vyprchala mu z paměti ta historie, takže při náhodném pohledu na radiograf vyšroubovaný z objímky div sebou úžasem netrhl. Ale za chvíli mu padl do ruky cár papíru, v němž se dočetl, že v nejdolnějším skladišti, přiléhajícím k antiradiačnímu štítu, je uloženo 48 beden s potravinami. A na specifikaci četl pouze obecné označení "Potraviny. Snadno podléhají zkáze!" Tak proč je uložili tam, kde je větrání nejhorší a teplota při práci motoru nejvyšší? Schválně, aby se zkazily, nebo proč?

Ozvalo se zaklepání.

"Dále!" zvolal, zatímco se snažil nacpat do desek páté přes deváté papíry rozházené po celém stole.

Vstoupili dva muži. Hned u dveří se hlásili:

"Boman, inženýr nukleonik."

"Sims, elektroinženýr."

Pirx vstal. Sims, mladý, štíhlý, s veverčím výrazem tváře, pokašlával a koulel očima. Boman. Pirx v něm na první pohled poznal veterána. Jeho opálená tvář měla ten charakteristický oranžový odstín, jaký pleti propůjčuje dlouhodobé působení nepatrných, sčítajících se dávek kosmických paprsků. Sahal Pirxovi sotva po ramena: v době, kdy začínal létat, muselo se počítat ještě s každým kilogramem váhy na palubě. Přestože byl hubený, měl tvář jako rozteklou a pod očima tmavé váčky po opuchlinách, jaké mívá ten, kdo byl po celá léta nesčetněkrát vystavován mnohonásobnému přetížení. Dolní ret nezakrýval zuby.

"Tak budu taky jednou vypadat," řekl si Pirx, když jim šel vstříc se vztaženou rukou.

[II]

Peklo se rozpoutalo v devět. Na letišti byl normální provoz: fronty na startu, každých šest minut blábolení megafonů, varovné světlice, pak řev, vytí, rachot motorů při zkušebním plném tahu. Po každém startu padal vysoko vzedmutý kouř v hotových kaskádách. Ještě se ani pořádně neusadil a z věžičky oznamovali volnou dráhu pro dalšího. Všichni měli naspěch, každý chtěl urvat pár minut, jak už to bývá na nákladním kosmodromu při špičkovém provozu: téměř každé letadlo směřovalo k Marsu, který zoufale volal o stroje a zemědělské plodiny. Lidé tam neviděli kousek zeleniny po celé měsíce, hydroponická solária se teprve stavěla.

K přistávaným raketám se zatím valily jeřáby, míchačky, segmenty mřížových konstrukcí, plotny sklovité

vaty, cisterny s cementem, naftou, balíky léčiv. Na signál se všichni lidé poschovávali, kam kdo mohl, v antiradiačních příkopech, v opancéřovaných tahačích, beton ještě ani řádně nevystydl a oni už se vraceli do práce. V deset, kdy slunce celé rudé, jako oteklé vystoupilo nad obzor v mračnech kouře, byly ochranné betonové nístěje mezi jednotlivými stanovišti rozryté, začouzené, rozleptané ohněm. Hluboké trhliny nahonem zastříkali rychle schnoucím cementem, který tryskal z hadic jako bahnitý gejzír, mezitím vyskakovala z transportérů antiradiační družstva a ve velkohlavých skafandrech odstraňovala radioaktivní zamoření proudy písku, hnaného pod vysokým tlakem. Za jekotu sirén se hnaly všemi směry kontrolní džípy, pomalované červenými a černými kostkami. Na věži kapitanátu křičel někdo do megafonu, co mu hrdlo stačilo, na vrcholku špičatých věží se vrtěly velké bumerangy radaru, jedním slovem, všechno bylo, jak má být. Pirx byl na roztrhání. Ještě musel převzít čerstvé maso, dodané na palubu v posledním okamžiku, natankovat pitnou vodu, zkontrolovat agregáty v mrazárnách (minimální dosažená teplota byla pět stupňů), zmocněnec SPT vrtěl hlavou, ale nakonec se ustrnul a parafoval to). Kompresory začaly při zkoušce ronit ze závěrů slzy, přestože byly po generálce. Pirxův hlas se čím dál víc podobal jerišské troubě. Najednou vyšlo najevo, že voda je špatně rozmístěna, nějaký vrták přepnul čerpadla dříve, než se naplnily nádrže na dně. Pirx podpisoval papíry, cpali mu jich pět najednou, ani nevěděl, co podpisuje. Na hodinách bylo jedenáct, za hodinu měli start a vtom - bác!

Kapitanát neuvolní dráhu, protože je systém trysek starý, radioaktivní spad příliš nebezpečný, raketa musí mít pomocný borovodíkový pohon jako "Gigant", ten frachták, co startoval v šest. Pirx již ochraptělý od křiku se okamžitě uklidnil.

Uvědomuje si dispečer, co říká? Vidí "Modrou hvězdu" teprve teď? Z toho mohou být velké, ale velké opletačky. Oč jde? Dodatečná clona? Z čeho? Pytle s pískem. Kolik? Maličkost - tři tisíce. Prosím! On odstartuje ve stanovenou hodinu. Že zatíží účet Společnosti? Prosím, račte ho zatížit.

Potil se. Všecko jako by se spiklo, aby se ještě zvětšil chaos, který tu beztoho vlád!; elektroinženýr nadává mechanikovi, který nezkontroloval havarijní řízení, druhý pilot si někde na pět minut odskočil, není na palubě, loučí se s nevěstou; lékař zmizel úplně; čtyřicet obrněných mamutů zajelo pod raketu, obstoupilo ji a lidé v černých kombinézách v poklusu rovnají pytle s pískem; semafor na věži je popoháněn divokými prostocviky. Přišel jakýsi radiogram. Místo pilota jej převzal elektroinženýr, zapomněl jej zapsat do rádiové knihy, není to ostatně jeho věc. Pirxovi šla hlava kolem. Už jenom předstíral, že ví, co se děje. Dvacet pět minut před hodinou nula učinil osudové rozhodnutí: dal přepumpovat všechnu vodu z nádrží ve špičce na zad. Ať se děje co chce - nanejvýš se začne vařit, ale zato budou mít lepší stabilitu.

V jedenáct čtyřicet - zkouška motorů. Od tohoto okamžiku se již nedalo couvnout. Ukázalo se, že všichni lidé nejsou tak neužiteční. Zvláště Boman se mu zalíbil. Nebylo ho vidět, ale všechno šlo jako na drátkách: profouknutí trysek, malý tah, plný tah, šest minut před nulou, když dal kapitán povel NA START, byli připraveni. Všichni už leželi v rozložitých křeslech, když se objevil doktor. Druhý pilot, mulat, se vrátil od děvčete celý schlíplý. Reproduktoři chrčeli, bučeli, mručeli, konečně ručička automatu zakryla nulu - měli volnou dráhu. Start!

Pirx samozřejmě věděl, že těch 19 000 tun není nějaká patrolní skořápka, kde je místo zrovna tak na široký úsměv, raketa není blecha, nevyskočí, musí vyvinout tah, ale něčeho takového se nenadál. Na číselnicích už měli poloviční výkon, trup se otrásal od trysek v zádi po špičku, jako by se měl rozpadnout na kusy, ale ukazatel pro zatížení říkal, že se od betonu ještě neodlepili. Pirxovi blesklo hlavou, že se "Hvězda" třeba o něco zachytila, takové věci prý se jednou za sto let stávají, když v tom okamžiku se ručička pohnula. Stáli na ohni, "Hvězda" se třásla, ručička gravimetru tancovala po stupnici jako šílená. Pirx s povzdechem klesl na podušku a uvolnil svaly. Od této chvíle, i kdyby chtěl, nemohl už nic dělat. Stoupali. Okamžitě dostali rádiovou důtku za start na plný tah. Vznikla totiž nadměrná radioaktivita! Společnost bude zatížena dalším penále. Společnost? Výborně, ať platí, ať jde k čertu! Pirx se jen ušklíbl, ani se nepokoušel dohadovat se s kapitanátem, že startoval na poloviční tah. Měl snad přistát, svolat komisi a požádat o protokolární sejmутí pečeti na zápisech uranografů?

V tom okamžiku měl ostatně plnou hlavu starostí s prorážením atmosféry. V životě ještě neseděl v raketě, která by se tak třásla. Něco podobného snad mohli zakusit jedině lidé v hlavě středověkého beranu bořícího hradby. Všechno přímo poskakovalo. Poletovali v pásech, div nevypustili duši. Gravimetr se nemohl rozhodnout, hned ukazoval 3,8, hned 4,9. Doplazil se nestydatě na pětku, a jako by se polekal,

spadl zničehonic na trojku. Úplně jako by měli v tryskách knedlíky. A jeli už na plný výkon, pochopitelně. Pirx si musel tisknout přílbu na hlavu oběma rukama, jinak by neslyšel pilotův hlas ve sluchátkách, tak "Hvězda" řvala! Nebyl to triumfální balistický rachot. Její zápas se zemskou tíží připomínal zoufalou agónii. Hezkých pár minut si mohli myslet, že to nestartují ze Země oni, nýbrž že se nepohnutě vznášejí a odstrkují od sebe planetu celou silou svých trysek - tak se projevovalo to mučivé úsilí "Hvězdy"! Všechny pláty a nýty měly od vibrací roztřesené kontury. Pirxovi se zdálo, že slyší praskot povolujících švů, ale byl to klam, z tohoto pekla by nevylovil ani hlas trub svolávajících k poslednímu soudu.

Teplota pláště na špici byla jediný ukazatel, který nekolísal, neskákal ani se nezastavoval, klidně si šplhal vzhůru, jako by měl na stupnici před sebou nejmiň ještě metr, a ne už pouze konečné rudé číslice 2 500, 2 800. Zbývalo stěží pár čárek, když se tam Pirx podíval. Přitom ještě neměli ani orbitální rychlost, vše, čeho dosáhli, bylo 6,6 km/sec. ve 14. minutě letu! Píchla ho strašlivá myšlenka, jako ve snu, který se občas zdává pilotům, že se vůbec neodlepili, a to, co pokládá za mračna míhající se v obrazovkách, že je pouze pára valící se z prasklého potrubí chladičů. Tak zlé to nebylo: letěli. Doktor bledý jako stěna ležel a bylo mu špatně. Pirx si pomyslel, že se nedá příliš spoléhat na lékařskou pomoc, kterou jim doktor poskytne. Inženýři se cítili dobře, Boman se ani nezpotil. Ležel se zavřenýma očima, šedovlasý, klidný, štíhlý jako chlapec. Zpod křesel, z tlumičů, stříkala hydraulická kapalina jedna radost, píсты dosahovaly téměř dna cylindrů. Pirx byl jenom zvědavý, co se stane, až toho dna opravdu dosáhnou.

Protože byl zvyklý na docela jiné, moderní seskupení číselníků, Otáčela se mu hlava pořád nesprávným směrem, když chtěl zkontrolovat tah, chlazení, rychlost, stav pláště, no a hlavně, zdali se drží na synergické.

Pilot, s nímž se pro strašlivý řev motorů domlouval pomocí interkomu, jako by manévroval trochu nejistě - hned byli v kursu, hned z něho vypadli, kolísání pochopitelně nepatrné, fragmentární, ale při rozrážení atmosféry stačí, aby se jeden bok začal zahřívát víc než druhý. Pak vznikají v pancíři kolosální termická napětí a následky mohou být osudné. Pirx se utěšoval pouze nadějí, že když ta chundelatá skořápka vydržela stovky startů, vydrží i tento.

Ručička termostatu skutečně doběhla až na konec stupnice: 3 500 stupňů, jako když to vymaluje! Tolik měli zvenčí, a kdyby to mělo trvat ještě deset minut, věděl, že se plášť začne rozpadat, ani azbestované karbidy nejsou nezničitelné. Jak silný byl pancíř? Na to žádný ukazatel nebyl; buď jak buď řádně připálený. Pirxovi bylo horko, ale pouze z toho pomyšlení, protože vnitřní teploměr stál na 27° jako při startu. Byli na 260. kilometru, atmosféru měli prakticky za sebou, rychlost 7,4 km/sec. Letěli trochu vyrovnaněji, ale pořád s trojnásobným přetížením. Ta "Hvězda" se pohybovala jako špalek z olova. Za nic se nechtěla pořádně rozjet, ani v prostoru. Proč? Neměl tušení.

O půl hodiny později už letěli na kursu Arbitra, teprve za touto poslední goniovou družicí se měli dostat na ekliptickou dráhu Země - Mars. Všichni začali vstávat. Boman si masíroval tvář, také Pirx cítil, že mu rty trochu otekly, zvlášť ten spodní. Lidé měli překrvené, zanícené oči, suchý kašel a chrapot, ale to byly normální úkazy, které většinou za hodinku beze stopy zmizely.

Reaktor pracoval obstojně. Tah sice neklesl, ale ani se nezvětšil, přestože v prostoru by se byl vlastně měl zvýšit, ale nějak se mu nechtělo. Zdálo se, že na té "Hvězdě" platí i fyzikální zákony jen tak od oka. Měli téměř normální pozemské zrychlení a 11 kilometrů za sekundu. "Hvězdu" ještě museli dostat na běžnou cestovní rychlost, jinak by se totiž na Mars ploužili celé měsíce; zatím letěli přímo k Arbitru. Jako každý navigátor očekával i Pirx od Arbitra samé nepříjemnosti, buďto upozornění, že na raketě překračuje tryskový oheň normu, nebo že jim bere pořadí, aby udělali místo někomu důležitějšímu, anebo že ionizační výboje v tryskách ruší rozhlasový příjem - a ono nic! Arbitr je okamžitě propustil, ještě za nimi poslal radiogram s přáním "zdaru v kosmických dálkách". Pirx na to odpověděl a tím výměna kosmických zdvořilostí skončila.

Vzali přímý kurs. Pirx poručil zvýšit tah, zrychlení vzrostlo, že se mohli pohybovat, protáhnout kosti, vstát. Radiomontér, který byl zároveň kuchařem, odešel do kuchyňky. Všichni byli při chuti, zvlášť Pirx, který ještě nic nejedl a zpotil se při startu jako myš. V kormidelní kabině začala stoupat teplota teprve teď, protože žár přehřátého pancíře pronikal dovnitř opožděně. Bylo cítit lehký olej, který vytekl z hydraulických tlumičů a utvořil kolem křesel velké louže.

Nukleonik sjel k reaktoru, aby se přesvědčil, nemá-li neutronový průnik. Pirx mezitím hovořil s elektroinženýrem a pozoroval hvězdy. Jak se ukázalo, měli společné známé. Pirxovi se trochu ulehčilo, poprvé od okamžiku, kdy se octl na palubě, ať je ta "Hvězda" jaká chce, ale těch 19 000 tun není žádná legrace. Ostatně, je daleko těžší řídit takovou rachotinu než průměrný fracht'ák, takže jednak je sláva větší, jednak člověk získává zkušenosti.

Půldruhého miliónu kilometrů za Arbitrem zažili první otřes: oběd nebyl k jídlu. Radiomontér zklamal na celé čáře. Nejvíce se vztekal doktor. Ukázalo se, že má něco se žaludkem. Těsně před startem si koupil několik kuřat, jedno dal montérovi, ale v polévce plavalo peří. Pro ostatní měly být bifteky, do konce života měli o zábavu postaráno.

"Jsou z kalené oceli, nebo co?" řekl druhý pilot a vrazil vidličku do své porce, až mu vyskočila z talíře. Montér si z jízlivých poznámek nic nedělal. Poradil doktorovi, aby si tu polévku přecedil. Pirx měl pocit, že by měl zasáhnout jako smírčí soudce, či spíše jako představený, ale nevěděl, co dělat. Bylo mu to k smíchu.

Po obědě z konzervy se vrátil do kormidelní kabiny. Nařídil pilotovi, aby provedl kontrolní hvězdný fix, a když zapsal do palubního deníku údaje gravimetrů, pohlédl na číselníky reaktoru. Tichounce hvízdal. To nebyl reaktor, to byl vulkán. Měl 800° v ochranném krytu - po čtyřech hodinách letu. Chladicí směs cirkulovala pod maximálním tlakem dvaceti atmosfér. Pirx se zamyslel. To nejhorší už snad měli za sebou. Přistání na Marsu nebyl problém, gravitace o polovinu menší, atmosféra řidká. Nějak dosednou. Jiná věc, že musí něco provést s reaktorem. Přistoupil k počítači, aby vypočítal, jak dlouho ještě musí letět tímto tahem, aby se doplázili na cestovní rychlost. Při rychlosti menší než 80 km/sec, by si uhnali obrovské zpoždění.

"Ještě 78 hodin," odpověděl počítač.

Sedmdesát osm hodin dalšího provozu muselo reaktor roztrhnout, rozstříkl by se jako vejce. O tom Pirx nepochyboval. Rozhodl, že rychlosti nabudou postupně, po troškách. Zkomplikuje jim to sice poněkud kurs a občas budou muset letět bez tahu čili bez gravitace, a to není nic příjemného. Jiná možnost nebyla. Nařídil pilotovi, aby nespouštěl z očí astrokompas, a sám sjel výtahem dolů, k reaktoru. Když šel černou chodbou mezi skladišti, uslyšel tlumený rachot, jako kdyby zástup zbrojnošů pochodoval po železných plotnách. Najednou se mu jako černá čmouha mihla pod nohama kočka a současně někde nablízku praskly dveře. Než se před ním otevřel jícn hlavní chodby, osvětlené zaprášenými lampami, všechno utichlo. Měl před sebou prázdný prostor, lemovaný zčernalými stěnami, jen v pozadí ještě blikala jakási zářivka po otřesech, které ji před chvílí rozhoupaly.

"Termine!" zvolal nazdařbůh. Odpověděla mu jen ozvěna. Vrátil se zpět a bočním průchodem se dostal do předsíně reaktoru. Boman, který sem sestoupil před ním, už tu nebyl. Suchý vzduch, horký jako na poušti, štípal do očí. V trychtýřích ventilátorů skotačil horký vítr, šumu a hluku tu bylo jako v parní kotelně. Reaktor, jako každý reaktor, pracoval nezvučně, vyly chladicí agregáty zatížené na nejvyšší míru. V betonu zazděné kilometry potrubí, jimiž se řítily ledová kapalina, vydávaly jakési prapodivné, kvílivé a bublavé steny. Ručičky manometrů za čockovitými skly ležely svorně nakloněny napravo. Jako měsíc svítil mezi číselníky ten nejdůležitější, ukazatel hustoty proudu neutronů. Ručička se téměř dotýkala červené hranice, pohled, z něhož mohl dostat infarkt každý revizor SPT.

Betonová, skále podobná stěna, zdrsnělá cementovými záplatami, sálala mrtvým žářem, pláty můstku jemně vibrovaly a přenášely do Pirxova těla nepříjemné chvění. Světlo lamp se mastně lesklo na vířících kotoučích ventilátorů. Jedna ze signálek, doposud bílá, začala blikat, konečně zhasla a ihned v tom místě zazářil červený signál. Pirx sestoupil pod můstek, kde byly vypínače řízení, ale Boman ho již předešel: nařídil hodinový automat, aby přerušil po čtyřech hodinách řetězovou reakci. Nedotkl se ho, jen si zkontroloval geigery. Klidně tikaly. Signalizátor upozorňoval na slabý únik, 3 rtg/hod. Ještě jednou nahlédl do temného kouta komory. Byl prázdný.

"Termine!" vykřikl. "Hej, Termine!"

Žádná odpověď. V klecích jako bílé skvrnky neklidně poskakovaly myši, zřejmě se v tom tropickém horku necítily dobře. Vrátil se nahoru a dveře za sebou zavřel na závory. V chladném vzduchu chodby ho zamrazilo, košili měl prosáklou potem. Bůhsud' proč zašel do chodeb na zádi, tmavých a čím dál užších, až mu konečně uzavřela cestu slepá zeď. Dotkl se jí dlaní. Byla teplá. Povzdechl si, vrátil se, vyjel

výtahem na čtvrtou palubu do navigační kabiny a pustil se do zakreslování kursu. Když to zvládl, ukazovaly hodinky devět. Podivil se, sám nevěděl, jak mu ten čas utekl. Zhasil světlo a odešel. Když vstoupil do výtahu, cítil, že mu podlaha měkce uhýbá pod nohama. Automat podle programu vypnul reaktor.

V chodbě střední části rakety, matně osvětlené nočními lampičkami, monotónně bzučely ventilátory. Jiskry vzdálených žárovek doutnaly v křižujících se vzdušných proudech. Lehce se odstrčil od dveří výtahu a vznášel se vpřed. Postranní část chodby byla ještě tmavší. V modravém šeru míjel dveře kajut, do nichž zatím nenahlédl. Ústí vedlejších průchodů, označená rubínovými lampičkami, otvírala své černé trychtýře. Tento pohyb, tak pлавný, téměř snový, jakým v beztížném stavu proplouval pod klenutými stropy, maje pod nohama velký stín, jehož se chodidla nedotýkala, vedl ho stále dál, až vplul pootevřenými dveřmi do velké, neužívané jídelny. Pod ním v pruhu světla lemovaly řady křesel dlouhý stůl. Vznášel se nad zařízením jako potápěč prohlížející vnitřek potopené lodi. Sklo na zdi se lehce zatřpytilo. Zatančily v něm odrazy lamp, rozsypaly se modrými plaménky a zhasly. Za jídelnou se otvírala další, ještě tmavší prostora. Tady nestačily ani jeho oči zvyklé na šero. Tápavě špičkami prstů se dotkl elastické plochy, nevěda, je-li to strop nebo podlaha. Lehce se odstrčil, obrátil se jako plavec a nehlučně plul dále. V sametové černi se bělala řada podlouhlých tvarů, zářících vlastním světlem. Ucítil chlad lesklého povrchu. Umývadla. Nejbližší z nich byla potřísněna černými skvrnami. Krev?

Natáhl opatrně ruku. Mazadlo.

Ještě jedny dveře. Otevřel je, vznášeje se šikmo ve vzduchu. V šeré polotmě jako chorovod přízraků prolétly před jeho tváří jakési papíry, knihy a s tichým šelestem zmizely. Opět se odrazil, tentokrát nohama, a otevřenými dveřmi se dostal na chodbu v oblacích prachu, který ho obklopil, a místo aby klesl, táhl se za ním jako narudlý závoj.

Nehybně hořela šňůra nočních světel, jako kdyby palubu zaplavovala modrá voda. Zamířil k lanu visícímu u stropu: když je pustil z rukou, začala se oka hadovitě, ospale vlnit, jako probuzená dotekem. Zvedl hlavu. Někde nablízku se ozvalo t'ukání. Jako kdyby někdo klepal kladívkem do kovu. Plul za tím zvukem, hned silícím, hned mizícím, konečně uviděl zrezivělé kolejnice zapuštěné do podlahy. Kdysi se po nich dopravovaly do hlavních skladů cisterny. Letěl teď rychle, cítil na tváři závan vzduchu. Bubnování bylo hlasitější. Tu viděl u stropu potrubí. Vycházelo z příčné chodby. Stará coulová trubka přívodu. Dotkl se jí, trubka se zachvěla. Údery se spojovaly ve skupiny, po dvou, po třech. Vtom pochopil.

Byla to morseovka.

"Pozor..."

Tři údery.

"Pozor..."

"Pozor..."

Tři údery.

"-j-s-e-m z-a p-r-e-p-a-z-k-o-u-" duněla trubka. Mimoděk skládal písmena, slabiku za slabikou.

"-v-s-u-d-e-j-e l-e-d-"

Led? V prvním okamžiku nepochopil. Led? Jaký led? Co to znamená? Kdo...

"-n-a-d-r-z p-r-a-s-k-l-a-" ozvala se trubka.

Držel na ní ruku. Kdo to vysílá? Pokoušel se v duchu rekonstruovat plán instalace. Bylo to neužívané havarijní potrubí, vedlo od zádi a rozvětvovalo se na všechny paluby. Někdo se učí vysílat morseovku? Co je to za nápad! Pilot?

"-p-r-a-t-t-e o-z-v-i s-e p-r-a-t-t-e-"

Pauza.

Pirx přestal dýchat. Pratt, to jméno ho zasáhlo jako rána. To jméno přece četl v starém palubním deníku. Vteřinu hleděl rozšířenýma očima na trubku, pak se vrhl vpřed. "To byl ten druhý pilot!" napadlo mu, dorazil do zatáčky, odstrčil se a letěl ke kormidelní kabině čím dál větší rychlostí, zatímco trubka nad ním zvonila:

"-w-a-y-n-e z-d-e s-i-m-o-n-"

Zvuk se vzdálil. Pirx ztratil potrubí z očí; vrhl se stranou, zahýbalo do příčné chodby. Divoce se odrazil

od stěny a oblakem prachu se zahleděl na pokřivený pahýl roury s našroubovaným zrezivělým víčkem. Tady končilo. Nevedlo do kormidelní kabiny? Pak, pak to přichází ze zádi. Ale tam... nikdo není...

"p-r-a-t-t-j-e v s-e-s-t-e-m v p-o-s-l-e-d-n-i-m-" zvonila trubka.

Pirx visel u stropu jako netopýr; přidržoval se křečovitě prsty potrubí. Tep mu bušil v hlavě. Po krátké pauze následovaly další údery:

"v l-a-h-v-i z-b-y-v-a t-r-i-c-e-t d-o n-u-l-y"

Tři údery.

"-m-o-m-s-s-e-n-e o-z-v-i s-e m-o-m-s-s-e-n-e-"

Pauza.

Rozhlédl se. Bylo naprosté ticho, pouze žaluzie ventilátoru chřestila za zatáčkou v nárazech vzduchu a smetí vyfukované odtamtud táhlo ospale vzhůru, vířilo a vrhalo nad lampami stíny na strop, jako by tam v celých rojích poletovaly velké beztvare mûry. Najednou zabubnovaly prudké rány:

"p-r-a-t-t-e - p-r-a-t-t-e - p-r-a-t-t-e m-o-m-s-s-e-n n-e-o-d-p-o-
-v-i-d-a m-a k-y-s-l-i-k v s-e-d-m-e-m m-u-z-e-s p-r-o-j-i-t- p-o-s-
-l-e-c-h-"

Pauza.

Světlo lamp bylo stále stejné, smetí a prach vířily mdlým pohybem. Pirx chtěl pustit trubku, ale nemohl, čekal. Ozvala se:

"-s-i-m-o-n v-o-l-a m-o-m-s-s-e-n-a p-r-a-t-t-j-e v s-e-s-t-e-m z-a p-r-e-p-a-z-k-o-u s
p-o-s-l-e-d-n-i l-a-h-v-i m-o-m-s-s-e-n-e o-z-v-i s-e m-o-m-s-s-e-n-e-"

Poslední těžký úder. Trubka po něm dlouho vibrovala. Série nesrozumitelných úderů, pak rychlá řada:

"-s-p-a-t-n-e s-l-y-s-e-t s-p-a-t-n-e s-l-y-s-e-t-"

Ticho.

"-p-r-a-t-t-e o-z-v-i- s-e p-r-a-t-t-e p-o-s-l-e-c-h-"

Ticho.

Trubka se zachvěla. Jakoby z velké dálky přicházely ojedinělé údery.

Tři tečky. Tři čárky. Tři tečky. SOS. Každý následující úder byl slabší. Další dvě čárky a ještě jedna. A táhlý, skomíravý zvuk, jako by někdo škrábal nebo dřel trubku, slyšet jej bylo jen v tom absolutním tichu.

Pirx se odstrčil a hlavou napřed se řítit podél potrubí, zahýbal, když ono zahýbalo, vznášel se, klesal, na tváři cítil závan rozestupujícího se vzduchu. Otevřená šachta, šikmý můstek. Zuzující se stěny. První, druhá, třetí vrata od skladiště. Zešeřilo se. Sledoval trubici konečky prstů, aby ji neztratil, černý, spečený prach mu pokrýl dlaně škráloupem, byl už za palubami v prostoru bez stropů a podlahy, oddělující vnitřní pancíř od skladiště; mezi traverzami se černala nadmutá tělesa náhradních nádrží, shora sem pronikaly jednotlivé pruhy světla, plné prachu. Jednou pohlédl nahoru a černou šachtou zahlédl dvě řady lamp rudé prachem, který se za ním táhl jako dlouhý oblak, podobný kouři neviditelného požáru. Vzduch tu byl zatuchlý, dusný, čpěl zahřátými pláty. Proplouval mezi sotva viditelnými stíny železné konstrukce, trubka táhle zazvonila:

"-p-r-a-t-t-e p-r-a-t-t-e o-z-v-i s-e p-r-a-t-t-e-"

Potrubí se rozvětvovalo. Tiskl v rukou dvě odbočky, aby vycítil, odkud přichází zvuk, ale nemohl určit směr. Naslepo se pustil vlevo. Jakýsi průlez. Zuzující se tunel, černý jako smůla. Na konci - kulaté světlo. Vylétl do volného prostoru. Byl v předsíni reaktorové komory.

"-t-a-d-y w-a-y-n-e p-r-a-t-t- n-e-o-d-p-o-v-i-d-a-" zvonila roura, sotva odstrčil závory prvních dveří. Do tváře mu dýchlo horko. Vystoupil na můstek. Kompresory vyly. Teplý vítr mu rozčuchal vlasy. Viděl ve zkrácení betonovou stěnu reaktoru, číselníky svítily, světla signálů se chvěla jako rudé kapky.

"-s-i-m-o-n v-o-l-a w-a-y-n-a s-l-y-s-i-m m-o-m-s-s-e-n-a p-o-d s-e-b-o-u-" rachotila trubka těsně vedle něho. Vystupovala ze stěny, zahýbala a směřovala dolů, kde se napojovala na hlavní potrubí. Před obložením reaktoru stál rozkročený automat. Jako by bojoval s neviditelným protivníkem, tak bleskurychlé byly výpady jeho rukou. Plnými hrstmi metal cementové těsto, roztíral je šikmými šplíhanci, opravoval, uhlazoval, přecházel k dalšímu dílci, pak následovala pauza. Pirx se zaposlouchal do rytmu jeho práce. Paže pohybující se jako písky vytřukávaly:

"m-o-m-s-s-e-n-e z-a-v-e-d p-r-i-v-o-d p-r-a-t-t-o-v-i d-o-c-h-a--z-i m-u k-y-s-l-i-k-"

Terminus strnul s pozdviženými pažemi, bez hnutí, vznášeje se proti svému pololidskému stínu. Jeho čtvercová hlava se pohybovala nalevo a napravo. Zkoumal další spoj. Sehnul se, nabral cement rukou sevřenou do tvaru zednické lžice. Rozmáchl se. Udeřil. Ruce se dostávaly do rytmu. Trubka se rozechvěla pod nárazy:

"n-e-o-d-p-o-v-i-d-a n-e-o-d-p-o-v-i-d-a n-e-o-d-p-o-v-i-d-a-"

Pirx přehodil nohu přes zábradlí a sklouzl dolů.

"Termine!" vykřikl, dříve než se dotkl nohama podlahy.

"Sly-ším," odpověděl okamžitě automat. Jeho levé oko se obrátilo na člověka; druhé dále sledovalo ruce, které omítaly trubku cementem a vytřukávaly:

"-p-r-a-t-t-e o-z-v-i s-e p-r-a-t-t-e p-o-s-l-e-c-h-"

"Termine! Co to děláš?" vykřikl Pirx.

"Únik. Čtyři setiny rentgenu za hodinu. Plombuji," odpověděl automat dutým basem, zatímco jeho ruce vytřukávaly:

"-t-a-d-y w-a-y-n-e m-o-m-s-s-e-n-e o-z-v-i s-e m-o-m-s-s-e-n-e-"

"Termine!" vykřikl Pirx ještě jednou. Hned se díval na kovovou tvář, šilhající po něm levým okem, hned na rychlý pohyb železných rukavic.

"Sly-ším," odpověděl automat stejně monotónně.

"Co to... vysíláš morseovku?!"

"Plom-buji únik," odpověděl hluboký hlas.

"-s-i-m-o-n v-o-l-a w-a-y-n-a a p-o-t-t-e-r-a p-r-a-t-t m-a n-u-l-u m-o-m-s-s-e-n-

n-e-o-d-p-o-v-i-d-a-" řinčelo železo pod Terminovými svištěcími rukavicemi. Těžké cementové těsto se rozpláclo, stékalo, rukavice je vyhazovaly vzhůru, upevňovaly, přitiskovaly k oblému povrchu. Na vteřinku se zastavily nad hlavou, pak se automat sklonil, nabral novou porci kovového cementu a vyřinula se lavina prudkých úderů:

"m-o-m-s-s-e-n-e m-o-m-s-s-e-n-e m-o-m-s-s-e-n-e o-z-v-i s-e m-o-m-s-s-e-n-e m-o-m-s-s-e-n-e m-o-m-s-s-e-n-e m-o-m-s-s-e-n-e m-o-m-s-s-e-n-e"

Rytmus se zrychlil, jako by zešlel, celé potrubí se trásl a sténalo pod krupobitím ran, znělo to jako neumlkající křik.

"Termine!! Nech toho!!" Pirx se vrhl kupředu a popadl zápěstí automatu, které mu vyklouzlo z ruky, protože bylo vlhké od oleje. Terminus zůstal stát tichý, vzpřímený. Za betonovou stěnou bylo slyšet táhlé vytí čerpadel. Pirx měl přímo proti sobě trup polítný olejem, stékajícím po sloupovitých nohách; ustoupil.

"Termine..." řekl slabě. "Co to..."

Nedokončil. Železné rukavice se srazily s hromovým rachotem. Třely se o sebe a seškrabávaly zbytky přischlého cementu, které místo aby spadly, zavířily ve vzduchu a rozptýlily se jako kotouč dýmu.

"Cos to... dělal?" řekl Pirx.

"Plom-buji únik. Čtyři setiny rentgenu za hodinu. Smím plombovat dál?"

"Vysílal jsi morseovku. Cos to vysílal?"

"Morseovku," opakoval automat přesně týmž tónem a dodal: "Nerozumím. Smím plombovat dál?"

"Smíš..." zabručel Pirx. Díval se na velké, pomalu se natahující ruce. "Ano, smíš..."

Čekal. Terminus už ho neviděl. Levou rukou nabral cement a bleskovým pohybem ho mrští. Přidržel, rozmazal, uhladil: tři údery. Teď pravá ruka přispěchala k levé a trubka zabubnovala:

"-p-r-a-t-t l-e-z-i v s-e-s-t-e-m-"

"m-o-m-s-s-e-n-e-"

"-o-z-v-i s-e m-o-m-s-s-e-n-e-"

"Kde je Pratt!?" vykřikl Pirx pronikavě. Terminus, jehož ruce se ve světle měnily v blýskavé stuhly, odpověděl okamžitě:

"Nevím."

A zároveň vytřukával s takovou rychlostí, že to Pirx stěží přečetl:

"-p-r-a-t-t- n-e-o-d-p-o-v-i-d-a-"

V tomto okamžiku se stalo něco překvapujícího. Na tuto řadu, vytřukávanou pravou rukavicí, navázala

druhá, daleko slabší; vyťukávaly ji prsty levé ruky. Signály se promísily a po několik vteřin se potrubí třáslo zvukem dvojnásobného ťukání, z něhož se vynořila dohasínající řada:

"-z-i-m-a d-o r-u-k-o-u u-z n-e-m-o-h-u-"

"Termine...!" řekl Pirx nehlasně. Ustupoval k železným schůdkům. Automat ho nezaslechl. Jeho trup, lesknoucí se olejem, sebou kmital v rytmu práce. I kdyby neposlouchal, z pouhých záblesků na něm mohl Pirx přečíst:

"-m-o-m-s-s-e-n-e o-z-v-i s-e-"

[III]

Ležel naznak. Tma se hemžila záblesky, které se mu tvořily před očima. Pratt šel na zád' rakety. Ano? Docházel mu kyslík. Ti dva mu nemohli pomoci. A co Momssen? Proč neodpovídal? Třeba už byl mrtev? Ne, Simon ho slyšel. Musel být někde nablízku - za stěnou. Za stěnou? To by znamenalo, že v místnosti, kde byl Momssen, byl vzduch. Jinak by nebyl nic slyšel. Co slyšel? Kroky? Proč ho volali? Proč neodpovídal?

Hlasy agónie, rozdělené na tečky a čárky! Terminus. Jak se to stalo? Našli ho pod hromadou trosek na dně komory. Nepochybně na tom místě, kde z ní potrubí vystupuje ven. Pohřben troskami mohl slyšet klepání - jak dlouho? Zásoby kyslíku jsou značné. Mohou vydržet celé měsíce. Potraviny také. Tak on tam ležel pod troskami. Počkat. Nebyla gravitace. Co ho ochromilo? Snad zima. Automaty se nemohou pohybovat při teplotě příliš nízké. Olej v kloubech tuhne. Hydraulická kapalina mrzne a trhá potrubí. Zbývá pouze kovový mozek - pouze mozek. Mohl slyšet a zaznamenávat signály, stále slabší a slabší, a ony se uchovaly v elektrických závitech jeho paměti, jako by to bylo včera. Ale on o tom neví? Jak je to možné? Neví, že určují rytmus jeho práce? Co když lže? Ne - automaty nelžou.

Únava ho zaplavila jako černá voda. Třeba tomu neměl naslouchat. Bylo v tom něco zvrhlého sledovat tak agónii do nejmenších podrobností, sledovat její postup, a pak analyzovat každý signál, volání o kyslík, křik. To se nesmí dělat, když nelze pomoci!

Byl už tak vyčerpán, že nevěděl, nač myslí, ale jeho rty ještě opakovaly, nehlasně, jako by někomu odporovaly:

"Ne. Ne. Ne."

Pak už nebylo nic.

Vzchopil se v naprosté tmě. Chtěl usednout na posteli, ale připnutá pokrývka mu v tom zabránila, po hmatu cloumal pásy, rozsvítil světlo.

Motory pracovaly. Přehodil přes sebe plášť a zároveň odhadoval velikost zrychlení tím, že několikrát pokrčil nohu v koleně. Jeho tělo vážilo hodně přes sto kilogramů. Jeden a půl gé? Raketa najížděla zatáčku, zřetelně cítil vibrace. Skříně ve zdi praštěly táhle, výstražné, dveře jedné z nich se s hněvivým skřípnutím otevřely, všechny neupevněné předměty, šaty, boty, putovaly nepatrnými pohyby k zádi, jako by byly spojeny nějakým tajemným záměrem, který je znenadání oživil.

Přistoupil ke skříně interkomu, otevřel dvířka. Uvnitř stál aparát podobný starému telefonu.

"Kormidelní kabina!" zvolal do sluchátka.

Zvuk vlastního hlasu vyvolal bolestivé stažení tváře, tak mu třesla hlava.

"Volá první navigátor. Co se děje?"

"Korekce kursu, navigátore," odpověděl vzdálený hlas pilota, "trochu nás to sneslo."

"Kolik?"

"Šest sedm vteřin."

"Co reaktor?" zeptal se pomalu.

"Šest set dvacet v ochranném krytu."

"A ve skladištích?"

"V bocích dvaapadesát, v kýlu čtyřicet sedm, na zádi dvacet devět a padesát pět."

"Jaká byla odchylka, Munro? Kolik jste řekl?"

"Sedm vteřin."

"Dejme tomu," odpověděl Pirx a odložil sluchátko. Pilot ho zřejmě obelhal. Sedmivteřinová korekce by nevyžadovala takové zrychlení. Odhadl odchylku od kursu na několik stupňů.

Ta skladiště se zatraceně zahřívají. Co je v tom na zádi? Potraviny? Usedl k psacímu stolu.

"Modrá hvězda Terra - Mars volá Kompo Země. První navigátor volá ředitele. Reaktor zahřívá náklad. Zboží ohrožené na zádi není specifikováno. Prosím o dispoziční. Navigátor Pirx. Konec!"

Ještě psal, když motory ztichly, gravitace zmizela a tlakem na tužku se vznesl do vzduchu. Rozčileně se odrazil od stropu, aby si ještě jednou, když znovu přistál v křesle, přečetl radiogram.

Zamyslel se, roztřhl blanket a útržky vhodil do přihrádky.

Ospalost byla tatam, zbyla pouze bolest hlavy. Oblékat se mu nechtělo, byla to v beztlížném stavu komplikovaná procedura, sestávající z vratkých poskoků a zápasů s jednotlivými součástmi oděvu; opustil proto kajutu, jak byl, v plášti přehozeném přes pyžamo.

Modř nočních lamp skrývala žalostný stav čalounění. Ve čtyřech nejbližších výklencích dýchaly prázdné a černé otvory ventilačních šachet. Smetí povalující se v koutech táhlo k nim jako bahno unášené podmořským proudem. Absolutní ticho naplňovalo celé letadlo. Zaposlouchán do něho, téměř bez hnutí, visel před vlastním velkým stínem, který šikmo dopadal na stěny, a zavřel oči. Stávalo se občas, že lidé v takové poloze usínali, bylo to však nebezpečné. Sebeslabší činnost motorů zapnutých při manévrování mohla bezmocným člověkem mrštit o palubu nebo o strop. Neslyšel už ani ventilátory, ani šumění vlastní krve. Zdálo se mu, že by dovedl rozeznat noční ticho na raketě od každého jiného. Na Zemi člověk cítí omezenost ticha, jeho konečnost, přechodnost. Mezi měsíčními dunami si člověk nesl s sebou své vlastní malé ticho, uvězněné ve skafandru, který zmnohonásoboval každé vrznutí nosných řemenů, každé zaprašštění kloubů, tep, ba i dýchání - jedině raketa za noci se utápí v černém, ledovém tichu.

Zvedl k očím hodinky: byly bezmála tři.

Půjde-li to tak dál, budu vyřízený, napadlo mu. Odrazil se od vypouklé přepážky a jako pták zpomalující rychlost přistál s rozpatými pažemi na prahu kajuty. Z dálky, jako z železného podzemí, přicházel sotva slyšitelný zvuk:

Bum - bum - bum.

Tři údery.

Zaklel a přibouchl dveře. Sňal plášť a bezohledně jím mrštil do vzduchu. Plášť se nafoukl a pozvolna, jako groteskní přízrak stoupal vzhůru. Pirx zhasil světlo, uleh a zakryl si hlavu polštářem.

"Zatracený železný blázen!" opakoval si se zavřenými očima a třásl se hněvem, který jemu samému byl nepochopitelný. Únava brzy zvítězila. Usnul znovu, ani nevěděl kdy.

Otevřel oči před sedmou. Ještě poloomámen spánkem zvedl ruku - neklesla. Beztížný stav. Oblékl se a vyšel. Cestou do kormidelní kabiny mimoděk naslouchal. Bylo ticho. Před dveřmi zůstal stát. Na oknech z matného skla ležely nazelenalé, jakoby podmořské odrazy radarových obrazovek. V kabině bylo šero. Pilot pololežící ve svém křesle kouřil cigaretu. Ploché šmouhy kouře se vznášely před obrazovkami a rozžíhaly se v jejich svitu. Bylo slyšet slabounké tóny jakési pozemské lehké hudby, přerušované kosmickým praskotem. Pirx si sedl zezadu za pilota; ani se mu nechtělo zkontrolovat gravimetrické zápisy.

"Kdy zapnete tah?" zeptal se.

Pilot uhořel.

"V osm. Ale chcete-li se vykoupat, navigátore, mohu to spustit hned - to je přece jedno."

"Eh, ne. Pořádek musí být," zabručel Pirx.

Nastalo ticho, pouze reproduktor si pořád dokola pobroukával mechanicky se opakující motiv melodie. Pirxe znovu přemáhal spánek. Několikrát se vytrhl z polosnu, znovu na něho přišla dřímota, ze tmy se vynořovaly velké zelené oči koček, zamrkal a ony se změnilly v osvětlené číselníky, balancoval tak neustále na hranici bdění a spánku.

Vtom reproduktor zapraskal a promluvil:

"Volá Deimos. Je sedm hodin třicet. Vysíláme denní meteorické zprávy pro vnitřní oblast. Pod vlivem gravitačního pole Marsu v roji Drakonid, který již minul oblast Pruhu, okrajový rozptyl. Dnešního dne proletí sektory 83, 84, a 87. Meteorická stanice na Marsu odhaduje rozměry mraku na 400 000 krychlových kilometrů. V důsledku toho jsou sektory 83, 84 a 87 pro kosmickou dopravu až do odvolání uzavřeny. Nyní oznámíme složení mraku podle přímých hlášení balistických sond z Foibosu. Podle zpráv, které jsme právě dostali, skládá se mračno z mikrometeoritů třídy X, XY, Z..."

"Štěstí, že se nás to netýká," poznamenal pilot. "Zrovna jsem dojedl snídani. Neudělalo by mi dobře,

kdybych musel spustit trysky naplno."

"Kolik děláme?" zeptal se Pirx. Vstal.

"Přes padesát."

"Tak? To ujde," zabručel Pirx. Zkontroloval kurs, záznamy uranografů, velikost úniku, udržovaly se ve stejné výši, a zašel do jídelny. Oba důstojníci už tam byli. Pirx čekal, jestli se někdo nezmíní o tom nočním rámusu, ale rozhovor se celou dobu točil kolem tahu loterie, na nějž netrpělivě čekal Sims. A tak vyprávěl o kamarádech a známých, kterým se poštěstilo vyhrát.

Po snídani zašel Pirx do navigační kabiny, aby zakreslil parametry trajektorie, kterou raketa dosud urazila. Najednou zabodl kružítko do rýsovacího prkna, prudce otevřel přihrádku, vytáhl z ní palubní deník a vyhledal soupis poslední posádky "Koriolána".

Důstojníci Pratt a Wayne, piloti Nolan a Porter, mechanik Simon...

Tvrdošíjně pozoroval energické písmo velitele. Konečně hodil knihu do přihrádky, dokončil záznam a s roličkou odjel do kormidelní kabiny. V půlhodince propočítal přesný čas příletu na Mars. Při návratu nahlédl okénkem do jídelny. Důstojníci hráli šachy, doktor seděl u televizoru s elektrickou dečkou na břiše. Pirx se zamkl v kajutě a prohlédl radiogramy, které si vzal od pilota. Ani se nenadal a přemohl ho spánek. V polosu měl několikrát pocit, že motory začínají táhnout. Chtěl se vytrhnout z dřímoty. Ale jediným výsledkem bylo, že se mu zdálo, jak vstává, odchází do kormidelní kabiny, nikoho tam nenachází a při hledání nějakého člena posádky začíná bloudit na zádi v labyrintu chodeb, temném jako smůla. Procítl u psacího stolu, zalitý potem, rozhněvaný, protože již tušil, jakou asi bude mít noc po tolika hodinách prospaných ve dne. Když k večeru pilot zapnul motory, využil toho a dal si horkou lázeň.

Osvěžen odešel do jídelny, vypil připravenou kávu a telefonicky se zeptal služby na teplotu reaktoru.

Vyšplhala na tisícovku, ale kritický bod ne a ne překročit! Asi v deset mu telefonovala kormidelní kabina.

Potkali jakousi raketu, která je volala a ptala se na lékaře. Když se Pirx dověděl, že jde o akutní zánět slepého střeva, raději svého doktora nedoporučil, tím spíše, že ve vzdálenosti necelých tří miliónů kilometrů se pohybovala velká dopravní raketa, která projevila ochotu zastavit a vyslat tam doktory.

Takto líně a bez příhod uplynul celý den. V jedenáct se bílé světlo na všech palubách, až na kormidelní kabinu a komory reaktoru, změnilo v mžikání namodralých nočních lampiček. V jídelně svítila ještě skoro do půlnoci malá lampa nad šachovnicí. Seděl tam Sims. Hrál sám se sebou. Pirx šel ještě zkontrolovat teplotu ve skladištích na zádi a cestou potkal Bomana, který se vracel od reaktoru. Inženýr byl celkem v dobré náladě. Únik nerostl a chlazení pracovalo poměrně dobře.

Inženýr se rozloučil a odešel, zanechávaje Pirxe v pusté chladné chodbě. Slabý průvan táhl k horní části rakety, zbytky zaprášených pavučin, opřádající ústí ventilátorů, nezučně povlávaly.

Pirx nějakou dobu procházel mezi hlavními skladišti v uličce vysoké jako chrámová loď, až několik minut po půlnoci motory utichly.

Z různých míst rakety sem dolétala řada zmatených, ostrých i tlumených, čím dál vzdálenějších, slabších zvuků - to narážely na stěny, stropy a podlahy neupevněné předměty, pohybující se vlivem dosaženého zrychlení, a otloukaly se o stěny, stropy, podlahy. Ozvěny těchto pohybů, které na okamžik naplnily jakoby ožívající raketu, chvěly se nějakou dobu ve vzduchu, pak dozněly a opět nastalo ticho, podmalované monotónním šuměním ventilátorů.

Pirx si vzpomněl, že se vzpříčila přihrádka psacího stolu v navigační kabině, a při hledání truhlářského dláta sestoupil chodbou, dlouhou a úzkou jako nudle, mezi překladištěm v levém boku a kabelovým tunelem do prostoru s haraburdím, pravděpodobně nejuprášenějším místem v raketě. Navíc mu prach, kterým se brodil, sahal až nad hlavu a neklesal, takže napůl udušený dotápal k východu.

Byl už blízko střední části rakety, když se v chodbě ozvaly kročeje. V beztížném stavu mohl chodit pouze automat. Skutečně. Hlučné kroky doprovázel cvakot magnetických destiček, které se přichytávaly podlahy. Pirx čekal, až se v uličce objeví postava, černá proti vzdáleným světlům. Terminus, vrávoraje nejistě, kráčel a široce se rozmachoval pažemi.

"Hej, Termine!" zvolal Pirx a vykročil ze stínu.

"Slyším."

Těžká postava se zastavila, setrvačnost vychýlila dopředu trup, který se jen pozvolna vracel do svislé polohy.

"Co tu děláš?"

"Myši," odpověděl hlas za prsním štítem a jen znásobil dojem, že z vnitřku pásového brnění hovoří ochraptělý trpaslík.

"Myši mají neklidný spánek. Budí se. Běhají. Mají žízeň. Musí dostat vodu. Myši hodně pijí, když je vysoká teplota."

"A co děláš ty?" zeptal se Pirx.

Automat se zakolébal.

"Vysoká teplota. Chodím. Stále chodím, když vysoká teplota. Vodu pro myši. Když se napijí, usnou, dobře. Nejednou docházelo k omylům pro vysokou teplotu. Dávám pozor. Odcházím. Vracím se k reaktoru. Vodu pro myši..."

"Neseš vodu pro myši?" zeptal se Pirx.

"Ano. Terminus."

"Kde máš vodu?"

Automat ještě dvakrát opakoval "vysoká teplota" a pak udělal oběma rukama posunek úžasu, zároveň rychlý i neohrabaný. Zvedl je totiž postupně k očím, jejichž objektivy se pohnuly v nadočnicové obrubě a zahleděly se do kovových dlaní. To ještě znásobilo klamný dojem, že v něm pracuje ukrytý lilipután.

Řekl:

"Vodu nemám. Terminus."

"Tak kde máš tu vodu?" naléhal Pirx. Přimhouřenýma očima pozoroval robota, který ho převyšoval o hlavu a který po několika nesrozumitelných zvucích promluvil znenadání basem:

"Za...pomněl jsem."

Pirxe to odzbrojilo - tak nevinně to zaznělo. Nějakou dobu pozoroval mírně se kolébající trup.

"Zapomněl jsi, vid'? Jdi k reaktoru, vrať se. Slyšíš!"

"Slyším."

Terminus zařinčel, na místě se obrátil a pomalu se vzdaloval rovnoměrným, nepřírozeně strnulým, a proto jakoby stařeckým krokem. Zmenšoval se v perspektivě chodby. Na jednom z posledních prahů klopýtl. Těžce zakomíhal pažemi, získal rovnováhu a zmizel v postranní chodbičce. Nějakou dobu opakovaly stěny ozvěnu jeho pochodu. Pirx už byl na cestě do své kabiny, vtom se rozmyslel, a vznášeje se nezvučně nad podlahou, dospěl k šesté ventilační šachtě. Pohyb v šachtách, dokonce i při vypnutých motorech, byl zakázán, ale nedbal na zákaz. Silně se odstrčil od pažení a v deseti vteřinách proletěl vzdálenost sedmi pater, která dělila střed rakety od zádi. Nevstoupil do komory s reaktorem. V polovině výšky stěny byly obdélníkové posuvné dveře. Dopluhl k nim, vytáhl závory na úzkých dveřích a odsunul je. Za dvířky bylo pravoúhlé okénko z olovnatého skla zasazené do oceli, které tvořilo zadní stěnu klecí s myšmi. Člověk je mohl pozorovat, aniž vešel do komory. Znečištěná, prázdná dna klecí spatřil hned za sklem. A ve světle stropní lampy v pozadí komory bylo přes drátěné mřížky vidět vodou politá, v odraženém světle se lesknoucí záda robota, který visel téměř kolmo ve vzduchu a ospale pohyboval rukama. Celé jeho brnění bylo obsypáno bílými myškami, které cupitaly po plátech nárameníků, prsních štítů a shlukovaly se tam, kde se v prohlubních článkovitého břicha nashromáždila voda v těžkých kapkách; lízaly ji, poskakovaly, poletovaly ve vzduchu a Terminus je chytal, proklouzávaly mu mezi železnými prsty, jejich ocásky se svíjely a kroutily, byl to obrázek tak zvláštní, tak komický, že se Pirx stěží ubránil smíchu. Terminus zatím vkládal chycené myšky do klecí, jeho kovová tvář se nebezpečně přiblížila k Pirxovým očím, ale určitě ho nezapozoroval. Ještě dvě tři myšky poletovaly ve vzduchu. Terminus pochytil i je, zavřel klec a zmizel Pirxovi z očí, pouze jeho nadlidský stín, opřený o kloub hlavního potrubí, padal na beton reaktoru jako rozmazaný kříž.

Pirx tiše zastrčil dvířka a vrátil se do kajuty. Svlékl se a ulehl, ale usnout nemohl. Nějakou dobu četl deníky astrogátora Irvinga, ale oči ho pálily, jako by v nich měl písek, hlava mu klesala, ale přitom byl bdělý jako rys. Pomyslel si zoufale, kolik hodin ho dělí ode dne, hodil tedy na sebe plášť a šel ven.

Na křižovatce hlavní a boční chodby doletí k němu z ventilační šachty zvuk kroků. Přiložil hlavu k mříži otvoru. Zvuk deformovaný ozvěnou železné šachty přicházel zdola. Pirx se odrazil od mříže a padal chvíli nohama napřed, dostal se nejbližším kolmým průchodem na úroveň zdi. Kroky se rozezněly hlasitěji, zastavily se. Naslouchal, ozvaly se s novou silou. Automat se vracel. Pirx na něj čekal u samého stropu

chodby, v tomto místě byla vysoká. V pozadí paluby vrzaly podrážky táhané po podlaze. Zvuk umlkl. Už ztrácel trpělivost, když se kroky znovu ozvaly a z uličky vyhlédl dlouhý stín a v patách za ním se objevil Terminus. Prošel tak blízko pod Pirxem, že bylo slyšet tlukot jeho hydraulického srdce. Po několika krocích se zastavil a dlouze zasyčel. Pak se několikrát zakymácel nalevo a napravo, jako by se ukláněl železným stěnám, a vykročil. U tmavého ústí postranní chodby se opět zastavil. Nahlédl tam. Zase dlouze zasyčel. Pirx plul za těžkopádnou postavou, sotva se dotýkaje stropu špičkami prstů.

"Čičičiči... čičičiči...", slyšel stále zřetelněji.

Terminus ještě jednou zůstal stát před další ventilační šachtou a snažil se prostrčit hlavu mřížemi, ale nepovedlo se mu to; zasyčel, pomalu se vzpřímil a belhal se dál. Pirx už toho měl dost.

"Termine!" zvolal.

Automat, který se zrovna shýbal, uvázl v půli předklonu.

"Slyším," odpověděl.

"Co tu zase děláš?"

Hleděl do rozplácle, kovové masky, třebaže to nebyla tvář a nemohla nic prozradit.

"Hledám...", promluvil Terminus. "Hledám kočku."

"Co?"

Terminus se pozvolna vzpřimoval. Vytahoval se vzhůru s pažemi visícími bezvládně, jako by na ně zapomněl, a protože tento pohyb, doprovázený slabým vrzáním kloubů, vykonával tak pomalu, bylo v tom něco hrozivého.

"Hledám kočku," opakoval.

"Proč?"

Terminus ztuhlý v kovovou sochu chvíli mlčel.

"Nevím," řekl tiše a Pirx upadl do rozpaků. Svým mrtvým klidem, v slabém svitu lamp, se zrezivělými kolejnicemi, končícími u zamčených vrat, vypadala chodba jako štola v opuštěném dole.

"Nech toho," promluvil konečně Pirx. "Vrať se k reaktoru. Vrať se a neodcházej odtamtud, slyšíš?"

"Slyším."

Terminus se obrátil a odešel. Pirx osaměl. Proud vzduchu ho nesl, vznášel se mezi stropem a podlahou milimetr po milimetru k otevřené tlamě ventilátoru. Odrazil se chodidlem od zdi, zabočil k výtahu a plachtil vzhůru, míjeje cestou černé jícný šachet, v nichž jako tikot obrovského orloje duněly slabší a slabší vzdalující se kroky robota.

[IV]

V příštích dnech absorbovala Pirxe matematika. Při každém novém zapojení se reaktor čím dál víc zahříval a jeho výkon přitom klesal. Boman se domníval, že neutronová zrcadla hrozí rozpadem. Svědčil o tom radioaktivní prúník, zvolna, ale neúprosně stoupající. Komplikovanými výpočty se pokoušel stanovit dávky pro pohon a pro chlazení, a i když reaktor nepracoval, střídal cirkulaci chladicí směsi z bočních skladišť do prostorů na zádi, kde vládla teplota vpravdě tropická. To lavírování mezi protichůdnými veličinami vyžadovalo trpělivost. Vysedával u počítače a hledal neoptimalnější řešení metodou zkoušek a omylů. V důsledku toho urazili 43 miliónů kilometrů s minimálním zpožděním. Pátého dne letu dosáhli - navzdory Bomanovým pesimistickým předpovědím - potřebného stropu rychlosti. Když vypínal reaktor, který měl chladnout až do přistání, Pirx si potají oddechl. Jedna ze zvláštností velení na tomto starém frachtáku byla, že vídal hvězdy daleko řidčeji než na Zemi. Nebyl na ně ostatně zvědavý, dokonce ani na červený kotouček planety Marsu, rudý jako měďák: stačilo mu zakreslování kursu.

Pozdě večer posledního dne cesty, kdy tma zřídka přerušovaná modrými lampičkami zdánlivě zvětšila paluby, vzpomněl si na skladiště. Zatím se do nich ani nepodíval. Opustil jídelnu, kde Sims hrál jako každodenně šachy s Bomanem, a sjel výtahem na zad. Od posledního setkání Termina ani neviděl, ani neslyšel. Jen si všiml, že kočka někam zmizela tak důkladně, jako by vůbec nebyla na palubě. Spoře osvětlená střední část rakety oddechovala šuměním ustavičně cirkulujícího vzduchu. Když otevřel dveře, rozsvítila se v hale světla pod silnou vrstvou prachu. Prošel skladišti od jednoho konce na druhý. Úzká ulička dělila hromady beden, sahající bezmála do stropu. Kontroloval napětí ocelových pásů, zakotvených v podlaze, jimiž byla stažena každá pyramida nákladu, a průvan způsobený otevřením dveří

vysával z temných koutů chomáče pilin, prachu a mšení, které se lehce vlnilo jako škraloup žabince na vodní hladině. Už byl na chodbě, když zaslechl rytmické, pomalé zvuky. "Pozor!" Tři údery. Chvilí se nechal nést proudem, který ho zvedal výš a výš. Ať chtěl nebo nechtěl, musel naslouchat. Domlouvali se ti dva, Wayne a Simon. Signály byly slabé, odměřovali sílu úderů, jako by se šetřili. Signály přicházely hned pomaleji, hned rychleji; jeden z vysílajících se často mýlil, jako by zapomněl morseovku. Občas delší dobu mlčeli, někdy začali vysílat současně. Černá chodba s řídce rozvěšenými lampami byla jako bez konce, jako by vítr, který v ní šuměl, přicházel z bezmezného pustinu.

"-s-i-m-o-n-e s-l-y-s-i-s h-o-" pomalu, nepravidelně to ťukalo v potrubí.

"-n-e-s-l-y-s-i-m n-e-s-l-y-s-i-m-"

Pirx se zuřivě odstrčil od stěny a schoulený, se skrčenýma nohama padal jako kámen chodbami čím dál hůře osvětlenými. Podle houstnoucího množství jemného narudlého prachu kolem lamp poznával, že se blíží k zadi. Těžké dveře vedoucí k reaktoru byly pootevřené. Nahlédl dovnitř.

V komoře bylo chladno. Kompresory, na noc vypnuté, mlčely. Jen občas podivným, téměř lidským hlasem zabublalo potrubí ukryté v betonové zdi, když si plynové bublinky razily cestu v houstnoucí kapalině.

Terminus, pocákaný cementem, pracoval. Nad jeho kyvadlovitě se pohybující lebkou zarputile bzučel ventilátor. Pirx, aniž se dotýkal stupňů schodiště, sklouzl dolů s rukou na zábradlí. Terminovy železné rukavice slabě řinčely, jejich údery tlumila vrstva čerstvě nahozeného cementu.

"-n-e-s-l-y-s-i-m p-o-s-l-e-c-h-"

Ať již to bylo dílem náhody, nebo ať příkaz zpomalovat ťukání vycházel ze stejného pramene, který vysílal morseovku, fakt je, že se trubka ozývala stále slaběji.

Pirx teď stál těsně za automatem. Člákovité segmenty Terminova břicha, zasouvající se za sebe, když se ohýbal, připomínaly vroubkovaný zadeček hmyzu. V skleněných očích se třásly miniaturní odrazy lamp. Zahleděn do nich si Pirx uvědomil, že je v této pusté komoře se sráznými stěnami sám. Terminus nevěděl, co dělá, byl to mechanismus, který reprodukoval zachycené série zvuků, nic víc. Údery stále slably.

"-s-i-m-o-n-e o-z-v-i s-e-" rozluštil s námahou Pirx.

Rytmus se rozpadal. Pirx se dotkl potrubí asi půl metru nad skloněným trupem pracujícího robota. Když pevněji sevřel dlaň, zavadily klouby jeho prstů o železo, a tím se řada vysílaných Morseových značek přerušila.

Byl to okamžitý nápad. Než stačil domyslet, jak šílený je to nápad, zapojit se do rozhovoru vedeného před mnoha lety, začal Pirx rychle vyťukávat:

"-p-r-o-c m-o-m-s-s-e-n m-l-c-i p-r-o-c n-e-o-d-p-o-v-i-d-a p-o-s-l-e-c-h-"

V témže okamžiku, kdy Pirx poprvé udeřil do potrubí, klepl na ně i Terminus. Oba zvuky se spojily. Rukavice automatu strnula, jako kdyby Pirxe uslyšela, a když vysílání skončilo, začala po několika vteřinách opět vtlačovat cement do skuliny ve spoji. Roura zazvučela:

"-o-n m-a-

Pauza.

Terminus se sklonil, aby nabral cementové těsto. Byl to začátek odpovědi? Pirx čekal bez dechu.

Automat se vzpřimil a prudce nahazoval cement. Trubkou proběhly zrychlující se údery:

"-s-i-m-o-n-e t-o t-y-"

"-z-d-e s-i-m-o-n j-a n-e k-d-o t-o v-o-l-a-l k-d-o t-o v-o-l-a-l-"

Pirx vtáhl hlavu mezi ramena. Údery teď pršely jako krupobití:

"-k-d-o t-o v-o-l-a-l o-z-v-i s-e k-d-o t-o v-o-l-a-l k-d-o t-o v-o-l-a-l k-d-o t-o v-o-l-a-l z-d-e s-i-m-o-n z-d-e w-a-y-n-e o-z-v-i s-e-"

"Termine!" vykřikl Pirx. "Přestaň, přestaň!"

Dunění ustalo. Terminus se snažil stát nehybně, ale jeho nárameníky, paže, rukavice sebou trhaly, celý trup se třásl železnou škytavkou a z těchto křečovitých záškubů Pirx dále přečetl:

"-k-d-o t-o v-o-l-a-l k-d-o k-d-o-"

"Nech toho!" vykřikl ještě jednou. Viděl Termina ze strany: těžkými zády probíhalo chvění a reflex světla, odražený pancířem, opakoval:

"-k-d-o-"

Jako kdyby bouře, která se jím přehnala, vyčerpala jeho síly, automat ochaboval. Při pohybu po podlaze zavadil s táhlým zaskřípěním o vodorovnou větev potrubí a uvázl vedle ní v mrtvé nehybnosti. Jako polapený do pasti. Když se však Pirx na robota zadíval, postřehl milimetrové záchvěvy bezvládně visící paže:

"-k-d-o-"

Nevěděl, jak se octl venku na chodbě. Ventilátory šuměly. Plaval vpřed proti chladnému, suchému větru, který vanul z horních palub. Přes jeho tvář se přesouvaly kruhy světla vrhaného lampami.

Dveře do kajuty byly pootevřené. Na psacím stole hořela lampa; ploché stíny světla dosahovaly zpod stínítka ke stěnám; strop byl temný.

Kdo to byl? Kdo ho to volal? Simon, Wayne? Ale oni neexistovali. Byli devatenáct let mrtví!

Kdo to tedy byl? Terminus? Ale ten přece jen utěšoval potrubí. Pirx dobře věděl, co by od Termina uslyšel při pokusu o výslech: povídačky o rentgenech, úniku a plombách. Terminus nemá ani tušení, že zvuky jeho práce se skládají v strašidelný rytmus.

Jedna věc je jistá: tento zápis - je-li to zápis - není mrtvý. Kýmkoliv jsou tito lidé - tyto hlasy, tyto údery - je možné s nimi mluvit. Má-li člověk k tomu odvahu.

Pirx se odstrčil od stropu a vrávoravě připlul k protější stěně. K čertu s tím! Chtělo se mu chodit, chodit prudkými kroky, mít váhu, udeřit celou silou pěsti do stolu! Tento stav, zdánlivě tak pohodlný, kdy se věci i vlastní tělo měnily v nehmotné stíny, byl jako noční můra. Vše, čehokoliv se dotkl, ustupovalo, odplouvalo. Neurčité, nezakotvené, stávalo se bublinou prázdnoty, šálením, snem...

Snem?

Moment! Když se mi o někom zdá a já mu položím otázku, neznám odpověď dříve, než padne z jeho rtů. Ale ten člověk ze snu přece neexistuje mimo můj mozek a je pouze jeho částí, přechodně vyčleněnou. Každý se tak rozdvouje téměř každý den, či spíš každou noc, kdy dává vznikat chvilkovým, pro potřeby jedné snové vidiny tvořeným pseudoosobnostem. Mohou to být bytosti vymyšlené - nebo vzaté ze skutečnosti. Nezdá se nám snad o zemřelých? Nerozmlouváme snad s nimi? Zemřelí.

Že by Terminus...

Při svém polovědomém bloudění po kajutě, když plynul od jedné stěny k druhé, odrážejí se od tvrdých ploch, dospěl ke dveřím a chytil se jich. Viděl temný výřez chodby i s pruhem světla, který padal do té tmy.

Vrátit se tam?

Vrátit se tam - a zeptat se?

Je to nějaký fyzikami úkaz. Něco komplikovanějšího než obyčejný záznam. Terminus konec konců není uzpůsobený pro zápis zvuku. Nepochopitelným způsobem v něm však vznikl záznam nadaný jistou samostatností a proměnlivostí, jemuž - přestože to zní podivně - je možno klást otázky a dovědět se - všechno. Poznat osudy Simona, Nolana, Pottera, Wayna, poznat i důvod toho nepochopitelného, děsivého mlčení velitele Momssena.

Lze si představit nějaké jiné vysvětlení?

Asi ne.

Byl si tím jist, přesto se však nehýbal z místa, jako by na něco čekal.

Koneckonců není na tom nic než cirkulace proudů v železné plechovce. Nikdo živý, žádná bytost, která skonává v tmách ztroskotané rakety. Určitě nic!

Vyťukávat otázky před skleněnými očima Termina? Jenomže oni, místo aby souvisle vyprávěli svůj příběh, začnou na něho křičet, volat o kyslík, o pomoc! Co odpovědět? Že neexistují? Že jsou jen pseudoosobnostmi, izolovanými ostrůvky elektronického mozku, jeho fantazírováním, jeho škytavkou? Že jejich strach je pouhou náhražkou strachu a že jejich agónie, opakující se každou noc, znamená tolik jako obehnaná deska? Nezapomněl ještě na divný průběh bušení, jaký vyvolal svou otázkou, na ten křik, kterým ho přivítali plni úžasu a neočekávaně vzbuzené naděje, to bez konce opakované, neodbytné, uspěchané doprošování: "Ozvi se! Kdo volá? Ozvi se!!"

Měl ještě v uších, cítil ve špičkách prstů zoufalství i zuřivost toho bušení.

Neexistovali? Kdo ho tedy volal, kdo žádal o pomoc? A co z toho, kdyby specialisté řekli, že za tím

voláním není nic než cirkulace nábojů a záchvěvy plechů probuzených rezonancí? Usedl k psacímu stolu. Vytáhl zásuvku. Vztekle přimáchl šelestivě se zvedající papír. Našel formulář, který potřeboval. Rozložil ho před sebou a pečlivě vyhladil, aby nepoletoval v nárazech dechu. Postupně vyplňoval předtištěné rubriky.

MODEL: AST - Pm - 105/0044

TYP: univerzální údržbářský

JMÉNO: Terminus

DRUH POŠKOZENÍ: rozpad funkce

NÁVRH... Zaváhal. Přiložil pero na papír a zase je zvedl. Přemýšlel o nevinosti strojů, kterým člověk propůjčil schopnost myslet, a tím z nich učinil spoluúčastníky svých šíleností. O tom, že mýtus o Golemovi, o stroji, který se vzbouřil a postavil proti člověku, je lež vymyšlená proto, aby ti, kdo nesou odpovědnost za všechno, mohli ji ze sebe svrhnout.

NÁVRH: dát do šrotu

A s kamennou tváří se podepsal na dolním okraji formuláře:

Pirx, první navigátor.

lov

Vyšel z velitelství vztekly jako čert. Právě jemu se to muselo stát! Firma nedodala zboží - zkrátka nedodala - a konec. Na velitelství nevěděli o ničem. Dokonce přišel telegram: "Zpoždění 72 hodin - stanovenou pokutu připisují na vaše konto - Enstrand." Ani slovo víc. V kanceláři obchodního poradce také nic nepořídil. V přístavu vypukla tlačenice a velitelství nestačila stanovená pokuta. Co se zdržným, nejlíp by bylo, kdyby navigátor odstartoval a vstoupil na oběžnou dráhu. Motory je potom možné zastavit, palivem se neplýtvá, ty tři dny tam počkáte a vrátíte se. Co vám to udělá? Tři dny kroužil kolem Měsíce jen proto, že firma nedodržela úmluvu. Pirx zkrátka nevěděl, jak odpovědět, ale vzpomněl si na kolektivní smlouvu. A když se vyťasil s normami pobytu v prostoru, které dojednal odborový svaz, na velitelství začali couvat. Ovšem, Rok klidného slunce to není a dávky záření nejsou zanedbatelné. Bylo by proto třeba manévrovat, před Sluncem se skrýt za Měsíc, tu hru na slepou bábu hrát stále; ale kdo to zaplatí? - Firma určitě ne, velitelství snad ano? Umíte si vůbec představit, pánové, co stojí deset minut plného tahu, s reaktorem na sedmdesát milionů kilowattů? Nakonec dostal souhlas k pobytu v přístavu, ale ovšem jen na sedmdesát dvě hodiny plus čtyři na přeložení těch zatracených drobností - ani o minutu více! Vypadalo to, že mu dělají milost! Jako by to byla jeho vina. A přiletěl přece na minutu přesně, i když neletěl rovnou z Marsu - a protože firma... Z toho všeho málem zapomněl, kde je, a když vycházel, stiskl kliku dveří tak, až povyskočil ke stropu. Zastyděl se, rozhlédl se, ale nikde nikdo. Vůbec celá Luna se zdála prázdná. Ovšem, byly zahájeny rozsáhlé práce několik set kilometrů na sever, mezi Hypatií a Toricellim. Inženýři a technici, kterými se to zde před měsícem rojilo, odjeli už na stavbu. Velký projekt OSN, LUNA II, přitahoval ze Země stále více lidí. "Aspoň nebudou potíže s hotelem," pomyslí si na pohyblivých schodech, když jel na poslední kondignaci podzemního města. Zářivky planuly studeným denním jasnem. Každá druhá nesvítla. Šetří! Rozevřel skleněné dveře a vešel do nevelké haly. Pokoje byly, jak by ne! Kolik kdo chtěl. Malé zavazadlo, vlastně necesér, nechal ve vrátnici a zamyslel se: dohlédne Tyndall, aby mechanici přebrousili ústřední pumpu? Vždyť ještě na Marsu pracovala jako středověká houfnice. Nejspíš by sám měl dohlédnout, na nikoho není spolehnutí... Nechtělo se mu však vracet se výtahem dvanáct pater nahoru, tím spíš, že teď se stejně všichni rozutekli. Určitě sedí v obchodním domě na letišti a poslouchají poslední nahrávky. Šel - a nevěděl vlastně kam; hotelová restaurace byla prázdná, jako bez života, ale za bufetem seděla jakási rusovláška a četla knížku. Nebo nad ní spí? Její cigareta se změnila v dlouhý váleček popela na mramorové desce. Pirx usedl, nařídil hodinky na místní čas a najednou bylo pozdě: deset večer. A na lodi bylo ještě před několika minutami poledne. Ten věčný koloběh s náhlými skoky času byl stejně unavující jako zpočátku, když se teprve učil létat. Jedl oběd, změněný ve večeři, a připíjel k němu minerální vodu, která snad byla teplejší než polévka. Číšník, smutný a ospalý jako pravý náměsíčník, se při účtování zmýlil ve svůj neprospěch, a to už bylo znepokojivé! Pirx mu poradil, ať dovolenou stráví na Zemi, tiše vyšel, aby neprobudil spící

bufetářku, vyzvedl si u vrátného klíč a vyjel do svého pokoje. Nepohlédl hned na plíšek, a když spatřil číslo 173, zarazil se. V témž pokoji bydlil už kdysi, tenkrát, když poprvé letěl na "tamtu stranu". Ale když otevřel dveře, zjistil, že buď to byl jiný pokoj, anebo jej zcela přestavěli. Ne, musel se přece jen zmýlit, tamten byl větší; zmáčkl všechny vypínače, měl už dost tmy, podíval se do skříně, vytáhl zásuvku malého psacího stolu, ale zavazadlo nevybaloval, pouze pyžamo hodil na lůžko a kartáček s tubou zubní pasty položil na umývadlo. Umyl si ruce - voda byla pořád tak strašně studená, až se divil, že nezamrzla. Otočil kohoutkem teplé - vyteklo pár kapek. Přistoupil k telefonu, aby zavolal do recepce, ale ani do toho se mu už nechťelo. Takový skandál - Měsíc už je obydlen, a přesto nelze dosáhnout, aby v hotelovém pokoji tekla teplá voda! Pustil rádio. Právě vysílali večerní noviny - měsíční zprávy. Poslouchal na půl ucha a uvažoval, jestli by firmě neměl poslat telegram. Samozřejmě na její účet. Ale tím se přece nic nespraví. To nejsou romantické doby kosmonautiky! Už jsou dávno ty tam, teď je člověk jenom formanem, závislým na těch, co mu nakládají na vůz! Nákladní list, pojištění, stojné... Rádio nevýrazně hučelo. Pojednou - cože... Vyklonil se z lůžka a otočil knoflíkem přístroje.

"...pravděpodobně zbytek roje Leonid," - měkký hlasatelův baryton vyplnil pokoj. - "Pouze jedna obytná budova byla poškozena přímým zásahem, takže ztratila hermetičnost. Šťastnou shodou okolností její obyvatelé byli v práci. Ostatní meteority nezpůsobily větší škody kromě toho, který probil štít chránící sklady. Jak oznamuje náš zpravodaj, šest univerzálních automatů, určených k pracím v prostoru budovy, bylo úplně zničeno. Poškozeno bylo také vedení vysokého napětí a přerušeno telefonní spojení, které však bylo po třech hodinách obnoveno. Nyní opakujeme nejdůležitější zprávy. Dnes ráno byl zahájen panafrický kongres..."

Vypnul rádio a posadil se. Meteority? Nějaký roj? No ano, je čas Leonid, ale předpověděli přece... ti meteorologové všechno zpackají, zrovna jako na Zemi synoptikové... Stavba - to snad ta na severu. Ono se řekne atmosféra - ale když chybí, je to tady pořádně znát. Šest automatů... prosím, aspoň že lidem se nic nestalo! Pitomá historie, že to probilo ty štíty. A ten projektant, ten teprv...

Byl unaven. Čas se mu už docela popletl. Mezi Marsem a Zemí museli strávit úterý. Po pondělí tu byla najednou středa; chyběla i jedna noc... "Ale teď se musím vyspat do zásoby," pomyslí si, vstal a mimovolně zamířil k malé koupelně. Když si ale vzpomněl na ledovou vodu, oťásl se, obrátil se na patě a za minutu už ležel v posteli. Ani se neumyl v lodním umývadle. Ruka sama vyhledala pásy k připevnění pokrývky, lehce se usmál, když je nenašel, je přece v hotelu, kde nehrozí náhlý zánik gravitace... To byla jeho poslední myšlenka. Když otevřel oči, neměl ponětí, kde je. Vládla egyptská tma. "Tyndalle!" chtěl zavolat a pojednou, vůbec nevěděl proč, si vzpomněl, jak vystrašený Tyndall jednou vyletěl z kajuty jenom v pyžamových kalhotách a zoufale volal na hlídače: "Ty, proboha tě prosím, řekni mi, jak se jmenuju?!" Chudák, nalízl se, usmyslí si, že má něco se žaludkem, a vypil celou flašku rumu. Ale tou oklikou se Pirxovy myšlenky ihned vrátily ke skutečnosti. Vstal, rozsvítil lampu, vstoupil pod sprchu, ale vtom si vzpomněl na vodu, a proto nejdřív opatrně spustil malý pramínek - byla vlažná, a tak vzdychl, protože se mu stýskalo po horké koupeli, ale po chvíli, v proudech, které jej bily do tváře a prsou, si začal dokonce pozpěvovat.

Právě si oblékal čistou košili, když se z ampliónu - vůbec neměl ponětí, že je něco takového v pokoji, ozval bas:

"Pozor! Pozor! Vysíláme důležitou zprávu. Všichni muži, kteří jsou schopni nosit zbraň, se žádají, aby se ihned dostavili na velitelství přístavu, místnost číslo 318, k veliteli - inženýru Achanianovi. Opakuji. Pozor, pozor..." Pirx byl tak udiven, že chvíli stál nehybně, v ponožkách a košili. Cože? Snad je to apríl? Kteří jsou schopni nosit zbraň? Nebo se mu to snad ještě zdá? Ale vtom, jak začal mávat rukama, aby si rychleji natáhl košili, se rukou uhodil do stolu, až pocítil teplo. Ne, není to sen. Tak co vlastně? Invaze? Mart'ané dobývají Měsíc? Co je to za nesmysl? Ale v každém případě musí jít...

A když si oblékal kalhoty, něco mu našeptávalo: "Ano, muselo se to stát, protože jsi tu ty. Máš už takové štěstí, že kde jsi ty, všude se něco děje..." Když vycházel z pokoje, na hodinkách měl osm. Chtěl se někoho zeptat, co se vlastně stalo, ale chodba byla prázdná a pohyblivé schody také, jako by už bylo po všeobecné mobilizaci, jako by už všichni, čertvíkde, válčili v první linii... Běžel vzhůru do schodů, a přestože se pohybovaly rychle, spěchal, jako by doopravdy mohl ztratit příležitost k hrdinským činům. Nahoře spatřil jasně osvětlený skleněný kiosk s novinami, přiběhl k okénku, aby se konečně zeptal, co

se děje, ale budka byla prázdná. Noviny prodával automat. Koupil si tedy balíček cigaret a deník, přelétl jej očima, aniž zvolnil krok, ale nebylo v něm nic kromě popisu katastrofy s meteority. Že by šlo o tohle? Ale co s tou zbraní? Ne, tohle to není! Dlouhou chodbou došel k velitelskému. Konečně spatřil první lidi. Kdosi právě vstupoval do místnosti s číslem 318, někdo jiný se k němu blížil z protějšího konce chodby. "Už se nic nedozvím, nestihnu to," pomyslel si, popotáhl si kabát a vstoupil. Byla to nevelká místnost se třemi okny, za nimiž planula umělá měsíční krajina s nepříjemnou barvou rozžhavené rtuti. V užší části lichoběžníkové místnosti stály dva psací stoly, celý prostor před nimi byl zastavěn židlemi, zřejmě snesenými narychlo, protože skoro každá byla jiná. Bylo tady nějakých čtrnáct patnáct osob, převážně mužů středních let, a několik mladíků s nárameníky kadetů kosmického loďstva. Stranou seděl nějaký starší důstojník - ostatní židle byly prázdné. Pirx usedl vedle jednoho z kadetů, který mu vzápětí řekl, že jich včera přiletělo šest, aby si odbyli praxi na "tamté straně", ale k dispozici měli jenom malý stroj, takzvanou "blechu", který naložil jen tři, ostatní museli čekat, a teď najednou taková věc. Nevíte snad, pane navigátore, oč jde...? Pan navigátor sám nic nevěděl. Z výrazu těch, kteří tu seděli, se dalo poznat, že také oni jsou zaskočeni neobvyklou zprávou - všichni asi přišli z hotelu. Kadet, kterého napadlo, že by se měl představit, provedl několik gymnastických cviků, div nepřevrátil židli. Pirx ji zachytil za opěradlo; vtom se otevřely dveře a vstoupil nevysoký černovlasý muž s lehce prosedivělými skráněmi; měl vyholené, po vousech namodralé tváře, rozčuchané obočí a malé pronikavé oči; beze slova prošel mezi židlemi, za stolem spustil roli stočené mapy "tamté strany" v měřítku 1 : 1000000, a když si hřbetem ruky přetřel silný, masitý nos, řekl bez jakéhokoli úvodu:

"Pánové, jsem Achanian, velitelstvím spojené Luny I a Luny II s okamžitou platností určen řídit akci zneškodnění Setaura."

Mezi shromážděnými nastal lehký rozruch, ale Pirx dosud ničemu nerozuměl - ani nevěděl, co to Setaur je.

"Ti z vás, kteří poslouchali rádio, vědí, že sem," pravítkem ukázal prostor Hypatie a Alfagranuse, "včera dopadl roj meteoritů. Nejde o účinek dopadu ostatních, ale jeden, zřejmě největší, prorazil ochranný štít skladů B 7 a R 7. V tomhle posledním byla část zásilky Setaurů, které sotva před čtyřmi dny poslali ze Země. Ve zprávách se tvrdilo, že všichni byli zničeni. To ovšem, pánové, není pravda."

Kadet, který seděl vedle Pirxe, poslouchal s červenými ušima, i ústa otevřel, jako by se bál, že neporozumí nějakému slovu; Achanian pokračoval: "Padající stroj rozdrtil pět robotů, ale šestý se zachránil. Vlastně - byl poškozen; soudíme tak podle toho, že se vyprostil z trosky skladu a začal se od toho okamžiku chovat jako... jako..." Achanian nenašel patřičný výraz a hovořil dál:

"Sklady jsou umístěny u odbočky úzkokolejné dráhy, pět mil od provizorní základny. Ihned po katastrofě byly zahájeny záchranné práce, v první řadě prověřen stav posádky, aby se zjistilo, jestli někdo nezůstal pod zhroutěnými budovami. Akce sama trvala asi hodinu, ale protože se zároveň ukázalo, že otřesem ztratily budovy ústředního řízení činnosti svoji hermetičnost, prodloužila se skoro až do půlnoci. Kolem jedné se ukázalo, že havárie sítě, která zásobuje celý prostor sídliště, stejně jako přerušení telefonního spojení nebyly způsobeny meteority, ale že kabely byly přetřaty... laserovým paprskem."

Pirx zamžikal. Měl utkvělou představu, že je na jakémsi divadle, maškarádě - protože takové věci se přece nemohou dít. Laser! Opravdu! Že by jej přivezl marťanský zvěd? Ale velitel-inženýr nevypadal na člověka, který ráno vytahuje hosty z hotelových postelí, aby si z nich dělal legraci!

"Telefonní spojení bylo opraveno nejdřív," řekl Achanian, "a v téže době malý transportér havarijní brigády, který dorazil na místo, kde kabely byly přervány, ztratil radiotelegrafické spojení s velitelstvím Luny; po třetí hodině ráno se ukázalo, že transportér byl napaden laserem a že po několika zásazích začal hořet. Velitel a jeho pomocník zahynuli a dva muži z posádky, kteří naštěstí už měli skafandry na sobě a chystali se vystoupit, aby opravili trasu, stačili vyskočit a ukryt se na poušti, to je na Mare Tranquilitatis - někde tady..." Achanian pravítkem ukázal bod na Moři klidu, vzdálený asi čtyři sta kilometrů od nevelkého kráteru Arago. "Žádný z nich, pokud vím, nespátl útočníka. Pouze v určitém okamžiku pocítili nesmírně silný tepelný úder a transportér vzplanul. Vyskočili dřív, než vybuchly bomby se stlačeným plynem; zachránil je nedostatek atmosféry, protože explodovala pouze ta část paliva, která se uvnitř transportéru mohla sloučit s kyslíkem. Jeden z těch lidí zahynul z dosud nezjištěných příčin a druhý se dokázal vrátit na území základny, když prošel sto čtyřicet kilometrů, ale protože spotřeboval celou

zásobu vzduchu, dostal anoxii - naštěstí ho ale našli a teď je v nemocnici. Naše znalosti toho, co se stalo, se opírají pouze o jeho výpověď, takže budou muset být ještě ověřeny."

Nyní zavládlo naprosté ticho. Pirxovi už začalo svítat, co to všechno znamená, ale ještě nevěřil, nechtěl ještě věřit.

"Určitě se, pánové, domýslíte," pokračoval nezměněným hlasem tmavovlasý muž, jehož jako uhlí černá silueta se odrážela od pozadí rtuťové planoucího obrazu Měsíce, "že ten, kdo přežal telefonické kabely a vedení vysokého napětí a zároveň zaútočil na transportér, je zachráněný Setaur. Je to výrobek dosud málo známý, protože do sériové výroby byl dán teprve minulý měsíc. Měl tu být se mnou inženýr Klarner, jeden z projektantů Setaura, aby vám přesně vyložil schopnosti tohoto typu, stejně jako prostředky, jichž je nutno použít, aby byl zneškodněn nebo zničen..." Kadet, který seděl vedle Pirxe, tiše vyjekl. Byl to výraz největšího údivu, ani se nepokoušel předstírat hrůzu. Mladík si nevšiml navigátorova káravého pohledu. Ostatně nikdo si ničeho nevšiml ani nic neslyšel kromě hlasu velitele - inženýra.

"Nejsem intelektuálem, a proto bych vám toho o Setaurovi nemohl mnoho říci. Mezi námi by však měl být doktor Mc Cork. Je zde?"

Vstal hubený muž v brýlích: "Zde. Nezúčastnil jsem se projektování Setaurů, znám pouze náš anglický model, podobný americkému, ale ne totožný. Ovšem velké rozdíly mezi nimi nejsou. Jsem k službám..."

"Výborně. Doktore, pojďte ke mně, prosím. Vylíčím vám ještě současnou situaci: Setaur je někde tady," Achanian koncem pravitka obkroužil Moře klidu. "Z toho vyplývá, že od základny je vzdálen třicet až osmdesát kilometrů. Byl určen, jako ostatně všichni Setaurové, k důlní práci ve velmi těžkých podmínkách, za vysoké teploty a se značnou možností závalů, proto tyto typy mají neobyčejně pevnou konstrukci a silný pancíř... Ale o tom vám podrobně řekne doktor Mc Cork. Co se týče prostředků, které máme k dispozici k jeho zneškodnění - velitelství všech měsíčních základen nám poskytla jisté množství výbušného materiálu, dynamitu a oxylikvitů, nějaké ruční lasery bezprostřední působnosti a lasery důlní - přitom ani výbušné materiály, ani lasery nemají ovšem charakter bojových prostředků. Pro pohyb operační skupiny, která má zničit Setaura, budeme mít transportéry malého a středního dosahu, z toho dva s lehkým protimeteoritovým pancířem. Jenom takový pancíř může vydržet zásahy laserem asi z kilometrové vzdálenosti. Tyto údaje se ovšem týkají Země, kde pohlcování energie atmosférou je značné. Zde ji nemáme, takže transportéry budou o něco méně zranitelné než jinde. Dostaneme také značné množství skafandrů, kyslíku, a to, obávám se, bude taky všechno. Kolem poledne přiletí ze sovětského sektoru "blecha" s tříčlennou posádkou; k případnému krátkému letu může vzít čtyři lidi, aby je přemístila co nejdál do prostoru, v němž se nachází Setaur. Tím končím. Teď vám dám arch papíru, na který prosím zřetelně napište své příjmení a speciální profesi. Mezitím nám snad doktor Mc Cork něco poví o Setaurovi. Myslím, že nejdůležitější bude poukázat na jeho Achillovu patu..."

Mc Cork už stál vedle Achaniana. Byl ještě hubenější, než se Pirxovi dříve zdálo; odstávaly mu uši, mírně šišatá lebka, téměř nepostřehnutelné obočí, kštice neurčité barvy - a s tím vším mu připadal podivně sympatický.

Než začal mluvit, sňal brýle s ocelovou obroučkou, jako by mu překážely, a položil je před sebe na stůl. "Lhal bych, kdybych řekl, že jsme předpokládali možnost toho, co se tu stalo. Ale kromě matematiky musí mít kybernetik v hlavě aspoň špetku intuice. Snad proto jsme se dosud nerozhodli předat náš model k sériové výrobě. Laboratorní testy prokázaly naprostou Mefistovu přesnost - tak se jmenuje náš typ. Setaur prý má na rozdíl od něho lepší vyrovnanost v brzdění a zapínání. Aspoň jsem se to domníval, podle literatury, ale teď už o tom nejsem tak přesvědčen. Jméno připomíná mytologii, ale je to jenom zkratka ze slov Samoprogramový elektronický trojodslužný automat raketový, protože ke konstrukci jeho mozku je použito stejně pravo- jako levotočivých pseudokrystalických monopolimerů. To teď ani není důležité. Je to automat opatřený laserem k důlním pracím, laserem s ultrafialovým zářením, jemuž nezbytnou energii k vyzařování impulsů dodává mikrobaterie, pracující na principu studené řetězové reakce, a proto může Setaur, jak si vzpomínám, vyvíjet impulsy o energii čtyřiceti pěti tisíc kilowattů."

"Jak dlouho?" zeptal se kdosi.

"Z našeho hlediska - věčně," odpověděl hubený doktor vzápětí. "V každém případě mnoho let. Co se vlastně mohlo se Setaurem stát? Zjednodušeně řečeno, myslím, že dostal po hlavě. Úder musel být neobyčejně silný, ale taková lebka z chromoniklu se může poškodit i tady. Co se tedy stalo? Podobné

experimenty jsme ovšem nikdy neprováděli, byly by příliš nákladné." Mc Cork se neočekávaně usmál a ukázal přitom malé, rovné zuby. "Je ale známo, že výrazně lokalizované poškození malého, to znamená poměrně jednoduchého mozku nebo obyčejné počítačové stanice je příčinou naprostého rozpadu funkcí. Čím více se však v napodobování procesů blížíme lidskému mozku, v tím větší míře je takhle složitý mozek schopen fungovat, i přesto, že byl částečně poškozen. V mozku zvířat, například kocoura, jsou jistá centra, jejichž drážděním se budí útočná reakce, která vypadá jako výbuch agresivního šilenství. Setaurův mozek je sestaven jinak, je buzen jistou silou, motorem aktivity, která může být řízena a rozváděna různým způsobem. Zřejmě tedy proběhlo nějaké krátké spojení tohoto centra aktivity s aktivizovaným programem destrukce. Samozřejmě velmi zjednodušuji."

"Ale odkud se bere ta destrukce?" zeptal se též hlas jako před chvílí.

"Je to automat, určený k důlním pracím," objasnil doktor Mc Cork. "Jeho úkolem mělo být ražení štol, chodeb, vrtání hornin, drcení zvláště pevných minerálů, nejobecněji řečeno - ničení kompaktnosti hmoty, nikoli ovšem všude a ne všeho, úrazem však došlo k této generalizaci. Má hypotéza může být ovšem zcela nesprávná. Ale její teoretická stránka bude pro nás vysvětlitelnější později, až bude Setaur zničen. Ted' je nejdůležitější vědět, co Setaur dokáže. Může se pohybovat rychlostí kolem padesáti kilometrů za hodinu, samozřejmě v jakémkoli terénu. Nepotřebuje mazat, všechny pružné části na kloubech i trnech jsou z teflonu. Má magnetický přerušovač, jeho pancíř nelze prostřelit revolverem ani puškou, jediné snad protipancéřovým dělem. Ale taková děla zde nemáme, vidíte?"

Achanian zakroutil hlavou, že ne. Uchopil list papíru, který se už k němu vrátil, četl z něho a u jednotlivých jmen si dělal drobná znaménka.

"Ovšem, výbuchem slušné nálože ho roztrhnete," pokračoval Mc Cork klidně, jako by hovořil o nejobyčejnější věci na světě. "Nejdřív je ale třeba nálož k němu přiblížit, a obávám se, že to nebude snadné."

"Kde on to vlastně má ten laser? V hlavě?" zeptal se kdosi.

"Nemá hlavu, jenom jakýsi pahrbek, vypouklinu mezi rameny. Měla se tím zvětšit odolnost vůči zasypání. Setaur je dvě stě dvacet centimetrů vysoký, takže vyzařuje z výše asi dvou metrů, ústí laseru je zakryto posuvnou záklopkou; když se nepohybuje, může vyzařovat v úhlu do třiceti stupňů, širší pole vyzařování vzniká otáčením celého trupu. Nejvyšší výkon laseru je čtyřicet pět tisíc kilowattů; každý odborník ví, že je to síla strašně veliká, lehce probije několikacentimetrový ocelový pancíř..."

"V jakém dosahu?"

"Je to laser s ultrafialovým zářením, proto o velmi malém úhlu rozptylu světelného svazku... Zásah bude tedy prakticky ohraničen zorným polem; protože obzor je na zdejší rovině vzdálen dva kilometry, bude také dosah záření přibližně stejný."

"Dostaneme speciální důlní lasery se šestinásobným výkonem," připojil Achanian.

"Ale to je pouze to, čemu Američané říkají overkill," odpověděl Mc Cork a usmál se. "Proto taky znásobený výkon v souboji s laserem Setaura neposkytuje žádnou převahu."

Někdo se otázel, jestli by se automat nedal zničit z paluby nějaké kosmické lodi. Mc Cork prohlásil, že v této otázce není kompetentní. Achanian však pohlédl na prezenční listinu a řekl:

"Mezi námi je navigátor první třídy Pirx... Chtěl byste objasnit tu záležitost?"

Pirx vstal.

"Teoreticky řečeno, loď střední tonáže, například jako můj Cuivier, to znamená šestnáct tisíc tun váhy v klidu, by takového Setaura určitě mohla zničit, kdyby ho dostala pod své trysky. Teplota výchozích plynů je větší než šest tisíc stupňů na vzdálenost devět set metrů, to by snad stačilo..."

Mc Cork přikývl hlavou.

"To je ovšem jenom spekulace," objasňoval Pirx. "Loď by bylo třeba nějak navést, a Setaur je cíl tak malý jako člověk, tomu se vždycky podaří zmizet, protože boční rychlost, kterou loď manévruje nad povrchem planety, v jejím gravitačním poli, je příliš malá a nemůže být ani řeči o rychlých stíhacích manévrech. Takže by byla jediné možnost využití malých strojů, řekněme vlastní měsíční flotily. Jenže ta má trysk plamenů slabý, jejich teplota není dostatečně vysoká, snad by se některého stroje dalo využít jako bombardéru... K přesnému bombardování je zase potřeba speciálních přístrojů, zaměřovačů, a ty na Luně nejsou. Nevidím takovou možnost. Ovšem, je nutné využít malých strojů, ale pouze k

průzkumům, to znamená k lokalizaci tohoto automatu."

Chtěl již usednout, když tu si na něco vzpomněl.

"Ach, ovšem," řekl. "Skokové pistole. Těch by bylo možné použít. Vlastně - mohou je použít jenom ti, kteří s nimi umějí zacházet."

"To jsou ty malé osobní raketky, které se připevňují na záda?" zeptal se Mc Cork.

"Ano, s nimi se dá skákat anebo vznášet, podle modelu a typu se dosahuje od jedné do několika minut letu a od padesáti do čtyř set metrů výšky..."

Achanian vstal.

"To se zdá důležité. Kdo z přítomných absolvoval trénink na těch přístrojích?"

Zvedly se dvě ruce. Potom ještě jedna.

"Jenom tři," řekl Achanian. "Ale, vy také?" dodal, když viděl Pirxe, který teprve nyní pochopil, oč jde, a pozvedl ruku. "Tak tedy čtyři. To je dost málo... Podíváme se ještě mezi letištní obsluhu. Pánové! Jde, to je samozřejmé, o dobrovolnou akci. Vlastně tím jsem byl povinen začít. Kdo z vás se chce zúčastnit operace?"

Vznikl menší hluk, protože všichni začali vstávat.

"Děkuji jménem velitelství," řekl Achanian. "To je výborné... Máme tedy sedmnáct dobrovolníků.

Budeme mít podporu tří strojů měsíční flotily, kromě toho je k dispozici deset řidičů a radistů k obsluze transportérů. Prosím, abyste zůstali na místě, a vy," obrátil se na Mc Corka a Pirxe, "pojd'te prosím se mnou na velitelství..."

Kolem čtvrté odpoledne seděl Pirx ve věžičce velkého housenkového transportéru, smýkán jeho rychlými pohyby, v kompletním skafandru, na kolenou helmu připravenou k nasazení při prvním poplachu, šikmo přes prsa měl zavěšen těžký laser, jehož kolba jej nemilosrdně tloukla; v levé ruce držel mikrofon a pravou otáčel periskopem a pozoroval transportéry, roztažené v dlouhém řetězu, které se jako lodě kolébaly po šterkovitém prostoru Moře klidu. Pouštní "moře" sálalo sluneční září, prázdné od jednoho černého obzoru k druhému; Pirx přijímal a podával hlášení, hovořil s Lunou I, s veliteli ostatních strojů, s piloty zpravodajských loděk, jejichž maličké plamínky z trysek se občas objevily uprostřed hvězd na černém nebi, a při tom všem se chvílemi nemohl zbavit dojmu, že je to jakýsi nesmírně zamotaný a hloupý sen. Události následovaly stále rychleji. Nejenom jemu se zdálo, že velitelství základny podlehló jakési panice; vždyť co by koneckonců mohl asi provést jeden automat-poločlověk, i když je ozbrojen vrhačem světla? A když se na druhé poradě "načalstva" přesně v poledne začalo mluvit o nutnosti zásahu OSN a přinejmenším Rady bezpečnosti ve smyslu "zvláštních sankcí", o svolení k dovozu dělostřelectva (nejlépe raketometů) a možná i atomových nábojů - protestoval spolu s ostatními a tvrdil, že takovým způsobem se dokáže pořádně zesměšnit před celou Zemí, ještě než se do něčeho pustí. Ostatně bylo jasné, že na nějaké rozhodnutí mezinárodního orgánu bylo by nutno čekat mnoho dnů, ne-li týdnů, a mezitím by zase "šilený robot" mohl cestovat bůhvíkam, a kdyby se ukryl v nedostupných puklinách měsíční skořápky, potom by nestačila všechna děla najednou; bylo proto třeba jednat rozhodně a rychle. Včas se přišlo na to, že největším úskalím bude problém spojení, které vždycky při všech měsíčních akcích působilo nesnáze. Existovalo pravděpodobně kolem tří tisíc patentů na vynálezy, které měly zlepšit spojení, od seizmického telegrafu (s využitím mikrovýbuchů jako signálů) až po ztrojené stacionární satelity. Satelity uvedli na oběžnou dráhu už v minulém roce, vážnou situaci to ale vcelku nezlepšilo. Problém prakticky vyřešil systém ultrakrátkých relé, umístěných na stožárech; velice se to podobalo pradávným pozemským translátorovým vedením předsputnickové televize. Určitě to bylo jistější než spojení pomocí satelitů, protože inženýři si ještě stále lámali hlavu tím, jak relé v satelitech učinit necitlivými na "sluneční výbuchy". Každé zvýšení sluneční aktivity a "uragány" elektricky nabitých částic o vysoké energii, probíjejících vzduchoprázdno, které s ním byly spojeny, ihned rušily beztak obtížně udržované spojení, nejednou i na několik dní. Právě probíhal jeden z takových "slunečních uragánů", zprávy mezi Lunou a základnou šly pozemní linkou a úspěch "Operace Setaur" záležel určitě ve značné míře na tom, jestli "povstalec" nedostane chuť ničit mřížované antény, kterých bylo v poušti pětáctýřicet (v poušti oddělující Lunu - město s kosmodromem - od území základny). Předpokládalo se ovšem, že automat se bude dál toulat v této krajině. Měl přece úplnou svobodu pohybu, nepotřeboval

palivo ani kyslík, ani spánek nebo odpočinek, byl tak soběstačný, že nejdén z inženýrů si teprve nyní uvědomil, jak dokonalý stroj vytvořili vlastníma rukama a že jeho další kroky nikdo neumí předvídat. Je jasné, že ještě za svítání probíhaly svízelné přímé rozhovory na trase Měsíc-Země mezi vedením akce a štábem projektantů Setaura od firmy Cybertronics. Nedožvěděli se však od nich nic, co by už dříve neřekl malý doktor Mc Cork. Pouze laikové se ještě pokoušeli přemluvit specialisty, aby pomoci jakéhosi velkého počítače předpověděli taktiku automatu. Cožpak je inteligentní? Ale ano, je, byť i po svém! Ta nepotřebná a v této chvíli dokonce velmi škodlivá "moudrost" stroje dopalovala mnoho účastníků akce - nemohli pochopit, proč k čertu stroj, který byl určen především k důlním pracím, obdařili inženýři takovou svobodou a soběstačností? Mc Cork jim klidně vysvětloval, že "intelektronická předimenzovanost" je v současné fázi technického rozvoje tím, čím přemíra moci, již zpravidla disponují všechny stroje a konvenční motory; je to havarijní rezerva, zvyšující bezpečnost a jistotu činnosti, protože není možné předvídat všechny situace, v nichž se energový nebo informující stroj ocitne. O tom, čeho je Setaur schopen navíc, nikdo neměl sebemenší ponětí. Odborníci, mimo jiné i ti ze Země, sice telegraficky sdělovali své názory, ale potíž byla v tom, že se diametrálně lišily. Jedni připouštěli, že Setaur bude chtít zničit objekty "umělého" původu, jako jsou přenosové stožáry anebo stožáry vysokého napětí, jiní naopak, že svou energii použije k bezhlavému vyzařování na vše, co se mu postaví do cesty, ať to bude měsíční skála nebo transportér s lidmi. První se přikláníli ke koncepci okamžitého útoku, aby byl rychle zničen, druhí radili vyčkávací taktiku. Zajedno byli pouze v tom, že je nezbytně nutné sledovat jeho pohyb.

A tak měsíční flotila v počtu dvanácti malých jednotek od rána hlídkovala v Moři klidu a neustále vysílala hlášení obranné skupině v prostoru základny, která opět byla ve stálém spojení s velitelstvím kosmodromu. Nebylo lehké najít Setaura, štipec kovu v obrovské kamenné poušti, zvlněné šterkovými poli a napolo zasypanými puklinami, a ještě k tomu pokryté neštovicemi miniaturních kráterů. Kdyby aspoň ta hlášení byla záporná! Ale hlídkující posádky už mnohokrát zalarmovaly pozemní personál zprávami o nalezení "šílence", jenže pak se zpravidla ukázalo, že to byl balvan velmi zvláštního tvaru anebo kus lávy, jiskřící v slunečních paprscích. Dokonce ani použití radaru s ferromagnetickými indikátory nepomáhalo, protože po dávných těžařských akcích v prvním období ovládnutí Měsíce zůstalo na jeho kamenných pouštích obrovské množství kovových kondenzátorů, stejně jako vypálené nábojnice raketových střel a všemožné plechové haraburdí, které bylo každou chvíli příčinou nových poplachů. Nakonec si vedení operace začalo stále horlivěji přát, aby Setaur konečně zaútočil na nějaký objekt, aby se ukázal; před devíti hodinami dal naposled o sobě vědět útokem na malý transportér technické pohotovosti elektrotechniků, a potom jako by zapadl pod povrch Měsíce. Protože bylo rozhodnuto, že déle čekat už není možné, zvláště když základna musela mít obnovenou dodávku elektrického proudu, akce v prostoru devíti tisíc čtverečních kilometrů spočívala v prohledávání dvěma vlnami jízdy, směřujících k sobě z protilehlých stran, tedy ze severu a jihu. Od základny šel jeden roj pod vedením hlavního technologa Stříbra a od kosmodromu Luna druhý. Úlohu koordinátora akcí obou stran u velitele, jímž byl navigátor Pleydar, vykonával Pirx. Chápal dokonale, že každou chvíli mohou minout Setaura, třebaš ukrytého v kterési z hlubokých tektonických rýh, maskovaného i třeptivým měsíčním pískem, a že jej ani nespátrá; Mc Cork, který jako "poradce - intelektovník" jel spolu s ním, byl téhož názoru.

Transportérem to házelo přímo strašlivě, jeli rychlostí, ze které jim, jak je velitel klidně upozornil, "po nějaké době polezou oči z důlků". Byli ve východním sektoru Moře klidu a necelá hodina jízdy je dělila od oblasti, v níž s největší pravděpodobností mohl být automat. Po překročení stanovené hranice si měli všichni nasadit helmu, aby v případě nenadálého útoku a ztráty hermetičnosti nebo požáru mohli ihned opustit stroj.

Transportér se změnil ve válečný stroj, protože mechanici na jeho kopulovitou věžičku namontovali důlní laser velké výkonnosti, ale s jeho přesností to bylo zlé. Pirx ji považoval za naprosto iluzorní, zvláště pokud jde o Setaura. Vždyť Setaur měl automatický zaměřovač, jeho fotoelektrické oči byly spojeny s laserem, takže okamžitě mohl ničit to, co bylo v centru jeho zorného pole. Oni však měli jakýsi podivný zaměřovač, asi ze starého kosmonautického měřiče vzdáleností, který si vyzkoušeli tím, že před odjezdem z Luny chvíli střídali do skal na obzoru. Skály byly velké, vzdálenost sotva míle, a přesto se jim je podařilo zasáhnout teprve po čtvrtém výstřelu. Všecko ještě ztěžovaly měsíční podmínky, protože

laserový paprsek je viditelný jako oslepující pás jedině v rozptýleném prostředí, například v zemské atmosféře; ve vzduchoprázdnu však světelný svazek, dokonce libovolně velké síly, je neviditelný dotud, dokud nezasáhne nějakou hmotnou překážku. Proto lze na Zemi střílet laserem tak, jako střílíme světelnými náboji, a řídit se linií jejich letu. Na Měsíci neměl laser bez zaměřovače praktický význam. Pirx se tím před Mc Corkem netajil; sotva několik minut jízdy je dělilo od hypotetického pásma ohrožení.

"Nepřemýšlel jsem o tom," řekl inženýr. Potom dodal s úsměvem: "Proč mi to vlastně říkáte?"

"Abych vás zbavil iluzi," odvětil Pirx, aniž odtrhl oči od skel periskopu. Přestože skla měla pěnové polštářky, cítil, že delší dobu (jestliže ovšem z téhle akce vyjde živ) bude chodit s kruhy pod očima. "A také, abych vám sdělil, proč vezeme tenhle krám z týlu."

"Ty láhve?" zeptal se Mc Cork. "Viděl jsem, jak jste je bral ze skladu. Co je v nich?"

"Amoniak, chlór a nějaké uhlovodíky," řekl Pirx. "Myslím, že se mohou hodit..."

"Na plynovou a kouřovou clonu?" domýšlel se inženýr.

"Ne, myslel jsem spíš na určitý způsob zaměřování. Když není atmosféra, je zapotřebí ji vytvořit, aspoň na chvíli..."

"Obávám se, že na to nebude čas..."

"Taky možná... Vzal jsem to pro všechny případy. Proti šilencům je nejlepší šílená taktika..."

Ztichli, protože transportérem to začalo házet jako míčem; amortizátory drnčely a pištěly, jako by se v nich každou chvíli měl uvařit olej. Řítily se po svahu, posetém ostrými balvany. Protilehlý svah zářil bělostí pemzy.

"Víte, čeho se bojím nejvíc?" řekl Pirx, když se otřásání transportéru poněkud zmínilo. Byl nějak podivně hovorný. "Setaura vůbec ne... Ale těch transportérů ze základny. Protože jestli si nás třeba jen jeden z nich zmýlí se Setaurem, bude veselo."

"Vidím, že jste předvídal vše," zabručel inženýr. Kadet, který seděl vedle radisty, zaklonil se nad opěradlem svého křesla a podal Pirxovi naškrábaný, sotva čitelný telegram.

"U dvacátého translátoru jsme vstoupili na území ohrožení stop dosud nic stop Stříbro stop konec," četl Pirx hlasitě. "A my si co nevidět budeme musit nasadit helmy..."

Stroj vyjel na svah a poněkud zvolnil. Pirx upozoroval, že už nevidí souseda po levici, jenom transportér napravo se pohyboval jako polotemná skvrnka nahoru úbočím. Dal rozkaz volat rádiem levý stroj, ale odpověď nepřišla.

"Začínáme se ztrácet jeden druhému," řekl klidně. "Právě tak jsem si to představoval. Copak není možné vztyčit anténu výš? Ne? Co se dá dělat."

Byli už na vrcholku mírného pahorku. Za obzorem, vzdáleným bezmála dvacet kilometrů, vyhoupl se strmý, zacloněný okraj Toricelliho kráteru, ostře se rýsující na černém pozadí obzoru. Rovinu Moře klidu měli už skoro celou za sebou. Objevily se hluboké tektonické příkopy, zpod písku semtam trčely ztuhlé pláty magmatu, po kterých se transportér vlekl s největší námahou. Nejprve se pozvedal jako loď na vlně a potom se těžce řítit dolů, jako by si měl v nedohledné hloubce srazit vaz. Pirx zahlédl stožár dalšího retranslátoru, mrkl na mapu pod celuloidovým obalem, přitíštěnou ke kolenům, a nařídil, aby si všichni vzali helmy. Pak už se mohli dorozumět jenom vnitřním telefonem; ukázalo se, že transportér se dokáže otřásat ještě víc než dosud - Pirxovi hlava ve skafandru litala jako jádro ořechu ve skořápce.

Když sjeli ze svahu a ocitli se níže, strmý okraj Toricelliho kráteru zmizel, zakryt blízkými pahorky, a téměř současně se jim ztratil transportér zprava. Ještě několik minut slyšeli jeho volací signály, potom je však rušily odrazy vln od skalních masívů a nastalo takzvané "naprosté rádiové ticho". Dívat se periskopem, když měl člověk na hlavě helmu, bylo velice nevýhodné, Pirxovi se zdálo, že buď vyrazí očníce, nebo rozmačká okulár. Dělal co mohl, aby měl stále před sebou široké zorné pole, přestože bylo poseto pásy skal. To se však úplně měnilo kolébáním stroje. Chaos stínů černých jako smola a oslepujících rozptýlených kamenných ploch se rojil před očima. Pojednou malý pomerančový plamen vylétl na daleké soumravné nebe, zakomíhal se, smrštil a zanikl. A druhý záblesk, o něco silnější. Pirx vykřikl: "Všichni pozor! Vidím nějakou explozi!" a horečně točil rukojetí periskopu a současně odečítal azimut z průhledné stupnice, vyznačené na skle.

"Měníme kurs!" zařval. "Čtyřicet sedm čárka osm, plnou parou vpřed!"

Povel se vlastně týkal kosmické lodi, velitel však přesto pochopil; pláty a všechny součásti transportéru se

křečovitě zatřásl a stroj, který se téměř obrátil na místě, se vrhl vpřed. Pirx se zvedl ze sedadla, protože otřesy mu odtrhovaly hlavu od okuláru. Znovu se zablesklo - tentokrát červenofialovým širokým plamenem. Střed těchto záblesků nebo výbuchů však byl až za zorným polem a to bylo začleněno hřbetem, na který vyjeli.

"Všichni pozor!" řekl Pirx. "Připravit osobní lasery. Doktore Mc Corku, vy, až vám řeknu, uzavřete příklop, a při zásahu ho ihned otevřete. Řidiči, zmenšit rychlost...!"

Pahorkatina, na kterou se drápal stroj, se vynořila z pouště jako kloub nějakého měsíčního netvora, do půli utopeného v hrubém písku; skála sama svou hladkostí připomínala vyleštěnou kostru anebo obrovskou lebku; Pirx přikázal řidiči vyjet až na vrchol. Pásky začaly skřípět, jako by ocel třela po skle. "Stop!" křikl Pirx, transportér, který se náhle zastavil, klesl předkem ke skále, zakolébá se, amortizátory zasténaly napětím a znehybněly.

Pirx pohlédl do nehluboké kotliny, ze dvou stran obklopené paprskovité protaženými, oblými hřbety starých magmatických potoků; dvě třetiny propadliny ležely v sálavém slunci, zbytek pokrýval příkrov naprosté černě. V sametovém soumraku jako zvláštní klenot zářila a rubínově hasla polorozpadlá kostra nějakého vozu. Zhlédli jej pouze velitel s Pirxem, protože pancéřové kryty oken byly spuštěné. Pirx doopravdy nevěděl, co dělat. Je to nějaký transportér, pomyslí si. Kde je jeho přední část? Ta jižní? Jako by byl ze skupiny patřící základně. Kdo ho ale zničil? Setaur? A v takové situaci tu stojím na ráně jako kretén - musím se schovat. Ale kde jsou všichni ostatní? Tamti i moji?

"Rozumím!" vykřikl radiotelegrafista. Přepojil přístroj transportéru na vnitřní síť, takže všichni ve skafandru mohli slyšet přijímané signály.

"Aximo-portativní kupy! Otorbelonová stěna - opakování po návratu zbytečné - příchod podle azimutu - mnohokrystalická metamorfizace..." Pirxova sluchátka naplňoval hlas, vyslovující ta slova naprosto monotónně a bez jakéhokoli zabarvení.

"To je on!" vyjekl. "Setaur! Haló, rádio! Zaměřte ho, rychle ho zaměřte. Oznamte mi vlnu. No tak, krucifix! Co je? Dokud ještě vysílá!" řval, až jej ohlušil vlastní křik, zesílený uzavřeným skafandrem; nečekal, až se radiotelegrafista vzpomene, předkloněn skočil pod vrchol kopule, uchopil dvojistou rukojeť těžkého laseru a začal jím točit, oči upřené na zaměřovač. Mezitím ve skafandru pokračoval ten hluboký, jakoby trochu smutný, rovnoměrný hlas:

"Těžkovodní málobarvení viskózní - neodkorněné segmenty bez opětných osedlaných vetřelců," a to nesmyslné tlachání zřejmě sláblo.

"Co je s tím zaměřením, ksakru?!"

Pirx, který neodtrhoval oči od zaměřovače, uslyšel nejasný hluk - to Mc Cork skočil dopředu, odhodil radistu, někdo se tam s kýmsi tahal.

Vtom ve sluchátkách uslyšel kybernetikův klidný hlas:

"Azimut 39,9... 40,0... 40,1... 40,2"

"Hýbe se!" pochopil Pirx. Bylo potřeba otáčet kopulí, točit rukojetí. Div si nevykloubil rameno, jak točil číslíce se pozvolna posunovaly. Červená čára přeskočila čtyřicítku.

Setaurův hlas se pojednou změnil v protáhlý pískot a umkl. V téže chvíli Pirx zmáčkl spoušť a půl kilometru níže, na samé hranici světla a stínu, se skála rozstříkla nadslunečným ohněm.

V silných rukavicích bylo strašlivě těžké držet rukojetí nehybně. Plamen, jasnější než slunce, zavrtal se do tmy na dně kotliny, několik desítek metrů od hasnoucího vraku, spočinul a - plamennou čarou, v níž vybuchovala země, vřel se dál a nadvakrát vzplanul jako snop jisker. Něco se ozývalo ve sluchátkách.

Pirx na to nedbal a stále bil tou čarou nejtenčího a nejstrašlivějšího ohně, až se tříštila na tisíce odstředivých úlomků o skalní útes. Před očima mu přibývaly červeně vířící kruhy, jejich víry však spatřil oslepující modré oko, menší než špička jehly, které se otevřelo na samém konci tmy, kdesi jinde, než kam střílel - a dříve než dokázal pohnout rukojetím laseru, aby jej obrátil současně s kopulí, skála těsně u stroje vybuchla.

"Všichni zpět!" zařval, uhýbaje bezděčně nohama, takže už vůbec nic nezahlédl, ale stejně by už nic neviděl kromě oněch červených, pomalu se točících kruhů, jež byly střídavě černavé a zlaté.

Motor zahřměl, hodilo to s nimi tak, že Pirx spadl až úplně dolů a současně kupředu, mezi kadetova a radistova kolena; všechny láhve, které vezli na pancíři, pronikavě zadrnčely, přestože byly dobře

připevněny. Letěli dozadu, něco ošklivě křuplo pod pásem, obrátilo je to a hodilo na druhou stranu, okamžik se zdálo, že transportér se užuž převrátí... Řidič zoufale ubíral plyn a brzdami a spojkou nějak zvládl to zběsilé klouzání, až dlouhé chvění ustalo a stroj se zastavil.

"Máme hermetičnost?!" vykřikl Pirx, když vstával z podlahy. "Štěstí, že je to z gumy," stačil pomyslet. "Máme."

"Bylo to velice blízko," řekl už zcela jiným hlasem, vstal a protáhl se v zádech. A ne beze smutku tiše dodal:

"Jen o dvě setiny vlevo a měl jsem ho..."

Mc Cork se vracel na své místo.

"Doktore, děkuji vám!" zavolal Pirx už od periskopu. "Haló, řidiči, sjed'te dolů cestou, po které jsme sem šplhali. Jsou tam takové malé skály, cosi na způsob brány - ano, tohleto! - zajed'te prosím do stínu mezi nimi a zastavte..."

Transportér pomalu, jakoby s přehnanou ostražitostí vjel mezi skalní útesy, zčásti zasypané pískem, a zastavil v jejich stínu, který ho učinil neviditelným.

"Výborně!" řekl Pirx skoro vesele. "A teď potřebuji dva muže, kteří půjdou se mnou na menší průzkum."

Mc Cork se přihlásil současně s kadetem.

"Dobře! Pozor, a vy," obrátil se ke zbývajícím, "zůstanete zde. Nehněte se ze stínu, i kdyby sám Setaur vyrazil rovnou na vás - sed'te tiše. Snad kdyby lezl na transportér a vy byste se museli bránit, máte laser - ale to je málo pravděpodobné... Vy," obrátil se k řidiči, "pomůžete tomu mladíkovi sejmut z pancíře láhve s plynem, a vy," to patřilo zase telegrafistovi, "zavoláte Lunu, kosmodrom, základnu, hlídku, a prvnímu, kdo se vám ohlásí, řeknete, že Setaur zničil jeden transportér, pravděpodobně ze základny, a že tři muži z našeho stroje odešli, aby ho dostali. A taky, aby se sem nikdo nedral s lasery, nestřílel nazdařbůh atakdál... A teď jdeme!"

Protože každý z nich mohl vzít jen jednu láhev, vzali čtyři. Pirx vyprovodil přátele nejen k vrcholu "lebky", ale i trošku dál, odkud bylo vidět úzkou, mělkou soutěsku, vedoucí vzhůru. Došli, jak jen mohli daleko, láhve uložili pod velký balvan a Pirx nařídil řidiči, aby se vrátil. Potom se naklonil nad balvan a dalekohledem si prohlížel prostor kotliny. Mc Cork s kadetem se přikrčili vedle něho; po delší chvíli se ozval:

"Nevidím ho. Doktore, mělo to nějaký smysl, to, co Setaur říkal?"

"Ani ne. Shluky slov - jakoby schizofrenie..."

"Však už dohasíná," řekl Pirx.

"Proč jste střílel?" zeptal se Mc Cork. "Mohli tam být lidé."

"Nikdo tam nebyl."

Pirx přesouval dalekohled milimetr po milimetru a prohlížel každý záhyb prostranství, osvětleného sluncem.

"Už nestačili vyskočit."

"Odkud to můžete vědět?"

"Vždyť on ten stroj přesekl vpůli. Je to vidět ještě teď. Museli jet asi rovnou na něj. Zářil z několika desítek metrů. A pak obě záklopy zůstaly zavřené. Ne," dodal po několika vteřinách, "na slunci není. A že by nám unikl, to sotva... Pokusíme se ho vylákat."

Sehnul se, zvedl těžkou láhev nahoru na kámen, a když ji strkal před sebou, procedil mezi zuby:

"To jsou přesně ta indiánská dobrodružství, o kterých jsem vždycky snil..."

Láhev se nahnula, držel ji za ventil, a roztažený po kamenech, řekl:

"Jestli zahlédnete modré blýsknutí, ihned střílejte - do toho jeho laserového oka..."

Vší silou strčil do láhve a ta se nejdříve pomalu, potom s rostoucí rychlostí začala kutálet ze svahu.

Všichni tři se připravili ke střelbě, láhev byla už dvacet metrů daleko a padala pomaleji, protože svah byl povlovnější. Několikrát se zdálo, že ji zadrží vyčnívající kameny, ale převalila se přes ně a stále menší, už jen jako tmavě blýskající plamínek, blížila se ke dnu kotliny.

"Nic?" řekl zklamaný Pirx. "Bud' je chytřejší, než jsem si myslel, nebo si jí nevšímá, nebo..."

Nedomluvil. Na svahu pod nimi se oslnivě zablesklo. Plamen se téměř okamžitě proměnil v těžké, špinavě žluté mračno, jehož střed zářil dosud podivným žářem a okraje se rozplývaly, rozdírány

proláklinami balvanů.

"Chlór..." řekl Pirx. "Proč jste nestříleli? Nebylo nic vidět?"

"Nic," společně odpověděli kadet i Mc Cork.

"Mizera! Ukryl se za nějakým ohbím anebo vyzařuje odněkud ze strany. Ted' už opravdu pochybuji, že to vyjde, ale zkusíme to..."

Zvedl druhou láhev a poslal ji za první. Stejně tak se začala valit, ale snad v polovině úbočí se otočila a znehybněla. Pirx se na ni nedíval, všecku pozornost soustředil na trojúhelníkovitou soumráchnou plochu, v níž se kdesi ukrýval Setaur. Vteřiny pomalu mýjely. Náhle obrovský výbuch roztrhl úbočí. Místo, na kterém se automat skrýval, Pirx nespatriil, ale postřehl čáru výstřelu, vlastně jen její část, protože prošla zbytky prvního plynového mračna - doslova zhmotnělá ve tvar planoucí sluneční nitě. Ihned nařídil zaměřovač podél této svítící trajektorie, která již hasla, a když měl v průsečíku nitek okraj tmy, stiskl spoušť. Téměř současně učinil totéž Mc Cork a po chvíli se k nim připojil kadet. Tři slunečná ostří překrojila dno údolí a současně jako by se jakési olbřími horké víko zatřásl rovnou před nimi - kámen, který je chránil, se celý zachvěl, z jeho krajů vylétaly miliardy duh, rozžhavený křemen se jim sypal po skafandrech a helmách a okamžitě tuhl v mikroskopické slzy; leželi roztaženi ve stínu skály a nad jejich hlavami zasvítil druhý a třetí výboj, jeho do běla rozžhavená čepel, bušící do povrchu balvanu, který se okamžitě pokryl sklovitými, tuhnucími bublinami.

"Jste celí?" zeptal se Pirx, který ještě nezvedl hlavu.

"Ano! - Já taky!" slyšel odpověď.

"Zajděte k vozu a telegrafistovi řekněte, aby vzal všechny s sebou, že ho tu máme a že se ho pokusíme udržet, jak jen to půjde," obrátil se Pirx ke kadetovi, který se odplazil zpět a potom schýlen běžel ke skalám, mezi nimiž stál transportér.

"Zůstaly nám dvě láhve, pro každého jedna. Doktore, ted' změníme stanoviště. A dávejte pozor a dobře se kryjte, protože Setaur se už na ten náš hřbet zastřílel..."

S těmi slovy zvedl Pirx jednu láhev, využil stínů vrhaných obrovskými skalními útesy a hodil ji před sebe, jak jen mohl nejrychleji. Asi po dvou stech krocích se usadili ve štěrbině magmatického valu. Kadetu, který se už vrátil od transportéru, se je nepodařilo hned najít. Dýchal, jako by běžel nejmíň míli.

"Jenom pomalu, neboří!" řekl Pirx. "Co je tam nového?"

"Spojení je navázáno..." Kadet si dřepel vedle Pirxe, který spatřil chlapcovy oči, mžikající za skly helmy.

"Ve stroji, který shořel... byli čtyři lidé ze základny. A druhý musel couvnout, protože měl defekt na laseru... A ostatní to obešli a nic nezpozorovali..." Pirx kývl hlavou, jako by říkal: "To jsem si myslel."

"Co víc? Kde je naše skupina?"

"Skoro celá je dvacet mil odtud, měli tam falešný poplach, nějaká raketová patrola prý vidí Setaura - všechny tam stáhli. Tři stroje neodpovídají na volání."

"Kdy tu budou?"

"Pracuje pouze příjem..." nesměle řekl kadet.

"Jenom příjem? Jak to?!"

"Telegrafista říká, že se buď něco stalo s vysílačkou, anebo prý se mu v tom místě ztrácí vysílání. Ptá se, jestli může změnit stanoviště, aby to mohl přezkoušet..."

"Ať je změněn, když musí," odpověděl Pirx. "A nespěchejte tak, dívejte se pod nohy!"

Ale kadet ho už snad ani neslyšel, běžel nazpět.

"V nejlepším případě tu budou za půl hodiny, podaří-li se jim navázat spojem," řekl Pirx. Mc Cork mlčel. Pirx uvažoval, co počít. Čekat - nečekat? Napadnout údolí transportéry by asi mělo úspěch, ale ne beze ztrát. Stroje na rozdíl od Setaura byly zřetelnými a pomalými cíli a musely by se objevit najednou, jinak by skončily stejně jako ten pásák ze základny. Snažil se vykombinovat nějaký manévř, kterým by Setaura vylákal na osvětlené prostranství. Kdyby tak bylo možné pustit jeden prázdný transportér jako vábničku, řídit jej na dálku - a automat zničit odjinud, řekněme seshora...

Napadlo mu, že vlastně nemusí čekat na nikoho, protože má jeden transportér. Ale plán se mu nějak nezdál. Jednoduše pustit vůz naslepo - to by nemělo smysl. Rozbije ho na kousky a sám se nebude moci pohnout z místa. Ví snad Setaur, že pásma stínu, ve kterém je, mu dává takovou převahu? Ale Setaur přece není stroj zhotovený pro válku se vši její taktikou... Je v tom šílenství nějaká metoda? Jaká? Seděli

schouleni u paty kamenné desky, v jejím těžkém, chladném stínu. Vtom Pírxovi napadlo, že si počíná jako osel. Kdybych byl na Setaurově místě - co bych udělal? Pocítil náhle neklid, byl přesvědčen, že by se snažil zaútočit. Pasivní vyčkávání nemohlo přinést žádný užitek. Co když Setaur postupuje k nim? Právě teď? Může přece dojít až k západnímu útesu a celou tu dobu být pod ochranou tmy; vždyť je tam tolik obrovských balvanů a rozpukané lávy, že se v tom labyrintu může ukrývat jak chce dlouho...

Skoro byl už přesvědčen, že Setaur si povede právě tak a že ho mohou čekat každou chvíli.

"Doktore, mám strach, aby nás nezaskočil," řekl rychle a chvatně vstal. "Co myslíte?"

"Domníváte se, že se k nám může přibližovat?" otázal se Mc Cork a usmál se. "Také mě to napadlo. Dokonce je to skutečně logické, ale chová on se logicky? To je otázka..."

"Musíme to zkusit ještě jednou," zabručel Pírx. "Musíme ty láhve pustit dolů, uvidíme, co udělá..."

"Rozumím. Už?..."

"Ano. Pozor!"

Vytáhli je na vrchol pahorku a téměř současně kovové válce pustili, ale tak, aby je oba ze dna kotliny nikdo nespatriil. Nedostatek vzduchu jim bohužel zabránil slyšet, jestli a jak se valí. Pírx se rozhodl, a přestože se cítil jako nahý - jako by vůbec neměl na hlavě ocelovou kouli a na těle pořádně těžký skafandr ze tří vrstev - celý se přitiskl ke skále a opatrně vystrčil hlavu.

V údolí se nic nezměnilo. Pouze vrak stroje už nebylo vidět, jeho vychladlé trosky se slily s obkružující tmou. Stín zaujímal stejný prostor o tvaru nepravidelného, hodně prodlouženého trojúhelníku, základnou opřeného o skalní útesy nejvyššího, západního hřebene. Jedna láhev se zastavila nějakých sto kroků od nich, dopadla na kámen, který ji podélně zastavil. Druhá se dosud valila, stále pomaleji a stále menší, až znehybněla. Že by to tím mělo končit, se Pírxovi vůbec nezdálo. "Setaur doopravdy není hloupý," pomyslí si. "Nechce se mu střílet na cíl, který mu podstrčili." Snažil se najít místo, z něhož Setaur asi před deseti minutami naposled dal o sobě vědět zablesknutím laserového oka, bylo to ale velmi těžké.

"Možná už tam není," uvažoval. "Mohl prostě odejít na sever nebo také dnem údolí nebo některou z těch puklin magmatického potoka... A dostane-li se do oblasti skalního útesu, zapadne do toho labyrintu jako kámen do vody..."

Pomalů, po hmatu zdvihl pažbu laseru a uvolnil svaly.

"Doktore Mc Corku!" řekl. "Pojďte ke mně!"

A když se doktor k němu připlazil, řekl:

"Vidíte obě láhve? Jednu přímo před námi, druhá je dál..."

"Vidím."

"Nejdříve vystřelíte na tu bližší a pak na vzdálenější, v odstupu řekněme čtyřiceti vteřin... Ale odtud ne!" dodal rychle. "Musíte si najít lepší místo. Tam!" ukázal rukou. "V té propadlině nebude špatné stanoviště. A až vystřelíte, okamžitě, prosím vás, odejděte dozadu. Ano?"

Mc Cork se na nic neptal, ihned se nachýlen vydal uvedeným směrem. Pírx netrpělivě čekal. Jestli je Setaur aspoň trochu podoben člověku, musí být zvědav. Každý inteligentní tvor je zvědavý - a ta zvědavost ho nutí k činnosti, při níž se přihodí cosi nesrozumitelného... Doktora už neviděl. Zakázal si pohlédnout na láhve, které měly explodovat po zásahu střel; všecku pozornost soustředil na pruh ozářeného rumoviště mezi pásmem stínu a tmy. Přiložil k očím dalekohled a zamířil jej do prostoru lávového pole; před skly se pomalu vynořovaly groteskní tvary z dílny sochaře-abstrakcionisty: tenké, spirálovitě zatočené obelisky, tabule rozryté háďaty puklin - od chaosu planoucích ploch a klikatých stínů ho až svědilo oko. Na svahu níže pod sebou koutkem oka postřehl záblesk. Po delší chvíli se objevil druhý. Ticho. Jenom tep bil v helmě, kterou se slunce se svými paprsky chtělo prodrat až k lebce. Bloudil objektivem po tom pruhu chaoticky poházených úlomků.

Něco se tam pohnulo. Strnul. Nad břitvovité ostří desky, podobné rozpuklému ostří jakési olbřímí kamenné sekery, se vysunul polokulovitý tvar, barvou podobný tmavé skále, ale ten tvar měl ramena, která se z obou stran chytila balvanu - a nyní ho už viděl - do poloviny těla. Nevypadal jako bezhlavý tvor, spíše jako člověk, kterému dali nadpřirozenou masku afrického čaroděje, a ta mu zakrývala tvář, šíji i krk, masku jakoby zploštělou, a proto poněkud monstrózní... Loktem pravé ruky cítil pažbu laseru, ale střílet mu teď vůbec nenapadlo. Riziko bylo příliš veliké - možnost zásahu ze zbraně poměrně slabé na podobnou vzdálenost byla malá. Setaur, znehybnělý, zdál se vzhlížet tou svou hlavou, nad trupem

sotva zřetelnou, do zbytků dvou plyných mračen, která stékala po svahu a nemohoucně se rozpouštěla v prázdnu. Trvalo to dost dlouho. Vypadalo to, že neví, co se stalo, že váhá, co dělat. V té jeho nerozhodnosti, v oné nejistotě, jíž Pirx dokonale rozuměl, bylo něco tak neobyčejně blízkého, lidského, že mu to až hrdlo sevřelo. Co bych dělal na jeho místě, co bych si myslel? Že někdo střelil do týchž předmětů jako prve já a že to snad není protivník, nepřítel, ale spíš spojenec? A kdyby to byl někdo takový jako já sám?

Tamten se pohnul. Jeho pohyby byly plynulé a neobyčejně rychlé. Pojednou se vynořil celý, vzpřímený na balvanu, jako by ještě stále hledal tajemnou příčinu dvou výbuchů. Potom se obrátil, seskočil dolů a lehce nachýlen se rozběhl kupředu. Pirxovi chvílemi mizel z očí, ale nikdy ne déle než na několik vteřin, aby se znovu objevil na slunci v kterémsi z odnoží magmatického labyrintu. Přestože celou dobu běžel po dně údolí, blížil se k Pirxovi, odděloval je sotva prostor svahu; Pirx se rozhodoval, jestli by neměl vystřelit. Ale Setaur se objevoval jenom v úzkých pásích světla a opět mizel ve tmě - a protože stále musel měnit směr, neboť si vybral cestu mezi troskami, nedalo se seshora předpokládat, kde se jeho ramena a bezhlavý trup, udržující rovnováhu stejně jako člověk, vynoří v následujícím okamžiku, aby se kovově zaleskl a znovu zmizel. Vtom ohlušující klikatina proťala mozaiku zřícenin a uprostřed bloků, jimiž Setaur právě běžel, vykresávala dlouhé chocholy jisker. Kdo to vystřelil? Pirx Mc Corka neviděl, ale ohnivá čára vedla z protější strany - zřejmě tedy kadet, ten utřinos, ten osel! Vztekla ho proklínal, protože ničeho samozřejmě nedosáhl - záda z kovu se na zlomek vteřiny mihla mnohem dál, pak zmizela nadobro. "A k tomu ke všemu ještě na něho střílel zezadu!" pomyslel si Pirx vztekla a vůbec nechápal nesmyslnost této výčitky. Setaur se nepokoušel odpovědět palbou - proč? Snažil se ho najít - marně. Že by ho už zakryl svah? Je to možné... V tom případě se tu lze bezpečně pohybovat... Pirx se odlepil od svého balvanu, z toho místa už nic nevypátrá. Vyběhl poněkud sehnut po okraji, minul kadeta, který ležel jako na střelnici - s roztaženými nohama, přitisknutými ke skále, pocítil nejasnou chuť kopnout ho do zadku, směšně trčícího a ještě nafouklého příliš velkým skafandrem. Zmírnil, ale pouze aby zavolal: "Neopovaž se střílet, slyšíš? Polož ten laser!"

A než ho kadet, obracející se na bok, údivem zhloupným pohledem začal hledat - protože jeho hlas sice slyšel ze sluchátek, ale bez určení směru a místa, ve kterém byl Pirx - běžel už dál; v obavě, že mrhá časem, spěchal, co jen mohl, až se ocitl naproti široké puklině, která mu neočekávaně odkryla pohled až na dno údolí.

Byl to jakýsi tektonický příkop, tak starý, že jeho břehy se drolily, pozbyly srázů a začaly se podobat horskému žlebu, rozšířenému erozí. Zaváhal. Nespatřil Setaura, ostatně asi by jej odtud ani spatřit nemohl. Pustil se tedy dále žlebem s laserem připraveným k výstřelu, i když cítil, že se dopouští šílenství; nemohl však odolat něčemu, co jej tam hnalo; říkal si, že jej chce jenom uvidět, že se zastaví na prvním místě, ze kterého by si mohl dobře prohlédnout poslední úsek strže a celý labyrint rumoviště pod ní, a dokonce snad ve chvíli, kdy stále skloněn běžel a spousty kamínků mu odletovaly pod botami, tomu i věřil; v těch vteřinách se nepozastavoval nad ničím. Byl na Měsíci, vážil tedy sotva patnáct kilogramů, ale i tak mu stále větší svah podlamoval nohy, pádil osmimetrovými skoky a brzdil, jak jen mohl, překonal už polovinu délky svahu, žleb končil mělkým výběhem - a první stopy lávového proudu, černé na odvrácené a rozpálené na jižní straně, táhly se na slunci asi sto metrů níž. "Dostal jsem se do pěkné bryndy," pomyslel si; do prostoru, v němž kroužil Setaur, mohl odtud skoro dosáhnout rukou. Bleskurychle se podíval vpravo i vlevo. Byl sám - rozpálený příkrý hřbet zůstal vysoko nad ním u černého nebe, předtím se mohl dívat do průsmyků mezi balvany jako z ptačí perspektivy, ale teď mu síť štěrbin mezi skalami zaclonila kamenné hradby poblíž. "To není dobré," pomyslel si, "co abych se už vrátil?" Neuměl si to vysvětlit, ale věděl, že to neudělá.

Nemohl však takhle stát. O několik kroků níž ležel osamělý úlomek magmatu - s největší pravděpodobností konec jazyka, který se kdysi jako rozžhavený potok vyléval po obrovských svazích k úpatí Toricelliho kráteru - a posledním výběžkem dosáhl až téhle prohlubeniny. Když nebylo nic jiného, byl takový úkryt ještě nejlepší. Dostihl jej jediným skokem, i když mu to dlouhé měsíční plachtění, pomalý let jako ve snu, kterému ve skutečnosti nikdy nepřivýkl, bylo nesmírně protivné. Schoulil se za tím ostrým balvanem vyhlédl a spatřil Setaura, který se vynořil za dvěma špičatými jehlany, obešel třetí, přejel po nich kovovou paží a zastavil se. Pirx ho viděl z boku, osvětleného jen zčásti, neboť pouze právě

rameno svítilo, tmavě a sytě, jako dobře namazaná část stroje - ostatní část těla pokrýval stín. Pozvedl už laser k oku, když Setaur jakoby v náhlém vnuknutí zmizel, jako by ho kdosi odfoukl. Je tam dál a ustoupil pouze do stínu? Má tedy střelit do toho stínu? Měl ho už na mušce, ale prst na kohoutek vůbec nepřiložil. Uvolnil ruku, hlaveň klesla. Čekal. Setaur zmizel. Hned pod ním se prostíralo rumoviště s celým ďábelským labyrintem, hodiny se tam mohl schovávat - zeskelnatělá láva popraskala v geometrických a současně zvláštních tvarech.

"Kde je?" pomyslí si. "Kdyby aspoň bylo něco slyšet, ale ta prokletá krajina bez ovzduší, jako v těžkém snu... Kdybych sestoupil níž, mohl bych ho dostat. Ne, to neudělám, nejsem přece blázen... Ale myslit si můžeme všechno - ten převis není hloub než dvanáct metrů, jako dva metry na Zemi; a byl bych v jeho stínu, neviditelný, mohl bych se posunovat podél něho a po celou tu dobu bych měl záda kryta skalou, a Setaur dříve nebo později mi přijde rovnou do rány..." V kamenném labyrintu se nic nedělo. Na Zemi by slunce za tu dobu popošlo o velký kus cesty, ale zde vládl měsíční den, takže se zdálo, jako by stálo na jediném místě, zhasínalo nejbližší hvězdy, zastíralo je černou prázdnotou, vyplněnou pomerančovou, rozvátou mlhou... Až do poloviny těla se vysunul nad kámen. Nic. Už ho to začalo zlobit. "Proč ještě nejedou? To není možné, aby dosud neměli rádiové spojení... Snad ho konečně vyplaší z těch rozvalin." Pohlédl na hodinky pod tlustým sklem na zápěstí a podivil se - od posledního rozhovoru s Mc Corkem uplynulo sotva třináct minut.

Připravoval se, že opustí své stanoviště, když najednou se staly dvě věci, obě stejně neočekávané. Ve skalní bráně mezi dvěma magmatickými valy, které uzavíraly kotlinu od východu, spatřil plazící se transportéry, jeden za druhým. Byly ještě daleko, snad víc než kilometr, jely na plný plyn a táhly za sebou dlouhé, nerozpadávající se chomáče stočeného kouře. Vtom se na samém okraji útesu objevily dvě jakoby lidské, jenže do kovových rukavic navlečené ruce a ihned za nimi, tak rychle, že ani nestačil ustoupit, se vynořil Setaur. Neoddělovalo je víc než deset metrů. Namísto hlavy spatřil Pirx masivní vypuklinu mezi mohutnými rameny, v níž se nehybně třpytila skla optických otvorů jako dvě černé, široce rozestouplé oči, spolu s prostředním, třetím, strašlivým, v tomto okamžiku uzavřeným záklopkou laserového chrliče. Sám měl sice laser v ruce, ale reakce stroje byly nesrovnatelně rychlejší než jeho, dokonce se vůbec nepokoušel skrýt, prostě ztuhl v plném slunci na pokrčených nohou, tak jak jej, když se zvedal ze země, zastihl náhle Setaur. Dívali se na sebe - socha člověka a socha stroje, oba oblečení do kovu. Vtom strašlivý záblesk roztrhl před Pirxem všechnen prostor a Pirx, sražen úderem žáru, se zřítíl dozadu. Když padal, neztratil vědomí, v onom zlomku vteřiny cítil pouze údiv, protože by mohl odpřisáhnout, že ho nesrazil Setaur, vždyť přece do posledního okamžiku viděl jeho temné a slepé laserové oko. Upadl naznak, protože výstřel šel stranou - ale určitě mířili na něho, nestvůrný záblesk se ihned opakoval a odloupl část kamenného jehlanu, který jej předtím chránil; rozstříkl se v kapkách tekutého minerálu, který se v letu měnil v oslepující pavučinu. Ale teď jej zachránilo to, že mířili na výšku postavy, zatímco on ležel. Byl to první stroj, odkud na něho pálili laserem. Převrátil se na bok a vtom spatřil Setaurova záda, stál nehybný, jako odlitý z bronzu. Dvakrát od něj vyšlehlo bílé světlo. I z té vzdálenosti bylo vidět, jak z předního transportéru ulítl celý pás zároveň s koly a hlavním převodem; zdvihlo se tam takové mračno prachu a zářících plynů, že další transportér byl oslepen a nemohl už střílet. Dvouapůlmetrový obr pomalu pohlédl na ležícího člověka, který dosud tiskl svou zbraň, odvrátil se a lehce pokrčil nohy, aby skočil nazpět, odkud přišel. Ale Pirx nepohodlně, ze strany na něho vystřelil - chtěl mu jenom podseknout nohy, jenže když mačkal spoušť, pohnul se mu loket - a plamenný nůž rozpůlil obra odshora až dolů, takže se jako masa planoucího železa zřítíl na dno rozvalin.

Posádka zničeného transportéru se zachránila celá - dokonce bez popálenin - a Pirx se dozvěděl, ovšem mnohem později, že střelili na něho, protože Setaura, temného na tmavém pozadí skalního útesu, vůbec nepostřehli. Nezkoušený střelec nevěnoval pozornost ani tomu, že silueta, kterou si bere na mušku, má světlou barvu aluminiového skafandru. Pirx byl skoro přesvědčen, že další výstřel by už nepřežil. Zachránil jej Setaur - ale copak si to uvědomil? V myšlenkách se mnohokrát vracel k oněm posledním vteřinám a vždy se ujistil oвал v přesvědčení, že Setaur stál na místě, z něhož mohl poznat, kdo je skutečný cíl vzdálené palby. Mělo to snad znamenat, že jej chtěl zachránit? Na to nikdy neuměl odpovědět. Intelektovníkové považovali vše za "sběh okolností" - žádný nedokázal vysvětlit to bezdůvodné tvrzení. S

ničím podobným se dosud nesetkali, odborná literatura nezaznamenala takové případy. Všichni uznali, že Pirx se choval tak, jak musel, ale jemu to nestačilo. Na dlouhé roky mu zůstal v paměti obraz chvíle, v nichž se setkal se smrtí a zůstal bez pohromy - aby nikdy nepoznal celou pravdu - a hořké bylo vědomí, že tak úskočným, téměř ničemným způsobem zabil ranou zezadu svého zachránce.

neštěstí

Andal se ve čtyři nevrátil a nikdo jako by si toho nevšiml. Před pátou už nastával soumrak a Pirx, ani ne nespokojený jako spíše udivený, se chtěl zeptat Krulla, co to může znamenat. Ale nechal toho - nebyl vedoucím skupiny a taková otázka, jakkoli oprávněná a celkem nevinná, by mohla vyvolat řetězovou reakci vzrušení. Znal to dobře, opakovalo se to nejednou, zvláště když skupina byla tak náhodná jako právě jejich. Tři lidé se specializací natolik odlišnou, jak je to jen možné, v srdci hor nikomu nepotřebné planety, kteří plní úkoly, jež všichni, a on také, považují za nesmysl. Přivezli je sem malým a starým gravistatem, který zde měl už zůstat, stejně byl dobrý jenom do starého železa, spolu se skládacím aluminiovým barákem, několika kusy nábytku a radiostanicí, tak opotřebovanou, že s ní bylo víc starostí než užitku - a s tím měli za sedm týdnů provést "celkový průzkum", jako by to bylo možné. Pirx by nikdy nebyl přijal takový úkol, měl za to, že jde pouze o rozšířený program výzkumů, které zde konala exploatační skupina ze Základny, že jde o čísličku v hlášení, jimiž krmili informační stroje Základny, což mohlo mít jistý význam při rozdělování prostředků, lidí a síly pro následující rok. A proto, aby se na paměťových páskách objevila ta cifra, rozpočtená na dírky, seděli bezmála přes padesát dní v pustině, která by snad za jistých okolností byla atraktivní, například jako terén v horolezectví. Ta alpinistická potěšení byla ovšem co nejpřísněji zakázána, takže Pirx si mohl nanejvýš představovat trasy prvních přechodů při seizmických a triangulačních měřeních. Planeta dokonce ani neměla jiný název než Jota/116/47, Proxima Vodnář. Ze všech planet, které Pirx kdy viděl, se nejvíc podobala Zemi, s tím svým malým žlutým sluncem, se slanými červenozelenými oceány, jež díky pracujícím naplaveninám naplňovaly atmosféru kyslíkem, a s velkým trojstranným kontinentem, pokrytým zárodečnými rostlinstvím. Výborně by se hodila ke kolonizaci, nebýt toho, že její slunce bylo typu G, nově zjištěné podskupiny G VII, a tedy nejisté, protože podezřelé z neurčité doby záření; když posléze použili astrofyzikové svého veta, mohla přeměna v Novou Zemi začít třeba až za sto miliónů let; všechny plány s obhospodařováním té země zaslíbené bylo třeba škrtnout.

Pirx někdy litoval, že se do expedice nechal najmout, ale nebyla to lítost zcela upřímná. Beztak musel být na Základně tři měsíce, protože chybělo rychlejší spojení se sluneční soustavou; když tedy měl před sebou vyhlídku na vysedávání v podzemních klimatizovaných zahradách Základny a hloupá televizní představení (byla to zábava z konzerv starých aspoň deset let), ochotně přijal návrh představeného a byl rád, že může Krullovi prokázat službu - neměl totiž žádné volné lidi a služební řád zakazoval vysílat pouze dva. Takže Pirx spadl kosmografovi jako z nebe. Krull ovšem neprojevil nadšení ani tehdy, ani později; zpočátku si dokonce Pirx myslel, že ho Krull podezřívá z "velkopanských choutek", když souhlasil s tím, aby se z velitele lodi stal řadovým výzkumníkem; vypadalo to tak, jako by Krulla něčím skrytě urazil. Ale nebyla to uraženost, Krull prostě uprostřed života (překročil čtyřicetku) zahořkl, jako by ho nenapájeli ničím jiným kromě pelyňku. A protože se v takové samotě nic nedá utajit a lidé se všemi malichernostmi a ctnostmi se stávají okamžitě průzrační jako sklo, Pirx rychle pochopil, kde se vzala ta zahořklost u Krulla, koneckonců jistě vytrvalého a tvrdého člověka, který měl za sebou více než deset let mimozemské služby. Krull se nestal tím, kým chtěl být, ale kým být musel, protože se k vytouženému oboru nedostal. A že kdysi chtěl být intelektovníkem, a nikoli kosmografem, o tom se Pirx přesvědčil, když viděl, jak je Krull kategorický v rozhovorech s Massenou, sotva se dotkli intelektuálních témat (ostatně Krull, říkal "intelektuálních" protože takový byl žargon oboru).

Massenovi chybělo bohužel pochopení, a možná se ho Krullov motivy vůbec netýkaly, dost na tom, že když Krull tvrdošíjně hájil nějaké mylné řešení, neomezil se pouze na popření, ale s tužkou v ruce položil Krulla na obě lopatky, krok za krokem vyvozoval matematická zdůvodnění a končil tak spokojen, jako by dokázal nejen vlastní pravdu, ale také, že Krull je paličatý osel. To však nebyla pravda. Nebyl paličatý, byl pouze nepřirozeně citlivý jako téměř každý, jehož ambice patří jiné oblasti než vlastní schopnosti.

Pirx, který byl náhodným svědkem takové rozmluvy - věru těžko, aby nebyl, když v baráku bydlili společně na čtyřiceti čtverečních metrech a zvukotěsnost přepážek byla zcela iluzorní - věděl, jak to skončí. A skutečně: Krull, který se Massenovi neodvážil ukázat, jak velice jej zabořila porážka, všechn odpor přenesl proti Pirxovi, ovšem svým vlastním způsobem: přestal s ním mluvit, pokud to nebylo nezbytně nutné.

Tehdy mu zůstal blízkým pouze Massena - opravdu bylo možné spřátelit se s tím černovlasým a modrookým neurastenikem, ale Pirx měl vždy s nervózními lidmi potíže, protože k nim v hloubi duše neměl důvěru. Massenovi vždycky něco bylo: museli mu prohlížet krk, tvrdil, že se chystá změna počasí, protože mu praská v kloubech (žádná nepříšla, ale stále ji předvídal), prý trpěl nespavostí a každý večer významně hledal pilulky, které snad nikdy neužíval - dával si je pro všechny případy vedle lůžka a ráno Pirxovi, který četl dlouho do noci a dokonale slyšel jeho chrápání, vykládal, že opravdu oko nezamhouří (čemuž - zdá se - věřil). Jinak to byl znamenitý specialista a výborný matematik s talentem organizátora, kterému v té době svěřili automatické programování výzkumu v terénu, a tudíž bez účasti člověka. Jeden z takových programů si vzal s sebou, aby jej zpracoval "ve volném čase". A Krull trpěl, protože Massena dělal svou práci velice rychle a dobře, takže opravdu měl dost volného času, a jemu tak chyběly důvody k výtkám, že náležitě neplní své povinnosti. A Massena se jim hodil tím spíš, že - jakkoli to bylo paradoxní - ta miniaturní planetologická výprava neměla ani jediného opravdového planetologa, vždyť ani Krull jím nebyl.

Komplikace, k nimž mohou bez nějakého zvláštního důvodu dospět vztahy tří vcelku normálních, obyčejných lidí na takové skalnaté poušti, jakou byla jižní vysočina Jota Vodnáře - to jsou komplikace, jež vzbuzují údiv stejně jako zoufalství.

Byla tam ještě jedna osoba, třeba ne člověk - vzpomínaný Andal, neboli Automat řízený na dálku, jeden z nejnovějších modelů vyrobených na Zemi pro výzkum, automat s vysokým stupněm samostatnosti. Massena byl s nimi - v roli kybernetika - jenom díky anachronismu, služební řád totiž vyžadoval, aby tam, kde je automat, byl zároveň někdo, kdo by jej v případě potřeby mohl opravit. Řád byl aspoň deset roků starý - jak je vidět, nemění se zrovna často - naproti tomu Andal - jak nejednou tvrdil sám Massena - by v případě nutnosti mohl spravit spíše jeho. Nejen proto, že byl opravdu dokonale neomylný, ale i proto, že měl elementární lékařské znalosti. Pirx už dávno postřehl, že člověka lze často líp poznat podle jeho vztahu k robotům než k jiným lidem. Dnešní pokolení přišlo na svět, jehož přirozenou součástí se staly automaty stejně jako kosmické lodě, ale tato sféra si zachovala zvláštní odstín, jakoby poznamenaný pozůstatky iracionalismu. Někteří si snadněji zamilovali obyčejný stroj, například vlastní auto, nežli stroj myslící. Období rozsáhlého experimentování konstruktérů se již chýlilo ke konci, aspoň to tak vypadalo. Stavěli pouze automaty dvou typů: úzce specializované a univerzální. Pouze malá skupina těch univerzálních měla podobu blízkou člověku, a i to jenom proto, že ze všech vyzkoušených konstrukcí se ukázala nejsprávnější ta, jež vycházela z přirozených forem, především v obtížných planetárních podmínkách bez jakýchkoli cest.

Inženýři nebyli příliš šťastní, když jejich výrobky začaly projevoval takovou spontánnost, která bezděčně vzbuzovala zdání duševního života. Říkalo se, že automaty myslí, ale že "nemají osobnost". Ovšem, nikdo neslyšel o automatu, který by se hněval, byl nadšen, smál se nebo plakal; byly dokonale vyvážené, jak si to konstruktéři přáli. Protože však jejich mozky nevznikaly na montážním pásu, ale v procesu pomalého vytváření monokrystalů s jeho nezvládnutelným statistickým rozptylem, mikroskopické přesuny molekul způsobovaly takové konečné rozdíly, že vlastně neexistovaly dva identické automaty. A jak je to tedy s individualitou? "Není," odpovídal kybernetik, "jsou to výsledky probabilistického procesu." Totéž si mysli Pirx, jako snad každý, kdo s nimi měl hodně co dělat, kdo po celá léta tušil kolem sebe jejich mlčící a vždycky cílevědomou, vždycky logickou pilnost. Ovšem, vždy si byli navzájem podobní víc než lidé, ale také oni mívali své špatné a dobré stránky. Bývali i takoví, kteří při vykonávání rozkazů praktikovali cosi na způsob "pasivního odporu" - a pokud tento jev sílil, končil automat v generální opravě.

Pirx, a určitě ne jenom on sám, neměl před těmito zvláštními stroji, které tak důkladně vykonávaly příkazy a nejednou přitom vynakládaly takovou invenci, příliš čisté svědomí. Snad se to datovalo od chvíle, kdy řídil "Koriolána", dost na tom, že nepovažoval za docela poctivou samu podstatu situace, v níž člověk stvořil myšlenku mimo sebe a učinil je závislým na sobě. Pirx by určitě nedokázal říci, co v něm

vyvolávalo ten slabý neklid, jakoby vědomí nevyrovnaného účtu, špatně učiněného rozhodnutí nebo snad prostě - třeba je to řečeno silně - jakéhosi obratně provedeného darebáctví. Bylo kus licoměrné rafinovanosti v té rozvázné umírněnosti, s níž člověk vdechoval poznatky o sobě samém chladným strojem a hlídal, aby měly pouze tolik duchovna, kolik je nezbytné, bez naděje soupeřit se svým tvůrcem o přízeň světa. Goethova maxima: In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister - ve vztahu k bystrým konstruktérům nabývala neočekávané příchuti chvály, která přecházela v uštěpačné odsouzení, protože oni nechtěli vymezovat sebe, ale svá díla, a to s krutou přesností. Přirozeně, Pirx se nikdy neodvážil říci něco takového nahlas, protože si dovedl představit, jak by to znělo směšně; automaty nebyly odstrkovány nebo vykořisťovány pro svoji existenciální situaci, věc byla mnohem prostší, nedalo se na ni zaútočit z morálních aspektů, ale bylo to také horší: člověk automaty omezil ještě dříve, než vznikly, už na rýsovacím prknu.

Ten předposlední den jejich pobytu na planetě byly práce už téměř skončeny; když se však prověřovaly pásy s výsledky, ukázalo se, že jedna chybí. Nejprve prohlédli paměť stroje, potom protřepali všechny schránky a zásuvky, přičemž Krull dvakrát Pirxovi doporučil, aby důkladně prozkoumal vlastní věci. Vypadalo to jako zlomyslnost, protože Pirx s chybějící páskou neměl vůbec nic společného a v zavazadle by ji přece neukrýval. Pirxe svrběl jazyk, chtěl říci něco ostrého, tím spíš, že se dosud držel jak uměl a v duchu omlouval skutečně hrubé a urážlivé Krullovo chování. Ale ani teď nepronesl ostřejší slovo - místo toho poznamenal, že jestliže je zapotřebí opakovat měření, ochotně to udělá sám a Andala si vezme za pomocníka.

Krull však mínil, že Andal nebude vůbec potřebovat Pirxovu pomoc, naložili proto robotovi aparát, fotografické cívky, a když mu pouzdro u pasu naplnili taktickými raketami, poslali ho k vrcholům podhorského masívu.

Robot vyšel v osm ráno - Massena byl přesvědčen, že úkol splní do oběda. Byly však dvě odpoledne, tři, pak čtyři, nastal soumrak a Andal se stále nevracel.

Pirx seděl v koutě baráku pod nástěnnou kadmiovou lampou a pozorně četl roztrhanou starou knížku, kterou si vypůjčil na Základně od nějakého pilota, ale obsah mu unikal. Nesedělo se mu zrovna pohodlně. Žebrovaná aluminiová stěna ho tlačila do zad a vzduch mu skoro všecek utekl z nafukovacího polštářku, takže cítil, jak se mu i přes pogumovanou látku vtačují do zadnice ostré matice konstrukce. Přesto nezměnil polohu, protože nepohodlí bylo v dokonalém souladu s přibývajícím hněvem, který se v něm střádal. Ani Krull, ani Massena jako by dosud nepostřehli Andalovu nepřítomnost. Krull, který skutečně nebyl nijak důvtipný a nejevil žádný smysl pro humor, bůhvíproč od samého počátku zatvrzele říkal robotovi Anděl, nebo dokonce Železný anděl, jinak se na něj neobracel, a tahle hloupost Pirxe už tolikrát rozčílila, že už jenom kvůli tomu se mu kosmograf zprotivil. Massena měl k robotovi profesionální vztah; všichni intelektovníci vědí, nebo přinejmenším prohlašují, že vědí, které molekulární procesy a proudy vyvolávají takové a ne jiné reakce nebo odpovědi automatu, takže každou zmínku o jejich domnělé psychice považují za naprostý nesmysl. Nicméně se k Andalovi choval jako loajální mechanik ke svému dieselovi: nepřetěžoval ho, měl ho rád pro jeho obratnost a pečoval o něj, jak jen mohl. V šest už Pirx nevydržel ve svém koutě, protože mu zdřevěněla noha, a tak se začal pohybovat, až mu praskalo v kloubech, hýbat chodidlem a ohýbat nohu v koleně, aby obnovil krevní oběh, a potom začal přecházet z kouta do kouta, i když dobře věděl, že ničím nedokáže líp vydráždit Krulla, ponořeného do přepočítávání výsledků.

"Opravdu byste nemuseli tak rámusit!" řekl konečně Krull jakoby oběma a jako kdyby nevěděl, že to chodí Pirx, protože Massena se sluchátky na uších, rozvalený v pneumtickém křesle se směšně zasněným výrazem v tváři, poslouchal nějaký program. Pirx otevřel dveře, kterými škulil silný západní vítr, a když oči poněkud přivykly tmě, za zády plechovou stěnu, rozdmčenou větrem, zahleděl se směrem, odkud měl přijít Andal. Viděl sotva několik hvězd, které se zřetelně chvěly ve větru, jehož vysoké a nerovnoměrné vytí mu obklopovalo hlavu studeným proudem, ježilo vlasy a nadouvalo chřípí a plíce - vítr musel mít rychlost aspoň čtyřicet metrů za vteřinu. Stál tam, a když mu začalo být chladno, vrátil se do baráku, kde zívající Massena sňal právě z hlavy sluchátka a prsty si pročešával vlasy, zatímco Krull, vyschlý a plný vrásek, trpělivě urovnával papíry v aktovkách a sklepal štosy archů, aby je srovnal.

"Ještě tady není!" řekl Pirx a sám se podíval, jak to zaznělo - pronesl ta slova jako výzvu. A oni musili postřehnout jejich zvláštní tón, protože Massena rychle pohlédl na Pirxe a poznamenal:

"To nic neznamená, ten trefí, i když je tma, vrátí se ráno."

Pirx se na něho podíval, ale neodpověděl. Když šel kolem Krulla, vzal z křesla knížku, která tam ležela, a usedl do svého kouta a dělal, že čte. Vítr sílil. Ozvěna za okny mohutněla, podobala se vytí, pojednou narazilo něco měkkého na stěnu, jakoby nevelká haluz; a znovu mijely minuty mlčení. Massena, který samozřejmě čekal, až se Pirx stejně obětavě jako jindy pustí do přípravy večeře, nakonec vstal a dal se do otvírání krabic s konzervami; nejdříve pozorně přečetl názvy na nálepkách, jako by čekal, že mezi zásobami najde jakousi dosud neobjevenou lahůdku. Pirx neměl na jídlo chuť, i když měl vlastně hlad. Nehnul se však z místa. Pomalu jej naplňoval jakýsi chladný hněv - bůhvíproč - proti oběma společníkům, kteří koneckonců nebyli ti nejhorší z možných. Nebo měl za to, že se Andalovi něco stalo? Že, dejme tomu, byl robot přepaden "tajemnými obyvateli" planety, tedy tvory, ve které nevěřil nikdo kromě žvanilů? Kdyby existovala třeba jen jedna jediná možnost ze statisíce jiných, že totiž planetu obývají nějaké bytosti, určitě by tady takhle nasedli a nezabývali se svými drobnými záležitostmi, ale neodkladně by učinili všechny kroky podle služebního řádu, viz bod druhý, pátý, šestý a sedmý osmnáctého paragrafu spolu s třetí a čtvrtou částí předpisů o speciálním postupu. Nebyla však taková možnost: nebylo nic. Spíš už vybuchlo nejisté slunce Joty. Ovšem, to bylo mnohem pravděpodobnější. Co se tedy mohlo stát?

Pirx cítil, že klid, který vyplňuje barák, chvějící se v poryvech větru, je pouze zdánlivý. Nebyl sám, kdo předstíral, že čte a nechce se mu do večeře, na kterou jako by zapomněl. Ti dva také hráli svou hru, jenomže obtížnou, kdovíjakou, zato s každou další minutou zřetelnější.

Andal byl podřízen intelektoriku Massenovi, pokud jde o technickou údržbu. Ale Krullovi rovněž, jako "člen výpravy" svému veliteli, takže případný defekt mohl být zaviněn kterýmkoli z nich. Snad Massena na něco zapomněl a snad Krull vyznačil nesprávně trasu, po které měl Andal jít. Ale na to by se nakonec snadno přišlo, takže vzrůstající nepřirozené mlčení muselo být vyvoláno něčím jiným.

Krull od samého začátku jako by bral robota úmyslně na lehkou váhu, vždyť mu dal i přezdívku jako nějakému školákovi a nejednou mu uděloval příkazy, od nichž se oba zbývající distancovali, protože univerzální automat není žádný sluha. A určitě to dělal proto, aby prostřednictvím Andala mohl sice přihloupě, zato s úporností postihovat Massenu, kterého se otevřeně neodvážil napadnout.

Byla to teď jakási licitace nervů, a ten, kdo by první projevil starost o Andalův osud, by přiznal, že prohrál. Pirx nakonec pochopil, že je vtažen do toho mlčenlivého zápasu, v té chvíli tak hloupého a napjatého. Zamyslel se, co by dělal, kdyby byl vůdcem skupiny. Ted' určitě moc ne, protože do takové noci nemohli jít robota hledat. Ať tak či onak, bylo nutné čekat do rána, nanejvýš se pokusit o rádiové spojení s minimální možností úspěchu, poněvadž dosah ultrakrátkých vln byl v nepřehledném terénu nepatrný. Dosud ho nikdy neposlali samotného, tím spíše, že předpis, třebaže něčemu podobnému nezabraňoval, omezoval podobné úmysly mnoha paragrafy plnými výhrad. Ale ať čert vezme předpis! Pirx soudil, že Massena, místo aby vyzývavě vyškrabával zbytky připáleného jídla z konzervy, mohl se pokusit o vyslání rádiové výzvy. Uvažoval, jak by to vypadalo, kdyby to provedl on sám. Něco se přece muselo podniknout. Může si robot zlomit nohu? Nikdy o něčem podobném neslyšel.

Vstal, přistoupil ke stolu, a i když na sobě cítil kradmé, jakoby lhostejné pohledy těch dvou, pozorně si prohlédl mapu, do níž ráno sám Krull zakreslil Andalovi trasu. Vypadalo to tak, že kontroluje vedoucího? Pojednou zvedl hlavu a setkal se s Krullovými očima. Krull mu chtěl něco říci, otvíral ústa. Ale když si všiml studeného a těžkého Pirxova pohledu, jenom odkašlal, přihrbil se a znovu třídil své papíry. Pirx po něm asi ostře blýskl očima, ovšem neúmyslně a jen proto, že v podobných chvílích se v něm probouzelo něco, co mu mezi posádkou zjednávalo poslušnost a respekt, plný vyčkávání.

Odložil mapu. Trasa vedla pouze k vysoké skalnaté stěně se třemi zkosenými útesy, ale vyznačená cesta je obcházela. Cožpak robot mohl nevykonat úkol? To bylo nemyslitelné.

"Ale mohl si zvrtnout nohu v nějaké rozsedlině," pomyslel si. "Ne, to je nesmysl. Robot jako Andal vydrží pád i ze čtyřiceti metrů, kdepak, z takových situací vycházejí celí, mají něco lepšího, než jsou křehké lidské kosti. Co se tedy k čertu stalo?"

Narovnal se a ze své okázané výše pohlédl nejprve na Massenu, který se kroutil a šklebil, protože pil

příliš horký čaj, a potom na Krulla, a nakonec, když se demonstrativně otočil, odešel do malé ložnice a tam zbytečně rychle vytáhl ze stěny své skládací lůžko. Čtyřmi nacvičenými pohyby strhl ze sebe šaty a vklouzl do spacího pytle. Věděl, že neusne snadno, ale už měl dneska těch dvou dost. Konečně kdo ví, jestli by jim - zůstat s nimi déle - nevynadal, a zbytečně, protože zítra se beztak měli na palubě Ampéra rozejít; v okamžiku, kdy vkročí na loď, přestane existovat operační skupina Jota Vodnář.

Už se mu zdálo o tom i onom, jakési postříbřené proužky mu splývaly pod víčky, světélka mihotavá jako jiskry ho uspávala, ještě obrátil polštář na druhou, chladnější stranu - a pojednou jako by hmatatelně a blízko uviděl postavu Andala - tak, jak jej dnes viděl naposled, několik minut před osmou. Massena mu právě dával taktické rakety. Jejich pomocí se může několik minut pohybovat ve vzduchu, jakoby navzdory gravitaci. To zařízení užívali téměř všichni, rozumí se, že za okolností, které předvídal všestranně přísný předpis. Ta scéna byla podivná jako vždy, když člověk v čemkoli pomáhal robotovi, obvykle to bylo právě naopak. Andal nemohl rukou dosáhnout na pouzdro pod batohem, vycpaným jako hrb. Vždyť také nesl náklad dost těžký i pro dva lidi. Ovšem, žádná křivda se mu neděla, byl to jenom stroj, v případě nutnosti vyvinul energii šestnácti koňských sil, a to díky mikroskopické baterii stroncia, která mu nahrazovala srdce. Nyní však, určitě jako důsledek ospalého podřimování, všechno se to Pirxovi nezdálo v pořádku, celou duší byl na straně mlčenlivého Andala, byl schopen uvěřit, že Andal, právě tak jako on sám, není ani trochu klidná povaha. Zdá se takovým jen proto, že pochopil, že je to zapotřebí. Těsně před usnutím Pirx ještě o čemsi přemýšlel. Byly to ony nejintimnější sny, jimž se člověk může oddávat jen proto, že po probuzení si zpravidla nic nepamatuje a ta zítřejší nepaměť dává dnes rozhršení všemu. Představil si mlčky pohádkovou, mytickou situaci, která - věděl o tom odedávna jako všichni ostatní - se nikdy nemohla uskutečnit: vzpouru robotů. A když pocítil hluchou, mlčenlivou jistotu, že by v takovém případě byl na jejich straně, usnul okamžitě, jakoby očištěn.

Probudil se časně a ani nevěděl, proč ho nejdřív napadlo, že vítr ustal. Potom si vzpomněl na Andala a na noční sny před usnutím; trochu ho zmátl fakt, že něco podobného ho mohlo vůbec napadnout. Ležel ještě hodnou chvíli, až došel k částečně uklidňujícímu přesvědčení, že ty předspánkové, pomíjivé obrazy jej nenašly bdělého, že - v protikladu ke snu, který se odvíjel sám - vyžadovaly pouze nevelkou, napůl vědomou pomoc z jeho strany. Takové psychologické úvahy mu byly cizí, podívoval se proto, proč se jimi zneklidňuje, lehce se pozvedl na lokti a naslouchal: bylo naprosté ticho. Odhrmul záclonu z malého okénka hned u hlavy. Nejasným sklem spatřil stopy rozbřesku, a teprve tehdy pochopil, že bude muset jít do hor. Vyskočil z lůžka, aby se ještě podíval do společné místnosti. Robot tam nebyl. Ti dva už vstávali. U snídane Krull mimochodem řekl, jako by to bylo rozhodnuto už včera, že se na cestu musí vydat ihned, protože k večeru přistane Ampére a rozebírání baráku a balení věcí jim zabere nejmíň půldruhé hodiny, jestli ne víc. A zřejmě to řekl úmyslně tak, aby nebylo jasné, zda mají jít kvůli neúplným informacím, anebo kvůli Andalovi.

Pirx jedl za tři, ale slovem se neozýval. Když ti dva ještě dopíjeli kávu, vstal a hrabal se ve svém batohu, až z něho vyňal a prohlédl svazek bílého nylonového lana, kladívko a skoby. Po uvážení hodil do batohu i své vysoké boty - pro každý případ.

Vyšli ven ještě za úsvitu. Hvězdy už na bezbarvém nebi nebylo vidět. Těžké, fialové šero na zemi, na tvářích, ve vzduchu bylo nehybné a mrazivé, hory na severu připomínaly černou masu, ztuhlou v temnotách, jižní, bližší hřbet se tyčil jako roztavená maska bez kresby, s jiskřivým pásem pomerančového světla nad štíty. Ta záře, vzdálená a neskutečná, vytvářela ve vzduchu propletené chomáče dechu, odlévající se z úst tří lidí. Přestože atmosféra byla řidší než pozemská, dýchalo se dobře. Zastavili se na konci roviny. Zbytky trávy, špinavé v nečistém soumraku odcházející noci a ve dni, který se plazil z hor, zmizely. Před nimi se rozprostírala ledovcová mořena, kupy balvanů bylo vidět jakoby přes plynoucí vodu. O několik set kroků výš narazili na vítr; překvapoval krátkými poryvy. Šli a lehce překračovali menší balvany a vystupovali na veliké, někdy skalní deska suše ťukla o druhou, jindy oblázek vystřelil zpod boty a pádil po úbočí, provázen mnohonásobnou ozvěnou, jako by se tam někdo probouzel. Někdy zavrzel ramenní pás, zaskřípělo kování; ty skoupé zvuky vtiskovaly jejich pochodu přidech souhlasu a pořádku, jako by byli jedním dechem spojenou skupinou horolezců. Pirx šel za Massenou jako druhý. Byla stále ještě velká tma, aby bylo možné spatřit reliéf vzdálených stěn. S námahou pohlížel do dalekých plání, jednou a podruhé nepříliš pozorně kladená noha uklouzla po

balvanu, ale přesto svěřil všecku pozornost pátrajícím očím, jako by chtěl utéci nejen od všeho blízkého, ale také od sebe, ode všech myšlenek. Na Andala vůbec nemyslel, jenom zrakem prodléval v té krajině prastarých skal a naprosté lhostejnosti, jíž pouze lidská fantazie dodávala zdání hrůzy a vyzývavosti. Planeta měla výrazně rozdělené roční období. Přijeli sem na sklonku léta a teď už dohasínal v údolích horský podzim, celý v červeně a žlutě, ale slunce, jakoby navzdory spoustě listů, napadaného do pěn horských potoků, bylo stále ještě teplé - a ve dnech bez mráčku dokonce na této planině připékalo. Pouze houstnoucí mlhy oznamovaly příchod sněhu a mrazů. Ale to už na planetě nikdo neměl být; a taková budoucí, bělí zakrytá a naprostá poušť se Pírxovi pojednou zdála nejžádoucnější ze všeho. Zjistit na vlastní oči, jak řídne tma, nebylo možné, ale pohled každým okamžikem odkrýval nové podrobnosti v krajině. Nebe už úplně vybledlo, ani noc, ani den, žádná záře v tomto dnu, počínajícím tak čistě a klidně, jako by celý byl uzavřen v kouli ze studeného skla. O něco výš prošli pásmem mléčné mlhy, zachycující se v hebkých pramenech po povrchu, a když z něho vyšli, Pírx v bílém svítání spatřil sluncem dosud neozářený cíl cesty. Bylo to skalní rameno, vedoucí k hlavnímu horskému řetězu, téměř u místa, kde o několik set metrů výš se černal štít se dvěma vrcholy, nejvyšší ze všech. Na protáhlém kamenitém poli pod ním měl Andal dokončit poslední měření. Cesta na obě strany byla lehká - žádná překvapení, rozsedliny, nic - kromě jednotvárné šedi přesypů, semtam povlečené jemnou žlutou plísni. Pírx, který vytrvale a lehce překračoval z jedné vratkých balvanů na druhé, díval se na úplně černou stěnu u nebe, a snad proto, že nechtěl myslet na nic jiného, začal si představovat, že jde na obyčejnou túru do hor, jako na Zemi. A hned viděl skály jinak - skutečně bylo možné pomyslet si, že jdou na horolezecký výstup, protože mířili téměř rovně ke hřebenu, který se pomalu vynořoval ze záplavy šterků. Protáhl se až ke stěně v jedné třetině její výšky a končil množstvím do sebe zaklíněných kamenných desek, odtud se obrovskou plochou táhl vzhůru, jakoby připraven k mrtvému letu; nějakých sto metrů výš přetínal stěnu jiný druh skály - byl to diabas, načervenalý a světlejší než granit - objevoval se na povrchu a jako pás nestejně šíře protínal celé křídlo útesu.

Štít nějakou dobu provokoval Pírxovy oči svou patetickou linií, ale jak se k němu přibližovali, dělo se to, co se zpravidla s horou stává: mizel, v násilných zkratkách perspektivy se rozpadával na jednotlivé partie, které si navzájem zacláněly, úpatí ztrácelo dosavadní mělkost, vysouvalo sloupy, ukazovalo celé bohatství zlomů, přehrazení, slepých komínů, chaos pradávných puklin, a nad vším nepořádkem nahromaděných hrud skvěl se mrazivý a podivně krásný vrchol po určitou dobu, ozlacen prvním sluncem, až také on byl zakryt a nakonec zmizel. Pírx nemohl odtrhnout oči od toho velikána - ano, i na Zemi by to byla stěna hodná úvahy a námahy, zvláště pro ten nádherně vystupující val diabasů. Od něho až ke štítu, zalitému slunečním zlatem, se cesta zdála krátká a lehká, problémem však byly průvěsy, zvláště ten největší se spodkem lesknoucím se od vlhka nebo ledu, spíš černý než červený, jako sražená krev. Pírx ponechal volnost fantazii. Nemusela to být stráž bezejmenného štítu pod cizím sluncem, ale hora proslulá útoky a porážkami, taková, která v horolezci budí pocit, jaký má před dobře známou tváří, v níž každá vráska a šrám mají svou historii. Drobné, sotva viditelné pásy puklin, tmavé nitky políček, mělké vrypy mohly znamenat nejvyšší bod, dosažený v kterémsi z oněch obležení, místa dlouhých zastávek, mlčenlivých porad, rychlých útoků a chmurných návratů, porážek, utrpených přes všechny taktické a technické figle - a hora je tím tak pospojována s lidskými osudy, že každý horolezec, kterého překonala, vrací se k ní opět s touž hlubokou vírou a nadějí ve vítězství, a v době pravidelného útoku v paměti srovnává linii výstupu s nehybnou skalní sochou. Tahle stěna by mohla mít bohatou historii různých přechodů, jejich rozmanitých variant s kronikou úspěchů a obětí, fotografiemi, poznamenanými drobnými čarami cest a křížků, označujícími nejvýše dosažená místa. Pírx si to dokázal představit s naprostou snadností, a co víc: bylo mu divné, že tomu tak není.

Massena šel před ním poněkud nachýlen, ve stále prudším světle, které mařilo iluzi o "snadných místech" ve stěně - tu iluzi, že je to stěna neobyčejně lehká, bez možnosti odporovat a bez partií smrtelného nebezpečí, vzbuzovala namodralá mlha vzdálenosti, tak klidně objímající každou část lesknoucí se skály. Den, plný a čistý, dostoupil už k nim, pod štítem zvětralého vrcholu vrhali dlouhé, chvějící se stíny. Stěna jej zmohutňovala dvěma velkými žleby, ještě plnými noci; nehybný přítok šterku se tam vršil a náhle mizel, pohlcen naprostou tmou.

Už dlouho nebylo možné obhlédnout masív jediným pohledem. Proporce se změnily, stěna, z dálky jako

každá jiná, ukazovala neopakovatelnou individualitu forem, obrovský sloup k nim přistupoval a stále rostl, a z rozsypaných plochých desek se prudce zvedal vzhůru, rozšiřoval se, rostl, až odstrčil a zaclonil všechno ostatní a zůstal sám, ve studeném a ponurém stínu nikdy neosvětlených míst. Vešli zrovna do pásma věčného sněhu, posetého odštěpkou shora padajících kamenů, když Massena zpomalil a pak se zastavil, jako by naslouchal. Pirx, který k Massenovi dorazil nejdřív, pochopil, až mu prstem ukázal na vlastní ucho, ve kterém vězel mikrofon.

"Byl tu?"

Massena jenom pokýval hlavou a ke špinavému, ztvrdlému povrchu sněhu přiblížil kovový prut detektoru. Podešve Andalových bot byly nasyceny radioaktivním izotopem a přístroj odhalil jeho stopy. Robot tedy musil včera projít, jenže nebylo možné zjistit, jestli cestou nahoru nebo když se vracel. Od tohoto místa se jim šlo lehčeji.

Zdalo se, že temný sloup stojí hned vedle, ale Pirx věděl, jak odhad vzdálenosti v horách klame. Ale šli stále, teď už nad sněhem a rumisky balvanů, po starém, do obla chlazeném okraji, a Pirxovi se zdálo, že v naprostém tichu slyší pohvízdávání Massenových sluchátek, ale to snad nebylo možné. Massena se několikrát zastavil, zahýbal koncem aluminiového prutu, přikládal jej skoro až ke skále, kreslil jím ve vzduchu kličky a osmičky jako proutkař, až stopu našel a vyrazil dál. Byli už nedaleko místa, na němž měl Andal provést měření; Pirx pozorně prohlížel okolí, jako by hledal stopy ztraceného robota. Skála však byla pustá. Nejlehčí část cesty měli za sebou, před nimi se tyčily všelijak nakloněné desky, trčící zpod paty sloupu, jako by to byl gigantický průřez skalními vrstvami - zčásti obnažené nitro kamenné průrvy odhalovalo nejstarší tvary horské podstaty, které místy popraskalo, protože bylo stlačeno strašlivou masou stěny, trčící několik kilometrů k nebi. Ještě sto, ještě padesát kroků - a dál už nebylo možné jít.

Massena chodil dokola s přimhouřenýma očima a pohyboval před sebou volným koncem detektoru, tmavé brýle si posunul na čelo a s bezvýraznou tváří tu obcházel zdánlivě bez cíle, až se zastavil několik metrů od nich a řekl:

"Byl tu. A dost dlouho."

"Jak to víš?" zeptal se Pirx.

Massena pokrčil rameny, vyňal z ucha mikrofon, kolébající se na tenkém drátku vodiče, a spolu s prutem detektoru jej podal Pirxovi. Pirx ihned zaslechl cvrlikání a hvízdání, které se chvílemi slévalo v nařikavé tóny. Na skále nebyly žádné otisky, žádné stopy, nic - jenom ten tón, který naplňoval hlavu zlověstným chrastěním, oznamoval, že Andal se tady skutečně dlouho zdržel, protože každý metr kamení prozrazoval jeho cestu. Pirx dokázal ze zdánlivého chaosu pozvolna vylovit jakýsi smysl: Andal zřejmě přišel po stejné cestě jako oni, umístil tu třínohý aparát, a když dělal měření a snímky, obracel kameru a musel chodit kolem ní, potom ji několikrát přemísťoval, protože hledal výhodnější pozorovací body. Ano, skládalo se to v pochopitelný celek. Ale co se stalo potom?

Pirx začal to místo obcházet ve stále širších kruzích a potom po spirále, aby našel stopy vycházející odstředivě, stopy pochodu nazpět, ale žádné tu nebyly. Andal jako by se vracel přesně ve vlastních stopách, což ovšem vypadalo nepravděpodobně. Neměl přece na radioaktivitu citlivý detektor, nemohl proto ani na centimetry přesně vědět, odkud přišel. Krull něco říkal Massenovi, ale Pirx si toho nevšímal, kroužil stále dokola, až se mu pojednou zdálo, že sluchátko se ozvalo, jednou, krátce, ale výrazně.

Couval nyní téměř milimetr po milimetru. Ano, bylo to zde. Rozhlédl se, rozevřel oči, pak je přimhouřil a všecku pozornost soustředil na tón detektoru. Stopa, kterou objevil, byla pod stěnou, jako by se robot neobrátil směrem k tábořišti, ale naopak šel ke svislému sloupu.

To bylo podivné. Co tam mohl chtít?

Pirx hledal další stopu, ale balvany mlčely, musel prohlížet všechny popraskané desky, nakupené u paty sloupu; těžko bylo odhadnout, na kterou z nich Andal položil chodidlo v pravidelné chůzi. Konečně našel stopu vzdálenou od předešlé pět metrů; copak Andal skočil tak daleko? Ale proč? Znovu couvl a po chvíli našel opuštěnou stopu, robot prostě skákal z kamene na kámen. Pirx, schýlený a stále pohybující prutem, se náhle zachvěl, jako by mu v hlavě explodoval výbušný náboj, takovým tónem se ozvala sluchátka, téměř se ohnul - zvuk byl skoro bolestný. Podíval se za balvan a strnul. Vklíněn mezi dva kameny, ukryt na dně přirozené, nehluboké studny, již tvořily, ležel nepoškozený aparát spolu s

fotografickou kamerou. Na druhé straně se o balvan opíral Andalův batoh s rozepjatými pásy, ale řádně sbalený. Zavolal Massenu a Krulla. Příběhli a byli nálezem udiveni stejně jako on. Krull prohlédl kazety, vypadalo to na to, že všechna měření byla provedena. Nemuseli tedy opakovat práci. Zbývalo pouze vysvětlit, co se stalo s Andalem. Massena přiložil ruce k ústům a několikrát zavolal, až se vrátila od skal daleká, protáhlá ozvěna. Pirx se zachvěl, to volání mu zaznělo právě tak, jako by hledali člověka, který zahynul v horách. Intelektroelektronik po chvíli vyňal z kapsy plochou skříňku vysílače, poklekl a začal volat robota, vysílal jeho signál, ale bylo vidět, že to dělá víc z povinnosti než z přesvědčení. Zatím Pirx stále hledal další stopy. Vypadalo to, že robot poměrně dlouho přecházel po onom místě - tolik krátkého pískání se ozývalo ve sluchátkách, tolik, že to Pirxe úplně zmátlo. Nakonec zhruba vyznačil vnitřní hranice místa, které robot určitě nepřekročil. Systematicky je procházel, počítal s tím, že najde novou stopu, která naznačí směr dalšího hledání.

Když celé místo obešel, vrátil se k sloupu. Mezi skalním výstupkem, na němž stál, a tyčící se, téměř kolmou stěnou zela téměř půldruhametrová štěrbiná; její dno pokrývaly drobné, zašpičatělé úlomky, šterk napadaný shora. Pirx pečlivě prohlédl i toto místo, ale sluchátka mlčela. Stál před naprosto nepochopitelnou hádankou; vypadalo to, jako by se Andal ve vzduchu doslova rozplynul. Ti dva se za jeho zády polohlasně radili, ale Pirx pomalu pozvedl hlavu a poprvé se z tak těsné blízkosti zadíval na sloup, tyčící se vzhůru. Neobyčejná byla síla výzvy, již cítil v kamenném klidu stěny; ale vlastně to nebyla výzva, bylo to cosi jako vztažená a otevřená dlaň - a okamžitě s tím i jistota, že je třeba ji přijmout, že je to počátek cesty, po které se musí vydat. Zcela mimovolně hledal očima, čeho by se zachytil nejdřív. Jediným dlouhým, dobře vyměřeným krokem mohl překročit štěrbinu a hned stanout na malém, ale dobrém stupni. Pak bylo nepochybně třeba jít napříč, podél zcela geometrické štěrbině, která o několik metrů výš přecházela v nevelkou skalní průrvu. Aniž věděl, proč to dělá, zvedl detektor, a když se naklonil, jak jen mohl, přiblížil jej ke kamennému stupni po druhé straně štěrbině. Ve sluchátkách se znovu ozval pískot. Pirx pro jistotu opakoval operaci a s obtížemi balancoval, aby neztratil rovnováhu - tak hodně se musel nachýlit do prázdna -, a znovu uslyšel krátký pískot. Teď už nebylo pochyb. Vrátil se ke svým lidem.

"Šel vzhůru," řekl klidně a ukázal na sloup. Krull zřejmě nerozuměl a Massena opakoval:

"Šel nahoru? Jak to? Proč nahoru?"

"Nevím. Je tam stopa," odpověděl Pirx se zdánlivou lhostejností. Massenovi asi připadalo, že se Pirx zmýlil, hned se však přesvědčil, že je to přece jen pravda. Andal se jediným dlouhým skokem dostal nejspíš nad štěrbinu a šel podél rozpraskané kamenné hromady - nahoru na sloup. Zavládlo zděšení. Krull prohlásil, že měření byla provedena a robot se patrně v důsledku nějakého defektu

"vyprogramoval"; Massena trval na tom, že je to nemožné, vždyť tu nechal všechny aparáty a batoh, jako by se záměrně chystal k těžkému výstupu, muselo se tedy přihodit něco, co ho k tomu přimělo.

Pirx mlčel. V duchu se už rozhodl, že půjde na sloup, i kdyby s ním nešel žádný ze společníků; Krull by stejně nemohl, protože ta věc vyžadovala horolezeckou kvalifikaci, a ne lečjakou. Od Massena předtím slyšel, že lezl mnohokrát a že dobře ovládá i skobování; když tedy oba umlkli, řekl prostě, že zamýšlí vyjít nahoru - je Massena ochoten doprovázet ho?

Krull okamžitě protestoval. Předpisy zakazují vystavovat se nebezpečí; odpoledne pro ně přiletí Ampére; předtím musí rozebrat barák a sbalit; měření byla provedena; robot nepochybně podlehl nějaké havárii, je tedy třeba přiznat, že zahynul, to znamená v závěrečné zprávě pouze objasnit okolnosti, za kterých se to stalo.

"To má znamenat, že ho tu necháme a odletíme?" otázal se Pirx.

Jeho klid Krulla zřejmě dráždil, protože se krotit jen s viditelnou námahou; odpověděl, že ve zprávě bude přesně popsáno, co se stalo, současně s míněním členů skupiny a s nejpravděpodobnějším závěrem: poškození paměťových mnestronů nebo směrového motivačního okruhu nebo desynchronizace...

Massena poznamenal, že ani jedno, ani druhé, ani třetí není možné, protože Andal nemá vůbec žádné mnestrony, ale pouze homogenní monokrystalický systém, molekulárně vypěstovaný v přechlazených diamagnetických roztocích, že je stopově obohacen izotopovými prvky...

Nejspíš chtěl potrápit Krulla, když mu dokazoval, že mluví o věcech, kterým vlastně nerozumí; Pirx přestal poslouchat. Obrácen zády, znovu si okem změřil úpatí sloupu, ale už jinak než předtím - to, co si

představoval, stalo se skutečností, a jakkoli to pocíťoval ještě poněkud nevýrazně, cítil jasnou satisfakci - s tou horou se bude moci utkat.

Massena se rozhodl jít s Pirxem, snad proto, aby se tak konečně postavil na odpor Krullovi. Pirx vnímal sotva každé třetí slovo, které Massena říkal: že tu záhadu je nutné nějak objasnit, protože když se vrátí jen tak, může se stát, že přehlédnou nějaký stejně důležitý jako tajemný příznak, který vyvolal robotovu neočekávanou reakci. I kdyby byla jen malá naděje, takový příznak tu je a plně zdůvodňuje riziko cesty vzhůru.

Krull, což je nutno přiznat, dokázal přijmout porážku a neztrácel zbytečně slova. Zavládlo mlčení.

Massena si začal ze zad sundávat aparáty a Pirx, který si už zatím připravoval lano, kladívko a skoby a těžké boty vyměnil za lehčí, úkradkem po něm pošilhával. Massena byl trochu nervózní, Pirx to viděl.

Nebyl to jenom spor s Krullem - to je jasné, ale také vědomí, že se možná ne zrovna promyšleným způsobem dostal do situace, ze které už nemá východisko. Pirx si pomyslel, že kdyby Massenovi navrhl, aby zůstal, kdoví jestli by s tím nesouhlasil, přestože faktor vydrážděné citlivosti nebyl u něho zanedbatelný. Ale neříkal nic, protože i když se výstup zdál zkraje lehký, nebylo jisté, co je čeká výše ve stěně a především tam, kde její velká část je skryta za skalami. Vždyť stěnu si dalekohledem neprohlížel, nepočítal s takovou dobrodružnou výpravou. A přece si vzal lano a skoby - proč? Místo aby analyzoval ty rozpory, stál a čekal na Massenu. Potom se beze spěchu vydali k úpatí skály.

"Půjdu první," řekl Pirx, "zatím na celé lano, pak uvidíme."

Massena přikývl. Pirx se ještě jednou obrátil, aby viděl, co dělá Krull, s kterým se rozloučili beze slova. Stál tam, kde ho zanechal, u odložených batohů. Byli už tak vysoko, že viděli, jak se za severními horskými hřbety rýsují jako olivové skvrny daleké nížiny. Údolí plné sypkého písku spočívalo dosud ve stínu, jenom štíty pronikavě zářily a jejich jas jako rozptýlená aureola vcházel do zubaté skály kralující nad nimi vysoko u nebe.

Pirx učinil velký krok, chodidlo našlo výběžek, přitáhl se a lehce se dostal nahoru. První metry byly skutečně snadné. Posouval se rovnoměrně, jakoby líně, těsně před očima mu defilovaly drsné a nerovné vrstvy skály s propadlinami tmavé barvy. Opíral se, přitahoval se celým tělem, posouval se nahoru a cítil nehybné, mrazivé oddechování noci, vyzařující z nenarušené skály. Srdce mu bilo o něco rychleji, ale dýchal volně a bylo mu dobře, protože se zahřál pohybem. Lano se zdola volně táhlo za ním, v čistém vzduchu se jeho šelest rozléval jakoby znásoben, když se otíralo o skálu - a konečně ještě dříve, než držel jeho konec, Pirx našel vhodné místo pro zajištění; někoho jiného by vedl rychle, ale nejdříve se chtěl přesvědčit, co dovede Massena. Stál, vklíněn do štěrbin, která šla napříč celým sloupem, a jak tak čekal na Massenu, mohl pozorovat úzký skalní komín, který míjeli, postupující rovnoběžně s ním - rozšiřoval se právě zde do tvaru šedého kamenného vodopádu a vytvářel amfiteatrální proláklinu; zdola to místo vypadalo naprosto nezajímavě, ploše, teprve nyní vystoupilo s bohatým členěním v celé své okázalosti. Pirx se zde cítil tak naprosto sám, že když spatřil vedle sebe Massenu, jako by se probudil; ihned vyrazil dál. Tak se to opakovalo, pravidelně a klidně; na každém dalším stanovišti zjišťoval detektorem, jestli signál ve sluchátkách potvrdí Andalovu přítomnost; pouze jednou signál ztratil, a tu musel couvnout ze snadné průrvy, protože Andal to místo přetraverzoval; a nebyl přece žádný horolezec! Pirx však lehce odhadoval všechna jeho rozhodnutí - tak nezbytná, tak logická byla jeho cesta ve skále, umožňující nejrychlejší dosažení vrcholu. V každém případě bylo jisté, že Andal skutečně šplhal vzhůru. Pirx se ani na okamžik nepozastavil nad tím, proč to udělal. Dovedl si zakázat prázdné spekulace. Poznenáhlu poznával protivníka - a současně také zdánlivě zapomenuté způsoby a pohyby, které si zapamatoval, neomylně napovídaly, co a kdy udělat; dokonce ani to, že poměrně často musel uvolňovat jednu ruku, aby detektorem mohl vyhledat radioaktivní stopu, mu nečinilo žádné potíže. Z odštěpeného balvanu, který však seděl jako zazděný, se podíval dolů. Byli dost vysoko, přestože šli zdánlivě pomalu. Z Krulla se stala skvrnka zelené kombinézy na mělké šedi písků, ani ho na dně té vzdušné studně, která začínala u úpatí, hned nenašel.

Ted' na ně čekal krásný malý travers; překonával se hůř; ale Pirx také každým okamžikem nabýval dávné dovednosti, natolik, že chvílemi bylo lépe spolehnout na instinkt těla, než dlouze uvažovat, jaký pohyb zvolit; a o tom, že ted' to jde obtížněji, jej přesvědčila vteřina, kdy chtěl jako předtím uvolnit pravou ruku, aby mohl uchopit detektor, visící na opasku - a nedokázal to, Měl pouze jedinou oporu pro levici a něco

zcela nezřetelného pod špičkou pravé boty; jak jen mohl, odtáhl se od skály a z té vzdálenosti hledal oporu pro druhou nohu, ale nenašel ji. Přestal tedy myslet na detektor, protože o něco výš se ukázala malá plošina.

Byla sice pokryta sklovitým ledem a svažovala se k propasti, ale v jednom místě byl led z kamene stržen jakoby silným úderem. Pirxova bota by to nikdy nedokázala, napadlo ho, že to byla bota Andalova, robot přece vážil asi čtvrt tuny. Massena, který šel dosud celkem dobře, se teď nějak vlekl.

Byli už v horní části sloupu. Skála, stále drsná, pomalu a jakoby postupně je začínala odstrkovat, stále výrazněji prověšena, takže se bez pořádného zaskobování nedalo jít dál; štěrbina, která byla dosud zřetelná, se o několik metrů výše ztrácela. Pirx měl ještě nějakých pět metrů volného lana, ale chtěl se rozhlédnout, a tak Massenovi přikázal, aby lano stáhl. Robot tedy prošel - a beze skob, bez lana a bez zajišťování, dokážu to také, pomyslí si. Hledal a hmatl nad sebou; v kotníku pravého chodidla, vklíněného do posledního výčnělku štěrbiny, která jej dosud provázela, ho od namáhavého zkroucení ostře píchlo; přesto však neustával ve svém úsilí. Pojednou samými konečky prstů nahmatl lištu, užší než článek prstu, po ní se mohl vytáhnout nahoru, ale co dál?

Už to nebylo jenom soupeření se skálou, ale jakoby rovnou s Andalem, který tu přešel - a sám. Ovšem, prsty měl z ocele... Pirx už začal uvolňovat chodidlo ze štěrbiny, když při tom pohybu nějaký malý kamínek vyklouzl zpod podešve a padal dolů. Dolehlo k němu zřetelné zasyčení roztínaného vzduchu a až za dlouhou, dlouhou chvíli potom - jediné zřetelné, ostré ťuknutí. To je expozice, pomyslí si. Vzdal se úmyslu dostat se nahoru a hledal místo, kam by zatloukl skobu. Skála však byla bez nejmenších prasklin; vyklonil se do obou stran, jak daleko mohl, ale nenašel žádnou.

"Stalo se něco?" dolehl k němu zezdola Massenův hlas.

"Všecko v pořádku, rozhlížím se," řekl.

Kotník se ozyval stále víc, cítil, že dlouho v téhle pozici nevydrží. Kdyby tak mohl opustit tuto trasu! Jestliže však jednou ztratí stopu přechodu, už ji v té kilometrové stěně nenajde. Snažil se nad sebou vůbec něco zhlédnout. Ve strmém ukončení desky by se snad mohl zachytit, ale propadlinky byly mělčí než dlaň; zbývala mu pouze malá lišta. Když uvolnil chodidlo ze štěrbiny a na obou rukách se zvedal nahoru, blesko mu hlavou, že není návratu; skála jej pojednou odstrčila, visel, špičky bot se od ní vzdálily aspoň o třicet centimetrů. Nahoru! Něco se mu mihlo nad hlavou. Štěrbina? Musel se však vytáhnout. Ještě trochu! V následující vteřině ztratil schopnost myslet; musil pustit levou ruku, zachytit se na konečcích čtyř prstů pravé a levou sáhnout do štěrbiny či do pukliny neznámé hloubky. "To jsem neměl dělat!" blesko mu hlavou, zcela beze slov, když se pojednou s téměř praskajícími svaly ocitl o dva metry výš a tiskl se ke skále; prudce lapal po vzduchu, trochu nazlobený sám na sebe; oběma nohama teď stál na liště, takže mohl zatlouci skobu a raději hned dvě, pro jistotu, protože první šla poměrně nehluboko. Udělal to a s potěšením se vposlouchával do čistého, stále vyššího zvuku, který nakonec ustal. Lano skočilo do karabinky, věděl, že bude muset pomoci Massenovi; nebyla to čistá práce, ale také nebyli v Alpách; v každém případě stanoviště teď měl docela slušné...

Nad sloupem čněl úzký, celkem snadný komín, Pirx v něm vzal krátký prut detektoru do zubů, protože se bál, že by s ním udeřil o skálu, kdyby jej měl za opaskem; výše se také měnila barva okolí.

Stěna už nebyla načernalá, se skvrnami nahnědlé, jakoby velice staré šedi. Její místo zabrala rudá, výrazná, tmavošedě skvrnitá červeně zblízka slabě jiskřícího diabasů. Několik krásných metrů - ale ta cesta králů hned končila; nad sebou měl už nový průvės, a také bez plošinky, nezdolatelný s tak malým množstvím skob. Andal však neměl nic. Detektorem zjistil: tedy tam nešel, tak co? Zbýval jedině travers. Když si Pirx vše prohlédl, zprvu se mu to nezdálo nijak zvlášť těžké nebo hrozné. Jako by se tu vracel tvar sloupu, ztracený v diabasích; stál na úzké, ale dostatečné plošince, která docházela k ohybu a tam končila; když se naklonil, spatřil její další část za vypuklinou skály, asi o půldruhého metru dál - dva metry to nebyly. Tělem se proto musel přitisknout k vypuklině, a když ztrácel oporu pro pravé chodidlo, odstrčil se levou tak, aby - přes vanoucí vítr - pravou dosáhl na další část plošinky. Vyhledal místa pro zatlučení skob; se zajišťováním by to nebylo příliš těžké. Zlomyslná stěna byla však i tady bez nejmenších prasklinek; pohlédl dolů: z místa, kde mohl být Massena, bylo zajišťování naprostou fikcí. Kdyby se pustil, letěl by nejmiň patnáct metrů; trhnutí by mohlo vyrvat i solidně vbité skoby. A přece detektor říkal, že robot prošel - sám! Co to znamená, u všech čertů?! říkal si. Na druhé straně je plošina! Jeden dlouhý

krok! Do toho, nemotoro! Ale stál dál. Kdyby se aspoň dalo napnout lano, ale kdepak! Naklonil se a vteřinu se díval na plošinu, déle nemohl, svaly se mu začaly chvět. Co když se podešví nezachytí? Andál měl ocelové. Něco se tam třpytilo - roztávající led. Kluzko jako v pekle. Skoby měl vzít s sebou...

"A sepsat závěť," zamručel v duchu, oči se mu zúžily, zrak znehybněl, přihrben a s roztaženými rukama hledal oporu v samotné drsnosti skály, přitiskl se k ní a učinil ten krok, který ho tolik stál. Když byl na druhé straně, nepocítil ani zadostiučinění, protože teprve teď spatřil, do jaké bryndy se to dostal. Plošinka po téhle straně byla nižší, kdyby se chtěl vracet, musil by tedy skočit nahoru. A ještě být přilepen ke skále - to už nebylo horolezectví, dokonce ani akrobacie, ale čert ví co! Sjezd po laně? Protože když ne...

Věděl, že je to naprostá hloupost, ale přece traversoval dál, pokud se dalo. O situaci dostatečně hovořilo to, že úplně zapomněl na Andala; nic mu po něm nebylo. Lano, natažené nad celým jeho traversem, se pod ním chvělo, lehce napjaté a neuvěřitelně zřetelné, nepochopitelně blízké a skutečné, protože celou dobu je viděl na pozadí písků, rozplývajících se v modravém vzduchu u paty stěny. Plošinka končila a nebylo z ní cesty ani nahoru, ani dolů; návratu také ne. Ještě jsem neviděl něco tak hladkého, pomyslně si s jakýmsi zvláštním klidem, který byl však zcela jiný než předešlý; nic horšího se mu nemohlo stát.

Nervozita byla úplně zbytečná. Rozhlédl se. Pod chodidly měl čtyřcentimetrový výčnělek a nic víc - až po nejasnou, tmavou skvrnu komína, který jako by zval dovnitř; dělily ho od něho čtyři metry vzduchu u stěny tak kompaktní a strmé, jak to jen bylo možné. A to má být žula?! uklouzlo mu vyčítavě. Kdysi tu musela proudit voda, ano, její stopy, po nichž deska zčernala, dokonce viděl, i jednotlivé kapky; do pravé ruky vzal detektor a pokládal jej, hledal stopu. Slabě to pískalo. Byl tu! Andál tudy prošel! Ale jak? Pojednou spatřil malou skvrnku mechu šedého jako skála. Seškrábl jej. Malá štěrbin, ne větší než nehet. Skoba nechtěla vlézt hloub než do poloviny, ale i to byla spása. Trhl očkem - jak sedí? Jakžtakž seděla. Tak tedy - levou rukou za skobu a pomalu... Půlkou těla nakloněn do vzduchu, sklouzl nějak očima z komína, který vábil ke skoku, napůl otevřený, celý jakoby před staletími stvořený pro tento jediný okamžik, který musel přijít. Pirxův pohled sletěl dolů jako kámen - až dospěl k modravé jiskře na šedě zamžené kresbě sesypu.

Rozhodující krok už neudělal.

"Co se stalo?" rozlehl se Massenův hlas.

"Hned! Za okamžik!" zakřičel Pirx a přehazoval lano přes karabinku. Musel se tam podívat, ale důkladněji. Znovu se vyklonil, třemi čtvrtinami váhy visel na skobě, jako by ji chtěl úplně vytrhnout ze stěny, musel se přece podívat dolů, zjistit to...

Ano, byl to on. Nic jiného se tak nemohlo lesknout - z takové dálky. Protože cesta se už dávno odchýlila od olovnice a teď byl aspoň tři sta metrů stranou od místa, ze kterého začali výstup. Hledal nějaké výraznější orientační body tam dole. Lano ho nepříjemně svíralo, špatně se mu dýchalo a krev cítil tepat až v očích. Jak jen mohl, zapamatoval si seskupení terénu; ten velký balvan - dá se poznat, třeba je teď vidět zkresleně. Když se opět postavil, svaly se mu chvěly. "Budu muset sjet," řekl si, poněkud bezmyšlenkovitě uchopil skobu a okamžitě ji vytáhl, jako by seděla v másle; udělalo se mu špatně, ale schoval ji do kapsy a začal rozmýšlet, jak se odtud dostane. Podařilo se to, i když ne příliš čistě; Massena zatloukl na svém stanovišti tolik skob, kolik se tam jen vešlo, zkrátil lano a Pirx prostě přeletěl asi osm metrů po desce, až zůstal viset; hned pod ním byl jiný menší komín a odtud sjeli už jeden po druhém; když se ho Massena zeptal na důvod návratu, řekl:

"Našel jsem ho."

"Andala?"

"Ano. Spadl. Leží tam, dole."

Cesta zpět netrvala ani hodinu; Pirx se bez zármutku loučil se skobami; byl to ovšem zvláštní pocit - vědět, že už tu nikdy nepoloží nohu ani on, ani žádný jiný člověk, a v té skále budou vězet kousky železa zpracovaného na Zemi, a že to tak bude už celá staletí - a vlastně navždy.

Krull přiběhl k nim, právě když stanuli rovnými nohama na balvanu a ušli několik ještě nejistých kroků, jako by odvykli normální chůzi, a už zdaleka volal, že opodál našel Andalovo pohozené pouzdro s raketami; robot je musel úmyslně sejmut, než se vydal na cestu vzhůru, a to už bylo neklamným důvodem jeho úchylnosti od normálu, vždyť - v případě pádu - poskytovaly jedinou možnost, jak se

zachránit.

Massena zřejmě vůbec nevěnoval pozornost Krullovým dohadům; vůbec se netajil s tím, kolik ho stála ta cesta: naopak - s jakousi vyzývavostí usedl na balvan, široce roztáhl nohy, jako by mu působila rozkoš jistota pevniny, a příliš dlouho si kapesníkem utíral tvář, čelo a krk.

Pirx řekl Krullovi, že Andal spadl; po několika minutách ho šli hledat. Netrvalo dlouho a našli jej. Musil proletět nejméně tři sta metrů. Pancíř trupu se roztrhl, kovová lebka také a jeho monokrystalický mozek byl jako drobný prášek rozvát na všechny strany - na bělavých kamenech svítil jako slída. Krull naštěstí nebyl tak malicherný, aby jim vytýkal, že cesta byla úplně zbytečná. Pouze opakoval - nikoli bez satisfakce - , že Andal se musel "vyprogramovat" - rakety ponechané dole jsou stoprocentním důkazem. Massena jako by se při výstupu změnil, a ne k lepšímu; dokonce se ani nepokoušel oponovat a celkem se zdálo, že čím bude skupina rychleji rozpuštěna a rozejde se úplně, tím bude spokojenější. Vraceli se proto mlčky, vždyť ani Pirx nepovažoval za nutné dělit se s ostatními o vlastní názor na celou událost. Byl si jist, že Andal není obětí žádného defektu, že to, co se stalo, nemá nic společného s nějakými monokrystaly nebo mnestry, protože copak on, Pirx, byl také obětí defektu, když tak strašně chtěl zdolat tu stěnu? Andal byl prostě svým konstruktérům podoben víc, než oni byli ochotni přiznat. Když splnil svůj úkol, zbyla mu ještě spousta času k návratu, byl přece tak obratný a rychlý. Okolí nejenom viděl, ale také chápal; byl vytvořen pro řešení těžkých úloh, to znamená ke hře, a tady se mu naskytla hra ne ledajaká - a se sázkou nejvyšší. Pirx se nemohl zdržet úsměvu, když pomyslel na Krullovu a Massenovu zaslepenost: to, že našli promyšleně odložené zpáteční rakety, považovali za zcela přesvědčivý důkaz aberace. Ale vždyť každý člověk by podstoupil totéž, jinak by celý výstup neměl žádný smysl, byl by jen zvláštním druhem gymnastiky. Ó, nešlo o to, a žádné vývody a rovnice, žádné náčrtky by ho už nedokázaly přesvědčit.

Udivovalo ho pouze jedno, že Andal nespádl už dřív, vždyť šel sám, bez znalostí, bez tréninku, skoro se v tom nevyznal, nezkonstruovali ho přece proto, aby se pustil do křížku se skalami. Co by se stalo, kdyby se vrátil? Pirx, i když nevěděl proč, byl přesvědčen, že by se o tom nikdy nedověděli. Od Andala určité ne. A tam na tom místě neměl ani společníka, ani skobu a snad ani nevěděl, že něco takového existuje, a přece riskoval skok. Nač v té chvíli myslel? Jistě na nic, jako on sám. Dosáhl, třeba jen na okamžik, okraje komínu? Jestliže ano, musela tam zůstat stopa, špetka radioaktivních atomů, které se zvolna budou rozkládat, až se vypaří a zaniknou.

Věděl ještě něco: že nikomu o tom neřekne. Každý člověk by se křečovitě držel hypotézy o defektu, nejjednodušší a nejpřirozenější, jediné, která nepozměňovala obraz světa.

Do tábořiště přišli odpoledne. Jejich protáhlé stíny se hbitě pohybovaly; se spěchem bourali barák, který mizel po celých částech, až tu po něm zůstal pouze ušlapaný, prázdný čtverec. Oblaka proplouvala a Pirx přenášel bedny, svinoval plachty, dělal všecko to, co předtím Andal - a když si to uvědomil, zastavil se na okamžik, dříve než Massenovi podal břemeno do nastavených rukou.

ananké

Cosí ho vystrčilo ze snu - do tmy. Nechal za sebou - kde? - narudlý zakouřený obrys - města? požáru? - i protivníka, honičku, podpáčení skály, jež byla oním... člověkem? Dosud honil vzdalující se vzpomínku, už s rezignací, a zbyla mu jen reflexe dobře známá z takových chvil, že v snech bývá daná skutečnost silnější a bezprostřednější než v bdění. Odehrává se beze slov a při celé své nevypočitatelné rozmarnosti je řízena zákonem, který se jeví přirozený - ale pouze tam, v zlém snu. Nevěděl, kde je, nic si nepamatoval. Stačilo zvednout ruku, aby to zjistil, ale měl tu nemohoucnost za zlé vlastní paměti a snažil se ji přimět k výpovědi. Klamal sám sebe: nehýbal se, ale chtěl podle konzistence lůžka poznat, kde je. Kóje to tedy nebyla. Záblesk: přistání, jiskry na poušti, kotouč - jakoby falešného, zvětšeného Měsíce, krátery - ale v prašné vánici, proudy špinavé rezavé vichřice, čtverec kosmodromu, věže.

Mars.

Zůstal ležet a teď už celkem věcně uvažoval, proč se probudil. Věřil vlastnímu tělu, věděl, že by se neprobral bezdůvodně. Přistání bylo dost obtížné, to je pravda, a on notně utahaný, protože měl za sebou dvě směny bez odpočinku - Terman si zlomil ruku když automat přepnul na tah, mrštilo jím to o zed'. Spadnout ze stropu, když se přejde na tah, po jedenácti letech létání - to je ale nemehlo! Bude ho

muset chodit navštěvovat do nemocnice. Proto se tedy...? Ne.

Začal si postupně připomínat, co se událo předchozího dne od chvíle, kdy přistál. Dosedli za bouřky. Atmosféra tu není skoro žádná, ale při dvou stech šedesáti kilometrech za hodinu se skoro neudržíš na místě - při té ubohé přitažlivosti. Pod podrážkami žádný odpor. Když člověk jde, musí se botami zarývat do písku, pomáhat si bořícími se kotníky. A ten prach, co s ledovým svistotem drhne kombinézu, co proniká do každého záhybu, ani červený, ani rezavý, obyčejný písek, jenže jemný. Na to, aby se proměnil v prach, měl za těch pár miliard let dost času. Nebyl tu žádný kapitanát ani normální přístav. Druhý rok projektu Mars, stále ještě samé provizorium, co postavili, to jim písek zavál, žádný hotel, žádná ubytovna - nic. Kopule s obsahem kyslíku, pod lany, obrovská, každá jako deset hangárů, pod paprskovitým deštníkem ocelových lan zakotvených do betonových sloupků, které nebyly pod dunami skoro vůbec vidět. Baráky, zvlněný plech, hromady a hromady balíků, přepravních skříní, kontejnerů, lahví, beden, pytlů, město z dodávek, které se valily z pásů transportérů. Jediné poměrně slušné místo, hotové a uspořádané, to byla budova letové kontroly, která stála mimo "zvon", dvě míle od kosmodromu, a tam právě ležel potmě na lůžku službu konajícího kontrolora Seyna. Posadil se a bosou nohou začal hledat pantofle. Vždycky je vozil s sebou, vždycky se na spaní převlékal; když se jaksepatří neholil a neumyl, neměl dobrý pocit. Nevzpomínal si, jak pokoj vypadal, a tak se pro jistotu napřimoval opatrně, když se někde takhle šetří materiálem, snadno si člověk rozbije hlavu (že celý projekt je šetřením přímo nabit, o tom tedy něco věděl). Teď ho zase zlobilo, že zapomněl, kde jsou vypínače. Je jako slepá krysa... Hmatal rukama a místo vypínače se dotkl studené páčky. Vzal za ni. Ozvalo se lehké cvaknutí a se slabým zaskřípáním se otevřela irisová okenice. Byl těžký, zakalený, hluchý úsvit. Stál před oknem, které se podobalo spíš lodnímu průzoru, dotkl se zarostlé tváře, ušklíbl se a povzdychl si. Všecko bylo jinak, i když vlastně nevěděl proč. Ostatně, kdyby o tom uvažoval, asi by si musel přiznat, že to ví. Nesnášel Mars.

Byla to věc čistě soukromá, nikdo to nevěděl a nikoho to taky nezajímalo. Mars byl ztělesněním ztracených iluzí, jimž už se dnes sice kdekdo smál, ale jež je přišly hodně draho. Raději by létal na kterékoli jiné trase. Žvásty o tom, jak je Projekt romantický, považoval za pitomost. A perspektivy kolonizace - za fikci. Ano, Mars zklamal každého, ba co víc, klamal je všechny už hodně přes sto let. Kanály - jedno z nejkrásnějších, nejpoutavějších dobrodružství v astronomii vůbec. Planeta rudočervená, tedy pustá. Bílé čepice polárního sněhu - poslední rezervy vody. Jako briliantem na skle nakreslená tenká síť čisté geometrie - od pólu po rovník: důkaz, že rozum bojuje proti zániku, mohutný irigační systém zavodňující milióny hektarů pouště. Ale ano, s příchodem jara se přece barva pouští měnila, tmavly probuzenou vegetací, a to správným směrem, od rovníku k pólu. Takový nesmysl! Po kanálech tu nebylo ani stopy. Rostlinstvo? Záhadné mechy, porosty obrněné proti mrazům a vichřicím? Polymerizované vyšší uhlovodany, jež pokrývaly půdu - a vypařily se, když se mráz příšerný měnil v mráz pouze hrozný. Sněhové čepice? Obyčejný tuhý CO₂. Ani voda, ani kyslík, ani život - jen rozervané krátery, skály - kamenní svědci, prožraní prašnými smršťemi, nudné roviny, mrtvá plochá, šedivá krajina s bledým šedorezavým nebem. Žádná oblaka, žádné mraky, nezřetelné mlhy, nebe zatažené jen za velkých bouřek. Zato atmosférické elektřiny víc než dost. Co se to ozvalo? Nějaký signál? Ne, to jen hvízdal vzduch v ocelovém lanoví nejbližší "bubliny". Ve špinavém světle (prach přinášený větrem si dovedl brzy poradit se sebetvrdším okenním sklem a plastikové obytné kopule už zmatověly jako povlečené bělmem) rozsvítil žárovku nad umývadlem a začal se holit. Když se šklebil, napadla ho věta tak hloupá, že se bezděčně usmál: Mars je sprost'ák.

Sprost'árna to tedy byla - zklamat takové naděje! Byla to už tradice, ale kdo ji vlastně vytvořil? Žádný jednotlivec. Tohle nikdo nevymyslel sám, tahle koncepce neměla tvůrce, zrovna tak jako nemají autora pověry a báje - a tak asi z kolektivních vidin (astronomů? mýty observační astronomie?) povstala takováto vize: bílá Venuše, hvězda ranní a večerní, tajemně zahalená hustými mraky - to je planeta mladá, celá pokrytá džunglemi, ještěry a sopečnými oceány, prostě - minulost Země. Kdežto Mars - vysychající, zrezivělý, plný písečných bouří a záhad (kanály se často průběžně rozdvojovaly, za jedinou noc z nich byla dvojčata! co významných astronomů to dosvědčilo!), Mars, jehož civilizace hrdinně bojuje se soumrakem života - to byla budoucnost Země. Prosté, jasné, zřetelné, srozumitelné. Jenomže nepravdivé od a do zet.

Pod uchem měl tři chloupky, které elektrický strojek nebral. Břitvu nechal na lodi, a tak to zkoušel pořád znovu. Nešlo to. Mars. Ti astronomové-pozorovatelé ale měli bujnou fantazii! Například Schiaparelli. Neslýchané názvy, jimiž poctil spolu se svým největším nepřítelem Antoniadim to, co neviděl, co se mu jen zdálo. Například oblast, kde se tady stavěl Projekt: Agathodaemon, Démon, to se ví, Agatho... - asi od akátu, že je černý? Znamená agathon moudrost? Astronauti se řečtinu neučí. Škoda. Potrpěl si na staré učebnice hvězdné a planetární astronomie. Ta jejich dojemná sebejistota! V roce 1913 hlásaly, že Země je z vesmírného prostoru načervenalá, protože atmosféra pohlcuje modrou část spektra, a tak to, co zbude, musí být přirozeně přinejmenším růžové. Chyba lávky! Ale když si člověk prohlíží ty nádherné mapy Schiaparelliho, přímo se mu nechce věřit, že ten člověk viděl něco, co neexistuje. A nejpodivnější je, že to viděli po něm i jiní. Byl to nějaký psychologický fenomén, kterému se už později nevěnovala pozornost. Čtyři pětiny každého díla o Marsu představovala topografie a topologie kanálů - a ve druhé polovině dvacátého století se našel astronom, který podrobil jejich síť statistickému rozboru a objevil podobnost, právě topologickou, s železniční, a tedy dopravní sítí - na rozdíl od sítě přirozených trhlín či řek - a potom jako by najednou to kouzlo někdo odfoukl a jedinou větou se konstatovalo: byl to optický klam - a tečka.

U okna si čistil strojek, a když ho ukládal do pouzdra, ještě jednou se podíval, tentokrát už s neskrývaným odporem, na celý ten Agathodaemon, na onen záhadný "kanál", který nebyl nic jiného než plochý terén s nespočetnými rumišti na zamženém obzoru. Ve srovnání s Marsem byl Měsíc úplně útulný. Jistě, pro někoho, kdo se nehnul ze Země ani na krok by to znělo bláznivě, ale je to svatá pravda. Především - Slunce je odtamtud úplně stejné jako ze Země, a že tohleto je důležité, to ví každý, kdo se ani ne tak podivil, jako spíš vyděsil, když je spatřil v podobě scvrklého, zvadlého, studeného ohníčku. Majestátní modrá Země, symbol bezpečného blízkého domova, tak krásně rozjasňuje noc jako lampa, zatímco Phobos s Deimosem nedávaly ani tolik světla, co Měsíc v novu. No a to ticho. Vysoké, klidné vzduchoprázdno. Nebyla náhoda, že televizní přenos přistání, první krok projektu Apollo, nebyl žádný problém, zatímco na analogickou podívanou dejme tomu z vrcholků Himaláje nemůže být ani pomyšlení. Co pro člověka znamená vítr, který nikdy neustává, o tom se lze přesvědčit teprve na Marsu. Podíval se na hodinky, měl úplně nové, s pěti koncentrickými ciferníky, udávaly standardní zemský čas, čas palubní a čas planetární. Bylo pár minut po šesté.

Zítřka v tuhle dobu bude čtyři milióny kilometrů odtud - pomyslel si spokojeně. Byl členem Klubu převozníků, živelů Projektu, ale hodiny jeho služby byly sečteny, protože na linku Aresterra byly u zavedeny ty nové obrovské jednotky s klidovou hmotností řádu 100 000 tun. "Ariel", "Ares", "Anabis" byly na kursu Mars už pár týdnů. "Ariel" měl přistát za dvě hodiny. Ještě nikdy neviděl přistávat stotisícovku, protože na Zemi sedat nemohly. Nakládali je na Měsíci, ekonomové vypočítali, že se to vyplatí. Takovým jednotkám jako jeho "Cuivier" s těmi deseti dvaceti tunami bylo už definitivně odzvoněno. Možná že se jimi bude ještě občas převážet nějaké to drobné zboží.

Bylo šest hodin dvacet a rozumný člověk by v tuto hodinu pojedl něco teplého. Pomyšlení na kávu bylo taky vábné. Ale kde se tady může najíst, to nevěděl. Byl v Agathodaemonu poprvé. Až dosud obsluhoval hlavní mys - Syrtyský. Proč se na Mars zaútočilo ze dvou bodů najednou, jež byly od sebe vzdáleny přes deset tisíc mil? Učené argumenty znal, ale myslel si své. Se svou kritikou se ostatně nechlubil. Velká Syrta měla být termonukleární a intelektuální zkušební oblastí. Vypadalo to tam úplně jinak. Někteří říkali, že Agathodaemon je popelkou Projektu a že mu už několikrát hrozila likvidace. Pořád ještě spoléhali na nějakou tu zmrzlou vodu, na ty hluboké ledovce z dávných dob, které tady někde měly být, někde pod tvrdým povrchem. To se ví, kdyby se Projekt prokopával k místní vodě, byl by to úžasný triumf, protože až dosud se každá kapka vozila ze Země, a zařízení, kterým se měla vodní pára získávat z atmosféry, se stavělo už druhý rok a termín uvedení do provozu se pořád odsouval. Ne, Mars pro něj rozhodně neoplýval žádnými půvaby.

Ještě se mu nechtělo ven, v budově bylo takové ticho, jako kdyby všichni někam odešli nebo vymřeli. Ale hlavně se mu nechtělo ven proto, že si stále víc zvykal na samotu (velitel může být na palubě vždycky sám, když chce), a ta mu šla k duhu. Po delší cestě - teď po opozici se letělo něco přes tři měsíce - musel vynaložit určitou námahu, aby se hned, beze všeho přizpůsobil davu cizích lidí. A neznal tu nikoho než službu konajícího kontrolora. Mohl za ním zajít do poschodí, ale to by nebylo zrovna vhodné. Při

práci se lidé rušit nemají. Soudil podle sebe - sám to neměl rád.

V přihrádce neceséru byla termoska se zbytkem kávy a balíček keksů. Chroupal je a dával pozor, aby nenadrobil, pil a díval se okrouhlým oknem, jehož tabule byla poškrábaná od písku, na staré, ploché, jakoby smrtelně unavené dno toho Agathodaemonu. Takovým dojmem na něho působil Mars: že už je mu všechno jedno. Proto tu byly tak podivně nahromaděné krátery, jiné než na Měsíci, jakoby rozplzlé, jakoby falšované - uklouzlo mu jednou, když si prohlížel dobré veliké snímky, proto byly tak nesmyslné ty oblasti divokých útvarů zvané "chaosy", oblíbená místa areologů, protože nic takového, co by se těmto formacím podobalo, na Zemi neexistovalo. Mars jako kdyby všechno vzdal, nedbal na to, co sliboval, nedbal dokonce ani na dekorum. Když se k němu člověk blížil, začal pozbývat svého solidního červeného vzezření, přestával být emblémem boha války, povlékal se nezřetelnou šedí, skvrnami, kalužemi, nikde žádná výrazná kresba jako třeba na Měsíci nebo na Zemi, všechno rozmazané, šedivé, rezavé, věčný vítr.

Pod chodidly cítil nejjemnější chvění na světě - generátor nebo transformátor. Nadále však panovalo ticho, do něhož jakoby z jiného světa občas pronikalo vzdálené skučení vichřice v lanoví obytného zvonu. Pekelný písek si někdy dovedl poradit i s dvoucoulovkami z vysoce kvalitní oceli. Na Měsíci může člověk všechno nechat ležet na kameni a vrátit se tam za sto, za milión let s klidným vědomím, že to tam leží nedotčené. Na Marsu se nedá nic pustit z ruky, všechno hned zmizí. To není fair planeta.

V šest čtyřicet okraj obzoru zčervenal, vycházelo Slunce a ta světlá skvrna (žádné červánky, kdepak!) mu najednou připomněla sen. Svou barvou. Překvapeně, pomalu odložil termosku. Vzpomněl si, oč v tom snu šlo. Někdo ho chtěl zabít, a zatím on zabil toho druhého. Ten mrtvý ho honil červeně osvětlenou tmou. Zabil ho ještě několikrát, ale nebylo to nic platné. Jistě, byl to hloupý sen, ale bylo v něm ještě něco víc: pocit'oval téměř jistotu, že ve snu toho člověka znal, ale teď neměl potuchy, s kým to tak zoufale zápasil. Pociť, že ho znal, mohl být přirozeně iluzí ze snu. Snažil se na to přijít, ale svévolná paměť opět vypínala, všechno zas tiše zalézalo zpátky jako hlemýžď do ulity, a on tak stál u okna s rukou na ocelovém rámu, mírně rozrušený, jako kdyby šlo o nevimco. Smrt. Bylo jasné, že jakmile se kosmonautika začne rozrůstat, začnou lidé na planetách umírat. Měsíc je vůči zemřelým loajální. Nechá mrtvolu zkamenět, promění ji v ledový pomník, v mumii, jejíž lehkost, skoro bezvážnost ji odreální a tím ubere neštěstí na závažnosti. Zato na Marsu je nutno se o ně postarat, a to hned, protože písečné vichřice během několika dní proseknou každý skafandr, a než pozůstatky zmumifikuje velké sucho, vyhlédnou z roztržené tkaniny obroušené, vyleštěné kosti, až se obnaží celá kostra a rozsype se v tom cizím písku, pod tím špinavým cizím nebem a stane se téměř výčitkou svědomí, téměř nadávkou, jako kdyby lidé, kteří sem raketami přivážejí s životem i smrtelnost, dělali něco nesprávného, něco, zač by se měli stydět, co by měli skrývat, někam odnést, pochovat. Všechno to nemá smysl, přirozeně - ale tohle v tuto chvíli cítil.

V sedm se změnila služba letové kontroly a během střídání už si může dovolit přijít i cizí člověk. Poskládal své věci do neceséru, neměl jich mnoho, a šel ven. Říkal si, že se musí přesvědčit, zda vykládání "Cuivieru" probíhá podle plánu. Za dopoledne se měl zbavit celého svého drobného nákladu, a bylo tam pár věcí, které stály za kontrolu. Například chladicí aparatury a podstavce pod pomocný reaktor.

Zejména když se musí vracet s menší posádkou. Na to, že by tady dostal někoho za Termana, nemohl ani pomyslit. Po točitých schodech vyložených pěnoplastikem, s rukou na podivně teplém, jakoby ohřívaném zábradlí vyšel do poschodí a všechno se najednou tak radikálně změnilo, jako kdyby se i on proměnil v někoho jiného v okamžiku, kdy otevřel široké kyvadlové dveře s matovými tabulkami.

Bylo to jako vnitřek velké hlavy s šesti páry vypouklých obrovských skleněných očí, vypoulených do tří světových stran. Jen do tří, protože za čtvrtou byly antény, a celý ten sáleček se mohl otáčet na ose jako divadelní točna. Také to v určitém smyslu jeviště bylo, pořád se na něm odehrávaly podobné hry - vzlety a přistání, viditelné jako na dlani, ze vzdálenosti jednoho kilometru od širokých kruhovitých velikánů, které vytvářely jakoby jediný celek se stříbrošedými stěnami. Bylo to tu trochu jako na letištní kontrolní věži a trochu jako v operačním sále. U slepé stěny trčel pod šikmou kapucí masív hlavního počítače přímých komunikačních spojů s loděmi, který vždycky mrkal a cvakal, vedl němé monology a vyplivoval kousky děrných pásek. Byla tu tři záložní stanoviště kontroly s mikrofony, bodovými lampami, křesly na kulových kloubech, a příruční počítačí automaty kontrolorů. Konečně tu byl u zdi malý, ale roztomilý

bárek s tise syčícím espresem. Zde bylo tedy to vřídlo kávy! Svého "Cuiviera" odtud Pírx vidět nemohl. Jak mu přikázala kontrola, nechal ho stát o tři míle dál, mimo betonovou plochu, neboť zde se zrovna připravovali přijmout první nejtěžší jednotku Projektu, jako kdyby nebyla vybavena nejnovějšími astrolokačními a kosmonautickými automaty, které, jak se vychloubali konstruktéři z loděnice (znal skoro všechny), dokázaly posadit ten čtvrtmílový kolos, tu železnou horu - i na plochu venkovské zahrádky. Dostavili se všichni zaměstnanci letiště ze tří směn, ač o žádnou oficiální oslavu nešlo. "Ariel", stejně jako jiné prototypní jednotky, měl už za sebou desítky zkušebních letů a přistání na Měsíci. Nikdy ovšem dosud nesestupoval s plnou zátěží do atmosféry. Do přistání zbývala necelá půlhodina, a tak se Pírx pozdravil s těmi, kteří neměli službu, a potom stiskl ruku i Seynovi. Přijímače už pracovaly, na televizních obrazovkách přebíhaly rozmazané pruhy odshora dolů, ale světélka přibližovacího pultu dosud všechna zářila jasně zeleně na znamení, že zbývá spousta času a nic se neděje. Romani, šéf základny Agathodaemon, mu nabídl ke kávě skleničku koňaku, Pírx zaváhal, ale byl tady přece zcela soukromě, a i když nebyl zvyklý pít alkohol ráno, chápal, že jim jde o symboliku sváteční chvíle. Čekali na ty nejtěžší jednotky už dlouhé měsíce, měly je konečně zbavit neustálých potíží, protože až dosud trvalo soupeření mezi nenasytností stavby, kterou nemohla uspokojit flotila Projektu, a mezi úsilím takových převozníků jako Pírx, aby se na trase Mars-Země kursovalo tak pružně a rychle, jak jen se dá. Nyní po opozici se obě planety začínaly rozcházet, dělicí vzdálenost bude po celá léta narůstat, až dosáhne strašlivého maxima stamiliónů kilometrů. A právě v tom období, které bylo pro Projekt nejhorší, jim přicházela mocná podpora.

Všichni hovořili ztišenými hlasy, a když zelená zhasla a ozvaly se bzučáky, nastalo úplné ticho. Přicházel den typicky mart'anský, ani zamračený, ani čistý, bez zřetelného obzoru, bez zřetelného nebe, jakoby bez času, který se dá určit a počítat. Přestože byl den, svítily lemy betonových čtverců v plochem centru Agathodaemonu, rozsvítilo se tam automaticky laserové značkování, a okraj centrálního kruhovitěho kotouče z téměř černého betonu vyznačovala blyštivá hvězdnatá jódová světla. Kontroloři poposedli v křeslech, beztak neměli nic na práci. Zato hlavní počítač rozsvítil své ukazatele, jako kdyby všem vůkol dával na vědomí, jak je důležitý, relé začala někde tichounce ťukat a z reproduktoru se ozval zřetelný hlas:

"Haló, volám Agathodaemon, tady 'Ariel', mluvím Klyne. Jsem na optické. Výška šest set. Za dvacet vteřin přepnu na automaty na sestup. Přepínám."

"Zde Agathodaemon, volám 'Ariela!'" řekl honem Seyn, malý, s ptačím profilem u sítku mikrofonu. Rychle zhasínal cigaretu. "Máme vás na všech obrazovkách, na jakých vás můžeme mít, tak si hajněte a pěkně sestupte k nám. Přepínám!"

Nač ty žertíky? pomyslel si Pírx, který tohle neměl rád, možná že byl pověřčivý. No, zřejmě tu mají všechny procedury v malíku.

"'Ariel' volá Agathodaemon. Mám tři sta. Zapínám automaty. Sestupuji bez bočního výkyvu. Nula na nulu. Jaká je síla větru? Přepínám."

"Agathodaemon volá 'Ariela'. Vítr sto osmdesát, severoseverozápadní, nic vám neudělá. Přepínám."

"'Ariel' všem. Sestupuji žádám po ose. Automatika převzala řízení. Konec."

Nastalo ticho, jen převody si něco brebentily a na obrazovkách už se objevil bíle svítící bod, který rychle rostl, jako by někdo vyfoukával baňku ohnivého skla. Byla to soptící záď lodi, která sestupovala jakoby zavěšená v neviditelné kolmici, bez nejmenšího chvění, bočních výkyvů, bez rotace - Pírx se na to díval s potěšením. Odhadoval vzdálenost asi na sto kilometrů. Dřív než při padesáti nemělo smysl dívat se do nebe oknem, ale přesto už se u oken shromáždila spousta lidí, kteří zakláněli hlavy a upírali pohled do nadhlavníku.

Kontrola měla stále radiofonní spojení s lodí, ale prostě nebylo o čem mluvit. Celá posádka ležela v antigravitačních křeslech, všechno dělaly automaty řízené hlavním počítačem a ten rozhodl, kdy se změní atomový tah v borovodíkový - v šedesátikilometrové výšce, tedy na samé hranici řídké atmosféry. Pírx teď přistoupil k prostřednímu, největšímu oknu a hned spatřil na nebi v bělošedé mlze ostře zelené mikroskopické světélko, vibrující podivnou září - jako kdyby někdo shora navrtával nebeskou klenbu Marsu planoucím smaragdem. Od tohoto rovnoměrně žhnoucího bodu se do různých stran rozbíhaly bledé plaménky, byly to nějaké věchýtky a cáry mraků, spíš těch nedonošených mraků, které v zdejší

atmosféře hrály jejich úlohu. Polapeny do dráhy trysek kosmické lodi, rozžihaly se a rozpadaly jako ohňostroji. Loď rostla, vlastně rostla stále jen její kulatá zád'. Bylo vidět, jak se vzduch pod ní tetelí žářem, takže se nezkušenému oku mohlo zdát, že se i raketa trochu kvedlá do stran, ale Pirx znal ten obraz příliš dobře, než aby si to myslel. Všecko probíhalo tak nějak bez napětí, úplně klidně, vzpomněl si na první kroky člověka na Měsíci, tam to šlo taky všechno jako po másle. Teď už vypadala zád' jako hořící zelený kotouč s aureolou střikanců. Mrkl na hlavní výškoměr nad kontrolními pulty, neboť při tak veliké jednotce se člověk při odhadu výšky snadno zmýlí. Jedenáct, ne, dvanáct kilometrů dělilo ještě "Ariela" od Marsu - díky vzrůstajícímu tahu brzdícího motoru klesal přirozeně stále pomaleji.

Najednou se stalo několik věcí najednou.

Obraz zadních trysek "Ariela" v koruně zelených plamenů zamihotal jinak než dosud. V reproduktoru se ozvalo nějaké nesrozumitelné blekotání, výkřik, něco jako "ruční!" nebo snad "radši!" - jediné nesrozumitelné slovo vydané lidským hlasem, ale tak jiným, že to snad nebyl Klyne. Zelený tryskající ze zádí "Ariela" najednou zbledla. Byl to zlomek vteřiny. V následujícím okamžiku se rozkošatila hrůzostrašným modrobílým světlem - a Pirx okamžitě pochopil a od hlavy až k patě jím projelo zamrazení úžasu, takže ho už silný dutý hlas, který se ozval z reproduktoru ani trochu nepřekvapil.

"Zde 'Ariel', " zafuněl ten hlas. "Změna operace! Od meteoru! Na plný tah vpřed po ose! Pozor! Na plný tah vpřed!"

To byl automat. V pozadí toho hlasu jako by někdo křičel. Pirx předtím správně pochopil příčinu, proč se změnila barva plamene trysek: borovodík byl vystřídán plným tahem reaktorů a obrovská loď, jakoby zabrzděná strašlivým úderem neviditelné pěsti a chvějící se ve všech švech, se zastavila - tak se to aspoň divákům zdálo - ve zřidlém vzduchu, pět nebo čtyři kilometry nad kotoučem kosmodromu. Byl to fantastický manévř, který zakazovaly všechny předpisy a řády a který přesahoval meze celé kosmické navigace: zastavil stotisícovou masu. Bylo přece nutno nejprve zrušit rychlost jejího pádu, aby mohla znovu vystřelit vzhůru. V perspektivní zkratce spatřil Pirx bok toho obrovského válce. Raketa ztratila kolmici. Nakláněla se na stranu. Velice pomalu se začala napřimovat, ale jakési gigantické vahadlo ji vychýlilo zas na druhou stranu. Nový výkyv čtvrtmílového trupu na opačnou stranu byl už větší. Při tak malé rychlosti se ztráta rovnováhy v této amplitudě nedala zvládnout. Teprve v oněch vteřinách zaslechl Pirx křik hlavního kontrolora:

"'Arieli', 'Arieli'! Co to děláte?! Co se to u vás děje?!"

Co všechno se mohlo stát v těch zlomcích vteřin!

Od neobsazeného symetrického velínu křičel Pirx do mikrofonu zplna hrdla:

"Klyne! Použij ručního řízení sestupu!!! Ručního!!!"

Teprve v tu chvíli k nim dolétlo blížící se táhlé, nepřetržité hřmění, teprve teď k nim dorazila zvuková vlna! Jak krátce to všechno trvalo! Lidé, kteří stáli u okna, vykřikl jako jedním hlasem. Kontroloři vyskočili od velínu.

"Ariel" padal vývrtkou jako kámen, slepě bušil do atmosféry potácejícími se plameny ze zádí. Točil se pomalu, bezvládný jako mrtvola, jako kdyby někdo svrhl z nebe obrovskou železnou věž do špinavých dun pouště. Všichni stáli jako přimrazení v hluchém, strašlivém tichu, protože teď už se nedalo nic dělat. Reprodukter nezřetelně chraptěl, bublalo v něm něco jako vzdálená vřava nebo hukot moře, nebylo jasné, zda to jsou lidské hlasy, všechno se tam slévalo v jediný chaos. Bílý, neuvěřitelně dlouhý válec, celý v ohnivé záři, padal dolů stále rychleji. Vypadalo to, že zasáhne přímo budovu kontroly. Někdo vedle Pirxe vyjekl. Instinktivně se přikrčili.

Trup šikmo narazil do jedné z nízkých obezdívek mimo terč, rozlomil se vedví a tak nějak podivně pomalu praskal dál, až se třísky rozlétly na všechny strany, a pak se zaryl do prachu. V mžiku tam vyrostl desetipatrový mrak, ve kterém to zahřmělo, zarachotilo, vytryskly plameny, nad zčeřenou clonou vylétnuvšího písku se vyklonila stále ještě oslnivě bílá příď lodi, odtrhla se od zbytku, proletěla vzduchem několik set metrů, ucítili mohutný úder, pak druhý a třetí, otřesy půdy byly tak silné jako při zemětřesení. Celou budovu to zvedlo, nadskočila a zase klesla jako loďka na vlnách. Za pekelného rachotu praskajícího železa pak před nimi všechno zakryla hnědočerná stěna kouře a prachu. A to byl konec "Ariela". Když běželi po schodech do výstupní komory, Pirx jeden z prvních v kombinéze, nikdo si nedělal iluze - takový náraz nemohl nikdo přežít.

Potom utíkali, potáceli se v nárazech vichřice. Z dálky, od obytné kopule, se objevila první pásová vozidla a hovercrafty. Nebylo třeba spěchat. Nebylo kam, Pirx sám nevěděl, jak a kdy se vrátí do budovy kontroly - s obrazem kráteru a rozbitého trupu v užaslých očích, takže se nadobro probral, teprve když v nástěnném zrcadle spatřil svou vlastní zšedlou a jakoby najednou scvrklou tvář. V poledne povolali komisi znalců, aby vyšetřila příčiny neštěstí. Pracovní skupiny pořád ještě bagry a jeřáby rozvláčely zvon obrovského trupu, pořád ještě se nedostaly k rozdrcené řídicí kabině, zaryté hluboko do půdy, kde byly kontrolní automaty, když z Velké Syrty přiletěla skupina odborníků - podivnou malou helikoptérou s obrovskými vrtulemi, jednou z těch, které jsou vhodné pro létání jedine ve zředěném vzduchu Marsu. Pirx se nikomu nepletl do cesty a nikoho se na nic neptal, protože mu bylo až příliš jasné, že jde o neobyčejně záhadný případ. Při normální operaci přistání, rozdělené na posvěcené etapy a naprogramované jako jízdní řád spolehlivých vlaků, bez žádné zřejmé příčiny vypnul hlavní počítač "Ariela" borovodíkový motor, vybral hesla připomínající neúplný meteorový poplach a přepnul pohon na útěk od planety plným tahem. Stabilitu, kterou ztratil při tomto krkolomném manévru, už získat nemohl. Nic takového se dosud v dějinách astronavigace nestalo a nabízející se domněnky, že počítač prostě zklamal, že se v něm nějaké obvody dotkly, propálily, vypadaly zcela nepravděpodobně, protože šlo o jeden ze dvou programů, vzletu a přistání, které byly zajištěny před haváriemi takovou spoustou způsobů, že to spíš vypadalo na sabotáž. Tím si lámal hlavu v pokojíku, který mu Seyn dal minulé noci k dispozici, záměrně ani nevystřelil nos, aby na sebe zbytečně neupozorňoval, a to tím spíše, že měl přece za pár hodin startovat. A taky mu nenapadlo nic, s čím by měl spěchat za komisí. Ukázalo se však, že na něho nezapomněli. Pár minut před jednou k němu přišel Seyn. Přišel s ním i Romani, ten čekal na chodbě. Když Pirx vyšel ven, v prvním okamžiku ho nepoznal, šéf komplexu Agathodaemon vypadal jako obyčejný mechanik, měl na sobě zamazanou, postříkanou kombinézu, obličej jakoby scvrklý únavou, levý koutek úst mu cukal, jen hlas měl stejný. Jménem komise, jejímž byl členem, Pirxe požádal, aby start "Cuiviera" odložil.

"Samozřejmě... když mě potřebujete," řekl překvapeně Pirx. Snažil se soustředit. "Ale musíte mít povolení Základny."

"To zařídíme, pokud souhlasíte vy."

Nikdo už nic neřekl. Šli všichni tři do hlavního "puchýře", kde sedělo v dlouhé nízké místnosti vedení, asi dvacet znalců - pár místních, ale většina jich přiletěla z Velké Syrty. Protože byla doba oběda, ale každá hodina byla drahá, donesli jim sem studené jídlo z bufetu, a tak začala porada u čaje a u talířků, díky čemuž to všechno vypadalo tak nějak podivně neoficiálně, skoro neseriózně. Pirx přirozeně tušil, proč ho předseda, inženýr Hoyster, požádal jako prvního, aby ztroskotání popsal. Byl přece jediným nepochybně nestranným svědkem, protože nepatřil ani k týmu kontroly letů, ani k osádce Agathodaemonu. Když Pirx ve výpovědi dospěl k své reakci, Hoyster ho poprvé přerušil.

"Vy jste tedy chtěl, aby Klyne vypnul celou automatiku a pokusil se přistát sám, ano?"

"Ano."

"Smím vědět proč?"

Pirx odpověděl okamžitě.

"Považoval jsem to za jedinou možnost."

"Tak. A nepředpokládali jste, že přechod na ruční řízení může způsobit ztrátu stability?"

"Ta už byla ztracená. To se dá konečně ověřit, máte pásky."

"Jistě. Chtěli jsme si nejprve udělat obecný obraz. A... jaký je váš osobní názor?"

"Na příčinu...?"

"Ano. Zatím se ještě neradíme, zatím se informujeme. Cokoli řeknete, nebude nijak závazné. Každá domněnka i riskantní, může být pro nás drahocenná."

"Chápu. Něco se stalo s počítačem. Nevím co a taky nevím, jak je to možné. Kdybych to sám nezažil, neuvěřil bych tomu, ale byl jsem tam a slyšel jsem to. To počítač obrátil operaci a dal meteorovou výstrahu, i když neúplnou. Znělo to přibližně takhle: 'Meteor, pozor, plným tahem po ose vpřed.' Ale protože tam žádné meteory nebyly..." pokrčil Pirx rameny.

"Ten model, 'Ariel', je zdokonalená verze počítače AIBM 09," poznamenal Boulder, elektronik, kterého Pirx znal, protože se s ním občas vídával ve Velké Syrtě.

Pirx přikývl.

"To vím. Proto jsem řekl, že bych tomu nevěřil, kdybych to neviděl na vlastní oči. Ale stalo se to."

"Co myslíte, komandore, proč Klyne nic neudělal?" zeptal se Hoyster.

Pirx ucítil, jak ho uvnitř zamrazilo, a než odpověděl, podíval se na obě strany - na všechny. Taková otázka padnout musela. Raději by však nebyl první, kdo na ni měl odpovědět.

"To nevím."

"Jistěže. Ale dlouholetá zkušenost vám dovoluje vmyslet se do jeho postavení..."

"To jsem také učinil. Já bych udělal to, k čemu jsem se ho snažil přimět."

"A on?"

"Žádnou odpověď jsem nedostal. Slyšel jsem jen hluk, jakoby křik. Budete muset velice pečlivě odposlouchávat pásky, ale obávám se, že to mnoho nedá."

"Pane komandore," řekl tiše Hoyster, ale tak nějak podivně pomalu, jako kdyby opatrně volil slova, "vy se přece orientujete v situaci, že? Na lince Aresterra máme teď dvě další jednotky stejné kategorie, se stejným řídicím systémem. 'Anabis' přiletí za tři týdny, ale 'Ares' už za devět dní. Bez ohledu na naše povinnosti vůči těm, kteří zahynuli, máme větší povinnosti vůči živým. Za těch pět hodin jste si už jistě promyslel všechno, co se událo. Nemůžu vás k tomu nutit, ale prosím vás, abyste nám to řekl."

Pirx ucítil, jak bledne. Co chce Hoyster říct, to si domyslel už z jeho prvních slov, a zmocnil se ho nepochopitelný pocit, jakoby z noční můry: aura urputného, zoufalého mlčení, v němž zápasil s protivníkem bez tváře, a když ho zabil, zahynul společně s ním. Byl to okamžik. Přemohl se a pohlédl Hoysterovi do očí.

"Chápu," řekl. "Klyne a já příslušíme ke dvěma různým generacím. Když jsem začal létat já, nespolehlivost automatických operací byla daleko větší... A ta nedůvěra v člověku zůstane. Já myslím, že... Klyne jim věřil absolutně."

"Domníval se, že počítač disponuje lepšími vědomostmi? Že zvládne situaci?"

"Nemusel spoléhat na to, že ji zvládne... Spíš si myslel, že když to neumí počítač, nedokáže to tím spíš ani člověk."

Pirx si oddychl. Řekl, co si myslel, a přitom nevrhl stín na mladšího kolegu, který už byl mrtev.

"Podle vás byly možnosti, jak loď zachránit?"

"To nevím. Času bylo málo, 'Ariel' se blížil ztrátě rychlosti."

"Přistával jste někdy za takových podmínek?"

"Ano. Jenže s lodí s malou hmotností - a na Měsíci. Čím je raketa delší a těžší, tím obtížnější je získat porušenou stabilitu při nulové rychlosti, zejména když dojde k výkyvům."

"Slyšel vás Klyne?"

"To nevím. Měl mě slyšet."

"Převzal řízení?"

Pirx už otvíral ústa, aby řekl, že na tohle najdou odpověď v záznamech, ale místo toho odvětil:

"Ne."

"Jak to víte?" To byl Romani.

"Podle kontroly. 'Automatická operace' svítila po celou dobu. Zhasla, až teprve když loď ztroskotala."

"Nemyslíte si, že Klyne už neměl čas?" otázal se Seyn. Bylo dost zvláštní, že se na něho obrátil tímto způsobem, přestože si tykali. Jako kdyby mezi nimi vznikl náhlý odstup. Nepřátelství?

"Situace se dá matematicky vymodelovat a pak se ukáže, jestli byla nějaká šance," snažil se Pirx mluvit věčně. "Já to vědět nemůžu."

"Když výkyv překročil čtyřicet pět stupňů, nebylo už možné loď stabilizovat," trval na svém Seyn. "Není to tak?"

"Pokud jde o můj 'Cuivier', není. Tah se dá zvětšit nad povolené maximum."

"Přetížení přes dvacet a něco - může zabít."

"Jistě. Ale pád z pěti kilometrů zabít musí."

Tím ta krátká polemika skončila. Pod lampami, které svítily, přestože byl den, se táhl do stran dým. Kouřili.

"Podle vás mohl Klyne převzít řízení, ale neudělal to, že?" vrátil se k svému námětu předseda Hoyster.

"Asi mohl."

"Nepovažujete za možné, že jste ho svým zásahem vyvedl z míry?" ozval se Seynův zástupce, člověk z Agathodaemonu, kterého Pirx neznal. Zdejší jsou tedy proti němu? I to se dá pochopit.

"Považuji to za možné. Tím spíše, že tam v řídicí kabině lidé něco křičeli. Tak to aspoň vypadalo."

"Že tam vypukla panika?" zeptal se Hoyster.

"Na tu otázku neodpovím."

"Proč?"

"Odposlechněte si pásky. Hluk si člověk může vysvětlovat různě, to nejsou žádné přesné údaje."

"Mohla podle vás ještě něco dělat pozemní kontrola?" ptal se s kamennou tváří Hoyster. Zdálo se, že v komisi dochází k rozporům. Hoyster byl z Velké Syrty.

"Ne. Nic."

"Tomu, co jste řekl, odporuje vaše vlastní jednání."

"Ne. Kontrola nemá právo se plést do rozhodnutí velitele... v takovéhle situaci. V řídicí kabině může situace vypadat jinak než dole."

"Přiznáváte tedy, že jste jednal proti ustáleným zásadám?" ozval se znovu Seynův zástupce.

"Ano."

"Proč?" zeptal se Hoyster.

"Ty zásady pro mě nejsou svaté. Dělán vždýcky to, co považuju za správné podle vlastního uvážení. Už jsem se z toho jednou zodpovídal."

"Před kým?"

"Před tribunálem Kosmického soudu."

"Ale byl jste zproštěn žaloby, že?" poznamenal Boulder. Velká Syrta kontra Agathodaemon. Ted' už to bylo zřetelně patrné.

Pirx mlčel.

"Děkuji vám."

Přesedl si na židli, která stála stranou, protože ted' začal vypovídat Seyn a potom jeho zástupce. Než skončili, přinesli první pásky z budovy kontroly letů. Docházela také telefonická hlášení o pracích ve vraku "Ariela". Bylo už jisté, že to nikdo nepřežil, ale do řídicí kabiny se ještě nedostali, ta se zaryla do jedenáctimetrové hloubky. Odposlouchávání pásků a protokolování výpovědí trvalo nepřetržitě až do sedmi hodin. Potom udělali na hodinu přestávku. Syrt'ané se Seynem odjeli na místo neštěstí. Romani zastavil Pirxe na chodbičce.

"Pane komandore..."

"Prosím."

"Nemáte tu vůči nikomu..."

"Takhle nemluvte, prosím vás. Sázka je příliš vysoká," přerušil ho Pirx.

Romani pokýval hlavou.

"Prozatím tu zůstanete na dvaasedmdesát hodin. Se Základnou už jsme to vyřídili."

"Se Zemí...?" podivil se Pirx. "Nemyslím, že bych tu ještě mohl být něco platný..."

"Hoyster, Rahaman a Boulder vás chtějí kooptovat do komise. Neodmítnete? Všechno lidé ze Syrty."

"Nemůžu, ani kdybych chtěl," odpověděl Pirx a s tím se rozešli.

V devět večer se znovu sešli. Odposlech pásků byl dramatický - a ještě dramatictější byl film, který shlédli. Zachycoval všechny fáze katastrofy od chvíle, kdy se v zenitu objevila zelená hvězda "Ariela".

"Skutečně to vypadá, že zklamal počítač. Když neohlásil meteorový poplach normálním způsobem, zachoval se tak, jako by 'Ariel' byl na kolizním kursu s nějakou masou. Záznamy ukazují, že překročil povolené maximum tahu o tři jednotky. Proč to udělal, to nevíme. Třeba nám něco vysvětlí řídicí kabina," měl na mysli pásky registrující "Ariela", ale Pirx byl v této věci skeptický. "To, co se událo v řídicí kabině v posledních chvílích, zůstává nejasné. Počítač rozhodně nezklamal, pokud jde o tempo akcí - na vrcholu krize prováděl rozhodnutí naprosto precizně, protože iteroval v nanosekundách všechny své příkazy pro agregáty. Takže agregáty pracovaly bezvadně a ž do konce. To je zcela jisté. Neobjevili jsme absolutně nic, co by mohlo nasvědčovat vnějšímu nebo vnitřnímu ohrožení operace naprogramovaného přistání. Od hodiny 7,03 do hodiny 7,08 probíhalo přistání dobře. Rozhodnutí počítače obrátit proceduru a pokusit

se o vzlet se zatím nedá nijak vysvětlit. Kolego Bouldere?"

"Tomu nerozumím."

"Chyba v programování?"

"Vyloučeno. ‚Ariel‘ přistával s tím programem už několikrát - po ose i při všech možných bočních výkyvech."

"Jenže na Měsíci. Tam je menší přitažlivost."

"To může mít určitý význam pro silové agregáty, ale ne pro databanku. A síla nezklamala."

"Kolego Rahamane?"

"Neznám dobře ten program."

"Ale model počítače znáte, že?"

"Ano."

"Co může přerušit průběh operace přistání, nejsou-li zde žádné vnější příčiny?"

"Nic."

"Nic?"

"Bomba nastrčená pod počítač, to jistě..."

Konečně ta slova padla. Pirx naslouchal s maximální pozorností. Exhaustory šuměly, kouř se pod stropem zhušťoval kolem nich.

"Sabotáž?"

"Počítač pracoval až do konce, i když způsobem nám nepochopitelným," poznamenal Kerhoven, jediný elektronik v komisi, místní člověk.

"No... S tou bombou jsem to řekl jen tak," bral to zpátky Rahaman. "Za předpokladu, že počítač funguje, může hlavní operaci, tedy přistání nebo vzlet, přerušit jen něco neobvyklého. Výpadek síly..."

"To se nestalo."

"Ale je zásadně možné, aby počítač přerušil hlavní operaci?"

Předseda to přece musel vědět. Pirx chápal, že teď nemluví k nim: říkal to, co měla slyšet Země.

"Teoreticky ano. Prakticky ne. Od doby vzniku kosmonautiky nedošlo při přistání nikdy k meteorovému poplachu. Meteor se dá zjistit, už když se blíží. Pak se přistání prostě odročí."

"Ale vždyť tam žádné meteory nebyly?"

"Nebyly."

Zde slepá ulička končila. Chvilí bylo ticho. Exhaustory šuměly. Za kulatými okny už byla tma. Mart'anská noc.

"Potřebujeme lidi, kteří stavěli ten model počítače a kteří ho testovali," řekl konečně Rahaman.

Hoyster přikývl. Prohlížel si hlášení, které mu podala telefonistka. "Do řídicí kabiny se dostanou asi tak za hodinu," prohlásil. Pak zvedl hlavu a dodal: "Zítra se zúčastní porad Macross a van der Voyt."

Nastalo oživení. Byli to hlavní ředitel a hlavní konstruktér loděnic, které stavěly stotisícovky.

"Zítra?" Pirx měl pocit, že se přeslechl.

"Ano. Ne tady, přirozeně. Budou přítomni televizně. Dík přímému spojení. Tady mám radiogram," zvedl zprávu.

"Ale! Jaké je teď zpoždění?" zeptal se někdo.

"Osmiminutové."

"Jak si to představují? Budeme donekonečna čekat na každou odpověď!" ozvaly se hlasy.

Hoyster pokrčil rameny.

"Musíme se podřídit. Obtížné to bude, to jistě. Vypracujeme příslušný postup..."

"Odročíme poradu do zítřka?" zeptal se Romani.

"Ano, sejdem se v šest ráno. Budeme už mít záznamy z řídicí kabiny."

Pirx byl rád, že mu Romani nabídl, aby přenocoval u něho. Bylo mu milejší, že se neuvidí se Seynem.

Chápal jeho chování, i když je neschvaloval. Se značnými potížemi ubytovali všechny Syrt'any a o půlnoci zůstal Pirx sám v maličkém pokojíčku, který šéfovi sloužil jako příruční knihovna a soukromá pracovna. Ulehl v šatech na malé polní lůžko rozložené mezi teodolity, ruce pod hlavou, pohled upřený do stropu. Ležel tak s nehybnými očima a skoro ani nedýchal.

Bylo to divné, tam mezi těmi cizími lidmi prožíval katastrofu jaksi zvenčí, jako jeden z mnoha svědků.

Nebyl stoprocentně angažovaný ani v tu chvíli, kdy pod kladenými otázkami vycíťoval nevrlost a animozitu - ve vzduchu viselo obvinění vetřelce z toho, že chce trumfovat místní odborníky - dokonce ani když se proti němu postavil Seyn. To všechno bylo pořád zvenčí, v přirozeném rozměru nevyhnutelnosti: za takových okolností tomu jinak být nemohlo. Byl ochoten zodpovídat se z toho co udělal, ale podle racionálních premis, necítil se tedy zodpovědný za neštěstí. Byl jím otřesen, ale zachoval si klid, až do konce nepřestal být pozorovatelem, který se událostem zcela nepoddává, protože se vršily systematicky - při celé jejich nepochopitelnosti se daly utřídit, když byly vychladlé a rozdělené v tom pojetí, jaké jim vtiskoval oficiální průběh porad. Ale teď se to všechno rozpadlo. Nemyslel na nic, nepřivolával žádné obrazy, opakovaly se samy od sebe, od začátku: televizní obrazovky, na nich vstup lodi do oblasti aktivity Marsu, zbrzdění kosmické rychlosti, změny tahů; byl jakoby všude najednou, v kontrole i v raketě, znal ty duté údery, to dunění rozbíhající se po kýlu a žebrech lodi, když velkou sílu začne nahrazovat vibrace borovodíku, bas, kterým turbočerpadla ujišťovala, že přivádějí palivo, zpětný tah, majestátně pomalý pád zádí napřed, malé boční korekce a ten zlom, to zahřmění při náhlém obratu tahů, když do trysek znovu vlétne plná síla, pak vibrace, destabilizace, zoufalé vyrovnávání rakety letící kyvadlovitě, kymácející se jako opilá věž, než se zřítí z výšky, už bezvládná, už mrtvá, neřiditelná, slepá jako kámen, pád a hora trosek - a on byl všude. Byl i zápasící lodí samou, bolestně vycíťoval naprostou neprostupnost, definitivní uzavřenost toho, co se událo, a současně se vracel k zlomkovitým chvílím jakoby s otázkou, jež se znovu vynořovala z mlčení, a hledal to, co selhalo. Zda se Klyne pokoušel převzít řízení, to už teď nemělo význam. Kontrola proběhla v podstatě bez chyby, přestože žertovali, ale to mohlo vadit jen člověku pověřivému nebo vyrostlému v dobách, kdy si nebylo možno takové žertíky dovolit. Rozum mu říkal, že na tom není nic špatného. Ležel na zádech, ale jako by pořád ještě stál u šikmého okna mířícího do nadhlavníku, když zeleně jiskřící hvězdu borovodíku pohltila strašlivá sluneční záře oním pulsem tak typickým pro atomovou sílu, v tryskách, které už začínaly stydnout - právě proto se nesmí dát povel plným tahem tak prudce - raketa se zahoupala nejprve jako srdce zvonu, rozhoupaného šílejícíma rukama, a začala se naklánět ve své neuvěřitelné délce, protože byla tak obrovská, jako by už samým rozměry, samou velikostí překonala meze jakéhokoli ohrožení - totéž si asi před stoletím mysleli cestující na "Titaniku".

Najednou to všechno zhaslo, jako kdyby se probudil. Vstal, umyl si obličej a ruce, otevřel necesér, vyndal pyžamo, pantofle a kartáček na zuby a toho dne potřetí se spatřil v zrcadle nad umývadlem - jako někoho cizího.

Byl mezi třicítkou a čtyřicítkou, spíš ke čtyřiceti - k hranici stínu, kdy člověk už musí přijímat podmínky nepodepsané smlouvy předložené bez ptaní, kdy ví, že to, co platí pro jiné, platí i pro tebe, a žádné výjimky z toho pravidla neexistují. Stárnout člověk má, přestože se to přičítá jeho povaze. Dosud to potají dělalo tělo, ale to už nestačí. Vyžaduje se souhlas. Mladistvý věk ustanovuje jako pravidla hry - ne, jako její základ - vlastní neměnnost: byl jsem dětinský, nezralý, ale teď už jsem to skutečně já - a takový zůstanu. Tenhle nesmysl je přece základem existence. V objevu neopodstatněnosti tohoto tvrzení tkví zprvu víc údivu než strachu. Je to tak silný pocit rozhořčení, jako kdybys prohlédl a zjistil, že hra, do které jsi byl vtažen, je falešná. To utkání mělo vypadat docela jinak. Po překvapení, hněvu, protestu začne pozvolné vyjednávání se sebou samým, vlastním tělem, což by se dalo formulovat asi takto: Bez ohledu na to, jak plynule a nepostizitelně stárneme fyzicky, nikdy nejsme schopni se této kontinuitě přizpůsobit rozumem. Nastavíme se na třicet pět a potom na čtyřicet let, jako kdyby v tomto věku měl už člověk zůstat, a při další revizi pak musíme prolomit sebeklam, což narazí na tak velký odpor, že s odrazem doskočíme až zdánlivě příliš daleko. Čtyřicetiletý člověk se začne chovat tak, jak si to představuje vhodné pro člověka starého. Jakmile jednou uznáme tuto nevyhnutelnost, pokračujeme ve hře zaryté a smutně, jako bychom chtěli naschvál sázku zdvojnásobit. No prosím, když má být ten nestoudný, ten cynicky krutý požadavek, to obligo vyplaceno, když musím platit, přestože jsem k tomu nedal souhlas, přestože jsem to nechtěl a nevěděl, tak tady máš víc, než dělá dluh! Snažíme se tedy přelicitovat protivníka na tomto dost humoristicky znějícím principu. Abys věděl, tak já budu hned tak starý, že budeš zírat! Přestože jsme už na hranici stínu, vlastně skoro za ní, vzdorujeme skutečnosti, a následkem toho marného zápasu duševně stárneme v skocích. Jednou to přeženeme, jindy nedotáhneme, až spatříme, jako obvykle příliš pozdě, že celá ta potyčka, ty sebevražedné průlomy, ústupy, vzdorování

taky byly k smíchu. Stárneme totiž jako děti, to znamená, že odmítáme dát souhlas k něčemu, co náš souhlas vůbec nepotřebuje. Tak tomu bývá vždycky tam, kde není místa pro spor či boj příliš pokrytecký. Hranice stínu, to ještě není memento mori, ale je to místo v nejednom ohledu horší, protože už je z něho vidět, že neexistují nedotčené šance. To znamená: přítomnost už není žádným příslibem, žádnou čekárnou, úvodem, trampolínou velkých nadějí, protože situace se nepostižitelně obrátila. Údajný trénink byl neodvolatelnou skutečností, úvod - vlastním obsahem, naděje - chimérami. A to nezávazně, provizorní, prozatímní a nahonem spíchnuté - to bylo tou jedinou náplní života. Určitě se nesplní už nic z toho, co se nesplnilo dosud. A s tím se člověk musí smířit mlčky, beze strachu, a je-li to možné - i bez zoufalství.

Je to tedy věk pro kosmonauty kritický - pro ně jako pro nikoho jiného, protože v tomto oboru je každý, kdo není způsobilý stoprocentně, okamžitě odepsaný. Jak někdy říkávají fyziologové: požadavky vytyčované kosmologií jsou příliš vysoké i pro lidi tělesně i duševně nejzpůsobilejší. Jakmile člověk odpadne od špičky, ztratí všechno najednou. Lékařské komise jsou k jednotlivcům krutě bezohledné, ale to je nezbytné, protože nikomu nelze dovolit, aby zemřel nebo dostal infarkt u řízení. Z palub odcházejí lidé, kteří jsou zdánlivě při plné síle, a hned sami sebe vidí na konci cesty. Lékaři jsou natolik zvyklí na všelijaké figle, na zoufalou disimulaci, že když ji odhalí, nevyvozují z toho žádné disciplinární či morální důsledky, nic. Skoro nikdo nemůže přetáhnout období aktivní služby přes padesátku. Přetížení, to je největší nepřítel mozku. Snad se to změní za sto nebo za tisíc let. Prozatím trápí tato perspektiva během měsíců letu každého člověka - na hranici stínu.

Klyne byl kosmonaut mladší generace. Jemu, Pírxovi, a on to věděl, říkali ti mladší "nepřítel automatů", "konzervativec", "mamut". Někteří z jeho vrstevníků už nelétali. Podle svých schopností a možností se překvalifikovali na pedagogy, členy Kosmického soudu, odešli na sinekury do loděnic, zasedali v dozorčích radách, zabývali se svými zahrádkami. Vcelku se drželi, docela slušně předstírali, že se smířili s nevyhnutelností - ale jediný bůh ví, kolik to nejednoho z nich stálo. Byly i případy nezodpovědného jednání, které vyplývalo z nesouhlasu, z bezmocného protestu, z pýchy a vzteku, z pocitu nespravedlivého neštěstí. Blázní se v tomto oboru nevyskytovali, ale jednotlivci se k šílenství nebezpečně blížili, i když nepřekračovali poslední mez. Přesto docházelo pod rostoucím tlakem té smutné perspektivy k výstřelkům přinejmenším podivným... Ale ano, znal všelijaká ta podivinství, aberace, předsudky, kterými trpěli jak lidé cizí tak i ti, se kterými se za léta sžil, za které kdysi mohl ručit, jak se mu zdálo. Sladká ignorance není privilegiem oboru, v němž musí člověk znát tolik věcí. Každý den neodvratně odumírá v mozku několik tisíc neuronů a už před třicátým rokem života začíná ten zvláštní, ale neustávající závod, soupeření mezi slábnutím funkce podemílané atrofií - a jejím zdokonalováním díky přibývajícím zkušenostem. Tak vzniká kolísavá rovnováha, balance vpravdě akrobatická, se kterou musí člověk žít - a létat. A snít. Koho to tolikrát zabíjel minulou noc? Nemělo to nějaký zvláštní význam? Když uléhal na polní lůžko, které zapraskalo pod jeho váhou, napadlo mu, že se mu třeba nepodaří usnout. Až dosud nevěděl, co je to nespát, ale jednou to přece přijít musí. Ta myšlenka ho podivně znepokojila. Bezesné noci se nebál, ale rozmar těla, který by naznačoval, že začíná selhávat něco, co bylo dosud naprosto spolehlivé, mu v tuto chvíli i jako pouhá možnost připadal málem jako prohra. Prostě si nepřál ležet s otevřenýma očima navzdory své vůli, a tak i když to bylo hloupé, posadil se, upřel bezmyšlenkovitý pohled na své zelené pyžamo a obrátil oči na police s knihami. Nečekal, že na nich najde něco zajímavého, a překvapila ho řada tlustých svazků nad rýsovacím prknem rozpíchaným od kružítek. V rozvinutém šiku tam stály téměř celé dějiny areologie, většinu těch knih znal, protože měl stejné exempláře ve své knihovničce na Zemi. Vstal a začal se dotýkat solidních hřbetů jednoho po druhém. By tu nejen otec astronomie Herschel, ale i sám Kepler, *Astronomia nova seu Physica celestis tradita comentariis de motibus stellae martis* - podle zkoumání Tychona de Brahe, vydání z roku 1784. A Flammaroin, Bakhuyzen, Kaiser a velký fantasta Schiaparelli, jeho *Memoria terza*, tmavé římské vydání, a Arrhenius a Antoniadi, Kuiper, Lovell, Pickering, Saheko, Struve, Vaucouleurs až po Wernhera von Brauna s jeho Projektem Mars. A mapy, svitky map, se všemi kanály - Margaritifera Sinus, Lacus Solis a sám Agathodaemon. Stál a nemusel otvírat žádnou z těch knih v ohmataných vazbách tlustých jako prkna. Ve vůni starého plátna, osnovy, žlutých listů, v níž bylo něco důstojného a ztrouchnivělého současně, ožily hodiny strávené nad tajemstvím dobývaným po dvě století a obleženým mraveništěm

hypotéz. Jeden po druhém umírali, aniž se dočkali rozluštění. Antoniadi po celý život kanály neviděl, až teprve na sklonku života se přiznal k "nějakým čarám, jež tak nějak vypadaly". Graff neviděl ani jediný až do smrti a říkal, že mu chybí "imaginace" kolegů. "Kanálisté" je však viděli, zakreslovali je po nocích, čekající celé hodiny protože v takovou chvíli - ujišťovali slavnostně - se na mlhavě šedém kotouči objeví precizně ostrá síť, tenčí než vlas. Lovell kreslil hustou, Pickering řidší, ale ten míval štěstí na "geminaci", jak se říkalo neuvěřitelnému zdvojování kanálů. Iluze? Proč se tedy některé kanály nikdy zdvojovat nechtěly? Trčel nad těmi knihami jako student v čítárně, protože tak staré tisky se domů nepůjčovaly. Byl na straně "kanálistů" - je třeba to říkat? Jejich argumenty mu připadaly neporazitelné: Graff, Antoniadi, Hall, kteří zůstali nevěřícími Tomáši, měli observatoře v zakouřených městech na severu s věčně pohyblivým ovzduším, zatímco Schiaparelli pracoval v Miláně a Lovell seděl na své hoře nad arizonskou pouští. "Antikanálisté" prováděli důmyslné pokusy: dávali obkreslovat terčík s chaoticky nanesenými tečkami a kaňkami, jež se z větší vzdálenosti podobaly síti kanálů, a potom se ptali: proč nejsou vidět nejsilnějšími přístroji? Proč lze při dobré vůli vidět pouhým okem kanály i na Měsíci? Proč neviděli žádné kanály první pozorovatelé, kdežto po Schiaparellim se už všichni podřídili jeho velení? A ti druzí odpovídali: v době, kdy ještě neexistovaly teleskopy, nikdo nikdy žádné kanály na Měsíci neviděl. Velké teleskopy nedovolují použít plné apertury, maximálního zvětšení, protože zemské ovzduší není dostatečně klidné; pokusy s kresbami se problému vyhýbají. "Kanálisté" měli odpověď na všechno. Mars - to je obrovský zamrzlý oceán, kanály - to jsou rozpukliny jeho ledových polí, rozestupující se pod úder meteoritů. Ne: kanály - to jsou široká údolí, kterými tečnou jarní vody po tání a na březích v tu dobu rozkvétá marťanské rostlinstvo. Spektroskopie škrtila i tuto šanci, prokázala totiž příliš malé množství vody. A tak začali vidět v kanálech obrovské propadliny, dlouhá údolí, kterými od pólu k rovníku tečnou řeky mraků, poháněné konvekčními proudy. Schiaparelli nikdy nechtěl říci jasně, že jsou to výtvořiny cizího rozumu, využíval dvojznačnosti termínu "kanál", bylo to zvláštní, ta stydlivost onoho Milánšana a mnoha jiných astronomů nenazývat věci pravými jmény, pořád jen kreslili mapy a interpretovali je, ale Schiaparelli zanechal v papírech kresby, které vysvětlovaly, jak může docházet k rozdvjování, k té proslulé geminaci: když voda pronikne do rovnoběžných koryt dosud vyschlých, čáry najednou ztemní, jako když někdo napustí tuš do vrypů ve dřevu. Odpůrci zas nejenže popírali existenci kanálů, nejenže shromažďovali negativní argumentaci, ale postupem času k nim začali pociťovat stále větší nenávist. Wallace, vedle Darwina druhý tvůrce teorie přírodního vývoje, tedy dokonce neastronom, který asi nikdy v životě neviděl Mars okulárem, rozcupoval ve stostránkovém pamfletu kromě kanálů i jakékoli pomyslení na to, že by na Marsu mohl existovat život. Psal, že Mars nejenže není obýván inteligentními bytostmi, jak hlásá pan Lovell, ale že je dokonce absolutně neobyvatelný. Neexistovali obojáci areologové, každý musel zřetelně formulovat své kredo. Následující generace kanálistů už popisovala marťanskou civilizaci a rozpory se zvětšovaly. Jedni říkali - živá oblast práce rozumu. Pustá mrtvola - odpovídali jim druzí. Potom začal Saheko pozorovat ty záhadné krátkotrvající záblesky, zhášené vznikajícími mraky, příliš krátké, než aby mohlo jít o sopečný výbuch, objevující se při vzájemné opozici planet, což vylučovalo odraz Slunce na zledovatělém horském úbočí, a to ještě v době před uvolněním atomové energie, takže myšlenka na marťanské nukleární pokusy vyvstala až později... Jedna strana musela mít pravdu. V první polovině dvacátého století dospěli všichni k shodnému názoru, že geometrické kanály Schiaparelliho sice neexistují, ale existuje něco, co je umožňuje vidět, oči dopovídají, ale nemají žádné halucinace. Kanály pozorovalo příliš mnoho lidí a příliš mnoho různých míst na Zemi. Jistě tedy nejde o otevřené vody v ledových polích, jistě nejde o pásy nízké oblačnosti na březích údolí, možná že nejde ani o pruhy rostlinstva, a přece je zde něco, kdož ví - snad ještě nesrozumitelnějšího a záhadnějšího, co čeká na lidské oči, fotografické objektivy a automatické sondy. Pirx se nikomu nepřiznal k myšlenkám, jež mu vířily hlavou při té napínavé četbě, ale Boerst, bystrý a bezohledný, jak se na primuse sluší a patří, se toho jeho tajemství dohmátl a na několik týdnů z něho udělal terč posměchu pro celý kurs - představoval ho jako "kanálistu Pirxe", který v observační astronomii založil doktrínu "credo quia non est". Pirx přece věděl, že žádné kanály neexistují a že, což bylo ještě horší a snad ještě krutější, neexistuje vůbec nic, co by je připomínalo. Jak by to mohl nevědět, když Mars byl dobyt už léta, když skládal kolokvia z areografie, a nejenže se musel umět orientovat v přesných fotografických mapách pod dohledem asistentů, ale při praktických cvičeních v simulátoru

přistával na témž dně Agathodaemonu, kde nyní stál pod kopulí Projektu, před policií s dvousetletými astronomickými výsledky, jež obsahovaly muzeální exponáty. Přirozeně že to všechno věděl, ale tyto vědomosti tkvěly v jeho hlavě úplně odděleně, nepodléhaly ověřování, jako kdyby všechno ověřování byl veliký podvod a jako kdyby nadále existoval nějaký jiný, nedosažitelný, záhadný Mars, pokrytý geometrickou kresbou.

Za letu na lince Aresterra přijde takový časový úsek, taková zóna, kdy člověk skutečně vidí pouhým okem - a to dost dlouho, po celé hodiny - to, co Schiaparelli, Lovell a Pickering pozorovali jen v okamžicích atmosférického klidu. Kulatými okénky vidí kanály, někdy po čtyřicet hodin, jindy po osmačtyřicet, jež se jako tenoučká kresba rýsují na pozadí nepřívětivého šedivého kotouče. A když se potom planeta přiblíží, začnou mizet, rozpouštět se, jeden po druhém se rozplývají v nicotu, nezůstane po nich ani nejmenší stopa, jen kotouč planety, zbavený všech ostrých obrysů jako by se svou nudnou, šedivou lhostejností vysmíval nadějším, jež vzbudil. Jistě, po dalších hodinách letu se konečně cosi vynoří definitivně a už se to nerozplývá, ale to už jsou vykotlané břehy největších kráterů, divoké shluky zvětralých skalisek, bezladná rumišť tonoucí v hlubokých vrstvách hnědošedého prachu, a vůbec se to nepodobá oné čisté precizní geometrické kresbě. Svůj chaos prozradí planeta zblízka už pokorně a definitivně, neschopná vzít zpět tak prokazatelný obraz miliardoleté eroze. Tento chaos nemá vůbec nic společného s onou památnou čistou kresbou, jež představovala nástin něčeho, co bylo tak intenzivně působivé, co vzbuzovalo takové vzrušení, neboť šlo o logický řád, o nějaký nesrozumitelný, ale svou přítomností manifestující smysl, který vyžadoval jedině veliké úsilí - být pochopen.

Kde ten smysl vlastně zůstal, co se skrývalo v oné posměšné vidině? Projekce oční sítnice, jejího optického mechanismu? Zraková aktivita mozkové kůry? Na tu otázku nikdo nehodlal odpovědět, protože problém, který padl, potkal týž osud co všechny škrtnuté, pokrokem rozdrčené hypotézy: byl vymeten na smetiště. Když neexistovaly kanály, a dokonce ani nic takového v tvaru planety, co by nějakým výjimečným způsobem vytvářelo tak dokonalou podobnost - nebylo o čem mluvit, nebylo o čem uvažovat. Dobře se tedy stalo, že se té senzace, jež působila jako ledová sprcha, nedožil žádný "kanálista" ani žádný "antikanálista", protože záhada vůbec rozřešena nebyla, jenom zmizela. I jiné planety přece mají nezřetelné terče. Ale kanály nepozoroval nikdo na žádné z nich, nikdy. Nikdo je neviděl, nikdo je nekreslil. Proč? Ví bůh.

Jistě bylo možno vymýšlet hypotézy i na toto téma. Bylo zapotřebí zvláštní směsice odstupů a optického zvětšení, objektivního chaosu a subjektivní touhy po pořádku, posledních pozůstatků toho, co se vynořovalo z nejasné tečky v okuláru, a tedy trvalo mimo mez postižitelnosti, ale vteřinově k ní téměř pronikalo. Bylo tedy zapotřebí sebenepatrnější opory a iluzí nevědoucích o její potřebě, aby byla napsána tato již uzavřená kapitola astronomie.

Generace areologů žádaly od planety, aby se vyslovila pro jednu z obou stran, trvaly na svých pozicích ve hře až do konce poctivě a odnášely si do hrobu nezlomnou víru, že se věc nakonec dostane před kompetentní tribunál a že bude spravedlivě a jasně rozsoudena. Pirx cítil, že ti všichni - i když z různých důvodů různě - by se cítili zklamáni a podvedeni, kdyby byli poznali skutečnost tak dobře jako on. V tom škrtnutí otázek a odpovědí, v totální neadekvátnosti pojmů vůči záhadnému objektu byla jakási trpká, ale důležitá, krutá, ale poučná lekce, která - najednou to pochopil - souvisela s tím, do čeho se teď dostal a s čím si lámal hlavu.

Ale jak může souviset stará areografie s katastrofou "Ariela"? Jak chápat tu nejasnou, i když tak intenzivní fikci? To nevěděl. Byl si však úplně jist, že na souvislost tak nepodobných, tak vzdálených věcí teď uprostřed noci ani nepřijde, ani na ni nezapomene. Nejlepší bude to zaspát. Když zhasínalo světlo, napadlo mu ještě, že Romani je zřejmě člověk duševně daleko bohatší, než by se dalo předpokládat, Tyhlety knihy jsou jeho soukromým vlastnictvím, a přitom se vedly věčné spory o každý kilogram osobních věcí dovážených na Mars. Uvážlivé ředitelství Projektu rozvěsilo na pozemském kosmodromu instrukce a výzvy, apelovalo na loajalitu svých zaměstnanců a vysvětlovalo, jak je obecně škodlivé přetěžovat rakety zbytečnou zátěží. Dovolávali se racionalismu, a zatím sám Romani, vedoucí Agathodaemonu, tyto předpisy a řády porušil tím, že si sem přivezl několik desítek kilogramů knih všestranně zbytečných. A nač vlastně? O tom, že by je tu mohl číst, vůbec nemohlo být řeči.

Ospalý, už potmě se usmál při pomyslení, jež vysvětlovalo, proč se tyto bibliofilské starožitnosti ocitly

pod příkrovem marťanského Projektu. Pochopitelně že takové knihy, taková evangelia a zbořená proroctví tady absolutně nikoho nezajímají. Ale bylo správné, dokonce nezbytné, aby se myšlenky těch lidí, kteří věnovali vše, co měli nejlepšího, záhadě rudé planety, ocitly - už po naprostém smíru nejzatvrzejších protivníků - na Marsu. Zasloužili si to. A když tohleto Romani pochopil, je to člověk důvěryhodný.

Probudil se v pět z kamenného spánku a hned střízlivý, jako kdyby vylezl ze studené vody, a protože měl pro sebe ještě několik chvil - daroval si ještě pět minut, často to tak dělával - , začal přemýšlet o veliteli rozbité rakety. Nevěděl, zda Klyne mohl zachránit "Ariela" se třiceti lidmi posádky, ale také nevěděl, zda se Klyne vůbec pokoušel bojovat. Byla to generace racionalistů, snažili se vyšvihnout na roveň spolehlivým, logicky myslícím spojencům - počítačům, protože ty měly stále vyšší požadavky, když je někdo chtěl kontrolovat. A tak bylo snazší se na ně slepě spolehnout. Pirx to nedokázal, ani kdyby byl stokrát chtěl. Měl tu nedůvěru v krvi. Zapnul rádio.

Na Zemi vypukla vřava. To sice očekával, ale rozměry hysterie ho přece jen překvapily. V rozhlasovém přehledu tisku převládaly tři otázky: podezření ze sabotáže, nejistý osud lodí letících a Mars a - pochopitelně - politické důsledky celé té věci. Největší deníky si zachovaly opatrnost, když předkládaly hypotézu o sabotáži, ale bulvární tisk si nebral servítek. Také se řinuly kritické výtky na adresu stotisícovek: že nebyly dostatečně vyzkoušeny, že nemohou startovat ze Země, a co horšího, že se nemohou otočit a vrátit, protože nemají dostatečnou rezervu paliva. Také se nedají vykládat na oběžných drahách kolem Marsu. To byla pravda, musely přistát na Marsu. Ale tři roky předtím přistál pokusný prototyp, sice s poněkud jiným modelem počítače, na Marsu několikrát s naprostým úspěchem. Domácí znalci jako kdyby to najednou nevěděli. Taky se rozpoutala akce, jejímž cílem bylo zničit politické zastánce Projektu Mars, o Projektu se říkalo, že je přímo nesmyslný. Někde už zřejmě byly předem připraveny seznamy přestupků proti bezpečnosti práce na obou stanicích, kritizoval se způsob schvalování Projektu a testování prototypu, ani na čelných představitelích marťanské samosprávy nezůstala suchá nitka. Všeobecný tón byl kasandrický.

Když se v šest hodin hlásil na vedení, ukázalo se, že už není členem žádné komise, protože tu jejich samozvanou organizaci Země zrušila. Mohli dělat, co chtěli, ale všechno mělo začít od začátku, oficiálně a legálně, teprve až se připojí pozemská skupina. Sesazené grémium se ocitlo v situaci zdánlivě výhodnější než včera: když nemělo o čem rozhodovat, tím svobodněji si mohlo připravit požadavky a závěry pro vyšší instanci, tedy pozemskou. Otázka materiálu ve Velké Syrtě byla sice dost složitá, ale ne zas kritická, zato v Agathodaemonu způsobí nedostatek dodávek rozklad během jediného měsíce. Na to, že by mu Syrta mohl poskytnout efektivní pomoc, nemohlo být ani pomyšlení. Byl nedostatek nejen stavebního materiálu, ale i vody.

Režim maximálního šetření byl nezbytný. Tohleto Pirx poslouchal jedním uchem, protože mezitím přinesli registrační přístroj z řídicí kabiny. Tělesné pozůstatky členů posádky byly už uloženy do schránek. Zda budou pochovány na Marsu, o tom ještě nebylo rozhodnuto. Zápisy se nedaly zkoumat hned, bylo k tomu zapotřebí nějakých příprav, a proto se debatovalo o věcech, jež přímo nesouvisely s příčinami a průběhem katastrofy: zda by mobilizace maximálního počtu menších lodí neodvrátila hrozbu zkázy Projektu, zda by se jimi dalo dovést životní minimum zboží v dostatečně krátkém termínu - přičemž Pirx chápal racionálnost takových úvah, ale současně nemohl nemyslet na obě stotisícovky, které už byly na kursu Mars a které jako by diskutéri těmito úvahami už předem odpisovali. Jako kdyby uznali, že o jejich dalších letech na této lince nemůže být řeči. Co se s nimi tedy má stát, když přistát musejí? Všichni přítomní znali už reakci amerického tisku a postupně se do místnosti přinášely radiogramy se zhuštěnými projevy politiků. Nevypadalo to dobře. Projekt ještě nemohl ústy svých představitelů začít s vysvětlováním, a už se ocitl pod palbou soustředěné obžaloby. Objevila se dokonce nálepka "zločinná lehkomyšlnost". Pirx s tím nechtěl mít nic společného, proto asi v deset vyklouzl ze zakouřeného sálu a díky ochotě mechaniků z kosmodromu odjel malým pásovým vozidlem na místo katastrofy.

Na Mars byl ten den dost teplý a téměř zamračený. Obloha se zbarvila dost neobvyklou barvou, spíš růžovou než rezavou. V takových chvílích se zdálo, že Mars přece jen má svou vlastní krásu, přísnou, jinou, než je pozemská, poněkud zastřenou závojem, jakoby neočištěnou, jež se chystá vynořit v silnějších slunečních paprscích z prашných smrští a špinavých šmouh. Jenže takové očekávání se nesplní,

tohleto není předzvěst, ale už nejlepší krajina, jakou tato planeta může ukázat. Baňatou bunkru podobnou budovu kontroly letů zanechali půldruhé míle za sebou a dojeli na konec startovních desek, hned za nimi vozidlo beznadějně uvázlo. Pirx měl na sobě lehký poloskafandr, jaké tu všichni užívali, ostře modrý, daleko pohodlnější než ten vysokovakuový, s lehčí tornou díky otevřenému kyslíkovému oběhu. S klimatizací však něco nebylo v pořádku, protože když se při rychlejších pohybech zpotil - museli se prodírat přes sypké duny - hned se mu zamžil průzor v přílbě. Ale tady to nebylo žádné neštěstí, protože mezi prstencem přílby a hrudní částí skafandru visely jako krocaní laloky volné pytlíčky, do kterých člověk mohl strčit ruku a otřít si sklo zevnitř, což byl způsob sice primitivní, ale spolehlivý.

Dno obrovského trychtýře bylo přečpané pásovými vozidly; výkop, kterým se dostali k řídicí kabině, připomínal otvor důlní šachty, byl dokonce ze tří stran zakrytý pláty vlnitého hliníkového plechu, aby se dovnitř nesypal písek. Polovinu trychtýře zaujímal centrální část trupu veliká jako transatlantík, vyhozený bouří na pevninu a rozbitý o skály. Pod ní se čínilo padesát lidí, ale jak oni, tak jejich jeřáby a bagry vypadali jako mravenečci u mrtvolý obra. Sama před rakety, téměř nedotčená, osmnáct metrů dlouhá, nebyla odtud vidět, protože jí setrvačnost mrštila o několik set metrů dál. Drtivá síla srážky byla strašlivá, jestliže nacházeli hrudky částečně nataveného křemene - pohybová energie se v mžiku proměnila v tepelnou, projevil se termický skok jako při pádu meteoru, přestože rychlost nebyla příliš velká, v mezích zvukové. Pirx měl pocit, že disproporce mezi prostředky, jimiž disponoval Agathodaemon, a obrovskými rozměry vraku není dostatečnou omluvou pro způsob provádění explorační. Bylo to přirozeně všechno improvizace, ale v té improvizaci byl navíc ještě nepořádek, pravděpodobně vyvolaný vědomím, že škoda je nepředstavitelně obrovská. Nezachránila se ani voda, protože úplně všechny cisterny popraskaly a písek pohltit tisíce hektolitrů, než se zbytek proměnil v led. Zejména tento led působil hrůzostrašným dojmem, protože z trupu rozpáraného po délce dobrých čtyřiceti metrů vyhržely špinavě lesklé zmrzlé vodopády, opírajíce se podivnými girlandami o duny, jako kdyby ze sebe explodující raketa vyvrhla celou zimní Niagáru. Však také bylo osmnáct stupňů mrazu a v noci klesla teplota na šedesát. Vlivem tohoto ledu, jenž zasklil bok "Ariela" do kaskády, vypadal vrak neuvěřitelně staře, jako kdyby tady ležel od nepamětných dob. Bylo nutno ho rozbíjet a rozpalovat, aby se dostali dovnitř do trupu, anebo se do něj prosekávat od šachty. Tamtudy vytahovali ty kontejnery, které zůstaly celé, tady i tam na svahu trychtýře jich byly vidět hromady, ale probíhalo to všechno tak nějak zmateně. Přístup k záložné části byl zakázán. Na lanech se tam úporně třepaly červené praporky, které varovaly před radioaktivitou. Pirx obešel divadlo katastrofy horem, po valu. Napočítal dva tisíce kroků, než se ocitl nad začouzenými trychtýři trysek. Trpěl, když viděl, jak dělníci vytahují a nemohou vytáhnout jedinou celou cisternu s pohonným olejem, protože jim řetězy vždycky sklouzly. Zdálo se mu, že tu není příliš dlouho, ale vtom se někdo dotkl jeho paže a ukázal měřič na jeho kyslíkové bombě. Tlak klesl a Pirx se musel vrátit, protože zásobník si nevzal. Hodinky, ten jeho nový chronometr, mu prozradily, že strávil u trosk téměř dvě hodiny.

Poradní sál se změnil: místní lidé zasedli z jedné strany dlouhého stolu, kdežto z druhé strany rozestavili technici šest velikých plochých televizorů. Ale protože se spojením pořádku ještě nebylo něco v pořádku, jako obvykle, odročili poradě na jednu hodinu. Haroun, technik-operátor, kterého Pirx od vidění znal z Velké Syrty a který k němu bůhvíproč pociťoval nesmírnou úctu, mu dal první rozmnožené kopie pásků z takzvané nesmrtelné komory "Ariela". Byla to zapsaná rozhodnutí řídicího komplexu. Haroun sice neměl právo mu je dát neoficiálně, ale Pirx to gesto ocenil. Zavřel se ve svém pokojíčku a pod silnou lampou začal vstoje prohlížet dosud zavlhklý plastický pásek. Obraz byl sice výrazný, ale nesrozumitelný. V 317. vteřině operace, až dosud bezvadně čisté, objevily se v kontrolních obvodech bludné proudy, které se v dalších vteřinách projeví jako dunění. Dvakrát potlačeny přepnutím zatížení na rovnoběžné, rezervní části sítě, vrátily se s několikanásobnou silou a frekvence přepínání vzrostla třikrát oproti povolenému maximu. To, co měl v ruce, nebylo zápisem práce samého počítače, nýbrž jeho "páteřního kořene", který pod vedením nadřazené automatiky uváděl obdržené příkazy do souladu se stavem pohonných agregátů. Tomuto systému se někdy říkalo "malý mozek", analogicky s malým mozkiem, který i u člověka - jakožto kontrolní stanice mezi mozkovou kůrou a tělem - řídí korelaci pohybu.

Prohlédl si výkres práce "malého mozku" s maximální pozorností. Vypadalo to, jako kdyby byl počítač pospíchal, jako kdyby byl - aniž chtěl narušit operaci - vyžadoval v časové jednotce stále větší počet dat

od svých podsystémů. To způsobilo přetížení informacemi a vznik bludných proudů, přesněji řečeno ozvěnových. U živého tvora by tomu odpovídala hypertonie čili sklon k motorickým poruchám. Vůbec tomu nerozuměl. Neměl ještě ty nejdůležitější pásky, na nichž byla zaznamenána rozhodnutí samého počítače. Haroun mu dal něco, co sám měl. Někdo zaklepal na dveře. Pirx schoval pásky do neceséru a vyšel na chodbu. Stál tam Romani.

"Noví pánové také chtějí, abyste se zúčastnil práce komise," řekl. Nebyl už tak vyždímaný jako včera, vypadal docela dobře, snad díky antagonismům, jež se projevovaly v komisi zorganizované tak podivným způsobem. Pirx si pomyslel, že je naprosto logické, jestliže se navzájem na sebe nevražící "Marťané" z Agathodaemonu a Syrty sjednotí, budou-li jim chtít "noví pánové" vnutit vlastní koncepci.

Nově vytvořená komise se skládala z jedenácti osob. Nadále jí předsedal Hoyster, ale jedině proto, že nikdo na Zemi by byl ten úkol nezvládl. Porada, jíž se zúčastnili lidé vzdálení o osmdesát miliónů kilometrů, nemohla probíhat hladce, a jestliže se odhodlali k tak riskantnímu řešení, pak pod nátlakem různého druhu, který už zřejmě na Zemi působil. Katastrofa prohloubila antagonismy, i politické, v jejichž ohnisku pracoval celý Projekt odedávna.

Zprvu jen rekapitulovali získané výsledky - pro pozemšťany. Pirx z nich znal jen generálního ředitele loděnice van der Voyta. Barevný televizní obraz, dokonale věrný, mu dodával jakýchsi monumentálních rysů. Bylo to poprsí obrovského muže s tváří současně zvadlou a odulou, plnou vladařské energie, obklopenou kotouči dýmů, jako by kolem něho pálili kadidlo - neviditelným doutníkem, protože van der Voytovy ruce nebyly vidět. To, co se říkalo v sále, slyšel se čtyřminutovým požděním a jeho hlas se zde mohl ozvat teprve po dalších čtyřech minutách. Pirx k němu hned pocítil antipatii, protože to vypadalo, jako kdyby tu generální ředitel mezi nimi seděl samojediný a jako kdyby ostatní pozemšťáci, kteří mrkali očima z ostatních obrazovek, byli jen figuríny.

Když Hoyster skončil, mělo nastat těch osm minut čekání, ale pozemšťané zatím ještě mluvit nechtěli. Van der Voyt požádal o předložení pásků z "Ariela", které už ležely u Hoysterova mikrofonu. Každý člen komise dostal rozmnožený celý jejich soubor. Nebylo toho mnoho, zápisy pocházely jen z posledních pěti minut práce řídicího komplexu. Pásky určené pro Zemi si vzali na mušku kameramani a Pirx se pustil do studia svých, hned odloživ stranu ty, které už znal díky Harounovi.

Počítač dospěl k rozhodnutí obrátit přistávací operaci na vzletovou v 339. vteřině. Nebyl to obvyklý vzlet, nýbrž útěk vzhůru, jakoby před meteory - vlastně tedy neznámo co, vypadalo to spíš jako nějaká zoufalá improvizace. Co se dělo potom, ty bláznivé skoky křivek na páscích z chvilky pádu, to považoval Pirx za zcela nepodstatné, protože to byl už jen záznam toho, jak se počítač dusí, když nemohl spořádat kaši, kterou si sám navařil. Podstatné v tuto chvíli nebylo rozbírat detaily té hrůzné agónie, nýbrž zjistit příčinu, proč počítač dospěl k rozhodnutí, jež se svými následky rovnala sebevraždě.

Tato příčina zůstala nevysvětlena. Počítač pracoval od 170. vteřiny v obrovském stresu a projevoval nesmírné přetížení daty, ale teď byl snadné být takhle chytrý, když člověk viděl, k čemu ta jeho práce vedla. O tom, že je přetížený, informoval svou řídicí kabinu, to znamená lidi v "Arielu", teprve v 201. vteřině operace. Už tenkrát se přetížil daty, a žádal pořad další. Místo vysvětlení dostali do rukou nové záhady. Hoyster jim dal na prohlédnutí pásků deset minut a potom se otázel, kdo chce promluvit. Pirx zvedl prst jako ve školní lavici. Než otevřel ústa, poznamenal inženýr Stotik, který reprezentoval loděnice a měl dozírat na vyložení nákladu stotisícovek, že by se mělo počkat, protože možná bude chtít jako první promluvit někdo ze Země. Hoyster zaváhal. Incident byl o to nepříjemnější, že k němu došlo hned na začátku. Romani požádal o slovo, že má jen formální připomínku, a prohlásil, že pokud se nedodrží rovnoměrnosti členů komise negativně promítne do průběhu porady, pak ani on, ani nikdo z Agathodaemonu v komisi pracovat nebude. Stotik vzal svůj návrh zpět a Pirx mohl konečně mluvit.

"Je to prý zdokonalená verze AIBM 09," řekl. "Protože jsem s AIBM 09 nalétal skoro tisíc hodin operací, mám určité praktické zkušenosti s jeho prací. Teorii nerozumím. Vím jen tolik, kolik vědět musím. Jde o počítač pracující v reálném čase, musí tedy vždycky stihnout zpracovat data. Slyšel jsem, že ten nový model má propustnost o třicet šest procent větší než AIBM 09. To je hodně. Na základě materiálu, který jsem dostal, můžu říct, že to bylo takto: počítač uvedl loď do normálního průběhu přistání, ale potom si sám začal ztěžovat práci tím, že žádal od podsystémů stále větší množství dat na časovou jednotku. Výsledek byl takový, jako kdyby vedoucí čtyř odvolával z boje stále větší počet

vojáků jen proto, aby jich použil jako poslu nebo informátorů. Kdyby jednal tímto způsobem, byl by sice koncem bitvy skvěle informován, ale neměl by už žádné vojáky, neměl by s kým bojovat. Počítač nebyl přetížen, ale přetížil se sám. Zablokoval se tou eskalací a musel by se zablokovat, i kdyby měl propustnost desetkrát větší, pokud by nepřestal zvyšovat své požadavky. Abych se vyjádřil způsobem bližším matematice: redukoval si propustnost exponenciálně, následkem čehož 'malý mozek' jako užší kanál zklamal první. Zpoždění se projevila v 'malém mozku' a potom přeskočila do samého počítače. Počítač se dostal do stavu informačního zadlužení, čili přestal být strojem reálného času, sám se přetížil a musel prosadit radikální rozhodnutí. Proto se rozhodl vzlétnout, čili interpretoval vzniklou poruchu jako následek havárie pocházející zvenčí."

"Dal meteorovou výstrahu, jak tohleto vysvětlujete?" otázal se Seyn.

"Jakým způsobem se mohl přepnout z operace hlavní na vedlejší, to nevím. Nerozumím tomu, protože nerozumím konstrukci počítače, alespoň ne dostatečně. Proč ten poplach - nevím. Je mi však naprosto jasné, že vinen byl on."

Ted' už museli čekat na Zemi. Pirx si byl jist, že na něj van der Voyt zaútočí, a nemýlil se. Těžká masitá tvář na něho pohlédla skrz dýmkový kouř, vzdálená i blízká současně. Když van der Voyt promluvil, zazněl jeho bas zdvořile a oří se usmívaly přátelsky, s takovou vševědoucí dobráckostí, jako když se učitel obrací na nadaného žáka.

"Komandor Pirx tedy vylučuje sabotáž! Na základě čeho? Co znamenají slova 'vinen je on'? Kdo 'on'? Počítač? Vždyť počítač pracoval do konce, jak komandor Pirx sám přiznal! Tak tedy program? Ale ten program se nijak nelišil od programů, díky nimž jste, komandore Pirxi, stokrát přistál! Domníváte se snad, že někdo s programem manipuloval?"

"Nemám v úmyslu se vyslovovat k otázce, zda došlo k nějaké sabotáži," řekl Pirx. "To mě prozatím nezajímá. Kdyby byly počítač i program v pořádku, tak by tu 'Ariel' stál celý a náš hovor by byl zbytečný. Na základě pásků tvrdím, že počítač pracoval ve správném režimu, v rozsahu vlastní operace, ale tak, jako kdyby se chtěl ukázat jako perfekcionista, kterému žádná dosažená schopnost nestačí. Žádal data o stavu rakety v rostoucím tempu, aniž bral ohled jak na vlastní mezní možnosti, tak na obsah vnějších kanálů. Proč takhle jednal, to nevím, ale jednal tak. Nemám, co bych víc řekl."

Nikdo z "Mart'anů" se neozval. Pirx ani nehnul brvou. Zahlédl záblesk zadostiučinění v Seynových očích a němou spokojenost, s jakou Romani poposedl na židli. Po osmi minutách znovu promluvil van der Voyt. Tentokrát nemluvil k Pirxovi. Nemluvil ani ke komisi. Pronesl krasomluvu. Předestřel cestu, jakou musí urazit každý počítač - od montážního pásu až do řídicí kabiny kosmické lodi. Agregáty skládalo po částech osm různých firem, japonských, francouzských a amerických. Ještě nenaplněné paměti, "nic nevědoucí" jako novorozeňata, jely do Bostonu, kde se v závodech Syntronics oživovaly. Po tomto dalším aktu procházel každý počítač procedurou, který v jistém smyslu odpovídá školní výuce, neboť se skládá jak z osvojování určitých "zkušeností" tak ze skládání "zkoušek". Takto se však zkoumala jen funkce obecná. "Odborná studia" zahájil počítač až teprve v další fázi. Teprve během ní se změnil z univerzálního číslicového stroje v pilota raket typu "Ariel". A nakonec ho na pracovním stanovišti připojili k simulátoru, který imitoval nespočetné sekvence událostí, jež jsou nedílnou součástí kosmických letů: nečekané havárie, poruchy systémů, situace obtížného manévrování, i při nefungujících pohonných systémech, objevování se jiných raket či cizích těles v blízké vzdálenosti. Každá z těch napodobovaných událostí se odehrávala ve stovkách různých variant: za předpokladu, že loď je naložená, jindy že je prázdná, jindy že se pohybuje ve vysokém vakuu, jindy že vstupuje do atmosféry. Simulované situace se postupně komplikovaly, až po nejobtížnější problémy - mnoho těles v gravitačním poli, kdy byl stroj nucen předpokládat jejich pohyby a bezpečně volit kurs své lodi.

Simulátorem byl i počítač hrající úlohu "examinátora", a to záludného. Úvodem ustálený program "žáka" podroboval jakémusi dalšímu zpracování, zkouškám odolnosti a obratnosti. I když tedy elektronický polit nikdy dosud loď neřídil, měl, když ho konečně namontovali na palubu rakety, větší zkušenosti a větší schopnosti než všichni lidé dohromady, kteří se kdy zabývali kosmickou navigací. S tak těžkými úkoly, jaké musel zvládnout na simulačních stanicích počítač, se v praxi nikdy nesetkal. Aby se však stoprocentně vyloučila jakákoli možnost, že by nevšestranně dokonalý exemplář mohl propadnout tím posledním sítem, měl dozor nad prací dvojice "pilot + simulátor" člověk, zkušený programátor, který

navíc musel mít za sebou mnohaletou stáž praktické pilotáže, přičemž se Syntronics nespokojovalo s tím, že by na toto odpovědné místo přijalo piloty letadel, pracovali tam výhradně kosmonauti od hodnosti navigátora výše, čili takoví, kteří měli na svém profesionálním kontě přes tisíc hodin hlavních operací. V poslední instanci záviselo právě na nich, jakým testům z jejich nepřeborného katalogu bude podroben další počítač. Odborník stanovil rozměry obtíží, jež bylo nutno překonat, a pomocí simulátorů navíc komplikoval "zkoušky", protože v průběhu řešení úkolu napodoboval nenadálá a nebezpečná překvapení: výpadek síly, roztříštění tahů, kolizní situace, proražení vnějšího obalu, ztrátu spojení s pozemní kontrolou při přistávání, a neustával v tom tak dlouho, dokud neuplynulo sto hodin standardních testů. Exemplář, který by při nich zklamal v tom nejmenším, by byl poslán zpátky do dílny jako špatný žák, který musí opakovat ročník.

Van der Voyt vynesl tímto proslovem výrobu loděnic nad veškeré výtky, zřejmě aby setřel dojem, že jde o obranu, a krásnými frázemi žádal komisi, aby nekompromisně vyšetřila katastrofu a její příčiny. Poté promluvili odborníci ze Země. Věc se hned utopila v přílivu učené terminologie. Na obrazovkách se objevila ideová a bloková schémata, vzory, nákresy, číselné sestavy, a Pirx užasle zíral, že jsou na nejlepší cestě obrátit celý případ v spleť teoretický casus. Po hlavním kybernetikovi mluvil numerik Projektu Schmidt. Pirx ho brzy přestal poslouchat. Nezáleželo mu na tom, aby se díky své bdělosti ubránil v dalším střetnutí s van der Voytem, pokud k nějakému dojde. Bylo to ostatně stále méně pravděpodobné, o jeho příspěvku se nikdo ani nezmínil, jako kdyby šlo o faux pas, na které se sluší co nejrychleji zapomenout. Další řečníci se už vznesli do vysokých sfér obecné teorie řízení. Pirx je vůbec nepodezíral ze zlovůle, prostě rozvážně neopouštěli půdu, na které se cítili pevní v kramflecích, a van der Voyt jim s důvěrou a vážností naslouchal, zahalen do dýmu svého doutníku, protože se stalo to, oč usiloval: první housle hrála v poradě Země, kdežto "Mart'ané" zůstali v rolích pasivních posluchačů. Stejně nemohli předložit nic senzačního. Počítač "Ariela", to byly elektronické trosky, jejichž zkoumání nemohlo přinést žádný výsledek. Zápisy zhruba zobrazovaly to, co se stalo, nikoli však, proč se to stalo. Nepopisovaly všechno, co se děje v počítači, k tomu by bylo zapotřebí jiného, většího počítače, a kdyby se připouštěla možnost, že i ten může utrpět defekt, bylo by třeba zas dozírat na dozorce, a tak pořád donekonečna. Ocitli se tedy na širých vodách abstraktní analýzy. Hloubka výpovědí zakrývala prostou skutečnost, že se katastrofa neomezovala na zničení "Ariela". Stabilizace obra, který sestupoval na planetu, převzaly automaty od lidí tak dávno, že to byl základ, nenarušitelný grunt veškerého počínání - která se jim však najednou vymkl z rukou. Dosud nikdy nezklamal žádný z jednodušších a hůř zajištěných modelů, jak tedy mohl zklamat model dokonalejší a bezpečnější? Bylo-li možné tohle, pak bylo možné všechno. Pochybnost, jež jednou nahlodala spolehlivost mechanismů, se už nemohla zastavit na žádné mezi. Všechno vázlo v nejistotě. A "Ares" a "Anabis" se zatím blížily k Marsu. Pirx seděl, jako by byl úplně sám, a div si nezoufal. Právě došlo ke klasickému sporu teoretiků, který je víc a víc odváděl od vlastní katastrofy "Ariela". Když se tak Pirx díval na otlou a současně masivní tvář van der Voyta, který dobrodušně patronoval poradě, nacházel v jejím výrazu podobnost s tváří starého Churchilla, s tou jeho zdánlivou roztěkaností, kterou domněle naznačovalo chvění úst odrážející vnitřní úsměv, jenž se týkal myšlenek ukrytých pod těžkými víčky. To, co bylo ještě včera nemyslitelné, stávalo se pravděpodobné - jako pokus obrátit poradu k verdiktu, který by svalil odpovědnost na vyšší sílu, možná na fenomény dosud neznámé, na mezeru v samé teorii, s tím závěrem, že je nutno zahájit dlouholeté bádání v co nejširším měřítku. Znal podobné případy, i když menšího kalibru, a věděl, jaké síly jistě katastrofa uvedla do chodu. Za kulisami už probíhalo intenzivní úsilí o kompromis, zejména proto, že Projekt, ohrožený ve svém celku, byl svolný k nejednomu ústupku za cenu, že získá pomoc, a tu mu právě mohly udělit sjednocené loděnice například tím, že by mu za příhodných podmínek uvolnily flotilu menších kosmických lodí, aby měl zajištěné dodávky. Tváří v tvář rozměrům sázky - teď už přece šlo o bytí či nebytí celého Projektu - stávala se katastrofa "Ariela" překážkou, kterou bylo možno odstranit, i když ji nebylo možno okamžitě vysvětlit. Zatušovaly se už i horší aféry. Měl však v ruce jeden trumf. Pozemšťané ho přijali, museli souhlasit s jeho účastí v komisi, protože byl v té komisi jediný, kdo byl silným poutem spjat s posádkami raket. Nedělal si iluze, nešlo ani trochu o jeho dobré jméno či kompetenci. V komisi prostě musel sedět alespoň jeden aktivní kosmonaut, praktik, který zrovna vylezl z rakety. Van der Voyt mlčky kouřil doutník. Vypadal jako vševěd, protože moudře mlčel. Jistě by byl na

Pirxově místo raději viděl někoho jiného, ale když už ho tam čert přinesl, nepřišli na žádnou šikovnou záminku, jak se ho zbavit. Kdyby tedy v případě mlhavého verdiktu předložil své votum separatum, určitě by z toho byl značný poprask. Tisk věřil skandál a na takovou příležitost jen číhal. Svaz pilotů a Klub převozníků nebyly sice žádné mocnosti, ale hodně na nich záviselo - ti lidé se přece zbytečně vystavovali nebezpečí. Proto se Pirx nepodivil, když se o přestávce dověděl, že s ním chce van der Voyt mluvit. Přítel mocných politiků zahájil rozhovor vtípem, že je to setkání na nejvyšší úrovni - dvou planet. Pirx míval někdy reflexy, kterým se později sám divil. Van der Voyt kouřil doutník a svažoval si hrdlo pivem, Pirx požádal, aby mu přinesli z bufetu pár chlebičků. Naslouchal tedy generálnímu řediteli v dispečerské místnosti a jedl přitom. Nic je nemohlo lépe postavit na roveň.

Van der Voyt jako kdyby nevěděl, že se předtím střetli. Nic takového se prostě nikdy nestalo. Chápal, že si dělá starosti o posádky "Anabise" a "Arese", a svěřoval se mu se svými potížemi. Rozhořčovala ho nezodpovědnost tisku, jeho hysterický tón. Žádal ho, aby eventuálně vypracoval kratší memorandum o dalších přistáních, o tom, co by se dalo dělat pro zvýšení jejich bezpečnosti. Obracel se na něho s takovou důvěrou, že se mu Pirx na chvíli omluvil, vystrčil hlavu ze dveří kabiny a řekl si o nášup rybiho salátu. Van der Voyt mu basoval a otcovsky příkyvoval, ale Pirx najednou řekl:

"Mluvil jste o těch znalcích, kteří mají dozor nad simulací. Kdo to je? Jména."

Van der Voyt se po osmi minutách podivil, ale trvalo to jen okamih.

"Naši ,examinátoři'?" usmál se od ucha k uchu. "Samí vaši kolegové, komandore. Mint, Stoernhein a Cornelius. Stará garda... Vytipovali jsme pro Syntronics ty nejlepší, jaké jsme našli. Určitě je znáte."

Déle mluvit nemohli, protože porada pokračovala. Pirx něco napsal na lísteček a podal ho Hoysterovi s poznámkou: "Velice urgentní a velice důležité." Předseda tento text přečetl, obrátiv se k šéfům loděnice.

Tři otázky: 1. jakým způsobem se střídají v práci vrchní instruktoři simulátorů - Cornelius, Stoernhein a Mint? 2. Zda a jaká je odpovědnost těchto instruktorů v případě, že přehlédnou chybné funkce nebo jiné pracovní nedostatky testovaného počítače? 3. Kdo jmenovitě dozíral na testování počítačů "Ariela", "Anabise" a "Arese?"

V sále to vyvolalo oživení - Pirx šel zcela nepokrytě po lidech, kteří mu byli nejbližší, po ctihodných, zasloužilých veteránech kosmonautiky! Ústy generálního ředitele potvrdila Země příjem otázek.

Odpovědět měli během čtvrt hodiny.

Čekal na ty informace celý ztrápený. Nebylo dobré, že je musel získávat tak oficiálním způsobem.

Riskoval nejen animozitu svých kolegů, ale i oslabení vlastního postavení, kdyby musel podat votum separatum. Nebude pokus vyvést vyšetřování mimo věci technické, k lidem, vykládán jako podvolení se nátlaku van der Voyta? Kdyby v tom generální ředitel viděl zájem loděnic, okamžitě by ho potopil a nahrál tisku příslušné poznámky. Předhodil by Pirxe novinářům k sežrání jako neobratného spojence...

Ale nezbývalo mu nic jiného než tenhle výstřel naslepo. Neměl kdy získávat informace soukromě, oklikou. Žádná konkrétní podezření nepojal, to je fakt. Čím se tedy řídil? Dost matnými představami o nebezpečí, které nečíhá ani na straně lidí, ani na straně automatů, nýbrž v bodech jejich styku - tam, kde jedni navazují kontakt s druhými, protože způsob uvažování lidí a počítačů je diametrálně rozdílný. A ještě tím, co si odnesl z chvále strávené před policií starých knih a co by ani nedokázal vyjádřit. Odpověď přišla brzy: každý instruktor vedl své počítače do začátku do konce testů a tím, že se podepsal na dokument, který nese název "vysvědčení způsobilosti", převzal odpovědnost za disfunkční přehlédnutí.

Počítač "Anabise" zkoušel Stoernhein, ostatní dva Cornelius. Pirx měl chuť odejít ze sálu, ale nemohl si to dovolit. Beztak kolem sebe cítil vzrůstající napětí. Porada skončila v jedenáct. Předstíral, že nevidí, jak na něho Romani mává, a koukal honem zmizet, jako kdyby prchal. Zavřel se ve svém pokojíčku, svalil se na postel a upřel oči do stropu. Mint a Stoernhein tedy odpadají. Zbývá Cornelius. Racionální a vědecký mozek by začal otázkou, co vlastně instruktor přehlédl. Okamžitá odpověď, že vůbec nic, by uzavřela i tuto odnož vyšetřování. Pirx však neměl vědecký mozek, a tak mu taková otázka ani nenapadla. Také se nepokoušel uvažovat o samé testovací proceduře, jako kdyby cítil, že ani tohle pro něho nemůže dobře dopadnout. Myslel prostě na Cornelia takového, jakého znal, a znal ho dobře, přestože se před mnoha lety rozešli. Nebyl mezi nimi dobrý vztah, ani není divu, když Cornelius byl velitelem "Gullivera" a on mladším navigátorem. Jejich vztah byl však ještě horší, než obvykle v takové situaci bývá, neboť Cornelius byl nesnesitelně důkladný. Říkalo se mu pedant, puntičkář, pižďuch a lovec much, protože

dovedl postavit na nohy polovinu posádky, aby honila mušku na palubě. Pirx se usmál, když si vzpomněl na svých osmnáct měsíců pod pedantem Corneliem. Teď si to mohl dovolit, ale tenkrát div nevyletěl z kůže. Bože, to byl ale suchar! A přece se ocitlo jeho jméno v encyklopedii díky Corneliově bádání vnějších planet, zejména Neptunu. Malý, s šedivým obličejem, věčně navztekáný, podezíral kdekoho, že ho chce oklamat. Tomu, co tvrdil - že musí posádky osobně revidovat, protože mu lidé pašují na palubu mouchy - se nevěřilo, ale Pirx dobře věděl, že to nebyl žádný výmysl. Cornelius měl v zásuvce škatuli prášku DDT, uměl strnout v rozhovoru se zvednutým prstem (běda tomu, kdo při tomto znamení nezkaženě) a sluchem lovil to, co mu připadalo jako bzukot. V kapse nosil vodováhu a kovový metr. Jeho kontrola nákladu připomínala místní ohledání na místě katastrofy, k níž sice zatím ještě nedošlo, ale která se blíží. V uších zněl Pirxovi křik: "Počítadlo jde, kryj se!" - po němž se vždycky jídelna vyprázdnila. Pamatoval se na zvláštní výraz v Corneliových očích, které jako kdyby se nezúčastnily toho, co zrovna dělal nebo říkal, ale provrtávaly pohledem okolí a hledaly v něm neuspořádaná místa. V lidech, kteří desítky let létají, se hromadí všelijaká podivínství, ale Cornelius byl jejich rekordmanem. Nesnášel nikoho za zády, a když náhodou usedl na židli, na které před chvílí někdo seděl, a on to vycítil podle teplého sedadla, vyskočil jako opášený. Byl z těch, které si člověk vůbec neumí představit mladé. Neopouštěl ho výraz utrpení, že všichni kolem něho jsou tak nedokonalí. Trpěl, protože z nich nemohl udělat stejné pedanty, jako byl on sám. Ťukal prstem na rubriky a všechno si ověřoval dvacetkrát... Pirx zatajil dech. Potom se pomalu posadil, jako by byl najednou ze skla. Myšlenka, která bloudila mezi chaotickými vzpomínkami, neviditelně o cosi zavadila, zaznělo to jako poplašné zvonění. Ale co vlastně? Že nikoho nestrpěl za zády? To ne. Že trápil podřízené? A co má být? Nic. Ale je to nějak blízko. Byl teď jako malý kluk, který bleskurychle sevřel ruku, aby chytil broučka, drží zaťatou pěstičku před nosem - a bojí se ji otevřít. Pomalu. Cornelius byl znám svými rituály, to je pravda. (Je to snad to?... - zastavil na zkoušku tok svých myšlenek.) Když se měnily nějaké předpisy, ať už jakékoli, zavřel se s úředním dopisem v kabině a nevylezl z ní, dokud se ty novinky nenadřel nazpaměť. (Teď to bylo jako hra na "přihořívá-hoří". Cítil, že se vzdaluje...) Rozešli se před devíti desíti lety. Cornelius zmizel tak nějak podivně, tak nějak náhle, na vrcholu slávy, kterou si vysloužil bádáním Neptunu. Říkalo se, že bude létat, že navigaci přednáší jen dočasně, ale už se nevrátil. Přirozeně, bylo mu tehdy kolem padesáti. (Zas to není ono.) Anonym. (Bůhví odkud se to slovo vynořilo.) Jaký anonym? Že je nemocný a disimuluje? Že mu hrozí infarkt? Ale ne, ten anonym byla úplně jiná věc, věc jiného člověka, Cornelia Craiga, tady jde o křestní jméno, tam o příjmení. (Zmýlil jsem se?... Ano.) Ale ten anonymní dopis mu pořád nešel z hlavy. Bylo to divné, ale nemohl se od toho slova odlepit. Čím energičtěji je odvrhoval, tím hloupěji se vracelo. Seděl celý schoulený, v hlavě bláto. Anonym.

Teď už si byl téměř jist, že to slovo pod sebou skrývá nějaké jiné. To se stává. Vyskočí falešné heslo, a člověk se ho nemůže ani zbavit, ani ho odloupnout z toho pravého slova, které zakrývá. Anonym.

Vstal. Pamatoval se, že na polici mezi marsiany stál tlustý slovník. Otevřel ho namátkou na AN, ANAK. Anakolut. Anakonda. Anakreontika. Anakruze. Analekta. (Co slov člověk nezná...) Analýza. Ananas. Ananké (z řečtiny): bohyně osudu. (Je to to? Ale co má společného bohyně...) Také: nutkání, nucení. Klapky z očí spadly. Spatřil bílou ordinaci. Žáda telefonujícího lékaře, okno otevřené, na stole papíry, které nadzvedával průvan. Obyčejná lékařská prohlídka. Vůbec se nesnažil přečíst ten text psaný na stroji, ale oči se samy chopily tištěných písmen, jako malý kluk se tvrdošíjně učil číst vzhůru nohama. "Warren Cornelius, diagnóza: anankastický syndrom." Lékař si všiml, že se mu rozsypaly papíry, urovnal je a vstrčil do aktovky. Nebyl zvědavý, co znamená ta diagnóza? Asi ano, ale cítil, že by to od něho nebylo fair - a potom na to zapomněl. Kolik je to let? Nejméně šest.

Odložil slovník, byl jak rozrušený, vnitřně rozpálený, tak také zklamaný. Ananké - nutkání, tedy zřejmě obsedantní neuróza. Neuróza dotěrnosti! Četl o ní všechno, co mu přišlo do ruky, už jako kluk, měli takovou věc v rodině, a tak se chtěl dovědět, co to znamená. Paměť mu pomalu udílela vysvětlení, i když ne bez námahy. Kéž by měl všechno tak dobré jako paměť! Vybavovaly se u věty lékařské encyklopedie, byly to krátké záblesky, které hned dopadaly na Corneliovu postavu. Viděl ho teď úplně jinak než dosud. Byla to podívaná stydlivá i žalostná současně. Proto si tedy dvacetkrát denně byl ruce, a musel pronásledovat mouchy, a vztekal se, když mu zmizela záložka do knihy, a zamykal si ručník, a nemohl usednout na cizí židli... Jedny nutkavé činnosti rodily další a další, stále silněji ho ovládaly, až byl

všem pro posměch. Neušlo to nakonec pozornosti lékařů. Zastavili mu lety. Když Pirx zadoloval v paměti, měl pocit, že na té stránce dole byla dvě proloženě napsaná slova: "neschopen létat". A protože psychiatr nerozuměl počítačům, nechal ho pracovat v Syntronics. Zřejmě se domníval, že je to ideální místo pro takového puntičkáře. Tam se tedy pedant může skvěle uplatnit! Cornelia to určitě povzbudilo. Byla to práce užitečná a - což bylo nejdůležitější - těsně souvisela s kosmonautikou...

Pirx ležel s očima upřenýma do stromu a ani se nemusel nijak zvlášť namáhat, aby si představil Cornelia v Syntronics. Co tam dělal? Dozíral na simulátory při testování palubních počítačů. To znamená - ztěžoval jim práci, a když ten mohl někoho prohánět, byl ve svém živlu. Nic neuměl líp. Ten člověk asi žil v neustálém zoufalství, že ho budou nakonec považovat za blázna, ale on jím nebyl. V situacích skutečně kritických nikdy neztrácel hlavu. Byl statečný, ale denně mu z té jeho statečnosti kousek ukusovala ta jeho nutkání. Mezi posádkou a svým popleteným nitrem se jistě cítil jako mezi kladivem a kovadlinou. Vypadal jako trpítel ne proto, že podléhal svým nutkáním, že byl blázen, ale právě proto, že s tím zápasil a neustále hledal záminky a ospravedlnění, všelijaké ty předpisy potřeboval, chtěl se jimi pohánět, že si to nevyvzpomněl on, že ten věčný dril nepochází od něho. Kaprálskou náтуру neměl, to tedy ne - to by byl jistě nečítal Poea, jeho strašidelné a fantastické příběhy. Hledal v nich snad své vlastní peklo? Mít v sobě takovou změť drátěných nutkání, takové nějaké žerdě a koleje, a pořád se s nimi rvát a ničit je, a zas znova... Za tím vším byl strach, že se stane něco nepředvídaného, proti čemu se neustále tak vyzbrojoval, trénoval, cvičil, ty jeho cvičné poplasy, inspekce, kontroly, noční obchůzky po celé lodi, můj bože - vždyť přece věděl, že se mu potají smějí, a možná dokonce chápal, jak je to všechno zbytečné. Nenabízí se myšlenka, že si na těch počítačích nějak vylival vztek? Že jim dával pořádně zabrat? I když tomu asi tak bylo, zřejmě si to neuvědomoval. Tomu se říká sekundární racionalizace. Přesvědčil sám sebe, že takhle jednat musí.

Bylo překvapivé, jak událostem vtisklo nový smysl, když pro to, co Pirx už předtím věděl, co znal v podobě řady anekdot, použil zcela jiných slov, lékařských termínů. Začal vidět do hloubky a umožňoval mu to paklíč, jež mu poskytla psychiatrie. Mechanismus cizí osobnosti se najednou jevil holý, zjednodušený, zredukovaný na pár nešťastných reflexů, kterým člověk neunikne. Pomyšlení, že někdo může být lékař a takto s lidmi jednat byť proto, aby jim pomohl, mu připadala maximálně odpuzující. A současně s tím se rozplynula zřidlá šaškovská aura, která tenoučce lemovala vzpomínky na Cornelia. V tom novém, neočekávaném pohledu nebylo místa pro zlomyslný uličnický humor, jaký je domovem ve škole, v kasárnách a na palubách. V Corneliovi nebyl najednou nic, čemu by se člověk mohl smát. Práce v Syntronics. Zdálo by se, že pro Cornelia úplně ideální: testovat, vyžadovat, komplikovat až po nejzazší mez odolnosti. Konečně mohl dát průchod svým uvězněným nutkáním! Pro nezasvěcence to vypadalo báječně: starý praktik, zkušený navigátor předává své nejlepší vědomosti automatům. Co může být lepšího: A on měl před sebou otroky a nemusel se držet zpátky, když to nebyli lidé. Počítač, který vychází z pásu, je jako novorozeně: schopný všeho, ale nic neumí.

Učit se - to znamená specializovat se a současně ztrácet prvotní uniformitu. Na stanovišti kontroly plní počítač úlohu mozku, zatímco simulátor napodobuje tělo. Mozek připojený k tělu - to je ta správná analogie.

Mozek musí vědět, jaký je stav a připravenost každého svalu, stejně tak počítač má znát stav palubních systémů. Elektrickými cestami vysílá roje otázek, jako by házel tisíc míčků najednou do všech zákoutí kovového obra, a z ozvěnových odpovědí si utváří obraz rakety a jejího okolí. Do této spolehlivosti vstoupil člověk, který trpěl strachem z věcí neočekávaných a který proti tomu strachu bojoval rituály obsedance. Simulátor se stal nástrojem nutkání, vtělením jeho úzkostí. Pracoval ve shodě s hlavním principem: bezpečnosti. Nevypadalo to na chvályhodnou horlivost? Co úsilí jistě vynaložil! Normální průběh začal považovat za nedostatečně spolehlivý. Čím obtížnější je situace lodi, tím rychleji je nutno se o ní informovat. Domníval se, že tempo kontroly agregátů musí být v korelaci se závažností operace. A protože ze všeho nejzávažnější je operace přistání... Změnil program? Ani trochu. Tak jako nemění pravidla v učebnici řidiče ten, kdo kontroluje automobilový motor každou hodinu místo každý den. Proto mu program nemohl vzdorovat. Ubíral se směrem, kde program neměl žádné zajištění před chybnými kroky, protože něco takového žádného programátora vůbec nenapadlo. Když takto testovaný počítač zklamal, Cornelius ho poslal zpátky do technického oddělení. Byl si vědom, že počítače nakazil

obsedancemi? Asi ne. Byl to praktik, v teorii se nevyznal, byl to pedant nejistoty - a takovým byl také vychovatelem strojů. Přetěžoval počítače, jenže ty si nemohly stěžovat. Byly to nové modely, chováním připomínající hráče v šachy. Počítač-hráč porazí každého člověka pod tou podmínkou, že jeho pedagogem nebude nějaký Cornelius. Počítač předpokládá partnerova rozhodnutí dva tři tahy předem. Kdyby se snažil je předpokládat deset tahů předem, přetížil by se nadměrným množstvím možných variant, které vzrůstají geometrickou řadou. Počítat předem s deseti možnými, po sobě následujícími tahy na šachovnici - pro to nestačí ani triliónovost operací. Takový sebeochromující šachista by odpadl hned v první hře. Na palubě rakety to však nebylo vidět na první pohled: bylo možno pozorovat jen vstupy a výstupy systémů, ale ne to, co se odehrává mezi nimi. A mezi nimi narůstala tlačení, i když na povrchu všechno probíhalo normálně - do určité doby. Takhle je tedy formoval a takové repliky rozumu, který si sotva stačí poradit s reálnými úkoly - tolik si vytvořil fiktivních - se ocitly u řízení stotisícovek. Každý z těch počítačů trpěl anankastickým syndromem: nutkání opakovat operaci, komplikovat prosté úkony, manýrismem, obřadností, zřetelem na "Všechno najednou". Úzkost přirozeně nenapodobovaly, jen strukturu reakcí úzkosti vlastních. Je paradoxní, že právě skutečnost, že to byly nové, zdokonalené modely se zvětšeným obsahem, se přičinila o jejich zkázu, protože mohly fungovat velmi dlouho přesto, že se jejich obvody postupně zahlcovaly spoustou znaků. Ale v nadhlavníku Agathodaemonu přeplnila číši nějaká ta poslední kapka, možná to byly první nárazy vichřice, jež vyžadovaly bleskurychlou reakci, ale počítač, ucpaný lavinou, kterou sám v sobě rozpoutal, už neměl čím řídit. Přestal být přístrojem pracujícím v reálném čase, nestačil už modelovat skutečné události, utápěl se v iluzích... Ocitl se tváří v tvář obrovské hmotnosti, planetě - a program mu prostě nedovolil nepokračovat v operaci jednou začaté, přestože už v í současně pokračovat nemohl. Proto si interpretoval planetu jako meteor na kolizním kursu, jelikož to byla poslední otevřená vrátka, jelikož program připouštěl jediné takovou eventualitu. Nemohl to sdělit lidem v řídicí kabině, protože nebyl přece uvažujícím člověkem! Počítal do konce, vážil možnosti: srážka by znamenala jistou zkázu, kdežto útěk jen v devadesáti a několika procentech, a proto volil útěk - havarijný vzlet!

Všechno to do sebe logicky zapadalo, ale nebyl tu ani nejmenší důkaz. Nikdo dosud o takovém případě neslyšel. Kdo mohl ty domněnky potvrdit! Jistě psychiatr, který Cornelia léčil a pomohl mu anebo jen dovolil pracovat v tomto oboru. Jenže s ohledem na lékařské tajemství by nic neřekl. Do lékařského tajemství může proniknout jedině rozsudek soudu. Jenže "Ares" už za šest dní...

Zbývá Cornelius. Domyslel si to? Pochopil to teď, po tom, co se stalo? Pirx se neuměl vcítit do situace starého velitele. Bylo to nedotknutelné, jako by za skleněnou stěnou. I když by se v něm snad zrodily nějaké pochybnosti. Sám by si je do konce nedopověděl. Bránil by se před takovými závěry, to je snad přirozené...

Vše vyjde najevo... až teprve po další katastrofě. A jestli navíc "Anabis" přistane v pořádku, pak čistě statistickým výpočtem, že zklamaly počítače, za něž je zodpovědný Cornelius, padne podezření na něho. Začnou zkoumat pod lupu každý detail a po nitce se dostanou ke klubku...

Ale nelze přece čekat se založenýma rukama. Co může dělat? To dobře věděl: vymazat celou strojovou paměť "Arese" a poslat mu originální program rádiovou cestou. S tím si palubní kybernetik poradí za pár hodin.

Ale aby mohl něco takového navrhnout, musí mít v ruce důkazy. Aspoň jediný. A v nejhorším - aspoň indicie. Jenže on nemá nic. Roky stará vzpomínka na nějaký chorobopis, na dvě slova diagnózy, které přečetl vzhůru nohama... přezdívky a pomluvy anekdoty, jaké se o Corneliovi vyprávěly... katalog jeho podivínství... Nemůže přece komisi tohleto přednést jako důkaz o Corneliově chorobě a o příčině katastrofy! A i kdyby nebral ohled na toho starého člověka a vznesl takovou obžalobu, zbývá přece "Ares". Během operace by loď byla jako slepá a hluchá, když by neměla počítač.

Nejdůležitějším ze všeho je "Ares", Rozvažoval návrhy už zpola šílené: když to nemůže udělat oficiálně, nemá vzlétnout a poslat "Aresovi" výstrahu a popis toho svého pátrání - z paluby "Cuiviera"? Důsledky vem čert, ale je to přece jen příliš riskantní. Velitele "Arese" neznal. Kdyby byl na jeho místě, řídil by se radami cizího člověka, jenž se opírá o takové hypotézy? Při úplném nedostatku důkazů? Asi ne...

Zbývá tedy už jenom Cornelius. Znal jeho adresu: Boston, závody Syntronics. Ale jak chtít, aby se někdo tak nedůvěřivý, pedantský a puntičkářský přiznal, že spáchal právě to, čemu se po celý život

snažil předejít? Možná že kdyby s ním mohl mluvit mezi čtyřma očima, kdyby ho přesvědčil, poukázal na to, co hrozí "Aresovi", Cornelius by s varováním "Arese" souhlasil a podpořil je, protože to je čestný člověk. Ale v diskusi mezi Marsem a Zemí, s osmiminutovými pauzami, tváří v tvář obrazovce, a ne živému člověku, svrhnout takovou obžalobu na hlavu bezradného člověka a žádat na něm, aby se přiznal, že zabil, i když neúmyslně, třicet lidí? Vyloučeno.

Seděl na lehátku a tiskl si jednu ruku v druhé, jako kdyby se modlil. Pociťoval nesmírný úžas, že je něco takového možné: všechno vědět, a nic nemoci! Sklouzl pohledem po knihách na polici. Pomohly mu - vlastní prohrou. Prohráli všichni, protože se přeli o kanály čili o to, co je údajně na tom vzdáleném terčíku ve sklech teleskopů, a ne o to, co je v nich samých. Přeli se o Mars, který neviděli. Viděli jen dno vlastních mozků, z něhož se vylihly hrdinské a osudové obrazy. Promítali své vlastní iluze do vzdálenosti dvou set milionů kilometrů - místo aby uvažovali sami o sobě. Stejně tak zde - každý, kdo se zavrtal do spletité teorie počítačů a hledal příčinu katastrofy v ní, se od jádra věci vzdaloval. Počítače byly nevinné a neutrální zrovna jako Mars, proti němuž měl i on nějaké nesmyslné výhrady, jako kdyby byl svět zodpovědný za fata morgány, které se mu člověk snaží vnutit. Ale ty staré knihy už udělaly vše, co mohly. Neviděl východisko.

Na poslední, dolní polici byla i beletrie, mezi barevnými hřbety vybledlý modrý svazek Poea. Četl ho tedy i Romani? Pirx neměl rád Poea pro jeho vyumělkovaný jazyk, pro vykonstruovanost vize, která se nechtěla přiznat, že pochází ze snu. Ale pro Cornelia byl málem biblí. Bezmyšlenkovitě ten svazek vytáhl, otevřel se mu v rukou na obsahu. Přečetl si titul - a vytřeštil oči. Cornelius mu tuhle povídku dal jednou po hlídce přečíst, chválil, jak fantasticky narežirovanýma nepravděpodobným způsobem byl vrah odhalen. Pak ji ještě musel neupřímně chválit i on - to se ví, velitel má vždycky pravdu...

Nejdřív se jen bavil nápadem, který dostal, ale pak o něm začal uvažovat vážně. Bylo to trochu jako studentský žertík, a současně jako podlá rána do zad. Divoké, zrůdné, kruté - ale kdožví, zda v této situaci ne to nejúčinnější: telegrafovat ta čtyři slova. Možná že je to jeho podezření úplně nesmysl, že se chorobopis který viděl, týkal úplně jiného Cornelia, kdežto tenhle ten že testoval počítače přesně podle normativů a nedá se mu nic vyčíst. Když dostane takový telegram, pokrčí rameny a pomyslí si, že si jeho někdejší podřízený dovolil blbý a maximálně odporný vtip, ale nepomyslí si nic víc a nic neudělá. Jestliže v něm zpráva o katastrofě vzbudila neklid, neurčité podezření, jestliže si už sám trochu začíná domýšlet, jaká byla jeho účast na neštěstí, a brání se těm dohadům, udeří do něj čtyři slova radiogramu jako blesk. V mžiku si uvědomí, že do něho někdo vidí, právě do toho, co se sám neodvažoval formulovat do konce, a tudíž je vinen. Neunikne už pomyšlení na "Ares" a na to, co loď čeká. I kdyby se tomu snad pokoušel bránit, radiogram mu nedopřeje klidu. Nebude moci sedět se založenýma rukama a pasivně čekat. Radiogram ho tne do živého, promluví mu do svědomí - a pak? Pirx ho znal dost dobře, aby věděl, že se Cornelius nepřihlásí na policii a nezačne vypovídat, stejně tak jako nezačne uvažovat o tom, jak se nejúčinněji bránit a jak se vyhnout odpovědnosti. Jestliže jednou uzná, že je zodpovědný, pak mlčky, bez jediného slova učiní to, co bude považovat za správné.

Nemůže to tedy udělat. Ještě jednou probral všechny varianty - byl ochoten jít za samým Luciferem, požádat o rozhovor s van der Voytem, kdyby to mohlo být k něčemu dobré... Ale nikdo mu nemohl pomoci. Nikdo. Všechno by vypadalo jinak, nebýt "Aresu" a těch šesti dnů času. Přimět psychiatra k výpovědi, zkoumat způsoby, jak Cornelius testoval počítače, přezkoumat "Aresův" počítač - to všechno by vyžadovalo týdny času. Tak co tedy? Připravit na to Cornelia nějakou předběžnou zprávou o tom, že... Pak by se to ovšem zcela minulo účinkem. Cornelius by si našel ve své obolavělé psychice úhyby, protiargument, konečně i ten nejpoctivější člověk na světě má pud sebezáchovy. Začal by se bránit, anebo spíš by asi pohrdavě mlčel, zatímco "Ares"...

Měl pocit, že se kamsi propadá, všechno ho odvrhovalo jako v jiné Poeově povídce Jáma a kyvadlo, kde neživé okolí milimetr po milimetru napírá na bezbranného a tlačí ho k propasti. Jaká může být větší bezbrannost než bezbrannost utrpení, jež někoho zasáhlo, a právě za to má být lstivě udeřen? Existuje snad větší podlost?

Upustit od toho? Mlčet? Jistě, to by bylo nejsnazší! Nikoho nikdy ani nenapadne, že měl v rukou všechny nitky. Po další katastrofě na to přijdou sami. Rozjeté vyšetřování konečně dospěje ke Corneliovi a...

Ale jestliže je tomu právě tak, jestliže neubrání starého velitele ani tím, že zachová mlčení - pak nemá právo mlčet. Dál už o ničem neuvažoval, protože začal jednat, jako by z něho rázem spadly všechny pochybnosti.

V přízemí bylo prázdko. V kabině laserového vysílače seděl jen jediný, službu konající technik, Haroun. Poslal tento radiogram: Země, USA, Boston, Syntronics Corporation, Warren Cornelius: THOU ART THE MAN! A podepsal se s dodatkem: člen komise pro vyšetřování příčin ztroskotání "Ariela". Místo odkud byl radiogram odeslán: Mars, Agathodaemon. To bylo všechno. Vrátil se do svého pokojíčku a zavřel se. Kdosi pak klepal na dveře, bylo slyšet hlasy, ale Pirx se ani nehnul. Musel být sám, protože začal prožívat duševní muka, která očekával. Proti tomu se už nedalo nic dělat.

Četl do pozdní noci Schiaparelliho, aby si nemusel stokrát v různých variantách představovat, jak Cornelius nadzvedává zježené prošedivělé obočí, bere do ruky radiogram s hlavičkou Marsu, rozkládá šustící papír a drží ho daleko od dalekozrakých očí. Ze Schiaparelliho nerozuměl ani slovu. A když otáčel stránku, vypukla v něm nezměrný úžas, smísený téměř s dětinskou lítostí: jak to, to jsem způsobil já? Já že jsem něco takového mohl udělat?

Bylo mu přece úplně jasné, že Cornelius uvízl v pasti jako myš. Neměl kudy ven, nikde ani nejmenší skulina, situace už tou podobou, kterou jí vtisklo seskupení událostí, nepřipouštěla žádný únik. A tak svým špičatým zřetelným písmem načrtl na papír pár vět na vysvětlenou, že sice jednal s dobrým úmyslem, ale že na sebe bere všechnu vinu, podepsal se a ve tři hodiny třicet - tedy čtyři hodiny poté, co dostal radiogram - se střelil do úst. V tom, co napsal, nebylo jediné slovo o chorobě, žádný pokus o sebeospravedlnění, nic.

Jako kdyby byl Pirxův čin akceptoval pouze v tom, co souviselo se záchranou "Arese", a rozhodl se té záchranu zúčastnit - ale jinak v ničem. Jako kdyby mu byl vyjádřil jak věčný souhlas, tak naprosté pohrdání za takto zasazenou ránu.

Ostatně možná že se Pirx mýlil. I když v tom tkví jistá nespočetnost, obzvláště mu na jeho vlastním činu vadil jeho patetický, teatrální styl a la Poe. Zaskočil Cornelia jeho oblíbeným spisovatelem a v jeho vlastním stylu, který on sám považoval za falešný a který mu šel na nervy, protože nespátroval hrůzu života v mrtvolách přicházejících ze záhrobí, jež zakrváceným prstem ukazují na vraha. Ta hrůza byla podle jeho zkušeností spíš posměvačná než malebná. Provázela jeho úvahy o rozdílné úloze, jakou Mars hrál ve dvou po sobě následujících érách, když se z nedosažitelného rudého terčíku na noční obloze, projevujícího zpola čitelnou přítomnost cizího rozumu, proměnil v terén obyčejného života, a tedy tvrdé dřiny, politických piklů i intrik, proměnil se v svět nesnesitelné vichřice, zmatku a roztržštěných raket, v místo, z něhož bylo možno nejen vidět poeticky modrou jiskru Země, ale i smrtelně na ní zasáhnout člověka. Neposkvřněný, napůl vysněný Mars rané areografie byl tentam, zanechal po sobě jen ty řecko-latinské názvy, znějící jako formulky a zaklínadla alchymistů, po jejichž materiálním podloží teď šlapali v těžkých botách. Neodvolatelně zapadla za obzor éra vznešených teoretických sporů, jež teprve ve svém posledním tažení ukázala pravou tvář - tvář snu, jenž se živí vlastní nesplnitelností. Zůstal jen Mars s tvrdou dřinou, ekonomickými propočty a špinavě šedivými úsvity, jako byl ten, kdy Pirx přišel na poradu komise s důkazem v ruce.

pirxovo vyprávění

Fantastické knížky? Ale ano, mám je rád, ale jenom ty špatné. Vlastně nejenom špatné, hlavně nepravdivé. Na palubě mám vždycky něco takového po ruce, abych si mohl ve volném čase přečíst třeba jenom pár stránek od prostředka a potom knížku odložit. S dobrými je to úplně jinak - ty čtu jenom na Zemi. Proč? Abych řekl pravdu, ani nevím. Nepřemýšlel jsem o tom. Dobré knížky jsou vždycky pravdivé, i když se v nich psalo o věcech, které se nikdy nestaly a ani nestanou. Jsou pravdivé v jiném smyslu - když se v nich mluví třeba o kosmonautice, tedy tak, že poznáme něco z toho ticha, které je úplně jiné než pozemské, z toho klidu, tak dokonale nehybného... Ať vyprávějí o čemkoli, vyprávějí neustále totéž: že člověk tam nikdy nebude doma. Na Zemi je všechno nahodilé, ledajaké, strom, stěna, zahrada, jedno je možné nahradit druhým, za obzorem je jiný obzor, za horou údolí - ale tam je to úplně jiné. Na Zemi lidi nikdy nenapadlo, jak je to strašné, že se hvězdy nehýbají; i kdybys letěl

rok na plný tah, nepozoruješ změnu. Létáme, jezdíme po Zemi a myslíme si, že víme, co je to prostor. To se nedá vyjádřit. Pamatuji se, jak jsem se jednou vracel z hlídky. Kdesi pod Arbitrem jsem poslouchal vzdálenou rozmluvu, kdosi se s kýmisi hádal o prvenství v přistání, a náhodou jsem spatřil jinou vracející se raketu. Návštěvník si myslil, že je sám. Házel svým soudečkem, jako by dostal epileptický záchvat. Každý z vás to zná, jak to je - po několika dnech přepadá člověka šílená chuť něco udělat, nezáleží na tom co, pustit to na plný tah, někam se vydat, roztočit se v obrovském zrychlení, až by si jazyk překousl... Dřív jsem si myslil, že to je jaksi nevhodné - člověk by si neměl tolik povolovat. V podstatě je to ale jenom zoufalství, jenom touha vypláznout jazyk - na kosmos. Protože ten se nedá nahradit jiným jako třeba strom, a snad právě proto je tak těžké si s ním poradit. Dobré knížky hovoří zrovna o tom. A protože umírající nemají rádi četbu o agónii, tak i my všichni, protože se hvězd trochu bojíme, nechceme uprostřed nich slyšet o nich pravdu. Jistě - tehdy je dobré všechno, co odvrací pozornost, ale mně jsou rozhodně milejší jiné hvězdné historky, ty čítankové, protože se v nich všechno i s celým kosmem děje tak poctivě... Je to poctivost pro dospělé, jsou tam tedy katastrofy, vraždy a jiné ukrutnosti, ale přece jen poctivé, nevinné, protože od počátku do konce vyhlané; pokoušejí se strašit, ale člověk se jenom usmívá. To, co vám povím, je podobná historka. Skutečně se mi to stalo, ale na tom nezáleží. Bylo to v Roce klidného Slunce. Jako obvykle se v té době dělal velký všesluneční úklid, zametání a vymetání hromad starého železa, které kroužilo v parametrech oběžné dráhy Merkuru; za šest let stavby velké stanice v jeho perihéliu byla do prostoru odhozena hromada starých vraků, protože stavbu tehdy provozovali systémem Le Mansovým, a místo aby trupy raket dávali do šrotu, používali jich jako lešení. Le Mans byl lepším ekonomem nežli inženýrem; stanice z vraků byla opravdu třikrát levnější než obyčejná, smontovaná v prostoru, ale nadělala takovou spoustu starostí, že po Merkuru už nikdo takhle nechtěl "šetřit". Le Mans tehdy ovšem připadl na další myšlenku - přivést tu márnici na Zemi, protože proč má kdesi obíhat až do posledního soudu, když může být roztavena v martinské peci? Ale aby se to vůbec vyplatilo, musel jako vlečných lodí použít raket, které nebyly o moc lepší než ty mrtvolky. Tehdy jsem byl strážním pilotem, který už měl nalétané hodiny, to znamená, že jsem jím byl už jenom na papíře a každého prvního, kdy jsem bral plat. Ale tak se mi chtělo létat, že bych souhlasil i s vysokou pecí, jen kdyby měla nějaký tah; nic divného, že jsem se hlásil v Le Mansově brazilské kanceláři, sotva jsem přečetl jeho inzerát. Nechtěl bych tvrdit, že posádky formované Le Mansem, či vlastně jeho agenty, byly jakýmsi druhem cizinecké legie anebo sebrankou lotrů, protože takoví už vůbec ani nelétají. Ale lidé teď zřídka kdy letí do kosmu, aby tam hledali dobrodružství; ta tam nejsou, aspoň všeobecně vzato ne; kolikrát se do toho pustí kvůli neštěstí, které je potkalo anebo podobně, náhodou; je to nejhorší materiál, protože služba vyžaduje větší námahu než na moři, a pro ty, kterým je všechno jedno, na palubě není místa. Nehraju si s psychologií, chci jenom objasnit, proč jsem už po první cestě ztratil půlku posádky. Musel jsem propustit techniky, protože mi je naučil pít telegrafista, malý mestic, který si vymýšlel nejgeniálnější způsoby, jak propašovat alkohol na palubu. Ten chlap si se mnou hrál zrovna na schovávanou. Do kanystrů ukrýval střívka z umělé hmoty, naplněná alkoholem... Nakonec - ale na tom nezáleží. Připouštím, že by whisky dal i do reaktoru, jen kdyby to bylo možné. Dovedu si představit, jak by takové historky pobouřily pionýry astronautiky. Nechápu, proč věřili, že sám vstup na oběžnou dráhu promění člověka v anděla. Snad jim v hlavě - aniž sami o tom věděli - vířilo to modré rajske nebe, které tak rychle končí už za startu? Ostatně moje výhrady jsou hloupé. Ten Mexíkánec se vlastně narodil v Bolívii, přivydělával si, prodával marihuanu a dělal mi to na zlost, protože ho to bavilo. Měl jsem už horší, než byl on. Le Mans byl velký člověk, podrobnosti ho nezajímaly, svým agentům určil pouze finanční limity, a jako by nestačilo, že jsem si nedokázal doplnit posádku, musel jsem se ještě trást o každý kilowatt tahu; žádné prudké manévrování, uranografy po každé cestě kontrolovaly finanční knihy, jestli chraňbože někde neuteklo deset dolarů proměněných v neutrony. Tomu, co já jsem tehdy dělal, mě neučili nikde - podobné věci se děly snad před sto lety na starých lodích, plujících mezi Glasgowem a Indií. Ostatně nestěžoval jsem si, a teď na to vzpomínám, až se to stydím říci, s dojetím. Taková "Perla noci" - jaké to je jméno! Lod' se rozpadala po troškách, let - to bylo hledání všech možných spojení a kontaktů. Žádný start a přistání neodpovídaly zákonům, a nejenom zákonům fyziky; Le Mansův agent měl snad v merkurovském přístavu známosti, jinak by to každý kontrolní inspektor všechno okamžitě zapečetil, od kormidla až po příď. A tak jsme se vydali do loviště v perihéliu, radarem jsme hledali vraky,

pak jsme je stahovali a dělal se z toho "vlak" - měl jsem tam všechno najednou: hádky s technikou, vyhazování vodky do vzduchoprázdna (ještě dnes tam krouží plno lahví se značkou London Dry Gin) a d'ábelskou matematiku, protože navigace - to bylo hledání přibližných řešení problémů mnoha těles. Nejvíce však přece jen bylo té pustiny. V prostoru i v čase. Zavíral jsem se v kajutě a četl jsem. Autora si nepamatuji, byl to nějaký Američan, v titulu bylo cosi o písku hvězd, něco takového. Nevím, jaký byl začátek, protože jsem začal číst asi tak v polovině; hrdina byl v místnosti reaktoru a telefonoval pilotovi, když se rozlehl výkřik: "Meteority v lodní zádi!" Do té chvíle nebyla žádná gravitace, ale vtom najednou spatřil, jak obrovský pilíř reaktoru se svítícíma žlutýma očima hodin najíždí na něho s rostoucí rychlostí; motory totiž zabraly a loď skočila, zatímco v době, kdy on, protože visel ve vzduchu, měl ještě předchozí rychlost. Naštěstí se nějak odrazil nohama, ale akcelerace mu z ruky vyrvala sluchátko; okamžik visel na telefonní šňůře; když upadl a natáhl se, sluchátko se kolébalo nad ním a on je s nadlidskou námahou chtěl zachytit, ale to se rozumí, vážil tunu a nemohl pohnout prstem, teprve zuby je nějak chytil a vydal rozkaz, kterým všechny zachránil. Tu scénu jsem si dobře zapamatoval, ale ještě víc se mi líbil popis průniku rojem. Oblak prachu zahalil, dávejte pozor, třetinu nebe, jenom největší hvězdy problyškávaly prachovým mrakem, ale to nic není, protože v určitém okamžiku náš hrdina na obrazovkách viděl, jak se z toho žlutého tajfunu vynořuje bledě svítící pramen s černým středem - nevím, co to mělo být, ale řval jsem smíchy. Jak si to všechno hezky představoval! Ta oblaka, tajfun, to sluchátko - zkrátka viděl jsem, jak se chlap houpe na telefonní šňůře, protože to, že v kajutě čekala velice krásná žena, to se rozumělo samo sebou. Byla tajnou agentkou nějaké kosmické tyranie - nebo jestli válčila s tou tyraníí, to už si nepamatuji. V každém případě byla krásná, jak se sluší a patří. Proč o tom hovořím tak obšírně? Protože ta četba byla moje spása. Meteority? Vždyť já jsem týdně hledal vraky o dvaceti třiceti tisíci tunách a polovinu z toho jsem v radaru ani neviděl. To jsi dřív spatřil letící kulku z revolveru. Jednou jsem musel chytit za límec svého mestice, to když jsme neměli tah; určitě je to těžší než se sluchátkem, protože jsme oba poletovali, ale není to tak efektní. Vypadá to, že žvaním. Víím. Ale celé to dobrodružství probíhalo zrovna takhle. Dvoutměsíční lov skončil, na vlečáku jsem měl sto dvacet nebo sto čtyřicet tisíc tun mrtvého železa a šel jsem v rovině ekliptiky na Zemi.

Proti předpisům? Ovšemže. Na manévrování jsem neměl palivo. Říkal jsem to už. Bez tahu jsem se musel vléci přes dva měsíce. A pak nastala katastrofa. Ne, kdepak meteority, tohle přece nebyl román. Příušnice. Nejdřív kormidelní technik, potom oba piloti najednou a potom všichni ostatní: opuchla jim tvář, z očí zbyly šterbinky, vysoká horečka, o hlídkách se nedalo ani mluvit. Ten divoký virus přinesl na palubu Ngey, černoch, který byl na "Perle noci" kuchařem, stevardem, správcem a ještě čímsi. Byl taky nemocný, a jak! Copak děti v Jižní Americe nemají příušnice? Nevím. Stačí, že jsem měl loď bez posádky. Zůstal mi telegrafista s druhým inženýrem; telegrafista byl opilý už od rána, od snídaně. Vlastně ne opilý - jestli měl takovou natvrdlou hlavu, nebo popíjel po troškách, nevím, stačí, že se celkem pohyboval dost dobře, zvláště když nebyla gravitace (a ta nebyla skoro celou dobu, nepočítaje malé opravy kursu), ale alkohol měl v očích, v mozku, každé nařízení, každý rozkaz jsem musel důkladně kontrolovat. Toužebně jsem si představoval, jak ho ztluču, až přistaneme, nahore jsem si to dovolit nemohl, a taky - jak bít opilého? Bez alkoholu to byla typická krysa, šedý, zplihlý, nemytý, a měl milý zvyk - proklínal nejstrašlivějšími slovy toho, koho si vyhlédl u stolu v jídelně - a morseovkou. Ano, říkal si Morse, prstem klepal do stolu a kolikrát málem došlo ke rvačce, všichni přece rozuměli, a on, přitlačený ke zdi, tvrdil, že to je jeho tik. Nervový. Že to vzniká samo. Nařídil jsem mu držet lokty u těla, a on začal ťukat nohou nebo vidličkou - v jistém smyslu to byl umělec. Jediným úplně zdravým, normálním člověkem byl inženýr. Hm, ale ukázalo se, rozumíte, že sice byl inženýr, ale silničář. Podepsal smlouvu, protože souhlasil s polovičním platem, agentovi to úplně stačilo. A mně nenapadlo, abych ho, když přišel na palubu, vyzkoušel. Agent se ho jenom zeptal, jestli rozumí konstrukcím, strojům; řekl, že ano, rozuměl jim přece, ale těm na silnicích. Dal jsem mu držet hlídky. Nerozeznával planety od hvězd. Teď už tedy máte jakéstakés ponětí, jak Le Mans dělal velké obchody. Vždyť i já jsem mohl být navigátorem ponorek, a kdybych mohl, možná bych to i předstíral. Zamkl bych se v kajutě. Ale nemohl jsem. Agent nebyl blázen. Když už nepočítal s mou loajalitou, počítal aspoň s mým pudem sebezáchovy. Chtěl jsem se vrátit, a protože těch sto tisíc tun ve vzduchoprázdnu nic nevážilo a jejich odpojení by naší rychlost nezvětšilo ani o milimetr za vteřinu, nebyl jsem už natolik zlomyslný, abych to přece jenom udělal.

Protože i takové myšlenky se mi rojily hlavou, když jsem ráno od jednoho k druhému roznášel vat, olejíček, obvazy, líh, aspirin - veškerým mým potěšením byla ta knížka o lásce ve vzduchoprázdnu a uprostřed meteorických tajfunů. Některé odstavce jsem četl desetkrát. Byly tam všechny možné druhy nejděsivějších událostí, elektronické mozky se bouřily, agenti pirátů měli vysílače vmontované do lebky, krásná žena pocházela z jiné sluneční soustavy, ale o průšvicích jsem tam nenašel ani slovo. Tím líp pro mne - to je jasné. Měl jsem jich po krk. Chvílemi se mi zdálo, že kosmonautiky taky.

Ve volných chvílích jsem se snažil vypátrat, kde telegrafista ukrývá své zásoby. Nevím, možná ho přeceňuju, ale mám dojem, že některá místa prozrazoval schválně, až když tam bylo málo vodky, prostě proto, abych neoslabl ve svém rozhodnutí a nemávl rukou nad jeho pitím. Protože kde měl hlavní pramen, to nevím dodnes. Nebo byl už alkoholem tak prosycen, že hlavní zásobu nosil v sobě? Dost na tom, že jsem hledal a lezl po lodi jako moucha po stropě, vláčel jsem se po lodní zádi, po středodrahách, jak se to někdy děje ve snech, cítil jsem se sám jako kůl v plotě - všichni leželi v kajutách celí opuchlí, inženýr trčel u kormidla a z lingvafonu se učil francouzsky, bylo ticho jak na lodi morem nakažených, jenom ventilací ke mně někdy doléhal pláč nebo zpěv. To zpíval ten bolivijský Mexikánec, k večeru na něj padal smutek života. S hvězdami jsem měl málo co dělat, když nepočítám tu knížku. Některé úryvky jsem uměl nazpaměť, naštěstí mi už vyvětraly z hlavy. Čekal jsem, kdy ty průšvice skončí, protože takový déletrvající život Robinsona není nic příjemného. Inženýru-silničáři jsem se vyhýbal, i když to byl svým způsobem dost slušný chlap a přísahal mi, že nemít finanční starosti, do kterých ho dostala žena se švagrem, nikdy by nebyl tu smlouvu podepsal.

Byl to ale člověk toho druhu, který nesnáším, jeden z těch, kteří se svěřují bez jakýchkoli zábran a brzd. Nevím, jestli pociťoval takovou neobyčejnou důvěru jenom ke mně - asi ne, protože jistě věci lidé prostě z úst nevypouštějí, ale on mohl říkat všechno, až se mi z toho dělalo špatně. Naštěstí "Perla noci" byla velká: dvacet osm tisíc tun v klidu, bylo se kde schovat.

Určitě si domyslíte, že to byla moje první a poslední cesta pro Le Manse. Od té doby jsem se už tak nenechal napálit, i když jsem se ocitl v nejrůznějších malérech. Nevyprávěl bych o tomhle poměrně dost trapném úryvku svého životopisu, kdyby to nebylo spojeno s onou druhou, neexistující stránkou kosmonautiky. Snad si pamatujete - na začátku jsem upozorňoval, že to bude téměř stejná historie jako z té knížky.

Meteoritovou výstrahu jsme dostali ze vzdálenosti oběžné dráhy Venuše, ale telegrafista spal anebo ji prostě nepřevzal, teprve druhý den ráno jsem tu novinku slyšel ve zprávách vysílaných kosmickou stanicí Luny. Abych řekl pravdu, zprvu se mi to zdálo naprosto nepravděpodobné. Drakonidy už dávno zmizely, prostor byl čistý, roje se objevují pravidelně, to ano, Jupiter rád tropí žertíky s perturbací, ale tentokrát za to nemohl, protože radiant byl úplně jiný. Výstraha byla dokonce pouze osmého stupně, zanedbatelná, byl to prachový roj, hustota mračna velice malá, procento větších úlomků bezvýznamné, šířka čela ovšem značná. Když jsem se podíval na mapu, pochopil jsem, že v takzvaném roji jsme už dobrou hodinu, možná i dvě. Obrazovky byly prázdné. Nijak jsem se tím neznepokojoval a jedinou neobvyklou věcí byla teprve druhá, polední zpráva: vzdálené sondy totiž zjistily, že jde o mimosystémový roj!

Byl to druhý takový roj od doby vzniku kosmologie. Meteority jsou zbytky komet a obíhají po protažených elipsách, gravitací jsou připoutané ke Slunci jako hračky na nylonových nitkách; mimosystémový roj, tedy takový, který se do naší soustavy dostává z prostoru Velké galaxie, je senzací, ovšem spíše pro astrofyziky než pro piloty. Jistě, je v tom rozdíl i pro nás, byť celkem nevelký - v rychlosti: systémové roje nemohou mít v blízkosti Země velkou rychlost. Nemohou mít rychlost větší, než je parabolická nebo eliptická. Naproti tomu roj, který do systému vchází zvenčí, může mít - a zpravidla má - rychlost hyperbolickou. Ale v praxi je to stejné; vzrušení podléhají spíš meteorologové a astrobalistikové, a ne my.

Zpráva o tom, že jsme v roji, neudělala na telegrafistu žádný dojem; mluvil jsem o tom při obědě, když jsem jako obvykle zapojil motory na malý tah; prováděly opravu kursu a současně trochu přitažlivosti usnadňovalo život. Nemuseli jsme sát polévku brčkem ani si dávat skopové do pusy v podobě zubní pasty. Vždycky jsem byl stoupencem normálních, lidských jídel.

Inženýr se však velice vyděsil. To, že jsem o roji hovořil jako o letním deštíku, byl schopen pokládat za důkaz, že jsem zešílel. Mírně jsem mu vysvětloval, že - za prvé - roj je prachový a velice řídký a naděje,

že bychom se setkali s úlomky, které by mohly poškodit loď, je menší než naděje zemřít tak, že nám v divadle spadne lustr na hlavu; za druhé: stejně nelze nic podniknout, protože "Perla" není schopna provádět úhybné manévry, a za třetí: čirou náhodou máme kurs téměř souběžný s trajektorií roje, čili nebezpečí, že se srazíme, se ještě několikrát zmenšuje.

Nezdál se příliš přesvědčen, ale já jsem už měl dost psychoterapie a chtěl jsem se soustředit na telegrafistu, to znamená - oddělit ho od jeho alkoholických zdrojů, protože v roji byl koneckonců potřebnější než mimo něj. Nejvíce jsem se bál jenom jedné věci - volání SOS. Loď bylo v tom prostoru mnoho, perimetr Venuše jsme už překročili a v tomto prostoru vládl celkem značný ruch, nejenom co se týkalo zboží; seděl jsem u vysílače s telegrafistou do šesti hodin palubního času, tedy čtyři hodiny při odposlechu, naštěstí bez jakéhokoli poplachu. Roj byl tak řídký, že jsme museli celé hodiny sledovat radarové obrazovky, abychom zahlédli nějaké mikroskopické, slabounké mravenčení - ale nemohl bych odpřisáhnout, že ta zelená zrníčka nebyla prostě šálením očí, unavených nehybnou stálostí. Tehdy už byl na Luně i na Zemi vypočítán nejenom radiant, ale celá dráha toho hyperbolického roje, který dokonce pokřtili na Kanopijský (po hvězdách radiant), a už se vědělo, že nedosáhne dráhy Země, ale že ji bude míjet stranou, opustí soustavu daleko od velkých planet, které právě byly na jiné straně, a že stejně jako se objevil, tak i zanikne v propastech Galaxie, a k nám se už nikdy nevrátí.

Stále neklidný inženýr-silničář nahlížel do radiostanice, přestože jsem ho odtamtud vyháněl a žádal ho, aby hlídal kormidla; samozřejmě to byl výmysl; vždyť jsme neměli tah a bez tahu nejde nic řídit, a pak - vždyť on nedokázal provést nejzákladnější manévr, kterým bych ho ostatně nikdy ani nepověřil, ale chtěl jsem ho něčím zaujmout a zbavit se jeho neustálého obtěžování. Najednou chtěl vědět, jestli jsem už někdy prošel rojem a kolikrát, jestli jsem přitom prožil nějaké katastrofy, jestli to byly velké katastrofy, jaká je možnost záchran v případě srážky... Místo odpovědi jsem mu dal Krafftovy "Základy kosmologie a kosmodromie". Knížku si vzal, ale zřejmě ji ani neotevřel, spíš se chtěl svěřovat, a ne číst suché informace. Všecko se to dělo, připomínám, na lodi bez gravitace. Za takových okolností jsou i pohyby osob střízlivých dost groteskní, je třeba pamatovat na nějaký pás na připnutí, jinak stačí například sevřít tužku při psaní a můžeš vylétnout ke stropu anebo si také natlouct hlavu. Můj telegrafista měl ale jiný systém: v kapsách nosil spoustu věcí - jakási závaží, kování, klíče, a když se ocitl v nesnázích a zůstal nehybně viset mezi stropem, podlahou a stěnami, sáhl jenom do kalhot, a aby lehce odplul na protější stranu, odhodil první předmět, který našel. Takhle metoda neselhává a pokaždé potvrzuje pravdivost Newtonova principu akce a reakce, ale není dost výhodná, zvláště pro ostatní, protože předmět, jímž hodí, odráží se ode stěny a leckdy takové poletování věcí, které mohou tvrdě a bolestivě udeřít, trvá dost dlouho. Mluvím o tom proto, abych ještě dalším odstínem doplnil barvitost té cesty. V té době byla v éteru velká tlačeniště; hodně cestovních lodí pro všechny případy a ve shodě s předpisy změnilo trasu, Luna s nimi měla mnoho práce, automatické vysílače, které morseovkou sdělují opravy kursu a oběžných drah, vypočtené na velkých stacionárních kalkulátorech, bez přestávky chrlily série signálů, velice zrychlených na to, aby je bylo možné číst jen sluchem. Kromě toho byla i fónie plná hlasů, cestující za velké peníze oznamovali svým rodinám, že se mají výborně a že jim nic nehrozí, astrofyzická Luna předávala běžné zprávy o pásmech zhušťování roje, o výsledcích spektrálních analýz jeho složení, jedním slovem - program byl rozmanitý a člověk se u mikrofону ani nenudil.

Moji kosmonauti s příušnicemi, kteří už samozřejmě věděli o hyperbolickém mračnu, se mohli přetřhnout, jak volali do radiostanice, až jsem jim řekl, že nebezpečí a především proražení lodě a ztrátu vzduchotěsnosti snadno poznají podle nedostatku vzduchu, a pak jsem jim hned vypojil aparáty.

Kolem jedenácté jsem si šel něco sníst do jídelny; telegrafista, který na to, jak se zdálo, jenom čekal, zmizel jako pára a já jsem byl příliš unaven, abych na něj myslil, natož abych ho hledal. Inženýr skončil hlídku, znovu si dělal starosti kvůli švagrovi, a když se ubíral do své kabiny (zíval jako velryba), řekl, že levá radarová obrazovka je asi poškozená, protože v jednom místě v ní cosi zelené jiskří. S těmi slovy odešel, já zas dojídal studené hovězí z konzervy - a najednou jsem, s vidličkou zapíchnutou do nechutně studeného tuku, zkameněl.

Inženýr rozuměl radarovým obrazům jako já asfaltu. Ta "pokažená" obrazovka...

V příštím okamžiku jsem běžel k řízení. Říká se to tak, ve skutečnosti jsem se pohyboval jenom tak rychle, jak bylo možné, protože všecko zrychlení spočívá v posunování rukama a v odrážení nohama od

výčnělků stěn nebo stropu; místnost, když jsem se do ní konečně dostal, byla jakoby vychladlá, světla na pultech zhasnuta, kontrolky pásem zářily sotva jako svatojánské mušky ve spánku, pouze obrazovky radarů tepaly neustálými kruhy vodících paprsků; už ode dveří jsem se díval na levou.

V její dolní pravé čtvrtině se leskl nehybný bod a vlastně - když jsem přistoupil docela blízko - skvrnka velikosti mince, čokovité zploštělá, dokonale pravidelná, zelené fosforeskující, jako malička, jenom zdánlivě nehybná rybka prázdného oceánu; kdyby ji spatřila normální hlídka, ale ne teď, ne teď, půl hodiny předtím, zapojila by automatický polohový vysílač, uvědomila by velitele a od tamté lodi by si vyžádala informace o kursu a určení, ale já jsem neměl žádné hlídky, bylo o půl hodiny později, byl jsem sám, takže jsem, čestné slovo, prováděl všechno najednou - výzva k identifikaci, poloha, vysílač, příprava do chodu, abych každým okamžikem mohl zapnout tah (byl studený jako nesmírně, strašně starý nebožtík); minuty mýjely, a já dokonce stačil uvést do pohybu příruční poloautomatický kalkulátor; ukázalo se, že ta loď má kurs souběžný s naším, rozdíl činil zlomek minuty, pravděpodobnost srážky, zde v prostoru nepředstavitelně malá, se rovnala skoro nule.

Jenomže loď mlčela. Přesedl jsem si do druhého křesla a začal jsem na ni pálit morseovku z palubního laseru. Byla za námi, vzdálena možná devět set kilometrů, vlastně neobyčejně blízko, takže jsem se už, abych pravdu řekl, viděl před Kosmickým tribunálem (ovšem nikoli za "způsobení katastrofy" - pouze za "porušení osmého paragrafu Kodexu kosmologie", a to NP - nebezpečné přiblížení). Myslil jsem si, že i slepí by spatřili mé světelné signály. Ta loď mně tak vytrvale seděla v radaru a nechtěla se odlepit od "Perly", ba právě naopak - dokonce se k ní blížila, jenom proto, poněvadž zrovna měla přibližný kurs. Byly to téměř rovnoběžné dráhy; v kvadrantu se posunula už k okraji, protože byla rychlejší. Od oka jsem její rychlost odhadl na hyperbolickou; samozřejmě, dvě zaměření v desetivteřinovém intervalu ukázala, že dělá devadesát kilometrů za vteřinu. A my sotva pětáctýřicet!

Neodpovídala a přibližovala se; vypadala nádherně, dokonce až moc nádherně. Zeleně planoucí čočka, patrná z boku, štíhlé věténko... Pohlédl jsem na radarový měřič vzdálenosti, protože mi nějak moc narostla - čtyři sta kilometrů. Zamručel jsem. Z takové vzdálenosti každá loď vypadá jako čárka. Ech, ta moje "Perla noci"! pomyslíl jsem si. Nic tu není v pořádku! Přehodil jsem obraz na malý příruční radar se směrovou anténou. Byl stejný. Zůstal jsem jako omráčený. Snad je to - mihlo mi hlavou - taky takový "vlak Le Mansův" jako tehle, na kterém jsem strojvedoucím? Ano, složen ze čtyřiceti vraků, jeden za druhým, proto ty rozměry... Ale proč takhle věténovitý?

Radaroskopy pracovaly, samočinný měřič vzdálenosti t'ukal a t'ukal: tři sta kilometrů, dvě stě šedesát. Dvě stě...

Na Harreelsbergerovi jsem ještě jednou začal počítat kursy, protože mi to zavánělo příliš těsným průletem. Přece víme, že od doby, kdy se na moři začalo používat radaru, se všichni cítí bezpeční, ale lodě se potápějí dál. Podruhé mi vyšlo, že loď mě mine před nosem, ve vzdálenosti nějakých třiceti čtyřiceti kilometrů. Prověřil jsem oba vysílače - automat vysílající rádiem i laserový. Pracovaly, ale ten cizí mlčel. Do té chvíle jsem pořád ještě měl špatné svědomí: letěl jsem přece nějakou dobu naslepo, to když mi inženýr vyprávěl o svém švagrovi a přál dobrou noc a já se pustil do hovězího, protože jsem neměl lidi a dělal jsem všechno sám - teď najednou jako by mi šupiny spadly z očí. Pln svatého rozhorlení viděl jsem pravého viníka v oné hluché, mlčící lodi, která se hyperbolickou rychlostí řítí sektorem a neráčí odpovědět ani na bezprostřední spěšnou výzvu!

Zapojil jsem fónii a začal ji volat. Žádal jsem různé věci - aby rozsvítila poziční signály a vystřelila rakety, aby identifikovala původ, udala jméno, místo určení, firmu, všechno samozřejmě domluvenými zkratkami, ale ona si letěla klidně, tiše, o vlas nezměnila ani rychlost, ani kurs, a měl jsem ji už ve vzdálenosti osmdesáti kilometrů.

Dosud byla trochu vlevo vzadu, ale stále zřetelněji mě předháněla, však také za vteřinu urazila dvakrát víc než já; a věděl jsem taky, že kalkulátor neuvažoval celou úhlovou opravu a že vzdálenost průletu bude menší od vypočtené o několik kilometrů. Míň než o třicet určitě, a kdoví, jestli ne o dvacet. Měl jsem brzdit, protože takové přiblížení se netrpí, ale nemohl jsem. Měl jsem za sebou těch sto tisíc tun raketového hřbitova, musel bych nejdřív odhodit všechno to haraburdí. Sám na to nestačím, posádka stůně s příušnicemi, o brzdění se proto nedá ani mluvit. Hodit by se tu mohly spíš znalosti z filozofie než z kosmodromie: stoicismus, fatalismus, případně kdyby omyl kalkulátoru byl nepravděpodobně velký,

dokonce něco z eschatologie.

Ve vzdálenosti dvaceti dvou kilometrů ta loď už jasně začala předstihovat "Perlu". Věděl jsem, že vzdálenost se začne zase zvětšovat, takže všechno jako by bylo v pořádku; celou dobu až do toho okamžiku jsem hleděl jenom na měřič vzdálenosti, protože byl nejdůležitější, a teprve teď jsem se znovu podíval na radaroskop.

To nebyla loď, ale létající ostrov, a nevím vlastně co. Ze dvaceti kilometrů byl veliký jako dva mé prsty - ideálně pravidelné vřetenko se změnilo v disk, ne - v obruč!

Ovšem, už dávno si myslíte, že to byla loď "těch jiných". Ano, protože byla skoro deset mil dlouhá... Tak se to říká, ale kdo věří v lodě "těch jiných"? První, co mě napadlo, bylo stíhat ji. Opravdu! Uchopil jsem páku hlavního tahu, ale nepohnul jsem s ní. Za zádi jsem měl vraky na laně; to nebylo k ničemu. Vyskočil jsem z křesla a úzkým oknem jsem se dostal do malé, zevnitř vypancéřované astronomické kajuty, postavené nad místností s řízením. Po ruce jsem měl všechno, co bylo potřeba: dalekohled i rakety. Vystřelil jsem tři, jednu za druhou, jak nejrychleji jsem uměl, v přibližném směru té lodě, a když se rozprskla první, začal jsem hledat loď. Byla velká jako ostrov, ale nenašel jsem ji hned. Světlo rakety, která vlétla do zorného pole, mě na několik vteřin oslepilo, musel jsem trpělivě čekat, až prohlédnu. Druhá raketa se rozprskla daleko stranou, nic jsem z ní neměl, a třetí zase výš. V jejím nehybném, nesmírně bílém světle jsem spatřil loď.

Neviděl jsem ji déle než pět, možná šest vteřin, protože raketa najednou, jak se to někdy stává, silněji vyprskla a zhasla. Ale v těch několika vteřinách jsem spatřil nočními skly, která zvětšovala osmdesátkrát, z výšky a poměrně slabě, přízračně, ale přece jasně osvětlený, výrazný tvar kovu; díval jsem se na ni jakoby ze vzdálenosti několika set metrů. Sotva se mi vešla do zorného pole; v samém středu se zřetelně chvělo několik hvězd, jako by tam byl průzračný, z temné oceli odlitý a v prostoru letící prázdný tunel; ale v tom posledním záblesku rakety jsem si zřetelně stačil všimnout, že je to druh zploštělého válce, jehož modelem by mohla být velice hrubá plachta - prázdným středem jsem se mohl dívat skrz naskrz, přestože neležel v ose pohledu; ten kolos byl pod jistým úhlem nachýlen k linii pohledu - jako sklenice, která se mimě nakloní, aby z ní mohla být vylita kapalina.

Samozřejmě jsem nad tímto pohledem vůbec neuvažoval a jenom jsem vystřelil další rakety; dvě se nerozsvítily, třetí jenom nakrátko - čtvrtá a pátá mi loď ukázaly - naposled. Teď však, když prořála dráhu "Perly", vzdalovala se stále rychleji; o sto, o dvě stě, o tři sta kilometrů - vizuální pozorování už nebylo možné.

Okamžitě jsem se vrátil k řízení, abych přesně zjistil prvky jejího pohybu; až to provedu, míním jsem vyhlásit poplach na všech pásmech, takový, jaký kosmologie nepamatuje; už jsem si představoval, jak se pásmem, které jsem určil, vydají smečky raket, aby dopadly toho hosta z hlubin.

Byl jsem vlastně přesvědčen, že je částí hyperbolického roje. Oko bývá za jistých okolností podobné fotografické kameře, obraz, prudce osvětlený, třebas jenom na zlomek vteřiny, si lze ještě dlouho po jeho zániku nejen pamatovat, ale analyzovat úplně dopodrobna, málem tak, jako by současně trval před námi. A já v tom závěrečném osvětlení rakety spatřil povrch obra; jeho na míle dlouhé boční strany nebyly hladké, ale rozryté bezmála jako měsíční povrch, světlo se rozteklo po jeho nerovnostech, po jeho hrbolech, kráterových propadlinách - milióny let už tak musil letět, tmavý a mrtvý vcházel do prašných mlhovin, po staletích z nich vycházel a meteoritový prach jej desítkami úderů ukousával a současně rozměľňoval erozí vzduchoprázdna. Neumím říci, odkud se ve mně brala ta jistota, ale věděl jsem, že v něm není nikdo živý, že je to vrak už miliardy let starý a že snad už ani neexistuje civilizace, která jej zrodila!

A jak jsem na to všechno myslel, současně jsem kvůli naprosté přesnosti počtvrté, popáté, pošesté propočítával prvky jeho pohybu a každý výsledek jsem úderem na klávesu posílal do zapisujícího systému; litoval jsem každé vteřiny, vždyť byl už jenom zeleně fosforeskující čárečkou na obrazovkách a planul jako klidná bludička v pravém krajním sektoru, vzdálen dva tisíce, tři tisíce, Šest tisíc kilometrů. Když jsem skončil, zmizel. Ale vadilo mi to nějak? Byl mrtvý, neschopný manévrovat, nemohl proto nikam utéci, ukrýt se; letěl sice hyperbolickou rychlostí, ale mohla jej lehce dohonit každá loď s reaktorem větší výkonnosti, a s tak přesně vypočítanými prvky pohybu...

Otevřel jsem kazetu zapisujícího aparátu, abych vyňal papírovou pásku a šel s ní do radiostanice - a

vtom jako by do mě hrom udeřil, ztuhl jsem, pojednou zpitomělý a zkroušený...

Kovový buben byl prázdný; páska se už dávno, možná před několika hodinami vytočila, nikdo nezaložil novou, takže všechny výsledky počítání jsem posílal - nikam; zmizely do jednoho; nebyla ani loď, ani její stopy, nic...

Vrhl jsem se k obrazovkám, potom jsem chtěl odpojit ten svůj prokletý balast, opustit ten Le Mansův majetek a vydat se - kam? Sám dobře nevím, kterým směrem... Snad na souhvězdí Vodnáře, ale jaký to byl cíl! Nebo že by přece jenom...? Kdybych rádiem určil sektor, aspoň přibližně, a zároveň rychlost...

Musel jsem to zjistit, bylo to mou povinností, tou nejdůležitější, pokud jsem vůbec ještě nějaké měl.

Výtahem jsem sjel do středokruhu, do radiostanice, a určil jsem si program činnosti: volací signál Hlavní Luně se žádostí o přednostní právo pro mé následující zprávy, protože jde o informace největší důležitosti; takové nebude přijímat automat, ale pravděpodobně koordinátor Luny, který bude mít službu; podám hlášení o zpozorování cizí lodě, která hyperbolickou rychlostí proťala můj kurs a pravděpodobně byla částí galaktického roje. Ihned požádá o prvky jejího pohybu. Budu muset říci, že jsem je doopravdy vypočítal, ale že je nemám, protože aparát měl zásobník pásky v nepořádku a prázdný. Proto požádá, abych hlásil "fix" pilota, který jako první tu loď zpozoroval. Ale žádný takový "fix" pilot není, protože hlídku měl inženýr, vzděláním silničář, a ne kosmonaut; pak se zeptá - jestli už mu to nebude dost podezřelé - proč jsem v části závěrečných měření neběžel předat informace svému telegrafistovi; budu tedy nucen vysvětlit, že telegrafista nevykonával službu, protože byl opilý. A jestli bude chtít ještě i potom pokračovat se mnou v rozhovoru o oněch věcech přes těch tři sta šedesát osm miliónů kilometrů, které nás dělí, zatouží se dozvědět, proč některý z pilotů neslouží jako zástupce telegrafisty; potom řeknu, že celá posádka má příušnice a leží v horečce. Kdyby měl ještě vůbec nějaké pochybnosti, utvrdí se v přesvědčení, že člověk, který ho uprostřed noci plaší zprávami o lodi "těch jiných", buď není při smyslech, anebo je opilý. Zeptá se, jestli jsem nějakým způsobem zaznamenal obraz lodi -

vyfotografováním ve světlic raket, zápisem radarových dat na ferropásce anebo aspoň zaznamenáním všech postupných výzev, s nimiž jsem se na ni rádiem obracel. Ale nemám nic, poněvadž jsem příliš spěchal, neuvažoval jsem, že bude potřeba nějakých fotografií, pozemské lodě vždycky brzy dostihnou neobvyklý cíl - a všechna zapisující zařízení byla vypnuta. Potom udělá to, co bych na jeho místě udělal já - dá příkaz, abych přestal vysílat, a všech lodí mého sektoru se zeptá, jestli některá nepostřehla něco podezřelého. Ale žádná loď nemohla spatřit galaktického hosta. Byl jsem o tom přesvědčen. Potkal jsem ho jen proto, že jsem letěl v rovině ekliptiky, přestože je to co nejpřísněji zakázáno, neboť v ní stále krouží prach a zbytky rozdrčených meteoritů a ohonů komet. Překročil jsem ten zákaz, protože jinak by mi nestačilo palivo na akce, které měly Le Mansa obohatit o sto čtyřicet tisíc tun raketového šrotu. Bylo třeba ihned upozornit koordinátora Luny, že setkání proběhlo v zakázaném pásmu, a to by ovšem mělo za následek nepříjemný rozhovor v disciplinární komisi Tribunálu kosmické plavby. Zajisté, objevení té lodi bylo víc než napomenutí a snad i trest komise, ale pouze tehdy, když loď bude skutečně objevena. A to se mi právě zdálo beznadějně. Musil bych totiž požádat, aby do prostoru dvojnásobného ohrožení, to je v rovině ekliptiky a navíc ještě postižené hyperbolickým rojem, poslali hledat celou flotilu lodí.

Koordinátor Luny, i kdyby dokonce chtěl, neměl by právo to udělat; a kdybych se na hlavu postavil a do rána volal zemský COSNAV a Mezinárodní komisi pro zkoumání záležitostí kosmu a čertví koho ještě, začaly by nejspíš porady a zasedání, takže i kdyby proběhly rychle, bylo by vydáno rozhodnutí až po nějakých třech týdnech. Ale - jak jsem to spočítal ještě ve výtahu, protože mi to tehdy v noci myslilo opravdu rychle - ta loď bude v té době sto devadesát šest miliónů kilometrů od místa setkání, tedy až za Sluncem, které bude míjet dostatečně blízko, aby vychýlilo její trajektorii, a prostor, v němž ji bude nutno hledat, bude větší než deset miliard krychlových kilometrů. A možná - dvacet.

Tak se to rýsovalo, když jsem dorazil do radiostanice. Posadil jsem se a zkoušel ještě, jaká je naděje pozorovat loď velkým radioteleskopem Luny, nejmodernějším radioastronomickým aparátem tohoto systému. Radioteleskop byl silný, ale ne zase tak silný, aby ze vzdálenosti čtyř set miliónů kilometrů zachytil několikakilometrové těleso. A to byl konec celé té historky. Lístky s výpočty jsem roztrhal, vstal jsem a tiše jsem šel do kajuty s pocitem spáchaného zločinu. Měli jsme hosta z kosmu, návštěvu, jaká se objevuje - copak vím? - jednou za milióny, ne, za stovky miliónů let. A kvůli příušnicím, Le Mansovi, jeho vraku, opilému mesticovi, inženýru s jeho švagrem a mé nevšímavosti - proletěl nám před nosem, až

se ztratil jako duch v nekonečném prostoru. Od té noci jsem žil po dvanáct týdnů v jakémsi podivném napětí - v té době mrtvá loď musela vejít do prostoru velkých planet, a proto byla ztracena už navždy. Pokud to bylo možné, neopouštěl jsem radiostanici, utěšoval jsem se stále slábnoucí nadějí, že přece ji někdo zahlédne, někdo duchapřítomnější než já, anebo prostě s větším štěstím, ale nic takového se nestalo. Rozumí se, že jsem o tom nikomu neřekl. Lidstvo nemívá často takové příležitosti. Necítím se vinen jenom před lidstvem - ale také před obyvateli té neznámé civilizace. A nečeká mě ani sláva Hérostratova, protože teď, po tolika letech, mně už nikdo naštěstí neuvěří. Ostatně já sám mívám občas pochybnosti: co když se mi nic takového nepříhodilo - kromě toho studeného, těžko stravitelného hovězího masa?

- 288 -